

OFFICIUM Hominis,

Cum Stylo, tum Methodo Luculentissimâ expositum;
Opus *cujusvis*, at præcipuè *Indoctissimi Lectoris* captui accommodatum.

In XVII Capita Divisum.

Quorum uno, quovis Die Dominico,
Perlecto, Omnia Ter quovis
Anno perlegantur.

C V M
ORATIONIBUS
Aliquot pro
VARIIS OCCASIONIBUS.

Liber hic ex Lingua *Anglicana* in *Latinam*, eo præcipuè consilio traductus est, quò *Juvenes* in Ludis Literariis versantes, simul & moribus instituantur, & in lingua Latina proficiant.

L O N D I N I,
Pro Roberto Pawlet, ad Insigne Sanctorum
Bibliorum in Vico *Chancery-Lane*,
prope *Fleet-street*, 1680.

OF THE HONORABLE

SENATE OF THE
UNITED STATES OF AMERICA
IN SENATE CONFIRMED
MAY 17 1870

BY THE SENATE
OF THE UNITED STATES OF AMERICA
AND BY THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
OF THE UNITED STATES OF AMERICA

OF THE STATUTES

OF THE UNITED STATES OF AMERICA
IN SENATE CONFIRMED
MAY 17 1870

BY THE SENATE
OF THE UNITED STATES OF AMERICA
AND BY THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
OF THE UNITED STATES OF AMERICA

THE SENATE
OF THE UNITED STATES OF AMERICA
AND THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
OF THE UNITED STATES OF AMERICA

BIBLIOTHECÆ.

DOMINE,

NON opus erat ut hæc mihi provincia, hortatu alicujus, aut authoritate commendaretur; sua secum attulit incitamenta & præmia. *Tractatum* ipsum & *Orationes* annexas non invitus perlegi; in quibus invenio cur Deo benedicam, nihil enim in his desiderari censeo, quò minus finem propositam assequantur, nempe auxilia & adjumenta Spiritualia Lectori subministrant. *Tractatus* argumentum id reverà est, quod præ se fert *Titulus*, *Hominis Officium* in varias ejus species distributum, atque eâ brevitate & methodo expositum quæ Lectorem invitet, erudiat & detineat; eâ quoque cum perspicuitate & tamen argumentorum Spiritualium pondere, quòd mihi videtur optimè ad Lectorum quorumcunque captum & usum attemperari, si modò sincero aut præsentis aut futuræ suæ felicitatis desiderio teneantur. Nec

Tractatui cedit *Appendix Devotionalis*, ut-
pote quæ cujusque infirmitatibus aptissime
subveniat, & ad res quasque præcipui mo-
menti extendatur. *Præfationis* quam vi-
deris à me desiderare, locum occupavit
Introductio, nec quid mihi reliquit agen-
dum, nisi ut Deum supplex petam: " Ut
" Authorem qui id sollicitè egit ut tam
" liberale donum secretò inmitteretur in
" Thesaurarium, Deus aperte remunera-
" ri dignetur, successu visibili per totam
" gentem, quæ hujusmodi adjumentis
" nunquam magis indiguit, operi con-
" cesso, Deo semini suo benedicente, ut
" fructum ferat uberrimè: hoc humilli-
" mè precatur

Amicus vester fidelis,

H. HAMMOND.

INTRODUCTIO

A D

TRACTATUM

Sequentem, Ostendens

Necessitatem Animam Curandi.

SECT. I. **T**Ractatus huius scopus is unicus est, ut compendiose doceat etiam indoctissimum Lectorem, quemadmodum ita se gerat in hoc mundo, ut eternam in futuro felicitatem consequatur. Quum autem frustra esset homines officii sui admonere, nisi prius iis id prestandi necessitatem persuaferis, ideo priusquam ad Particularia cuiusvis Christiani officia progrediar, conabor officii cuiusdam Generalis, quodq; ad reliqua viam sternit, quoque spreto reliqua omnia spernantur necesse est, nempe ANIMAM studiosè & diligenter CURANDI, necessitatem evincere.

2. HOMO duabus partibus constat, CORPORE & ANIMA: Corpus siquid aut putamen Animæ est, massa carnis, variis morbis & doloribus dum vivit, & tandem morti ipsi obnoxia: mortuum, (tantum abest, ut pretio habeatur,) fetorem non ferentes in terra quâ putrescat, defodimus. Hoc tamen vilioris nostri partem diligenter cura-

Introductio, De Necessitate

mus; huc labor omnis & cura tendit, ut hoc alamus & foveamus; Pretiosiori interim parte, Animâ, quasi parùm ad nos attinente, neglectâ.

3. Hic Animæ neglectus peccati omnis initium est; quisque itaque vitam statuit Christianam agere, hunc primò radicitus euellat; Ad quod profundâ scientiâ aut eximiis naturæ dotibus opus non est; insipientissimus quisque nisi prorsus Idiota satis ad hoc instructus est, si eadem hîc rationis communis dictamina, quæ in negotiis secularibus, sequetur: Motiva itaque quæ Hominum in rebus mundanis diligentiam exuscitant exponam, & deinde ad Animæ curam accommodabo.

4. QUATUOR vulgò sunt quæ Curam nostram excitant: Primò, rei Pretium: Secundò, Usus, cum ea carere non possumus sine magno nostri damno & incommodo: Tertiò, Periculum: Quartò, Spes de curæ nostræ successu concepta, tanquam salutem & incolumitatem rei curatæ allaturæ.

5. Primò, cura nostra Rei pretio
Rei pre- respondet: Pretiosiora quæque vigilan-
tium. tissimè tuemur, nè amittamus solliciti:

Nemo finum aut stercus, sed nummum aut quicquid pretiosissimum habet, cistâ includit obseratq;. Anima itaq; plus curæ quàm reliqua omnia quæ in mundo sunt, meretur; utpote quæ pluri infinite valet: Primò quia ad Divinam imaginem condita est, Deus enim sufflavit in nâres ipsius halitum vitæ, Gen. 2. 7. Cum autem Deus reliqua omnia dignitate & præstantiâ antecedit, quò propius aliquid ad Deum accedit, eò magis estimandum est; ideoq; quoniam nulla est in terris creatura
que

Animam Curandi.

qua Deum ulla ex parte referat præter Animam humanam, huic plus cura quàm reliquis omnibus impendere debemus. Secundò, Anima non moritur. Res ex duratione estimare solemus : quò quid diuturnius est, eò majoris pretii : Anima autem in æternum permanebit, Divitiis, Formà, Robore, imò corporibus ipsis evanescentibus, manet superstes Anima, qua proinde majoris pretii esse oportet ; quanta igitur dementia has eò usq; negligere, quòd totis diebus, septimanis, mensibus, imò Annis in opibus que cito aufugiunt congerendis, absumptis, ingentem hunc & stabilem Thesaurum nobis interim à Diabolo surripi patimur ?

6. Secundò, Curam nostram excitat rei alicujus UTILITAS, seu Damnum quod rem perditam consequitur. Hoc ratio communis dicat in rebus vite hujus ; defluentes crines cernimus, nec commovemur tamen, utpote quibus facile caremus : at si periclitantur oculi nostri aut corporis membra, omnibus tantum malum viribus solliciti amolimus ; at omnem longè calamitatem superat qua ex perditione anime oritur calamitas. Verum est, Animas nostras uno sensu perdere non possumus, hoc est, non possumus ita perdere ut esse desinant : sed possumus eas alio sensu perdere, ita ut priori sensu perditas malimus, hoc est fœlici rerum statu ad quem condite sunt anime excludantur in extremam miseriam demersa : verbo dicam, in infernum unde non datur reditus detrusa, in æternum perdantur : quod ut effugiamus, non parùm corporum nostrorum, qua delicia nostra sunt, in qua curam omnem

Animam perdere quanta miseria.

Introductio, De Necessitate

impendimus, interest: hac enim post mortem excitata, & animabus denno conjuncta, idem quod animas fatum manet; si nos igitur totos neglectâ animâ corporis cura occupet, miseram aternò futuram esse neglectam animam certum est, nec minùs certum corpus quoque miserum futurum esse: si igitur corpus reverâ diligas, hoc animæ optimè consulendo ostendas: Tecum cogita, an possis æterna pati incendia? Si scintillulam ignis in minimam corporis partem incidentem tolerare non possumus, quantò minùs corporis totius in flammam ardentes coniecti dolores? idq; non in horas aut dies aliquot, sed in æternum, ita ut absumptis in cruciatibus ineffabilibus multis annorum millibus, nihilo propius ad miseriarum finem accedis, quàm primo quo ingressus es die: Hoc inquam cogita, ut & has te pœnas eò quòd animam neglexeras certò daturum esse, & proinde commiseratione saltem corporis miseriarum partem luituri ductus, aliquam animæ curam impende.

7. Tertium ad Curam alicujus rei agendam incitamentum, à PERICULO quo res illa versatur, ducitur. Rei autem periculum imminere potest vel ab inimicis externis, vel ab interno aliquo malo. Primò, Foras ab inimicis, quomodo ovibus à lupis voracibus, quod ideo pastoris vigilantiam excitat: hoc idem anima contingit; quotidiana ei & ingentia intentant pericula Inimici sui, Mundus, Caro & Diabolus, quos tam professos inimicos habemus, quòd (qui primus est Curæ nostræ actus) perpetuum iis bellum Vero Baptismali indicimus: quisquis itaq; inducias cum
eorum

eorum aliquo paciscitur; nec anima fidus, nec Voto, perjurii crimen incurrit: quod seriò considerare oportet. Quò autem melius, qua anima pericula imminent, intelligamus; consideremus aliquamdiu, quales sunt quibuscum contendit inimici.

8. Plurima sunt quæ hostem reddunt formidabilem: Primò, astutia & dolus, quo uno sapius victoria reportatur; hoc omnes longè superat Diabolus, & præinde hostis est maximè formidandus; astutiæ specimen ingens dedit cum primos nostros Parentes, nobis longè sapientiores, dolo circumventos profligavit, nec igitur mirum si nos decipiat. Secundò, hostem Vigilantia sua & Diligentia reddit formidabilem; ob quam etiam, hostis maximè metuentus Diabolus est, in hoc totus est ut nos perdat, nec hoc oscitanter agit, sed continuo obambulat, quaerens quem absorbeat, 1 Pet. 5. 8. Omnes nobis malum inferendi occasiones, eaque cum diligentia captat quòd nullas patitur præterlabi. Tertiò, propinquus magis Inimicus quàm remotus metuentus est; si enim procul distet, tempus nobis ad arma capienda, nosq; contra illum muniendos suppetet, sin propius adsit inopinantes opprimat: huiusmodi Inimicus Caro est, domesticus quidem, & in sinu nostros receptus, ita ut ad malum inferendum semper paratus adsit, & quamvis capiet occasionem. Quarto, Quò magis Perfidus & Improbus hostis est, eò magis metuentus: facilius & fatalius nocet, qui malitiam fictâ amicitia occultat: Huiusmodi autem inimicus caro est, nobiscum agit ut olim Joab cum Abnero, 2 Sam. 3. 27. Amicitiam simulans lethale vulnus infligit: ad indagandas &

Introductio, De Necessitate

comparandas nobis voluptates prompta, ut iis ha-
mum latentem tanquam escâ induat, quem dum
voramus perimus. Quintò, Hostes formidabilio-
res multitudine sua redduntur; Mundus autem nil
aliud est quàm numerosa acies contra nos instructa:
nulla est rerum conditio aut status, imò vix ulla
Mundi creatura, quæ non aliquando contra animam
militat: Honores mundi nos superbiâ inficiendo
vulnerant; Opes avaritiâ; Res prosperæ oblivione
Dei; Res adversæ impatientiâ: Mensa nostra nobis
laqueo fit; ad Voracitatem cibo, ad Ebrietatem potu
nos incitante. Sodales nostri, imò aliquando Amici
contra nos conjurati militant; aut exemplo suo aut
hortatu ad peccatum nos impellentes.

9. Hæc omnia considera, & dic mihi, an Animam
tot tantisq; periculis obsessam dormire oportet:
potuit Delila Samsoni dicere, expergisci oportere
cùm Philistæi illum invaderent: & CHRISTUS di-
cit, quòd si paterfamilias sciret quâ vigiliâ fur ven-
turus sit, vigilaret, nec sineret perfodi Domum
suam, Mat. 24. 43. Nos in medio furum degimus,
& eorum proinde insidias quâvis horâ metuere de-
ceret, nec tamen eâdem curâ pretiosam nostrâ par-
tem animam, quâ domum nostram aut rem vilissi-
mam custodimus? metuo nè animæ nostræ jure no-
bis exprobrare possint, quod Christus olim Discipu-
lis suis, Mat. 26. 40. Itâne? non potuistis unam
horam vigilare mecum? Sunt enim vereor pluri-
mi, qui dicere nequeunt, quando horam unam illis
impenderint, quanquam inimicis infestissimis obsessis:
quenam igitur miserarum animarum conditio esse
potest, ad quas perdendas omnem curam & diligen-
tiam

Animam Curandi.

ciam conferunt inimici, nos nullam ad eas tuendas? Eadem sanè qua urbis obsesse, in qua excubia nullæ aguntur, præda obveniat hostibus necesse est: Animadvertite hoc obliviosi Dei, (imò obliviosi vestri ipsorum) nè vos rapiat, nec sit qui eripiat, Pl. 50. 22.

10. *Res etiam alià ratione in discrimen adducatur, nimirum interno aliquo Malo aut Morbo. Hac corporum nostrorum sæpe conditio est; non tantum Vi externa obnoxia sunt, sed morbis etiam intus nascentibus sapius laborant, quo casu opus non est ut quæ periculi nos satis jam sollicitos admoneat, aut ad medelam querendam incitet: hic etiam Animæ status est: Eas nos corporis partes morbo tentari censemus, quæ suo rectè officio non funguntur; vitiatum palatum qui cibos rectè non sapit; agrum stomachum qui non concoquit: quod idem de Anima censendum, quoties suo non funguntur munere facultates ejus.*

11. *Tres sunt præcipuè partes animæ, Intellectus, Voluntas & Affectus: quæ quidem vitiari & corrumpi apertum est. Se quisq; interroget, quantum est quod rerum spiritualium intelligat, & dicat an non cecutiat suus intellectus? quantum ad Malum velle, quàm Bonum proclivior est, & dicat an non curva & perversa sit sua Voluntas? quantum Cupidinis aestu ad voluptates peccati rapiatur, quàm languido autem & frigido affectu Deum & Virtutem prosequatur, & dicat an non vicientur Affectus sui, & rationis suæ voci reluctentur? Ut autem in morbis corporeis, primus est ad sanitatem gradus, scire morbi causam; ita hæc etiam opus est ut sciamus,*

Introductio, De Necessitate

mus, qua ratione Anima in hunc statum morbosum incidit; quod brevi jam exponam.

12. DEUS primum hominem Adam Primum peccati expertem creavit, animaeque suae officii sui plenam notitiam indidit: viresque addidit, ut posset si vellet, mandata omnia Dei exequi. Cum homine ad hunc modum condito, FOEDUS huiusmodi Deus pepigit, quod si in obsequio sine peccato perstaret, primo idem animae robur & praestantia quae tunc praeditus erat permaneret; nec secundo moretur unquam, sed in Coelum receptus, felicitate aeterna frueretur. At è contra, si peccatum admitteret, Deiq; praecepta transgrediretur, tunc ipse & posteris sui scientiam & vires istas amitterent; secundo, Morti forent obnoxii, nec hoc tantum, sed etiam aeternae Damnationi in inferis.

13. Hoc erat Foedus cum Adamo, & in illo cum Genere humano initum, vulgò PRIMUM FOEDUS appellatum; quo facto in Obedientia experimentum, particulare praeceptum adiecit Deus, edixitq; ne ex una solummodo arbore horti in quo eum collocavit, comederet; hic autem hortante Diabolo, ex arbore ista comedit, & consequenter in seipsum & posteros suos maledictionem accersit: unaque peccato, cum officii sui scientiam, tum id praestandi potentiam amittit; quod idem nobis ad imaginem suam natis accidit; ita ut Caeci facti officium nostrum non cernimus, & Impotentes exequi non possumus, à bono averfi & ad omne malum prompti & proclives, agri ad instar stomachi, qui cibum salubrem fastidians, eum appetit qui morbum nutriat.

14. Vi-

Animam Curandi.

14. Videtis jam quomodo morbum animia contraxit, nec non fatalem (ut probabile est) futurum esse; nec plura addere necesse est, ut evincam Animas vestras in magna discrimine versari: Vereor potius ne deplorata omnia censentes hinc praetextum Negligentiam vestram excusanda arripatis; cui ut occurramus, quantum Diligentia seu Cura incitamentum exponendum est.

15. Hoc est, Spes de Cura nostra successu concepta, tanquam rei Curatae tuenda & conservanda utilis; hac nisi adsit, curam omnem despondentes animo, abjicimus: Deserit agrotum medicus, quamprimum de eo ceperit desperare: sin Spes aliqua sanitatis recuperanda affuisset, non desinet medicinas ministrare; Ob hanc pariter rationem, diligenter curanda sunt Anima nostra, nec enim eo usq. ad desperationem pervenitur, Quin possint sanitati restitui, imò certum est fore ut convalescant, si quod nostri est officii faciamus.

16. Quamquam enim istud Adami peccatum totum genus humanum aeternae perditionis sententia subiecit, visum tamen est Deo, eo usq. calamitatis nostrae misereri, ut nobis filium suum daret, & in eo Novum Foedus, violato jam priori nobiscum feriret.

17. Secundum hoc FOEDUS cum Adamo & in eo nobiscum statim post lapsum factum est, & verbis istis Gen. 3. 15. Semen mulieris conteret Serpenti caput, breviter comprehenditur: hoc quoque partim ex Beneficiis à Deo conferendis, partim

Introductio, De Necessitate

partim ex Officiis à nobis præstandis constabat.

18. Deus in eo Filium suum, Deum sibi æqualem mittere, ad nos pollicitus est, ut homo fieret similis nobis per omnia, absque tamen peccato, & pro nobis hæc quæ sequuntur ageret.

19. Primo, Totam Patris sui Voluntatem nobis patefaceret; cui si pareamus, Deo accepti, premio donabimur: Hoc Christus, non minimam officii sui partem, in Sermonibus istis & Præceptis quæ in Evangelio occurrunt, præstitit. Unde PROPHETA noster audit, cum olim Propheta munus esset non tantum futura prædicere, sed & docere & exponere Divinam Voluntatem: Nostrium itaq; hæc officium postulat, ut ei auscultantes, apud Divinam quam ut nobis enarraret cœlitus missus est, discamus voluntatem.

20. Secundo, cum oportuit peccata nostra expiare, non tantum Adami, sed totius Generis humani peccata, si verè respiscans vitamq; emendent, atq; ita nobis Remissionem peccatorum promereri, Gratiæ Dei conciliare, nosq; ab æterna perditione supplicio peccatis nostris debito redimere: Quod omne Morte sua præstitit. Scipsum Sacrificium obtulit pro peccatis omnium, qui eis verè pœnitentiâ ducti in posterum renunciant: Unde SACERDOS noster est, Sacerdotis enim munus erat Sacrificia pro peccatis populi offerre. Ex parte nostra, nostri est de peccatis nostris verè & ex animo conteri, eaque in posterum deferere, cum aliâ lege remitti nequeunt, Christus licet pro nobis mortuus sit. Secundo, hoc præstito firma fide Credere nos Sacrificii sui amplissimum fructum percepturos esse: nampe Peccata nobis omnia, quot & quantacumq; sint, remis-

Animam Curandi.

remittentur, nosq; ab aeternis suppliciis peccatis nostris debitis liberabimur. Muneris Sacerdotalis officium alterum erat Populo Benedicere & pro eo Intercedere. Hoc quoque in mandatis habuit à Patre suo Christus, Act. 3. 26. Deus filium suum Jesum misit qui benediceret vobis: in quo Benedictio ista consistebat, verba sequentia ostendunt, scil. avertendo unumquemque à pravitatibus suis: & proinde qua adhibuit media ad nos à peccatis avertendos, inter maxima sua Beneficia numeranda sunt. Quod ad Intercessionem suam attinet, hoc non tantum in terris agens prastitit, sed etiam in Caelis pergit prastare, Sedet enim ad dextram Dei & interpellat pro nobis, Rom. 8. 34. Ex parte nostra, nostrum est ineffabili huic Benedictioni non resistere, sed sic Benedici velle, à peccatis nimirum converti, nec irritas reddere Preces & Interpellationem suam pro nobis, qua quidem nobis in peccato persistentibus fractum carcat necesse est.

21. Tertiò, Christum oportuit nobis vires suppeditare, quibus quod Deus à nobis exigit peragere possimus: quod prastat primò legis Adamo lata, qua ab omni peccato immunem esse jussit sub pena damnationis, rigorem mitiganda, alacri tantum sinceroque conamine voluntatem Divinam prastandi injuncto, & accepta delinquentium sinceram poenitentiam. Secundò, immittendo in corda nostra Spiritum suum Sanctum qui nos regat ac gubernet, qui vires ad Tentationes superandas, ut & ea omnia exequenda qua à nobis Deus sub Evangelio exigit, suppeditet. Unde etiam REX noster est, cum hoc Regis proprium sit Regere & Gubernare, & Inimi-

Introductio, De Necessitate

cos subigere. Nostri ergo officii est, obedientes nos illi subditos prestare; ab illo regi & gubernari; Legibus suis parere, Rebellium partes non sequi, i.e. peccatum aliquod non fovere, sed Gratiā suā sedulò implorare: quā tentationes subigamus; & impetratam in hunc usum diligenter adhibere.

22. Ultimò, Christus omnibus illi fideliter obsequentibus, eternam gloriosam hereditatem, Regnum Caelorum, quod prior adiit, ut possessionem pro nobis occupet, obtinuit. Nostri ergo officii est, sedulò cavere ne Regni illius parte nostrā exoidamus in aliquo peccato voluntariò persistentes. Secundo, Non pati animos nostros terrenis hisce rebus affigi, sed eos sursum erigere, juxta praeceptum Apostoli. Col. 3. 2. Superna curate non terrestria, quotidie in beata istius hereditatis possessionem venire cupientes pra. quā sordent & vilescunt omnia inferiora.

23. Hac SECUNDI FOEDERIS summa est, vides jam quid Christus fecit, ad quem modum tria ista Præclara Munera, REGIS, SACERDOTIS, & PROPHETÆ obit: ut & quid à nobis exigit, quod nisi prestemus parū quicquid fecit, nobis profuturum sit: Nec enim ut Sacerdos ullos redimet, nisi qui eum pro Propheta suo qui doceat, & Rege qui eos regat, suscipiunt: Imò si nos, quod partem nostrarum est, in hoc fœdere non servemus, pejor erit fœdus hoc violentium conditio, quā si nil tale unquam extiterat; rationem enim reddituri sumus non tantū violatæ legis, sed & contemptæ misericordiae, qua non est aliud crimen atrocius: sin autem fœdus hoc ritè servemus, hoc est, si cuilibet praecepto

praecepto Christi concensus sincerè pro viribus morem gerere : si in nullo peccato voluntario persistamus ; si priora vita peccata lugeamus & desceramus ; nos omnia quae recensui bona certò certius accepturi sumus.

24. Videtis tandem non esse cur ANIMARUM CURAM abjiciatis, quasi de iis planè desperandum esset ; patet enim eas ed in statu esse in quo cura illis cum necessaria tum utilis futura est : si enim non essent à Christo redemptae, frustra fuerat iis curam impendere ; aut si omnes etiam flagitiose viventes Redemptio hac complexa fuerat, supervacanea fuerat Cura, sine qua potuissent salvae esse. Deò autem ita visum est, ut Beneficia Christi non sine cura nostra assequeremur.

25. Hac omnia agente Deo, ut Animas nostras servet, si nos ipsi paululum illis cura impendere nolumus, meritò perimus : si cui enim desperata planè valetudinis, Medici tamen alicujus arte ed usq, sanitas restitueretur, quòd Medici iussis si pareret, integrè convalesceret ; an non vita tadio duci crederes, si hæc contemplerit ? Pari jure odisse Animam, & proinde eam velle perdere censendus est, quisquis tam equas vitæ conditiones respuat.

26. Videtis quantà has animas Benevolentia Deus complexus est ; quicquid in se erat Tota TRINITAS fecit, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Pater unigenitum filium dedit ; Filius seipsum ; & exultà aliquandiu gloria sua acerbam Crucis mortem perpassus est, ut animas nostras ab exitio liberaret : Adestat quotidie Spiritus Sanctus, ut gratiam nobis quâ animas has servare possimus offe-

Introductio, De Necessitate

rat, ministret; eò usq³ salutis nostræ cupidus, quòd oblatam, nobis gratiam respuentibus, contristari dicitur, Eph. 4. 30. Graviori igitur non possumus Deum contumeliâ lacessere, quàm quòd tanti æstimat contemnendo, animasq³ quas suo sanguine Christus dignas censuit, vel minimâ Carâ indignas censendo. Res mundanas ex eorum opinione qui in ejusmodi rebus versantur, æstimare solemus: Neminis sanè notius esse possit Animarum pretium quàm Deo conditori suo; pudeat igitur, saltem propter Numinis reverentiam, viles habere quas ille tanti æstimat; præcipuè cum eo jam in statu sint, quod nequeunt nisi negligentia nostrâ perire.

27. Sic paucis (quod mihi propositum erat) exposui Quatuor ista Diligentia incitamenta, quibus nunquam non commovemur, quoties de rebus hujus mundi agitur; ostendi etiam non tantum Rationem sed & necessitatem postulare, ut nos hæc potentiùs moveant cum de Anima agitur. Quid amplius addam? concludam cum verbis Prophetæ Isa. 46. 8. Recordamini hujus & præbete vos viros, i. e. Eandem Animæ curam impendite, quam rebus cæteris omnibus alicujus momenti impendere Ratio jubet: quod quidem Communis Justitia postulat; Anima enim Rationem istam vobis subministrat, qua res hujus mundi curatis, ut igitur ipsa nullum Rationis hujus fructum percipiat iniquissimum est; perinde ac si pater familias qui cuncta famulis subministrat, cibo ab illis depulsus, unicus foret in familia sua, qui fame conficeretur.

28. Nec tantum hoc Justitia, sed & Misericordia postulat: Anima ut patet, in æternas, easq³ ineffabi-

Animam Curandi.

ineffabiles misérias neglecta, incidet; tunc autem sera nimis erit horum consideratio; ultimum miseriis perfugium Divina misericordia, qua vos equidem contemptu ejus & abusu indignos reddidistis: Quam autem fronte in extremis angustiis Misericordiam à Deo implorare audebitis, quam vos ipsi animabus vestris denegastis? quas nec communis Charitate complexi estis; nec enim rationem ullam earum habuistis, nec vel supervacuas illis horas, quarumq; vix tadia fallere potuistis, impendere dignati estis.

29. Hac animo attentè & seriò ponderate, & siquam à Deo commiserationem in summis angustiis positi speratis, vestri ipsorum dum tempus finis, commiseremini, pretiosis vestris Animabus eà quæ decet curâ consulentes.

30. Si his argumentis Officii hujus necessitatem vobis persuasi, restat dicendum in quibus hac Cura versari debet: nimirum in iis omnibus agendis, quæ Anima felicitati promovenda inserviunt, (qui unicus est Cura nostra finis) quanam hac sunt, accedo ut ostendam.

ARGUMENTA CAPITULI.

Dies Dominicus I.

DE Hominis Officio, ex Lumine Natura, Pag. 1. & Sacramentum Literarum, p. 2. Officii humani Divisio, p. 3. Officium erga Deum, ib. § Primo illum pro Deo habere, quid hoc sit, p. 3, 4. Fides, p. 5. Affirmationibus, ib. Preceptis, Interminationibus, Promissis adhibita, p. 5, 6, 7. Spes, p. 8. hujus extrema Presumptio, ib. Desperatio, p. 9. Amor, p. 10. in Dei praesentia & Benevolentia fundatus, ib. Benevolentia ejus quoad Animas, & Corpora, p. 11, 12. Amoris fructus placendi studium, p. 12, 13. Fruendi desiderium, p. 13, 14, 15. Timor, p. 16. Homines pro Deo metuendi insania, p. 16, 17. Fiducia, p. 19. in periculis, p. 19, 20, 21. in egestatibus, p. 21.

Dies Dominicus II.

De Humilitate, p. 25. Submissio praeceptum Dei, 25. castigationibus, patientia in Adversis, 27. submissio Sapientiae Divinae, 29. Honoris habitus Deo variis modi, 31. Templo suo, 32. Reditui suo, ib. scelus sacrilegii, 33. Diei suo, 34. Festi Ecclesiae, 35, 36. & Fastu, 36. Verbo Dei, 37. de Catechesi, 38. de Concionando, 39, 40. Sacramentis, 41. de Baptismo, usque ad 48.

Dies Dominicus III.

De Cena Domini, p. 48. de Examinatione praevia, 49. in qua Ducis spiritualis usus, 60, 61. Inter Communicandum quid agendum, 62, 63, 64. & postea usque ad 69.

Dies Dominicus IV.

Homo Nominis Divino, p. 69. Blasphemia, ibid. Juramentum Assertorium & Promissorium, 70. Illicitum, 71. Perjurium & de Juramenti levibus, &c. ad finem.

Argumenta Capitulorum.

Dies Dominicus V.

De Adoratione, p. 77. Oratione, 78. cuius partes Confessio, Petitio, ib. Deprecatio, 79. Intercessio, 80. Gratiarum Actio, 81. de Publicis precibus, 82. Privatis, 83. Orationis conditiones requisita, 86, 87, 88, 89. de Corporis gestu in Adoratione, 90. de Pœnitentia, 90, 91. de Jejunio, 95. §. Secundò alium Deum non adsciscere, de Idololatria externa & interna, 97.

Dies Dominicus VI.

De Officiis erga nosmetipsos, p. 98. de Humilitate, 98, 99. de Superbia & reatu, 99. periculo, ib. supplicio, 101. insania, 102. &c. de inanis Gloria reatu, 105. periculo, ib. stultitia, 106. remediis, 107. de Mansuetudine, 109. ejus obtinenda mediis, 111. de Consideratione, 112. status nostri & actionũ, 113, 114.

Dies Dominicus VII.

De Aulapneia ejusq; oppositis, p. 115. Obmurmuratione, Ambitione, Avaritia, 116. ejusq; atrocitate, 117. Invidia, 118. Aulapneias obtinende mediis, 118, 119. de Diligentia, 119. qua vel in vigilantia, ib. vel industria in augendis Gratiis & Natura donis, usq; ad 123. de Castitate, 123. ejus assequenda mediis, 126. de Temperantia in edendo, 127, 128.

Dies Dominicus VIII.

De Temperantia in bibendo, 130. de falsis bibendi finibus Societatis gratia, benevolentie conciliatione & conservatione, &c. usque ad 138. debortatio ab ebrietate, & dilutio objectionum, 139, &c.

Dies Dominicus IX.

De Temperantia in somno, 145. de Recreationibus, 147. de Vestitu, 148. ejusq; & virtute & vitio, de nimia Parsimonia quoad officia priora, 151.

Dies Dominicus X.

De Officiis erga vicinos nostros, p. 152. in Justitiam Negativam & Positivam divisus, 152, 153. de Justitia Negativa erga animam vicini, 153. usque ad 158. erga Corpus, 158.

Argumenta Caputum.

de Homicidio, ejus variis modis, 159. suppliciis, 160. indicis factis, 161. de Mutilatione, 163. de vulneribus & plagis, 165.

Dies Dominicus XI.

De Justitia quoad possessiones vicini, 167. de Adulterio, ib. usq; 170. de Justitia circa bona vicini, 171. de Malitia, ib. de Avaritia, 172. de Oppressionem, ib. de Furto quod vel in debitis non solvendis, 174. Debitorum varia genera, 174, 175

Dies Dominicus XII.

De surripiendis bonis vicini, 176. de Fraude in re fidei commissa, 178. in Commerciis, 179. in Venditore, ib. &c. in Emptore, 181. Fraudis remedia, 182, &c. de Restitutione, 184

Dies Dominicus XIII.

De Falsis rumoribus ad Famam Vicini spectantibus, 186. Falso Testimonio, 187. publice, ib. de susurro, 188. de Irrisione & contemptu, 190. haec omnia Justitia negativa officia etiam ad cogitationes respiciunt, 193. de Justitia positiva & primo de veritate, 194. ejusq; opposito Mendacio, 195. de Comitate, & consuetudine, 196, 197. de altercatione & execratione, 198. de Invidia, Detractione, 200. honore habendo donis extraordinariis ut & dignitate ceteris praeminentibus, 199, 201. de Debitis egenis & pauperibus, 202, 203. de Officiis ex relationibus quibusdam nascentibus, 204. de Gratitudine erga benefactores, 205.

Dies Dominicus XIV.

De officio debito Magistratibus, Parentibus, &c. 207. debetur Supremo Magistratui honos, tributum, 207. Preces, Obedientia, 208. de officio nostro erga Pastores, 210, eis debetur Amor, Honos, 210, 211. Vicis, Obedientia, 212. Preces, 213. de officiis Parentibus Naturalibus debitis, Reverentia, Amore, &c. à 213. usq; ad 219. de officio Parentum erga Liberos, 219. usque ad 227.

Dies Dominicus XV.

De officiis Fratrum, 227, 228. Spiritualium, 228, 229, 230, 231. Uxoris officio, obedientia, 231. fide, 232. Amore, ibid. à quibus Mariti crimina uxorem non absolvunt, 233.

de

Argumenta Capitum.

de viri officiis, *Amore, Fide, Alimento*, 234. *Institutione*, 235. *de mutuo auxilio & oratione Conjugum pro se invicem*, ib. *quid in nuptiis contrahendis præcipue spectandum*, 236. *de Nuptiis illicitis*, ib. *de officiis Amicorum, Fide, Auxilio, Admonitione, &c.* à 237, ad 240. *de Servorum officiis, Obedientia, Fidelitate, patientia, &c.* à 240, ad 242. *de Dominorum officiis*, ad 245.

Dies Dominicus XVI.

Alii Officiorum Fontes erga vicinum, 245. *de Charitate Affectuum erga Animas*, 246. *Corpus, bona & existimationem vicini*, 246; 247. *de Charitatis hujus effectis, veluti Pacis studio*, 247. *extinctione invidiæ*, 248. *superbiæ, &c.* à 248, ad 251. *Motiva ad Charitatem hanc* à 251, ad 262. *de Charitate Actionum erga Mentem, Animam*, 251, 252. *Corpus vicini*, 264, 265.

Dies Dominicus XVII.

De Charitate circa Bona vicini, 266. *Divitis, Pauperis*, 267, 268. *de Conditionibus ad Eleemosynas bene præstandas requisitis*, à 268, ad 274. *Charitatis officia circa existimationem vicini*, 276. *de Pace inter litigantes concilianda*, 279. *de Charitate erga inimicos nostros*, p. 281. *Officia Christiana & possibilis & jucunda*, 283. *etiam cum persecutionibus exponant*, 284. *Periculum procrastinandi Conversionem nostram ad Deum*, 285.

INDEX ORATIONUM

huic operi nexarum.

Orationes Matutinae,	Page 289.
Nocturnæ,	296.
Collectæ pro variis Gratiis,	301.
Paraphrasis in Orationem Dominicam,	313.
Ejaculationes à Libro Psalmorum depromptæ,	316.
Examinationis capitis ante participationē Sacra Cœnæ,	319
Preces	

Index Orationum.

<i>Preces præcedentes Sacramentum,</i>	331.
<i>Ejaculationes inter Communicandum usurpanda,</i>	338.
<i>Preces quæ sequi possint Communicationem,</i>	340.
<i>Oratio grassante publica Persecutione,</i>	344.
<i>Oratio in Adversis,</i>	345.
<i>Preces ab Infirmis usurpanda,</i>	347.
<i>Preces grassante publica calamitate,</i>	358.
<i>Oratio pro hac Ecclesia,</i>	361.
<i>Oratio pro Pace Ecclesia,</i>	362.
<i>Oratio pro Regia Majestate.</i>	367.

Dies

pe
fin
C
ha
co
ter
ha
est
qu
æte
ade
tesc
vel
Qu
Ver

Dies Dominicus I.

De Officio Hominis ex Lumine Naturæ, ex Lumine Scripturæ: Hominis Officia ad tria genera revocantur, aut enim ad Deum, nosmetipsos, aut proximos nostros referuntur: Officium nostrum erga Deum; de Fide, Promissis, Spe, Amore, Timore, Fiduciâ.

1. **E**A nobis bona Christus acquisivit quæ animam proculdubio reddent felicem, cum his vel Æterna felicitas accensenda sit: Quoniam autem hæc nos jure vindicare non possumus nisi adimplerâ prius Conditione nobis propositâ; ideo quicumque animæ suæ felicitatem exoptat, Conditioni adimplendæ se accingat oportet: quænam hæc sit suprâ in genere innui, i. e. *Alacre sincerumq; conamen toti voluntati Divinæ obtemperandi.* Cum autem hæc Divina voluntas plurima in se complectatur, hæc quænam sint etiam sciamus necesse est, hoc est, quænam ea omnia sunt quæ à nobis jam exigit Deus, quorumque observationem æterna felicitas, omissionem æterna miseria consequetur.

2. Horum aliqua sunt animis nostris adeo penitus impressa, ut Naturâ innoscescant: i. e. Officii ea esse nostri vel tacentibus Scripturis agnoscemus

*De Lumine
Naturæ.*

Quod vel ex Ethnicis patet, qui nondum cognito aut Veteri aut Novo Testamento, generalium tamen quo-

rundam officiorum obligationem agnoscunt, cujus generis sunt Deum, Justitiam, Parentes colere & ejusmodi: & teste Paulo ad Rom. c. 2. 15. *Conscientia sua his in rebus illos aut accusant aut defendunt, i. e. an quæ oportuit fecerint annon, pronuntiant.*

3. Jam quanquam Christus clariorem mundo Lucem impertiret, minimè tamen hoc voluit, ut Lux ista Naturalis quam in animis nostris Deus accenderat, supernaturalis hujus ortu ex aliqua parte extingueretur: Juvat igitur vos obiter monere, ne quid minori huic Lumini repugnans admittatis, hoc est, ne quid eorum audeatis quæ vel naturalis Conscientia peccata pronuntiet.

4. Meritò cuivis verè Christiano *horrorem* incuteret cogitanti, quot hodie Religioni addictiores se professi, vitam iis ducant in flagitiis à quibus vel Ethnicus abhorreat; quique dum fratribus suis sanctiores magisque illuminati velint haberi, ab omni justitia aliena peccant, idque licere, Christianæ suæ libertatis prærogativis adnumerari velint; quorum insidias fugere omnes monendi sunt, quotquot salus sua cordi est; ideoque fundamenti loco ponatur, *Religionem seu Opinionem quæ scelus aliquod hominibus indulget, non posse à Deo ortum ducere.*

5. At extinguenda licet not sit lux hæc animis nostris à Deo infusa, non tamen hæc solummodò duce innotescit Divina voluntas, nec igitur hîc hærendum est, sed ad reliquorum etiam notitiam progrediendum, quæ Deus aliis modis mundo patefecit.

6. Horum notitia è Scripturis petenda est, ea omnia præcepta complexis, quæ Deus nobis tanquam officii nostri normam præscripsit.

7. Ex his alia ante Adventum Christi tradita sunt, qualia sunt quæ passim per Vetus Testamentum sparsa occurrunt, at præcipuè quæ in Decalogo & præclaro illo

Deu.

Lux Scripturarum.

Deuteronomii Libro continentur: alia à Christo data sunt, qui Legi Naturæ Veterisque Testamenti non pauca adjecit: & hæc in Novo Testamento sparsa videre est inter præcepta à Christo & Apostolis suis tradita, ac præcipuè in Sermonem istum prorsus Divino in Monte habito, & in quinto, sexto & septimo capite Evangelii secundum *Matthæum* conscripto. De his omnibus singulatim agere oporteret, at quoniam sic in immensum cresceret tractatus, & minori usui foret plebi quorum utilitati præcipuè hoc opere consulitur, visum est aliâ methodo insistere, scil. his omnibus in compendium missis, quâ possim perspicuitate, quid sit cujuslibet Christiani hodie officium, edocere.

8. Hoc paucis complexus est Apostolus, *Tit. 2. 12. Ut sobriè, justè, & piè vivamus hoc seculo*: ubi *Sobriè* officium nostrum in nosmetipsos; *Justè* officium nostrum in proximos; *Piè* officium nostrum in Deum complectitur: hæc igitur erunt tractatus hujusce capita, officium nostrum in Deum, in nosmetipsos, in proximos. Ab eo quod in Deum est exordiar, utpote quod reliquis duobus fundamenti loco optimè substernendum sit.

*Tria capita
officii hu-
mani.*

9. Officium nostrum erga Deum plurimis ex partibus constat, quarum præcipuæ, duæ sunt; Primo, Illum pro Deo habere, deinde alium non adsciscere; in his duobus ea omnia comprehenduntur quæ officium nostrum erga Deum constituunt, quod suo mox ordine patebit.

*Officium
erga Deum.*

10. Illum pro Deo habere, significat, Credere Illum esse Spiritum ineffabili gloriâ, fuisse ab æterno, in æternum absque fine permanens: esse nostrum Creatorem, Redemptorem, Sanctificatorem, Patrem Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum, beatum in secula:

*Pro Deo
habere.*

nulli mutationi obnoxium, sed immutabilem; ab omni materia corporea secretum oculos nostros fugere, Spiritualem, invisibilem, *quem nemo vidit, nec possit videre*, ut monet Apostolus, *1 Tim. 3. 16.* infinitè Magnum & Perfectum, quantum cogitatione assequi non licet; à nemine Esse suum accepisse, reliquis omnibus Esse impertire.

11. Hæc sunt quæ quod essentiam attinet credenda sunt; at multiplici præterea perfectione vestitum Scripturæ eum nobis exhibent: infinità nimirum Bonitate, Misericordiâ, Veritate, Justitiâ, Sapientiâ, Potentiâ, *αὐταρχείᾳ*, Majestate pollentem; Providentiâ suâ omniâ regentem & gubernantem, cuncta scientem & ubivis locorum præsentem: Hæc sunt quæ à Theologis Attributa Divina appellantur & à nobis certâ fide amplectenda sunt, hoc est, constanter tenendum est has omnes Divinas perfectiones Deo inesse, idque summo gradu, sicque ut inesse nunquam desinant; alius ab illo qui nunc est, infinitè Bonus, Misericors, Verax, &c. esse nequit.

At illum pro Deo agnoscere amplius aliquid adhuc significat; nempe decere nos ea omnia officia præstare, quæ à creatura Deo suo debentur: quænam hæc sunt superest dicendum.

12. Horum primum est Fides, non tantum *Fides.* ea (cujus suprâ mentio facta est) quæ ad Essentiam & Attributa, sed etiam ad Verbum suum refertur; hoc est, firmissimus assensus omnibus illius dictis tanquam perfectè veris adhibitus: Hoc necessariò oritur ex Attributo Veritate; cum nil magis naturâ insitum sit quàm iis quæ quis dixerit cujus explorata fides est, credere: ideòque cum Scripturæ sit Verbum Dei, omnibus inibi contentis tanquam indubitata veritatis effatis assentiri oportebit.

13. Materiam Scripturarum *Affirmationes.* quatuor rerum genera distinguas liceat. Affirmationes.

Affirmationes, quales sunt omnes Historiæ Biblicæ, cum res narrantur hoc aut illo modo evenisse; Christum à Virgine natum, in præsepi depositum, &c. ut & multa Religionis dogmata, v. c. Deitati tres personas inesse, Christum esse Dei Filium & similia: Omnia id genus in Scripturis affirmata pro verissimis habenda sunt: Nec hoc tantum, sed quoniam ad vitæ nostræ institutionem conscripta sunt, eò nostra dirigatur oportet meditatio, ut his Christianæ Scientiæ rudimentis vitæ verè Christianæ fundamentum jaciatur.

14. Secundum rerum genus in Scripturis contentarum sunt Præcepta, i. e. *Præcepta.* plurima quæ nobis Deus præscripsit agenda; hæc ab illo profecta credendum est, ut & æquissima esse, & qualia numen deceat præcepisse: obsequium pariat hæc Fides oportet, ut quod æquum censemus fieri, à nobis revera fiat; aliter hæc ab illo emanasse credere, præcludet omnem excusationi aditum.

15. Tertiò, in Scripturis continentur minæ: plurima occurrunt loca, quæ *Interminationes.* in peccatis suis persistentibus ultionem Divinam minantur, quæ omnia hujus vitæ supplicia & misérias, spiritualia pariter ac temporalia, ut & æternam in vita futura perditionem in se complectitur. Certâ jam fide tenendum est, has esse Dei minas, nec harum ullum inveniri posse impœnitentibus effugium: ad hoc ideo proficit fides hæc, æquum est ut nos à peccatis quibus exitium hoc intentatur, deterreat; augetur alioquin fide nostrâ reatus, dum spre- tis hisce minis animum in peccatis pertinaciter obfirmamus.

16. Quartò, Promissa continent Scri- *Promissæ.* pturæ, eaque vel Corpora vel Animas respiciunt. Quod ad Corpora attinet, plurima sunt promissa quæ Deum spondent Corpori sup- peditaturum, quicquid illi opus esse visum est. Unum

citabo, *Matth. 6. 33. Quarite primò Regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia (i. e. quibus Corpori opus est) vobis adjiciuntur*; at notatu dignum est, prius Regnum Dei quærendum esse & justitiam ejus: *i. e.* Totos in eo nos esse debere ut Deum colamus, eique obsequamur, priusquam promissum illud de bonis temporalibus nobis vendicemus. Multa sunt eaque eximia quæ Animæ promittuntur bona; ut primò præsens requies & solatium, *Matth. 11. 29. Suscipite in vos jugum meum, & discite à me, & invenietis requiem animabus vestris*: at priusquam requies hæc nobis debetur, patet nos jugum Christi subire oportere, & in Servorum suorum & Discipulorum numerum conscribi. Sunt denique promissa quæ quicquid Christus boni obtinuit id omne animæ pollicentur: at hæc nonnisi conditionem exequentibus promittit Deus, *i. e.* peccatorum veniam resipiscentibus, augmentum gratiæ acceptam sedulò administrantibus, & precibus plus adhuc ambientibus; æternam salutem leges suas usque ad vitæ finem sincerè colentibus.

17. Hæc igitur fides promissorum ad conditionem ob-
eundam nos excitet oportet, quod ni efficiat, frustra eorum fructum expectamus; cum aliâ lege quam quâ promittuntur beneficia sperare, eò est dementiæ pervenire, quò qui herum mercedem poscit, neglecto cui unicè merces assignata est opere, servus pervenerit: facile licet conjicere quale responsum ferat ejusmodi servus; hoc idem nobis à Deo metuendum est: & quidem, statuendum est, eò tantùm spectare Dei promissa, ut nos ad sanctimoniam alliciant, imò hunc in finem Filium suum dedit, in quo omnia sua promissa includuntur. At nobis satisfactioni Christi solummodò intentis, alterius, Legationis suæ, partis, oblitio obrepit: certius autem nihil est, quàm Christi adventum huc præcipuè spectasse, ut homines ad probam vitam institueret.

18. Hoc toties sacris in literis inculcatur, ut nemini quæ legerit cogitanti aut credenti dubium suboriatur. Ipse Christus asserit, *Matt. 9. 13. Venisse se ut peccatores ad pœnitentiam vocaret: & Sanctus Petrus, Act. 3. 26. Deum Filium suum Jesum misisse, ut nos bearet convertendo quemlibet nostri ab iniquitatibus suis: unde patet, quod nos ab iniquitatibus nostris convertere, erat Beneficiorum quibus nos in Christo beare Deus statuit, maximum. Imò à Sancto Paulo monemur, hunc etiam finem fuisse morti suæ propositum, Tit. 2. 14. Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: & Gal. 1. 4. Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsentis sæculi nequam, i. e. à peccatis & malis moribus hujus sæculi. Plurima sunt loca huc facientia, at hæc puto sufficere ad evincendam hanc magni momenti veritatem, huc scil. spectasse quicquid fecerit Christus, ut nos ad Christianè vivendum impelleret, aut ut verbis utar Sancti Pauli, Ut nos erudiret, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, Sobriè, Justè & Piè vivamus in hoc sæculo.*

19. Jam promissa omnia in Christo fundari novimus, Quotquot enim promissiones Dei, sunt in illo EST: ideo & per ipsum Amen, 2 Cor. 1. 20. Ideoque si huc respexit Deus quum Christum dedit, proculdubio & huc referenda sunt promissa: quanta igitur promissorum perversio est, ea in finem illi cui destinarentur planè repugnantem detorquere, viz. in vitiorum fomitem & irritamentum? quod eveniat necesse est, si semel in animum inducamus, promissa nobis etiam malè viventibus obventura: in alium finem accommodanda esse monet Apostolus, 2 Cor. 7. 1. Has ergo habentes promissiones mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus perficientes sanctificationem in timore Dei: Hoc si fecerimus, jure licet promissa nobis applicemus,

& in eorum partem ut veniamus oantes expectemus: Alioquin, promissa licet sint manifestæ veritatis, nihil inde nobis commodi obveniet, quoniam nobis non sunt, *i. e.* Conditionem non præstamus, unde nobis jus aliquod in ea accrescat.

20. Hæc est quæ exigitur à nobis fides seu assensus, rebus à Deo, Sacris in Literis patefactis, *scil.* qui fini isti congruat quem unum intuetur Divina Revelatio, *i. e.* ut nos ad sanctimoniam vitæ instituat; absque hoc, nudus assensus veritati adhibitus, nihil aliud est quam quod agunt Dæmones, *Ja. 2. 19.* nisi quod stupore nostro facile vincantur, illi enim credentes contremiscunt, utpote probè tenentes hanc illis fidem minimè profuturam; at nos intrepidi in peccatis persistimus, nec fidei nostræ metuimus, obsequii licet fructus, unicum veræ fidei argumentum, nullos proferat; audiant hi licet Sancti *Jacobi* ea de re sententiam, *Ja. 2. 26. Sicut enim Corpus sine Spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.*

21. Secundum Officium erga Deum *Spes* est, *i. e.* placida expectatio bonorum quæ pollicitus est: hæc autem (quod de Fide monui) ejusmodi esse oportet quæ naturæ promissorum optimè congruat; quæ cum conditionibus suis astringantur, eo usque sperare licet in quantum hæc à nobis adimplentur: Si aliâ lege speramus, tantum abest ut

officio Spei erga Deum fungamur, quod in peccatum *Presumptionis* incidimus:

Presumptio. Quod nil aliud est quam sperare nullo innitentes fundamento ex parte Dei posito: cujus unusquisque reus est, qui peccati veniam & æternam salutem sperat, verâ pœnitentiâ & obedientiâ, (quibus unice hæc promittuntur) destitutus. Vera Spes ea est quæ nos mundat à peccatis, *1 Jo. 3. 3. Et omnis qui habet hanc Spem in eo, sanctificat seipsum, sicut & ille sanctus est:* hoc est, Spes efficit ut peccatis renunciet & imita-

tioni

tioni Christi sedulò incumbat, quod ni efficiat, quantacunque licet fiduciâ inflata sit, spes Hypocritæ centenda est, quæ teste *Jobo* peribit.

22. Nec tantum Præsumptione, aliâ etiam ratione, nimirum Desperatione *Desperatio.* officium hoc transgredimur. Desperatio ne nolo quod vulgò solet intelligi, eam nimirum qua quis de misericordia Divina in peccatis suis persistens despondet, huic enim jure desperandum est: sed illam volo, quâ quis ab omni studio sanctitatis retrahitur, i. e. cum quis non esse se hodie eum sentiens cui promissa competunt, ne is unquam evadat desperat; ideoque spreto officio pergit peccare; hæc est reverâ vitiosa desperatio, quæque in ea ad vitæ finem permanentibus exitio erit.

23. Jam Spei est huic malo occurrere, exponendo generalem promissorum naturam, ad omnes ea spectare qui Conditioni præstandæ incumbunt; ideoque licet conditione nondum præstitâ, is ideo aliquis non sit cui hodie in promissa jus comperat; Spes tamen dicat jus illud posse imposterum acquiri, si officio fungendo se sedulò jam accingat. Extremæ igitur esse dementiæ, si quis obrutus licet peccatis, se tanquam perditum abdicaret, cum si mores velit mutare, in promissæ misericordiæ participationem non minùs certò admittendus sit, quam si nunquam peccasset.

24. Hoc nobis in Prodigii parabolâ, *Lu. 15.* Christus ostendi voluit, qui patre licet derelicto abierat, suæque omnia luxu dilapidârat, rediens tamen ac pœnitens non minori in eum animi paterni propensione, imò majoribus & ardentioribus amoris indiciis quàm qui nunquam offenderat exceptus est; cujus Parabolæ scopus is est, ut ostendat quo animo nos cœlestis pater excepturus sit, quantacunque licet fuerint prioris vitæ peccata, si veram de præteritis pœnitentiam agentes, emendandæ in posterum vitæ sincerè studeamus; imò eò usque Deo
gratus

gratus est peccatoris ab errore viæ suæ reductus, ut quendam in Cœlistriumphum pariat: *Gaudium est coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, Lu. 15. 10.* Quis igitur non mallet Cœlis Deo suisque sanctis Angelis voluptatem tempestivâ pœnitentiâ creare, quàm oblinatâ Desperatione Satanae suisque damnatis satellitibus rem gratam facere? præsertim cum inde nobis æterna felicitas paretur, hinc æterna supplicia?

25. Tertium erga Deum Officium est *Amor.* Amor: Duo sunt ut plurimum Amoris incitamenta, alterum cujusdam Bonitas & perfectio; peculiaris qua nos prosequitur animi propensio & Amor alterum: quæ utraque in Deo idque summo in gradu concurrunt.

26. Primò infinitâ in se Perfectione & Bonitate pollet. Hoc de eò credere par esse suprâ evicimus, nec de hoc licet dubitare: si quis hoc unum seriò cogitet, nimirum nihil Boni mundo inesse, quod non acceptum Deo referatur. Dei bonitas ad eam quæ est creaturarum collata, se habet ad instar Maris aut Oceani, Creaturarum ad instar Rivulorum exinde manantium; Dementem crederes qui Oceanum non esse Rivulo majorem assereret; nec minoris eum igitur stultitiæ argueres, qui Dei bonitatem; eam quæ creaturarum est infinities superare, negaret. Præterea Creaturæ bonitas imperfecta est multumque mali admixtum patitur; at Dei integra, sincera; & ab omni malo pura est: ille perfectè sanctus, nullâ impuritatis maculâ inquinatus; nec ullius nobis mali author esse potest: quamvis enim omnis in nobis bonitatis fons & origo sit, nullius tamen in nobis peccati causa est.

Dei Propensio in nos.

27. Nec tantum in seipso bonus, sed & mirum in modum bonus, i.e. beneficus & misericors in nos. Nos è duabus partibus, Anima nimirum & corpore consta-

constamus: in utrumque Deus infinitè misericordem & propensum se exhibuit. Quæ supra sunt de novo fœdere & beneficiis ejus, Christo nimirum & quæcunque nobis acquisivit, dicta perpendas, & qua animi affectione nec non sinceritate oblata sint, sic, ut iis nemini liceat nisi proprio vitio excidere, hoc enim Deo unice in votis est ut ea amplectamur & vivamus: quod verendo illo patet juramento, *Exec. 33. 11. Dic eis ne vivam ego dictum Domini Jehovæ, si delektor morte improbi, sed delektor cum revertitur improbus à via sua ut vivat*; cui & hæc verba ardentioris animi affectum testata adjicit; *Revertimini, revertimini à viis vestris pessimis, cur enim moriemini domus Israelis?* Huc facit & *Exec. 18.* Hæc inquam perpende, & agnosces Deum, summâ nostras animas benevolentiam complecti; imò in memoriam revocet unusquisque velim, quot subinde monitis ad pœnitentiam vitæque emendationem vocatus sit, nunc externo verbi Divini ministerio, nunc interno & arcano Divini Spiritûs afflatu, id unum impulsu suo monitis precibusque agente Deo, ut infernum miser evitare, Cœlumque non averfari dignaretur: hoc inquam ad animum revocet, ut & quot aliis subinde viis hoc idem tentavit Deus; & necesse habebit Divinam benevolentiam non tantum in Animas in genere sed & in suam se exerentem agnoscere.

28. Nec Corporum nostrorum curam agere dedignatus est; quibuscunque fruimur bonis, ut prosperâ valetudine, robore, victu, vestitu, & siquid aliud est quod Corporum nostrorum frui interest, illi accepta referuntur; adeo nos non patitur Divinam in corpora Beneficentiam nescire repetita indies exteriorum munerum frequentia, quæ omnia animi in nos propensi effecta sunt & indicia; & aliqui pluribus licet & amplioribus, præ reliquis, bonis cumulentur, nemini tamen deest, unde Divina miseri-

*In Animas
nostras.*

In Corpora.

miseriordia & in Corpus suum Beneficentia eluceat.

29. Et jam tandem jure censebitis amandum, quem ex omni parte amabilem evicimus; adeo equidem in confesso est hoc officium, ut siquem interrogetis num Deum diligeret, injuriam sibi fieri iniquâ dubitatione quereretur; hoc tamen non obstante, Deum à perpaucis admodum amari, heu nimium patet: quod vel inde fiet manifestum, si quærimus an ea quæ sunt usitata istius amoris quo homines nostri similes complectimur effecta, etiam amorem quo nos Deum prosequi profitemur, comitentur.

*Primus Fructus
amoris, placen-
di studium.*

30. Hujus generis plurima licet sunt, duo potissimum brevitatis causâ libet asserre: unum in placendi studio, alterum in fruendi desiderio consistit: hæc sunt quæ solent amorem comitari. Quod ad primum attinet, nemini non notum est, Amantem in id incumbere ut Amati sibi gratiam conciliet, idque ea agendo quæ illi grata arbitratur; & pro mensura amoris intendit aut remittit se hoc placendi studium: ubi ardentius amatur, ibi & huic curæ sollicitè magis incumbitur, scil. placere: si is igitur sit noster in Deum amor quem credi volumus, hunc fructum pariat necesse est, ut ei sedulo adnitamur placere: ut igitur arborem ex fructu dijudicas, sic licet & amoris nostri in Deum sinceritatem ex hoc fructu æstimare, præsertim cum hujusmodi examini subijci amorem nostrum Christus ipse voluit, Jo. 14. 15. *Si diligitis me, Mandata mea servate.* Et 1 Jo. 5. 3. *Hæc est enim charitas Dei ut mandata ejus custodiamus:* & sanè si hoc unum amoris argumentum desideretur, non est unde possumus evincere nos Deum amare.

31. Hoc ulterius animadvertendum est; ut remissior aut languidior sit hic amor nefas est, cum non tantum amoris incitamenta ex parte Dei sunt maxima & efficacissima, sua nimirum Præstantia & Benevolentia, sed & præ-

præceptum ex quo Deum amandi obligatio nascitur, jubet, ut eum amemus ex toto Corde nostro & ex tota fortitudine nostra, *i. e.* quantum pro viribus licet, & supra omnia; ad hujus igitur præcepti justam observationem opus est ut eo nos gradu quo jubet illum amemus: & hoc in nobis producat necesse est non frigidos quosdam & languidos conatus ei placendi, sed fortes & efficaces: adeo ut nullam non operam & sumptum illius cultui impendere gaudebimus, imò otium, facultates, amicos, vitam ipsam alacres deseremus, si ea non licet nisi offenso numine retinere.

32. Ad hanc regulam excute igitur Teipsum; An fructum hunc amoris edis? An huic uni curæ potissimum & præ omnibus incumbis, ut Dei Mandata custodias? ut ei per omnia obsequaris? An omni animi contentione id agis ut ei placeas, etiam cum opus sit ut illius ergò charissima quæque derelinquas? Si hæc agas, Te sincere Deum amare poteris optimo jure inferre. At si multorum imò vel unius præcepti in violatione persistis, nè tibi ipsi imponas, charitas Dei non manet in te: hoc facile constabit, si quæ de talibus Scripturæ asserunt, expendas, scil. *eos esse Deo inimicos ex operibus malis*, Col. 1. 21. & *sapientia carnis* (quæ is significatur qui vitam agit in voluntariis peccatis) *inimica est Deo*, Ro. 8. 7. & Heb. 10. 25. *Voluntariè peccantes, conculcare filium Dei, & spiritui gratia contumeliam facere*: & multa id genus. Nisi igitur inimitiam, conculcationem & contumeliam inter amoris fructus recenseas, non est cur vos amare Deum credatis dum in voluntaria Legum suarum violatione persistitis.

33. Alterum esse Amoris fructum, Desiderium scilicet fruendi, supra monui; quod ex eo qui inter homines est mutuo amore apprimis elucet; si quem enim intimo amore prosequeris, illo familiariter uti, illo semper comite gaudere cupis: quod idem in amore
Fruendi
desiderium.
Dei

Dei eveniat necesse est, si hic æquè intensus sit & sincerus.

47. Duplex est Dei fruitio, altera imperfectior in hac vita, perfectior altera & absolutior in vita futura. Quæ hujus vitæ est, in consuetudine ista (sic liceat appellare) quæ nobis cum Deo intercedit, in cultu ab illo instituto, Oratione nimirum, & Meditatione, Verbi Divini auditu, & Sacramenti participatione consistit: quæ omnia eò spectant ut Dei societati & familiaritati cuidam assuescuerimus, dum eum alloquimur & invicem alloquentem audimus.

35. Si igitur Deum reverâ amamus, magni sane æstimabimus has cum illo consuescendi methodos, easque ardentè appetemus, cum hoc totum sit quo in hoc mundo frui licet: efficiet amor ut cum *Davide, unus dies in atrio suo melior sit quàm mille alibi*, Ps. 84. 11. Eum adeundi occasionem quoties fieri potest avidè captabimus, eaque potiti in hunc finem sedulò utemur, ut Deo conjunctiores indies evadamus; imò eâ animi alacritate qua amicos charissimos adimus, ad hæc Spiritualia exercitia accedemus: Hoc si facimus, amorem nostrum firmissimis argumentis evincimus.

36. At quàm metus nè paucissimus sit eorum numerus, qui hæc amoris indicia valent ostendere! quod vel hinc patet, quod non sine animi reluctantia quâdam gravatim & planè inviti ad Sacra accedant plerique, nec iis sine frigore & torpore animi intersint; creditisne igitur Deum posse eos in amicorum numero habere quos animo à se adeò alieno sentit, ut in sui colloquium venire nisi metu, pudore, aut mundano aliquo emolumento adacti non dignentur? Certum est vos eum in se esse in vos animo arbitraturus, quem congressum vestrum vitare nec in conspectum vestrum nisi gravatim prodire deprehenditis: quorsum igitur amorem Dei verbis absurdè fingere, vos interim quàm potestis longissimè à conspectu suo subducere?

37. Est autem & alia Dei fruitio, perfectior & consummatior in Cœlis, ubi ei in æternum conjuncti, non raptim & per intervalla temporum ut hîc usu venit fruemur, sed perpetuò, cùm nec intermitteri nec abrumpi hanc fruitionem continget: Hanc, si eo quo par est amore Dei animus accenditur, avidis adeo votis sitiemus, ut nullam non operam hujus gratiâ adibimus. Septem annos pro *Rachele Jacob* servivit, & *visti sunt in oculis ejus tanquam dies paucissimi propterea quod amabat eam, Gen. 29. 20.* & sanè si Deum amamus, plena hæc Dei fruitio nimîd nobis posse constare non videbitur, totius licet vitæ servitute coempta sit, nec oculos nostros in se convertere valebit tota mundi voluptas si ad hanc collata sit.

38. Hanc Dei, in Cœlis fruendi, sitim in se expertis credere licet se Deum amare: At quàm vereor iterum nè perpauci sint quorum amor hujusmodi argumentis possit comprobari! Si enim vitas hominum introspicimus, paucos admodum reperiemus, quibus adedò in pretio est hæc fruitio, ut illi assequendæ multum operis impendant; nec hoc tantùm, sed verendum etiam est, plurimos esse, quibus si optio permetteretur, an hîc semper agerent, ut mundo ejusque commodis & voluptatibus, an Cœlum migrarent ut Deo fruerentur, filiorum instar *Gad & Reuben, Sedes sibi cis Jordanem figerent, Num. 32.* contemptâ Cœlesti *Canaan*: quod apertè ostendit hos sibi Deum in Thesaurum non delegisse, aliter secundum servatoris nostri Regulam, *Mat. 6. 22. Corda sua essent cum illo*: imò quod adhuc pejus audit, sunt quibus tam vilis est hæc Dei fruitio, ut ei scelerum foedissima & infima præferant, hisque posthabito prorsus Deo frui cupiant; hic est cujuslibet status hominis, qui in iis peccatis deliberatè permanet.

39. Et jam tandem si ad has regulas amor exigatur, metuo nè multi amorem Dei professi, vero amore vacui reperiantur: libet Sancti *Joannis* verbis, 1 *Ep. 3. 18.*
perorare,

perorare, (quæ quanquam de amore fratrum dicta, ad hunc Dei amorem optimè accommodentur) *ne diligamur verbo, neque linguâ, sed factis & veritate.*

40. Quartum in Deum Officium Timor.
Timor. est: Hic à justitiæ & potentiæ Divinæ contemplatione oritur; ea est Dei justitia quod Reos nolit absolvere, ea potentia quod acerbissima valet supplicia scelestis irrogare; justa hæc metûs causa est, ipso Christo aiente, *Mat. 10. 28. Timete cum qui potest & animam & corpus perdere in Gehenna.* Sunt & alia plurima Scripturæ loca quæ nos officii hujus admonent; ut *Pf. 2. 11. Colite Jehovaham cum reverentia: Pf. 34. 10. Timete Jehovaham Sancti ejus. Prov. 9. 10. Principium sapientiæ reverentia Jehovæ,* & id genus plurima: Huc denique spectat ultionis Divinæ in peccantes frequens denunciatio, quod animis nostris Timorem hunc ingereret.

41. Timor ea est Dei reverentia quæ nos ab illius offensione coercet; hoc Sapiens innuit, *Prov. 16. 17. Reverentia Jehovæ est recedere à malo:* adeo ut nemini merus hic inesse dicatur, quem à peccatis non deterret: Hoc in Timore hominum cernitur, illius offensam sedulò vitamus, quem nocendi potentiâ armatum novimus: ideoque nisi pari studio Dei offensam declinemus, nos homines plusquam Deum timere patet.

Stultitia metuedi Homines plusquam Deum.

42. Quanta hæc insania sit, Homines præ Deo metuere, facile patebit, si inter Humanam & Divinam potentiam comparatio instituat. Et primo certum est non esse penes Homines (penè dixeram Dæmones) nobis nocere, nisi annuente, & permittente Deo: adeo ut illius amicitia muniti dicamus cum Psalmistâ, *adeſt mihi Jehovah, non timebo quid faciat mihi homo:* Hominum enim malitiam quantacunque licet sit, eò usque valet Deus reprimere, ut in nostrum incommodum non erumpat;

pat; imò animos eorum valet nobis conciliare docente Sapiente, *Prov. 16. 7. Quam benevolentiam prosequitur Jehovab vias alicujus, etiam inimicos ejus pacatos reddit ei*; cujus rei insigne exemplum *Esau*, qui cum fratri *Jacobo* hostili animo obviam procederet, *Gen. 32.* immutato Divinitus animo, non sine manifestis fraterni amoris indiciis tandem congregiuntur, ut proximo capite legendum est.

43. At finge tandem permissam hominibus nocendi pro viribus licentiam; hui parum est quod possunt: facultates tuas forsitan, libertatem, existimationem, imò & vitam tibi eripiant, at hoc ultimum esse eorum nostri quò vires humanæ pertingant. Hoc omne pro lubitu Deus potest, & quod infinitò amplius est, ira sua ultra mortem extenditur, usque in æternam corporis & animæ in inferno perniciem: præ quâ mors ipsa adeò contemnenda est, ut eam intrepidi intueamur: *Nè metuite vobis ab iis qui interimunt corpus, & postea non habent quod amplius faciant*, inquit Christus, *Lu. 12. 4.* & statim adjicit, *Pramonstrabo autem vobis quem metuatis*, metuite eum qui postquam interemit, auctoritatem habet conjiciendi in *Gehennam*, utique dico vobis hunc metuite; quibus in verbis confertur maximum illud malorum (*vitz scil. amissio*) quo nos homines, cum atrocioribus illis suppliciis quibus Deus nos valet afficere; & hæc tantum metu digna censentur, ideóque Deus solus metuendus est.

44. Superest adhuc aliquid hac in re notatu dignum, nimirum, fieri potest ut homines lateamus injuriam inferentes; bona sua furtim auferre, uxorem vitare possim; & hoc tam sedulò celare ut nulla de me suspicio oriatur, ideóque poenas non reposcat: At Deum peccantes latere non possumus; cuncta scit, etiam arcanos animi motus: ideóque frustra latebras scelus admissuri quærimus, huc oculi sui penetrant, & visos æternâ poenâ nisi temporis resipiscamus, afficiet.

45. Et jam tandem negari non potest opinor, quintius sit esse in offensa apud homines quàm apud Deum: at quàm huic sententiæ vita nostra repugnat! cùm usitatus nihil sit, quàm ut periculum aliquod ab hominibus intentatum propulsemus, in Dei reprehensionem & odium irruendo; quod toties accidit, quoties facultatibus nostris, exillimationi, aut vitæ, scelere aut flagitio aliquo consulitur; quid enim aliud hoc est quàm Dei, præ hominis, iram contemnere?

46. Nec meherclè Deum nunquam nisi metu hominum perculsi, offendere audemus; plurima sunt peccata, quæ nullo nec hoc nec alio aliquo incitamento commoti, perpetramus: cujus generis est temerè jurandi consuetudo; quæ nihil habet aut voluptatis aut commodi quo nos alliciat adjuncti: imò sæpissimè contingit, ut quæ ab Hominibus intentata adedè inhorrescimus mala, ut ea juvat gravissima scelera perpetrando, depellere, hæc ipsa mala voluntariis peccatis accersamus: sic vappa & prodigus suis se bonis spoliatur: Vir perfidus & fraudulentus & quisquis in apertis vitiis vitam agit, famam & exillimationem suam lacerat, violat: Temulentus & Helluo sibi morbos contrahit, unde vitæ cursus abscinditur: hósne Deum metuere? quos tam parum movet Dei Reverentia, quòd magno licet malorum agmine scelera nostra insectantium stipata, nos à peccatis nostris arcere non valet; tantum sanè abest ut hi metuant Deum, quòd eum potius laceßere & provocare, magno licet cum sui discrimine, velle videntur; & tamen tam impensè nobismet ipsis favemus, ut Deum timentibus vel tales se accenseant: infinitam licet peccantium, eorumque, sceleribus suis infamiam, multitudinem interrogas, vix unum tandem reperies, qui se Deum non timere fatebitur. Mirum est posse homines sic sibi imponere! at Deo imponere non possumus, non patitur se illudi; ideòque nisi sic jam timemus, ut timor ille nos inducat ad vitanda peccata, timebimus olim cùm serus timor parùm proderit ad vitanda supplicia.

47. Quintum erga Deum officium est Fiducia, i. e. ei inniti, in eo acquiescere, idque cum vel in periculis vel egestate versamur.

Fiduciâ:

Ei innitendum est cum periculis aut spiritualibus aut temporalibus versamur; prioris generis sunt tentationes omnes à quibus periculum est ne in

peccata abducamur: huc spectat promissum illud, *Ja. 4. 7. Obsistite Diabolo & fugiet à vobis.* Ideo primò officii

*In periculis
spiritualibus;*

est nostri Dei gratiam assiduè implorare, ut eâ muniti tentationem superemus; deinde tentationi nos strenuè opponere, neutiquam cedentes; neutiquam ei assentientes: quod si facimus, audacter Deo fidendum est; quòd gratia sua nobis sufficiet, quòd aut tentationem subducat; aut sat virium ad eam oppugnandam suppeditabit.

48. Secundò, Ei fidendum est in periculis temporalibus & externis versantibus:

*Temporâ-
libus.*

probe tenentes eum nos posse liberare, nosque reverâ liberaturum, si è re nostrâ esse

censebit, si ii sumus quorum patrocinium suscipere pollicitus est, i. e. si eum reverâ timemus. Huc spectant plu-

rima promissa in Sacris literis sparsa, *Pf. 34. 8. Castra metantur Angeli Jehovæ circa timentes ejus: & eripit eos.* *Pf. 34. 23. Redimit Jehovab animam servorum suo-*

rum; neque disperduntur ulli recipientes se ad eum; &

id genus plura: Hujus rei etiam occurrunt ubique ex-

empla, ut trium liberorum in fornace, Dan. 3. Danielis in Foveâ Leonum, Dan. 6. & alia multa; quæ omnia

hoc unum inculcant, quòd si in officio ex sincera con-

scientia perstemus, non est cur in periculis positi animò

despondeamus, nam Deus quem colimus nos valet

eripere.

49. Instantibus igitur periculis, Illius primò auxilium humillimè precibus implorandum est; eisque mox tranquillo animò innitendum, pro certo

*Liberatio non
quærenda
peccatis.*

statu:

statuentes Deum hunc rebus exitum daturum, quem nostri maxime interesse judicaverit: at hoc præcipue & imprimis curandum est, ut in illo uno spes nostra locetur, nec à creaturis suis expectemus auxilium, multò minùs illicitis mediis, i. e. peccatis quæramus malis nostris remedium, hoc enim esset *Saulis* instar, 1 *Sam.* 28. 7. *Pythoniſſam*, i. e. *Dæmonem* adire, ut salutem consequeremur; hujusmodi methodi spem nostram eludunt, & tantum abest ut nos angustiis nostris extrahant, quòd gravioribus nos immergant, iſſque omni magis solatio vacuis, quia tunc unico malorum subsidio, Dei nempe favore & gratiâ privamur; his enim prorsus excidit, quisquis illicitâ ratione periculorum exitum quærit. At finge periculum hac methodo posse certò propulsari, heu procul abest ut hinc vera salus paretur. Depulsam à viliori parte nostri injuriam, in meliorem, scil. animas convertimus; imperiti ad instar Medici qui dolorem à digito in cor ipsum derivat. Nos nobis igitur stolidè illudimus, si nos parcos & frugi homines ducimus, quoties facultates nostras, libertatem, imò vitam ipsam peccando tuemur; heu, non est hoc tueri, sed nimio emere, iſſque vel ipsas animas nostras impendere. Quantum lucri ex hujusmodi fiat contractibus docet Christus, *Mat.* 16. 26. *Quid enim prodest cuiquam si totum mundum lucratus fueris, animâ verò suâ multetur?* Statuamus igitur non esse rem ullam tanti, ut eam peccato redimere decebit: cum igitur eò deventum est ut aut ex parte aliqua vel forsan in totum rei familiari, imò vitæ ipsi renunciandum sit, aut peccatum admittendum, animum subeat oportet adesse tempus quo præclarum illud & arduum suscipiendi Crucem officium obire decebit, quod non nisi hoc rerum statû contingit proprie fieri; illud enim ferre quod evitare non possumus, ad summum bajulare Crucem dicendum est; & tunc Crucem suscipere dicamur, cùm patenti per scelus effugio, malumus Crucem ferre quàm scelus admittere; tunc enim fatali necessitate nobis non imponitur, sed eam

eam nos ulterò suscipimus. Gratissimum hoc Deo officium, quòdque tam rigidè exigit, ut inter Christi discipulos non sit numerandus quisquis in periculum adductus officium hoc deferat; hoc enim Christus totidem verbis asseruit, *Siquis vult pone me venire abdicet semetipsum, & attollat Crucem suam ac sequatur me, Mat. 16. 24. & Mar. 8. 34.* Non parum igitur ad Spiritualem sapientiam proficeret, crebrâ abnegatione nostrî in rebus levioribus, promptiores cùm res postulet & paratiores nos ad officium hoc gravissimum reddere. Sic qui cursu contendere decrevit, frequenti exercitatione se parat ad certamen, ne quis ei palmam præripiat; pari ritu voluptatibus nostris, otiiis, commodis honestis licet, nos aliquid decebit amputare, quò magis nostri juris facti iis in totum possimus renunciare, cùm obsequium in Deum hoc exigit.

50. Et ut periculorum propulsatio sic Egestatis levamen a Deo fidenter sperandum est. Egestas quoque duplex est, Spiritualis aut Temporalis. Spiritualis, cùm sua Gratia opus est quâ ad officium instruamur, sine hac enim nihil possumus; hæc ab illo expectanda est, si modò media illius obtinendæ, quæ sunt preces & sedula collatæ administratio, non negligentur: hoc enim supposito promissis suis tenetur, *Dabit Spiritum Sanctum petentibus ab ipso, Lu. 11. 13. Et habenti dabitur, Mat. 25. 29. i.e.* collatâ bene utenti ampliorem gratiam Deus largietur. Non est igitur cur præceptorum Divinorum difficultate deterreamur, si animum subeat nihil unquam jussisse cui exequendo vires non suppediter, nisi officio nostro defumus: quod igitur nostrarum partium est, fideliter exequamur, & Deum nobis non defuturum certò statuamus.

In egestatibus spiritibus,

51. At nos etiam rerum aliquando Temporalium & ad Corpora nostra spectantium penuriâ laboramus: huic egestati ut à

Temporalibus.

Deo subveniatur, in eo fiducia nostra reponenda est: nec ad hanc nobis fiduciam ingenerandum defunt promissa, modò ex eorum quibus hæc fiunt, fidorum nimirum servorum numero sumus: *Non est penuria timentibus Jehovah, Ps. 34. 10. & ver. 11. Quærentes Jehovah non indigent ullo bono. Ps. 38. 18, 19. Ecce oculus Jehovah attendit ad timentes eum, ad inspectantes benignitatem ipsius, ut eripiat à morte animam eorum & vivos conservet eos in fame;* cujus rei exempla ubique occurrunt, quod in *Elija & vidua paupere, 1 Reg. 17.* aliisque multis videre licet.

52. Ab illo igitur rerum necessariarum copia expectanda est, quod monet Psalmista, *Oculi omnium ad te spectant, quibus das escam suam tempore suo, Ps. 145. 15.* Et panem quotidianum à Deo peti jubet Salvator noster, subinnuens hunc ut consequamur, à Deo per totam vitam pendere nos oportere. Nec tamen hoc volo, quòd otio indulgentes Miraculis pasci liceat sperare, absit; res ad hanc vitam necessarias non sine labore nostro & probâ solertia Deus suppetitat: minimè igitur licet esse socordes: *Siquis nolit operari etiam non ediso,* inquit Apostolus, *2 Theff. 3. 10.* & credere æquum est, Deum eandem sententiam prolaturum, permissurumque ut ignavos victus necessarius deficiat: at summam diligentiam in victu comparando adhibentibus etiam Divina Benedictio imploranda est, sine qua parum valet nostra industria; & tunc demum Providentiæ Divinæ placidè innitendum est, ut eam quam nostri interesse Deus judicaverit, rerum necessariarum copiam subministret.

53. At si eo sumus statu positi, quòd vires nobis desint ad laborem, nec aliunde nobis rerum usus suppetit, tunc æquo animo Deo fidendum est, & credendum quòd qui pascit corvos, nobis etiam quousque hanc vitam protrahi velit, indigentibus succurrer, qua licet ratione hoc effecturus sit nos lateat: nec anxiiis & diffidentibus curis mens crucianda est, sed quod monet Apostolus, *1 Pet. 5. 7.*

Omnis

Omnis sollicitudo in eum conjicienda, nam illi cura est de nobis.

54. Hoc sedulò inculcat Salvator noster, ubi hujus peccati, nimirum diffidentiae, insaniam, fusiùs exponit. Locus eximius est, ideòque libet huc totam transcribere, v. 25. Propterea, dico vobis, nè estote solliciti de anima vestra quid esuri sitis aut quid bibituri: neque de corpore vestro quàm re sitis induendi, nonne anima plus est quàm alimentum & corpus quàm vestitus? Intuemini volucres cæli, non enim serunt neque metunt, neque cogunt in horrea, sed pater ille vester cælestis alit eas. Nonne vos multò præstatis eis? Quis autem ex vobis sollicitè cogitando, potest apponere adstaturam suam cubitum unum? Ac de vestitu quid solliciti estis? discite quomodo Lilia agrorum augeſcunt, non fatigantur neque nent, sed dico vobis nè Solomonem quidem cum universa gloria sua sic amictum fuisse ut unum ex istis. Quòd si herbam agri quæ hodie extat, & cras in clibanum conjicitur, Deus ita circumvestit, nonne vos multò magis O exigua fide præditi? Ne igitur estote solliciti dicentes, quid edemus aut quid bibemus aut quo amiciemur? (nam omnia ista gentes requirunt) novit enim pater ille vester Cælestis, vos indigere his omnibus: sed quærite primò Regnum Dei & justitiam ejus, & ista omnia adjicientur vobis. Ne igitur estote solliciti de crastino, nam crastinus dies sollicitus erit de rebus suis, sufficit diei sua vexatio. Plurimos huc Textus possem congerere, sed cum tam plenus & perspicuus hic sit, desistam.

55. Jam tantum restat ut hujus officii ingentia Beneficia commemorarem, quorum primum hoc est, Deum hæc fiducià ad vestri curam suscipiendam moveri: homines (ut nôstis)

sui esse officii ducunt eos non deserere qui à se unice pendent, quantò magis Deus? Secundò, requiem nobis & tranquillitatem animi parit officii hujus obser-

Beneficia fiduciam reponendi in Deo.

vatio; & eâ nos sollicitudine & irrequietis curis liberat, quæ animos cruciant, somnos abrumpunt & corda ipsa corrodunt, quarum molestiam expertis dicere opus non est. At mirari animum subit, cur hujus molestiæ experientia, animos hominum licita omnia media, quibus hæ curæ pellantur, amplectendi, cupidine non accendat; cùm & illicitis mediis hoc tentari sæpius cernimus: Fraude, Furto, Mendaciis, atrocissimo quocunque flagitio, contra egestatis metum præsidium quæritur. Quæ tamen fallacia esse plerumque remedia pro comperto habemus, imò dum in nos Dei maledictionem provocant aptiora sunt quæ nos in paupertatem redigant quàm ab eâ liberent. Vis facile & efficacissimum curarum remedium? adhibe fiduciam in Deum.

56. Unde enim ei suspicio egestatis subnasceretur, qui novit se illi esse curæ qui omnia potest, nec permissurum esse hunc ut indigeat? Si quis dives pauperem juberet esse sine cura, se præstò adesse aiens paratum necessitatibus quibuscunque subsidium: an non his promissis fretum, par esset pauperem, vitam lætam agere & vel minimæ sollicitudinis expertem? In nihilum tamen hominis cujuscunque promissa abeant, pauper ipse factus paupertati tuæ subvenire non valeat, aut spretâ fide promissis stare recuset: at nec mendicitas nec mendacium in Deum cadunt; quàm atroci igitur eum injuriâ afficimus dum plus fiduciæ viri alicujus quàm Dei promissis adhibemus? imò quanto nosmet ipsos malo afficimus, dum magno acerbissimarum curarum onere mentem nostram gravamus, quod tamen in Deum transfuisse licuisset? Apostoli verbis claudam, *Phil. 4. 6. De nulla re solliciti estote, sed omni in re precibus & deprecatione cum gratiarum actione petitiones vestre innutescant apud Deum.*

Dies Dominicus II.

De Humilitate, de Submissione Voluntati Divinæ quâ Obedientiam, & Patientiam in omni Calamitatum genere spectat: de Honore Deo debito, in Domo sua, Possessione, Die suo, Verbo, Sacramentis, &c.

Sect. I

Sextum erga Deum officium Humilitas est, *i. e.* *Humilitas.* ea vilitatis nostræ & Majestatis suæ opinio, quæ humilem & sinceram Deo submissionem in nobis pariat. Hæc submitio duplex est, aut enim Voluntati Divinæ aut Sapientiæ submittitur.

2. Submitio Voluntati Divinæ duplex etiam est, submitio Obedientiæ aut Patientiæ. Submitio Obedientiæ consistit in promptitudine nostrâ ad exequendum Voluntatem Divinam, *i. e.* cum ex præceptis Dei innotuit nobis Divina Voluntas, nos ei exequendæ alacres accingamus: ut ad hoc parati & prompti efficiamur, humilitate omnimodo opus est; non est enim qui magis ab obsequio abhorret quàm superbus, nec solent homines obedientiam ulli nisi quem superiorem agnoscunt præstare, quod hîc usu venit: nemo enim justo Deum promeretur obsequio, nisi de numinis supremâ Majestate suique præ eo tenuitate & prorsus vilitate persuasus.

Si quando igitur statuis Voluntati Divinæ per omnia obtemperare, (quod si Salutem velis oportet) fac animum

*Infinita Dei
distantia à
nobis.*

mum religiosâ ineffabilis distantia qua te Deus superat opinione imbuas; illum cogitato infinita prorsus Majestatis & gloria Numen, nos vermes & reptilia terræ; illum infinita potentia, & quicquid voluerit, nos nihil efficere potentes, *non vel capillum unum nigrum in album mutare*, ut docet Salvator noster, *Mat. 5.36.* illum infinita puritatis & sanctitatis, nos pollutos & inquinatos, peccatorum omnium & impuratum sordibus volutantes: Illum constantem & immutabilem, nos mutationi & corruptioni per quodlibet vitæ momentum obnoxios: Illum Æternum & Immortalem, nos fragiles & mortales, *adeò ut Deo recipiente spiritum nostrum expiramus & in pulverem nostrum revertimur*, *Pf. 104. 29.* Hæc inquam cogitato & infinitam quâ homines Deus superat distantiam statim agnoscas, & in verba sancti *Jobi*, cum eò usque appropinquasset Deum ut ei Divina excellentia paululum, aliquid tamen eluceret, erumpas necesse est, *Job. 42. 56.* *Nunc autem oculus meus videt te, idcirco adspexi meipsum, atque pœnitet me in pulvere & cinere.*

Indignitas nostrorum operum optimorum.

4. Cum autem ad obsequium nos instituit & formavit Humilitas, non est statim exuenda tanquam imposterum inutilis: magna enim Humilitatis utilitas imò necessitas, ut reprimat superbiam quâ operum intuitu solent homines efferrî, quam si foveamus, extinguet operum nostrorum meritum eaque Deo reddet ingrata; quod *Phariseo* accidit, qui cum de vitæ rectitudine gloriaretur præferri sibi publicanum meruit, *Lu. 18.* tantum nostrorum operum optimis infirmitatis & pollutionis adhæret, ut de his, ad puritatem & perfectionem quæ Deo insunt collatis, verè cum Propheta pronunciemus, *Isa. 64. 6.* *Sicut panniculus abjectissimus omnes justitia nostra*: de his igitur gloriari, esset dementiam mendici

mendici imitari. qui pannis obvolutus vestitum suum jactat: hic semper Salvatoris præceptum reminisci decet, *Lu. 17. 10. Vos cum feceritis omnia quæ edita sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus: & si toto officio perfectis meliorem titulum nobis non licet arrogare, quales nos nosmet æstimare oportet, qui tantum absumus ab officii parte aliquâ adimplendâ? Non est sanè cur ignavi & mali servi appellationem, tanquam merito nostro derogantem, repudiemus.*

5. Altera species Submissionis Voluntati Divinæ est, Patientia; quæ consistit in patiendâ, ut obedientia in exequendâ Voluntate Dei: & nihil aliud est quàm alacris & æquanima tolerantia afflictionum, quibuscunque visum erit Deo nos exercere; ad quam idoneos nos reddet humilitas, cujus supra mentionem feci. Imbutis enim Religione & reverentiâ Dei animis, factis suis obstreperere, obmurmurare non possumus: Cujus rei exemplum in fene *Eli*, 1 *Sam. 3.* videndum est, qui cum tristes interminationes Dei contra se acceperat de Familie suæ internecione, Sacerdotii amissione, utriusque Filii eodem die excisione, quorum quodlibet acerbissimum calamitatum genus continebat, hoc unum meditatus Dei hoc esse opus, sedato & æquo animo omnia pertulit. Querelas omnes & murmura suppressit hæc una cogitatio, *Deo sic visum fuisse*; quod idem in nobis efficiat oportet quibuscunque calamitatibus obrutis, si humilitatem Deo acceptam reverà præstare volumus.

*Submissio
patientia.*

6. Illum enim Filium eâ in Parentem humilitate quâ oportet affectum, aut Servum in Herum negabis, qui castigatus in ora Patris aut Heri iratus invollet: At hoc est quod agimus quoties Deo nos affligenti obmurmuramus, obloquimur: Nec hoc tantum humilitate sed & justiciâ caret, Deo enim quâ Creatori nostro jus competit nos pro lubitu durius tractandi; cui juri obluertari, summa ex parte nostrâ iniquitas est; imò quod ampliùs est,

est, summæ hoc dementiæ, cùm non nisi utilitati nostra Deus castigationibus suis consulat: Pater noster Cœlestis multò in hoc terrestribus dissimilis est: hi enim liberos iræ suæ indulgentes non liberorum salutem mediantes castigant: at Pater Cœlestis hujusmodi infirmitatibus non obnoxius est, *Lam. 3. 33. Non enim affligit ex animo suo mœstisidque afficit filios viri.* Scelerum nostra non tantùm castigandi occasionem, sed & necessitatem afferunt Deo: Paterno in nos animo, imò Patris indulgentissimi, affectus est Deus; quid ergò pater no affectui convenientius potest Pater quàm castigationibus conari filium emendare, quem contumacem, & moniti recalcitrantem, vitæque genere tristissimum rerum exitum habituro, implicatum senserit? Crudelis revera esset nisi hoc ageret. Sic Deus cùm in vitia prolapsi filios sentit, aut amare desinat, & abdicatos arbitrio proprio relinquat, quo atrocius homini supplicium contingere nequit, aut amare persistens corrigit, puniat, necesse est, quò ad meliorem eos frugem reducat: ferientur

*Gratias agere
pro castigationibus.*

igitur non tantùm plagas æquo animo pati, sed & manus deosculari oportet, i. e. pro beneficio ducere, quòd nos non dimittat ambulaturos ex sententia animi nostri, *Pf. 81. 12.* Sed adhuc per-

git nostrì curam agere, nòsque afflictionibus tanquam tot nunciis ad se revocare conatur. Videtis igitur quantæ stultitiæ sit, iis de plagis conqueri, quæ manifesti Divinæ in nos Benevolentiae indicia sunt; hoc est perinde ac si æger convitiis & opprobriis impeteret medicum medendi animo accedentem, si derelictus hic morbo pereat, an non sibi ipsi imputandum est?

Fructus afflictionum.

7. At non sufficit æquo, imò ingrato animo afflictiones ferre; ferace etiam simus oportet, aliter reliqua omnia nihil proderunt: Hoc est, eos velim fructus edamus, quibus produçendis calamitates destinatae sunt,

sunt, scil. emendationem vitæ; in quem finem, utile erit nosmetipsos excutere, corda vitæque sub examen mittere, ut investigatis quæ in nos iram Dei concitârunt criminibus, iis, factâ prius humillimâ confessione, impo-sterum renunciemus.

8. Superest ut adjiciam, nos æquo animo oportere pati omne calamita-tum genus, non tantum quæ immediatè à Deo, non intermiscente se homine, ut morbi & id genus; sed etiam quæ ab homine tanquam Divinæ vindictæ ministro proveniunt. Statuendum est enim homines nobis nocere non posse nisi consentiente & permittente Deo, & perinde esse sive Deus hominum ministerio, an propriâ tantum vi & potentia in sceleribus ulciscendis utatur. Ficta hæc est & simulata patientia quæ Deo submittentis speciem præ se ferens vel minima ab hominibus illata mala ferrere refusat. Hoc afflictionum discrimen, Sanctus *Jobus* qui nobis in ex-emplum patientiæ proponitur, ignorabat; eodem ille ani-mo abacta à Sabæis & Caldæis pecudis quo aliorum igne coelitus immisso absumptorum nuncium tulit: Cum igitur ab hominibus, iniquissimè licet ex eorum parte, illatam afflictionem patimur, fatendum est æquissimè hoc à Deo permitti; nec igitur ut moris est, ultio homi-nibus reponenda est, sed fixis in Deum oculis, illius in nobis castigandis justitia agnoscenda est, & peccatorum quibus irritatur venia enixissimè ab eo petenda; & afflictio tam diu æquo animo ferenda est, donec eâ nos liberare Deo visumerit: semperque cum *Jobo* dicendum, *Benedicatur nomen Domini.*

*In omni ge-
nere afflictio-
num.*

9. At dixi Humilitatem non tantum eam quæ Voluntati Divinæ, sed etiam quæ Sapientiæ suæ præbetur, submissio-nem complecti, i. e. eum pro infinitè Sapi-ente habere; oportet ideoq; quodcunq; facit, hoc optimè & sapientissimè factum credere. Quod &

*Submissio Sa-
pientiæ Di-
vinæ.*

& in mandatis suis, & in rerum & eventuum regimine
 & dispositione agnoscendum est: Primò,
In Manda- quicquid fieri à nobis aut credi jubet,
tu suis. in utroque Sapientiæ suæ parendum est;
 firmâ fide amplecti debemus quæ credi
 velit, utcunque captui humano impossibilia videantur;
 & quæ fieri jubet facere, utcunque propensioni carna-
 li nostræ & Genio repugnent, & in utroque agnoscere
 Mandatorum summam Sapientiam & bonitatem, quam-
 cunque secum repugnantiam videntur implicare.

10. Secundo, Sapientiæ suæ parendum
In Guber- est, quæ in rerum Gubernatione elu- et;
natione. & agnoscendum, mundum ab illo sapi-
 entissimè administrari, non tantum in
 his quæ mundum in genere, sed etiam in his quæ singulos
 spectant: Ideoque quocunque rerum statu positi statua-
 mus oportet, hunc esse maximè nobis accommodum, cum
 hunc nobis is eligat, cui errare non contingit. Non li-
 cet igitur rei cujuscunque mundanæ impatienti cupidine
 teneri, sed is rerum status à Deo dispensante petendus est
 quem maximè nostri interesse judicaverit, quem sorti-
 tos contento & tranquillo esse animo oportet: eum
 licet esse statum contingat qui votis nostris minimè qua-
 drat. Hoc unicuique humilitate prædito rationi maximè
 consentaneum videbitur: hac enim docente, Deum esse
 sapientissimum seque stultissimum, necesse est hinc in-
 ferat, è re sua esse ut Deus potius quam ipse sibi
eligeret: ut magis è re liberorum est, parentis in eli-
 gendo prudentiâ regi quam ut propriæ optioni, quæ
 stultissima sit necesse est, permittantur; quoties enim
 secari, uri, & lædi à seipsis contingeret, si voti compo-
 tes fierent? Hos quilibet nostrum infantes refert, ea
 enim avidè sæpe sumimus quæ *potissis* essent graviter no-
 citura; Sic nobis sapius Opes, Honos, Pulchritudo
 expetuntur, à quibus nos postea illaqueari & in pecca-
 tum abduci contingit. Hoc, rerum omnium prudens

Deus

Deus præscit, nobis, licet ignorantibus, id eo quæ ea nobis nec sine summâ misericordiâ denegat, quæ nocitura fruentibus præscit; vota igitur & conatus nostros eludi, frustrari aliquando, non tantum æquo sed & læto animo ferendum est, probè tenentes hoc esse è re nostra, illo rerum eventus dispensante, qui errori non est obnoxius, Patre nostro Cœlesti.

11. Septimum erga Deum officium Honor est, *i. e.* ut quis eam illi reverentiam & obsequium præstet, quæ tantæ convenit Majestati. Hic vel internus vel externus est. Internus in hoc consistit, ut eum in corde nostro colamus, maximâ & honorificentissimâ de eo opinione conceptâ: externus in aperta hujus interni significatione. Hoc est hominis præcipuum & generalissimum officium; & per totum vitæ cursum sedulo agendum est, ut vivamus quatenus decet homines, reverentiâ numinis imbutos; si quis enim vel hominem summâ observantiâ prosequatur, turpe aliquid aut fœdum facinus illo præsentè admittere non audebit: quod necesse est eveniat, si quis sincerè Deum reveretur, indignum aliquid in illius conspectu patrare non audebit; id eo quæ cum Deus omnia intueatur, scelus nunquam admittamus necesse est, quia quod usquam admittitur, nequit in conspectu Dei non admitti.

12. At præter hunc generalem Deum *Honorandi* modum, sunt & multi particulares Actus per quos Honos Deo deferatur; hi distinguuntur pro diversitate subsectorum circa quæ versantur: nec enim ipsi tantum Deo immediatè honos exhibendus est, sed & res omnes quæ *eum relatione quâdam contingunt* justâ existimatione & observantiâ colendæ. Hæ potissimum sex sunt: Primò, Templum suum. Secundò, Reditus suus. Tertiò, Dies suus. Quartò, Verbum suum. Quintò, Sacramenta sua. Sextò, Nomen suum; horum unumquodque, pro dignitate sua, Reverentiâ & Honore dignari par est.

*Varii modi
honorandi
Deum.*

13. Primò,

13. Primò, Domum suam; quæ cum
Templum. cultui suo dicitur, sacra licet non sit
 ratione sui, est tamen sacra ratione usus,
 ideòque non est profanis usibus desecranda, polluenda:
 Quod Christus exemplo suo docuit, *Mat. 21. 12.* cum
 Nundinatores è Templo eiecit, abegit, dicens, *Domus*
mea vocatur Domus precatonis: iterumque, *Jo. 2. 16.*
Nè facite Domum Patris mei Domum mercatus; unde pa-
 tet, Templis utendum esse, tantum ad rem sacram per-
 agendam, nec in alium finem huc convenire oportere;
 cujus prorsus contrarium plerisque nimis usitatum, qui
 Tempia tanquam fora adeunt, ut inibi mercatum insti-
 tuant, aut rem transigant cum proximis. Tu autem cum
 Templum ingrederis, memento, Domum esse Dei, ubi
 peculiari ratione adest, & Sapientis consilio morem ge-
 ras, *Eccl. 5. 1. Observa pedem tuum quum adis Domum*
Dei. i. e. Eà inibi reverentiâ sanctòque tremore versare,
 qui eum deceat, qui in tam verendæ Majestatis conspectum
 prodit. Memento rem esse cum Deo, ideòque cogitatio-
 nes omnes quæ mundum, aut licita aliàs negotia spectant,
 procul arceto; hæ enim, quæ aliàs licitæ sunt, jam vi-
 tiosæ sunt: quantò magis piaculum est, eas fovere co-
 gitationes, quæ per se sunt illicitæ? Hoc est *Judæ* faci-
 nus imitari, qui dum osculatum accedere prætendit,
 prodit Magistrum militibus, quos ideo secum adduxit
 ut eum apprehenderent, *Mat. 26.* Colentium speciem
 in adeundo Tempia præ nobis ferimus, at nobiscum ini-
 micorum suorum turmas adducimus, qui eum laceffant,
 irritent: Hoc uno scelere superantur profanationes ho-
 diernæ, quæ Tempia in stabula commutant; cum vitiosæ
 & immundæ cogitationes deterior bestiarum species ha-
 bendæ sunt.

14. Secundò, Reverentia quædam *Reditu*
Reditus. suo debetur, i. e. huic omni quicquid il-
 lius peculiaris possessio est, & in eorum
 qui illi ministrant alimonium seponitur; hi sub lege
 Sacre-

Sacerdotes, sub Evangelio Ministri sunt. Quicquid huic usui dicatur, hoc eâ reverentiâ tractandum est ut alium in usum non sit pervertendum. Hujus generis quædam sunt spontaneæ quorundam oblationes, qui partem aliquam facultatum aut terrarum suarum spontè sacro huic usui voverunt: & quicquid hoc modo donatur, nec à dante nec ab alio quocunque sine summo Sacrilegii scelere alienari potest.

15. At præterea, semper inter *Judeos*, ut & omnes gentes Christianas portio aliqua in eorum alimentum & subsidium, qui rebus sacris præerant, Lege gentis seposita est. Quod ratio ipsa dictat, ut qui hoc munere suscipiendo, ab aliis, quibus victus paratur, avocantur, eorum sumptu alerentur, quorum animabus invigilant. Quod igitur hac in re urget Apostolus, videtur rationi maximè consentaneum: 1 Cor. 9. 11. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos vestra carnalia messuerimus?* i. e. iniquissimum est pauca carnalia vitæ temporalis necessaria subsidia iis denegare, quibus spiritualia accepta refertis, *Admonitionem* scil. & *Auxilium* quibus ad vitam æternam adipiscendam vobis opus est.

16. Quicquid igitur huic usui consecratur, nefas est in alium convertere. Decimas igitur in Cleri victum lege adjudicatas, detinere; earumve solutionem

Scelus Sacrilegii.

malis artibus eludere, nefas est: cum primò certissimum sit in hoc furtum non minùs quàm in alio quocunque subripiendo admitti; cum eadem sibi lege Decimas Clerus, qua sibi patrimonia populus vendicat. Secundò, Non advertitis quale Furti genus hoc sit, Deum hoc est spoliare, cum illius hæ Ministerio addicantur: cujus rei veritas quò magis vobis perspecta sit, audite Deum ipsum, Mal. 3. 8. *An spoliaret homo Deum? vos tamen spoliatis me; & dicitis qua in re spoliavimus te? Decimis & Oblatione.* Unde patet, Deo judice, pro eodem haberi

D

oportere

oportere Decimas detinere ac Deum spoliare ; & versu proximo, furti pretium, si libet, sciatis ;
Supplicium. *Maledictione estis maledicti*, hunc unicum sceleris fructum percipiunt ; quod idem omnium experientia admonet, Deum nimirum insigni aliquo iudicio Sacrilegium, sive hoc Decimarum detentione, sive possessionum aliarum Deo voluntarie consecratarum occupatione consistat, insectari. His se spoliis ditescere sperant homines, hujus autem prorsus contrarium evenire solet ; iniquissimum illud lucrum serpentis instar mali quæ jure possederunt, corrumpit & absumit. Si igitur diligatis (nolo dicere animas vestras, sed) patrimonium vestra, hoc ab iis malum avertite, sedulo curando ne quid Deo dicatum illis adhæreat.

*Tempora
cultui Di-
vino devota.*

17. Tertia res, in qua Deo reverentiam exhibere oportet, est sanctificatio Temporis cultui suo devoti ; qui totum Tempus nobis largitus est, partem aliquam, tributum vice, repetit. Hinc *Juda* Sabbathum colebant, nos Christiani Diem Dominicum ; Illos oportebat in Sabbatho suo mundi creationem ; Nos in nostro, Christi Resurrectionem (quâ nobis in meliorem mundum, quem post sæcula expectamus, via aperitur) commemorare. Hic igitur dies, sic Deo dicatus adorationi suæ & cultui oportet impendatur ; idque primò Cultui Deo in propatulo, & ritu solenniore, in coetu fidelium, à quo abesse sine summa necessitate nemini licet ; mox privatim domi, precibus domesticis & institutioni Familiæ vacando, aut privationibus adhuc Musei officiis, Orationi, Lectioni, Meditationi, & illi generi.

Et ut his vacemus, à negotiis sæcularibus feriari jubemur ; nemo igitur requiem à labore, totum esse quod præcipitur nobis in Die Dominico, credat ; hoc enim temporis quod ab operibus vocationis nostræ subducitur, officiis hisce spiritualibus impendendum est ; ne
 enim

enim Dies Dominicus instituebatur ut ignaviæ nostræ causa obtenderetur, sed ut officia nostra mundana in cœlestia commutarentur. Multo minùs in hoc institutus est Dies Dominicus quò meliùs peccatis vacemus, quò nimis multis usu venit, qui popinas eo die, plusquam Templâ frequentant. Sed ad hoc requies hæc præcipiebatur, primò nobis ut adumbret requiem à peccatis, quam per totam vitam agere oportet. Mox ut à negotiis sæcularibus feriantes, cultui Dei, animarumque saluti meliùs vacemus.

18. Hoc si rectè perpendimus, ingentis beneficii loco habebimus hunc diem sic sepositum, & quavis septimanâ redeuntem; eâ enim animi intensione, rebus his mundanis inhæremus, ut metuendum esset nè nullus cœlestibus curandis dies adjudicaretur, nisi hoc, præcepto nobis consultum fuisset. Heu quâ tunc miseræ animæ pabuli cœlestis inopiâ confectæ perirent, quibus nulla unquam contigit refectio? cùm jam sic statò refectionis tempore iis consulatur, ut quemlibet Diem Dominicum festum agant, in quo si diem rite celebrent, pabulo cœlesti in vitam æternam nutriantur. Nè sit igitur nobis tædio hic dies, quod contigit *Israelitis, Amos 8. 5. Quando transiverit Sabbathum ut aperiâmus frumenti horrea?* Quasi periret nobis id temporis, quod curis mundanis subduceretur. Lætissimum potiùs inter dies septimanæ censeamus, utpote qui maximum nobis lucrum, maximum gaudium afferat, quique sit nobis tanquam dies messis, in quo fructum recondamus qui nobis in reliquam septimanam, imò in reliquam vitam suppetat.

19. At præter hunc in septimanâ quavis Diem Dominicum, sunt & alii dies quos Ecclesia in misericordiæ alicujus eximie, utpote Natalium & Resurrectionis Christi, descensûs Spiritûs Sancti, & id genus, Commemorationem consecravit: hos dies eo oportet ritum celebramus, quo Ecclesia præcepit, i. e. solenni adoratione Dei,

Dei, & gratiarum actione pro beneficio quod tunc temporis commemoramus. Nec ille sanè vero beneficiorum acceptorum sensu tangitur, cui tædio sunt pauci intra annum dies his commemorandis dicati.

At videndum est, ut Spiritualibus exercitiis vacando, dies reverà sanctificetur, nec sublato usu spirituali, in luxuriæ & intemperantiæ occasionem pervertatur. Quod multis contingit, quibus in natalibus Christi & ejusmodi festis diebus, nihil aliud curæ est, nisi ut epulentur & exhilarantur. Hoc enim est probro, non honore Christum afficere, qui ideo venit, ut puritatem & sobrietatem mundo commendaret, ideoque adventum suum alio modo celebrari indignaretur.

20. Sunt & alii dies Festi in memoriam Apostolorum aliorumque Sanctorum sepositi, in quibus sincere Deo gratias agere oportet ob gratias suas in hos collatas, præcipuè quòd nobis *Jesum* Christum revelârunt, viamque salutis per totum mundum evangelizando aperuerunt. Et præterea sanctæ vitæ præclara exempla quæ in iis eluxerunt meditari, nôlque ad eorum imitationem exuscitare oportet; quem Festorum usum qui sedulè intendit, is eum operis fructum percipiet, qui citò efficiet, ut summis laudibus & gratiis excipiat non probris infectetur Ecclesiasticas has constitutiones.

21. Est & aliud dierum genus perinde ob
Fasti. servandum, nimirum Dies jejunii seu Humiliationis; hos, quandocunque Ecclesia injungat, sive statis anni temporibus sive subitâ & peculiâ quâdam de causâ, eo ritu colere oportet quò ipsa præcipit, i. e. non tantum merâ à cibo abstinentiâ, quæ corpori solummodò pœnæ est, sed afflictione etiam animarum, earumque coram Deo humilatione intensissimæ gentis nostræque peccata confitentes, descentes, præbuisque ardentissimis contententes, ut Deus nobis veniam & remissionem peccatorum largiatur, & ea nobis iudicia, quæ scelera ista meruerunt, avertat: & potius

mum & præ omnibus, *Nos à peccatis convertentes, nex-
us improbitatis solventes*, ut monet *Iſa. 58.6.* & operibus
mifericordiæ ſedulò incumbentes, *partièdo eſurienti
panem*, & id genus, prout ibidem ſequitur.

22. Reverentia noſtra in Deum indican-
da eſt honorem Verbo ſuo exhibendo: *Verbum
quem neceſſe eſt exhibeamus, ſi Deum re ipſâ
revereamur; cùm nihil certiùs evincat con-
temni à nobis aliquem, quàm quòd verbum ſuum parvi
pendamus; aut è contra honore haberi, quàm quòd
magni. Verbum hoc in libris Veteris Novique Teſta-
menti continetur, in quibus mentem ſuam Deus, no-
ſtrumque nobis officium aperuit. Hic igitur Liber ſum-
mo honore habendus eſt, ad hunc tanquam unicam
vitæ normam, actiones omnes exigendæ ſunt; hujus
lectiõni jugiter inhærendum eſt; nec patiendum, ut dies
elabatur in quo non partem hujus aliquam, aut legimus
aut lectam audimus.*

23. Hoc quoque parum eſt, niſi diligens accedat le-
gentis attentio: accuratè notandum eſt, quænam inibi
præcepit officia, quænam Deus prohibuit ſcelera; unà
cum præmiis & ſuppliciis his & illis annexis. Quæ cùm
diligenter percepimus, memoriâ cuſtodienda ſunt, nec
hoc perfunctoriè & oſcitanter, ſic ut facilè excidant,
ſed crebrâ meditatione ſic penitùs inſigenda ſunt, ut
præſtò ſint in uſum vitæ: hoc eſt, cùm ad ſcelus ali-
quod admittendum incitatur, tunc reminisci oportet,
hoc tali S. Scripturæ loco ſcelus prohiberi, & dira in-
tentari à Deo ſupplicia committenti: pari ritu oblatâ
benefaciendi opportunitate reminisci decet, hoc eſſe quod
jubetur tali loco officium, & ingentia ſponderi ibidem
præmia peragenti; & huiusmodi cogitationibus animus
ad officium obeundum exercendus & à malo coercendus
eſt.

24. At præter verbum ſcriptum viſum eſt Deo, no-
ſtræ neceſſitati conſulere Sacerdotum institutione, quo-
rum

rum munus est Divinam voluntatem enarrare, non proferendo in medium aliquid verbo scripto repugnans, (quicquid enim huic repugnat, voluntati Divinæ nequit esse conforme) sed verbum scriptum exponendo, sicque id captui nostro accommodando, & peculiari cuique occasione adaptando, nosque ad ejus praxin hortando, excitando; quod unum spectat & Catechizandi & Concionandi assiduitas; hæc igitur meriti dignari reverentiâ decet, debitam attentionem adhibendo; nec enim sufficit Catechesi & concionibus interesse, tempusq; aut somno aut curis à re alienis transigere, sed sedulo ad id advertere quod dicitur oportet: quod rationi maximè consentaneum censeremus, si quantum hoc nostrî interesset perpendamus.

25. Primò enim, quod Catechesin attinet, nil aliud est quàm fundamentum jacere, cui inniti oportet tota praxis Christiana; hoc enim est nos officium docere, cujus ignari, fieri nequit ut id rectè præstemus. Et quanquam verum sit, è scripturis tanquam è fontibus hanc officii notitiam hauriendam esse, sunt tamen plurimi, qui nequeunt propriis viribus hanc inde notitiam derivare, ideòque necesse est, ut aliorum industriâ adjuventur.

26. Ad Juventutem spectare Catechesis vulgò censetur, (*prout par est*) non quòd seniores dedecet doceri si modò ignari sint, sed quoniam sic institui impubere deceret, ut puberes facti ignari esse non possint. E paremum sanè plurimum refert, si velint æternæ perditionis liberorum reatum effugere, curare ut benè instituantur in rebus necessariis; in quem finem opus est ut aliquem compendiosum Catechismum ediscant, ne melior eo qui nostræ est Ecclesiæ adinveniri potest; ne tamen hisce in conatibus subsistendum, sed Sacerdotum auxilio utendum ut ad altiores Christianæ scientiæ gradus progrediantur.

27. At, quod lugendum est, hoc susque deque habuerunt paren-

parentes officium, unde tanta virorum & fræminarum multitudo Christianorum nomine insignita, notitiam quod attinet Christi & eorum quæ animarum suarum interest scire, nil supra ethnicos sapiunt.

28. At quanquam in juventute non institui parentibus vitio vertatur, si grandiores facti in ignorantia persistant, sibi ipsis imputandum ducant suamque hoc cedet in perniciem. Ideoque quicumque sit, cujuscunque ætatis aut sortis, qui hujusmodi ignorantia rerum ad salutem necessariarum laborat, sive ex toto, sive ex parte, sedulo opus est adnitatur ut bene instituatur, si sua sibi salus animo sit, si velit æternum exitium effugere. Nec pudore à discendo detineatur: probro enim verti debet, animum in inscitia obfirmare præfractè, voluntariè; cui è diametro pugnat discendi cupido; ideoque tantum abest ut dedecori sit seni, discere, quod laudi ducatur ab omnibus, præcipuè sapientibus & bonis. At si sècundo, hoc discendi studium à profano & stolido vulgo rideri & subfannari, an non contemnere stultorum opprobria satius esset quam perferre ingens istud dedecus & probrum, quo novissimo die obruentur omnes, quotquot ut opprobria iniquè jacta ab hominibus vitarent, in obstinatâ officii ignorantia perstabant; quæ ignorantia tantum abest ut excuset quæ patrabunt scelera, quod novum includat scelus, contemptum scil. sapientiæ coelitus oblata. Quantum hoc piaculum sit discas è *Pro. 1. ubi odio scientia, ver. 29.* eo usque in homines iram Dei accendi, patet ut eos prorsus deferat & calamitatibus oppressos non tantum ope suâ non erigat, sed etiam risu fannisque excipiat. Tristissimum sanè rerum statum, in quem extrema est dementiæ nos præcipitare.

29. Quod ad eos attinet, quorum animi Christianæ Religionis rudimentis imbuuntur, eorum in scientiâ profectui Concionando consulitur. Nec mehercle supervacaneum hoc munus est, cum officii sui gnaris oblivio facilè nimis obrepat,

Conciones.

obrepat, imò in officii violationem à cupiditatibus feruntur aliquando homines prudentes scientes, ideòque opus est officium sæpiùs inculcari, quò minùs ejus obliviscamur, nòsque crebris excitari & corroborari monitis & argumentis, quò alacriùs cupiditatibus istis obfistamus, quibus ad violationem officii impellimur. Huc igitur præcipuè tendunt Conciones, primò nos expegefacere ut contra spiritualem inimicum excubias agamus; deinde ut armis instruamur ad pugnam, *i. e.* iis mediis & auxiliis muniamur, quibus tentationes propulsentur & victòria de iis reportetur.

30. Cùm hic igitur sit coniectionandi finis, non est cur officio nos satisfecisse credamus si concionem attenti licèt audiamus, nisi quæ continet monita & consilia in animis nostris recordamus tanquam efficacissimam vitorum medelam. Cùm igitur animarum medicum consulas, cum eo ut soles cùm corporum medico agas; hunc accedis non ut audias de medicinâ differentem, sed præceptis suis parendi consilio; quod idem nisi hìc tibi propositum sit, perinde nugaris, ac si æger speraret à nudâ quàmque adhibere neglexit præscriptione, mali sui remedium: imò infeliciùs multò ludis & nugaris, huic enim præscriptio licèt non profit, non nocebit, nec enim ægro invalescet morbus, eò quòd remedium edoctus non adhibuit; at in præscriptis spiritualibus res secus evenit, hæc enim sineglegantur, maximum nobis damnum afferent; contra nos resurgent in iudicio & nostram damnationem graviolem efficient: hoc igitur ut vites periculum, auditâ concione, sedulò adverte quid inibi præceptorum, quid consilii suppeditetur ad malum fugiendum & bonum faciendum; & si peccatum medullis penitus infixum eo sermone impeti censeas, fac hoc animo sæpiùs verses per totam septimanam; Huc cogitationes, etiam dum operi diurno instas, si aliàs non yacer, fac intendas: nec tantum hoc meditari satis sit; sed officio peragendo fac incumbas, sedulò quod moni-

tus es obeas, ut peccata tua expugnes & gratiam tuam excites, augeas; verbo dicam, monitis pareas Apostoli, *Ja. 1. 22. Effectores estote sermonis: nec auditores solum, falso ratiocinando fallentes vosmetipsos*: videtur, quod fructum à sermone sperare, eò quod auditores tantum simus non effectores, nil aliud est quam nosmetipsos fallere. Non igitur sanctitatem, sermonum numero quos audimus, æstimemus, (quasi hoc esset viri verè Christiani concionibus quàm plurimis interesse) sed quem inde percipimus fructu; aliter plures tantum plagas merebitur tot conciones audivisse; quibus ille jure cædebatur, *qui novit voluntatem Domini, nec tamen fecit ex ejus voluntate, Lu. 12. 47.* Nec tamen quam debemus Concionibus reverentiam, iis omnibus quæ hodie hoc nomine vocitantur, habere convenit, multi enim mercede pseudoprophetæ in mundum venerunt, ideòque nunquam magis opus erat consilio Apostoli monentis, *probare quemvis spiritum an sit ex Deo.* Sed quod de concionibus dixi, de eorum concionibus velim intelligi, qui primò, ad hoc munus obeundum ritè vocantur; deinde, qui doctrinam suam ad normam Evangelii exigunt: at si quis dixerit, se non posse doctrinam dijudicare, an Verbo Divino consonet an non, ad officia vulgò recepta sibi que notissima tanquam ad examen revocet oportet, & si vitiis ab omnibus passim tanquam talibus habitis, veluti perduellioni, injustitiæ, immanitati, impuritati, &c. indultum hanc doctrinam senserit; facillè statuatur hujusmodi Doctrinam Deo ejusque Verbo inimicissimam, ideòque odio non reverentiâ habendam esse.

31. Quintò, Honos noster erga Deum nostrâ erga Sacramenta sua Reverentiâ significandus est: hæc duo sunt, *Sacramenta.* Baptismus & Coena Domini. Hanc Reverentiam duobus modis indicare oportet, primò hæc magni æstimando, deinde summa cum reverentia celebrando. Primò plurimi oportet æstimemus Sacramenta tanquàm maximorum in nos bene-

beneficiorum instrumenta: Eorum prius, Baptismus, nos in foedus cum Deo admittit, nos membra Christi constituit, efficitque ut jure speremus preciosa ista beneficia quæ ab eo manant, nimirum remissionem peccatorum, gratiam sanctificantem & Coelum ipsum, si modò quod partium nostrarum est ex foedere, adimpleamus: Et quod Cœnam Domini attinet, hæc non est solummodò signum & commemoratio Christi & mortis suæ, sed & actualis collatio Christi & bonorum omnium quæ à morte suâ fluunt in quemvis dignè participantem: ideoque summo precio & honore meritò utraque habentur.

32. Nec tantùm plurimi æstimanda *Baptismus.* sed summâ cum reverentiâ celebranda sunt Sacramenta; quæ primò, ante participationem; secundò, in participatione; tertio, post participationem cernenda est. Admissis fateor nobis hodie ad Baptismum infantibus, non est expectandum, ut in propriâ personâ aliquid aut ante Baptismum aut in Baptismo agamus; hujusmodi officia ab iis olim exigebantur, qui provectiori cùm essent ætate, fontem sacrum accedebant; nobis, quò competat jus ad Baptismum, sufficit intra gremium Ecclesiæ nasci, *i. e.* parentibus fidelibus nasci; nec aliud tunc temporis exigitur quàm quòd aliorum ope possimus perficere, dum nostram personam sustinentes spondent nos cùm adolevimus quòd nostrarum est partium foederis adimpleturos. At quantum minùs tunc possumus, tantò magis impòsterum obligamur, ad ea quæ sequuntur officia præstanda, quò meliùs quòd deerat suppleatur.

33. Si jam scire cupis quænam ista sint officia; quæ vestro in nomine polliciti sunt stipulatores vestri, dispice; hæc nequeo meliùs explicare quàm verbis Ecclesiæ nostræ, quæ in Catechismo suo sic habentur, Patrinæ & matrinæ pollicebantur & spondebant tria in nominibus nostris, primò ut renunciaremus Dæmoni & omni-
“ operi-

“operibus ejus, pompis & vanitatibus mali hujus mundi,
 “& omnibus vitiosis cupiditatibus carnis. Ubi per Dæ-
 monem intelligitur, primum, fictorum Numinum adoratio,
 quæ nil aliud reverâ est quàm cultus Diaboli; quod sce-
 lus circa adventum Christi passim obtinuit, plerisque
 mortalium detestandâ istâ in Idololatriâ vitam agentibus:
 ideoque cum primum Baptismus instituebatur, æquum ducebant,
 derelictionem fictorum istorum Numinum tanquam præcipuam
 voti istius partem præcipere. Quanquam autem infrequentior
 sanè Idolorum jam cultus sit, pars tamen una, eaque non
 minima cultus istius, metuendum est, nè nimis hodie obtineat,
 nimirum pollutiones omnigenæ, quas licet in Ceremonias
 Religionis non cooptamus, quod Ethnicis usu venit, eas tamen
 quocunque modo admittere, piaculare scelus est, quodque eò usque
 iram Dei accendit, ut totas civitates igne coelitus immisso
 absumere, *Gen. 19.* imò mundum universum aquis obruere
 eum impulit, *Gen. 6.* Nec dubium est quin atrocissimis
 suppliciis quemvis in impuritatibus persistentem insectaturus
 sit, ideoque harum impuritatum derelictio, præcipua pars
 voti censenda est. Vovetur præterea nil nobis futurum esse
 cum Dæmone, nec nos ipsos sortilegio addicendo, nec addictos
 consulendo ob rem quancunque licet, sanitatis nimirum,
 facultatum, aut rei amissæ cujuscunque recuperationem:
 hoc enim prioris peccati gradus quidam est, cum hoc sit
 Deum Dominum deserere, eique substituere Dæmonem in Deum,
 dum ad hunc angustis pressi confugimus.

34. Renunciamus etiam operibus Diaboli, quæ sunt vel in genere, quæcunque eo instigante fiunt, aut ea præcipue quæ naturæ Diabolicæ plus participant, *i. e.*

Opera Diaboli.

quibus ipse addictior est: cujuscumque sunt superbia, (quæ eum ab Angelo lucis in hunc qui nunc est execrabilem dejecit) mendacium, est enim ut asserit Salvator noster, *Mendax & mendaciorum pater, Jo. 8. 44.* hujus-

hujusmodi etiam sunt malitia & invidia, præcipuè cædes & destructio, *erat enim homicida ab initio, Jo. 8.44.* At illius ad indolem nunquam propius accedimus quàm cum alios ad peccandum pellicimus, hæc enim illius ars est, hoc illum assiduè occupatum tenet, huic igitur studentes ei quàm simillimi evadimus, *qui ut Leo rugiens obambulat, quærens quem absorbeat, 1 Pet. 5. 8.*

*Pompæ &
Vanitates.*

35. Secundò, in Baptismo etiam renunciamus Pompis & Vanitatibus mali hujus mundi. Per Pompas & Vanitates res variæ intelliguntur; primò quales in Ethnicorum ludis visebantur pompæ, quæ cum jam diu sanè obsoleverunt, hoc ad nos non spectat. Secundò, excessus quicunque sive in victu, ludis, sive amictu, cum limites generales quos sobrietas, vel particulares quos status noster & vitæ institutum nobis præfigunt, transgrediamur. Deinde per malum mundum intelligamus, primò Divitias & Potentiam mundanam, quibus licet non adeò penitus renunciemus ut Christianis non liceat Divitiis aut potentiâ pollere, his tamen eò usque renunciamus, ut his penitus addici aut hæc illicitâ quavis arte, parare aut retinere nefas sit. Secundò, per malum mundum intelligamus consociationes & consuetudines mundi, quibus in quantum malæ sunt renunciamus: hoc est, pollicemur nunquam nos permissuros, ut à sociis quibuscunque pertrahamur in peccatum, sed societatem quamcunque jucundissimam licet potius abrupturos, quàm passuros ut hæc virtutis nostræ insidiaretur: nec passuros esse nos ut consuetudine quâcunque in peccatum abducamur; & paratos fore petulantissima quæque convicia potius sustinere tanquam homines ridiculos, propriæ opinioni studentes, à moribus mundi abhorrentes, vitæ rationem nobis peculiarem ineuntes, quàm latâ viâ quæ ad perniciem ducit incedentes, vitiosæ cuiusvis consuetudini utcumque passim invaluerit nosmet subicere; si hæc pars voti nostri

stri sedulo observaretur, essemus contra plerasque tentationes, quibus nos mundus impetit, bene muniti, cum societas & consuetudo duo ista sint, quibus potissimum ad peccandum nos commoveat.

36. Tertio, Renunciamus vitiosis cupiditatibus carnis, ubi per carnem sensu Sacris Scripturis usitato intelligitur fons & origo inordinatorum affectuum; quanquam enim immundæ illæ cupiditates, quas ferè *cupiditates carnis* vocamus, præcipuè hîc intelligantur, non tamen solæ, cum alia plurima sint quæ Scriptura opera carnis appellat; quorum accuratum catalogum si desideras, vide quem texuit Apostolus, Gal. 5. 19, 20, 21. Porro manifesta sunt opera carnis, quæ sunt adulteria, scortatio, impunitas, lascivia, Idololatria, veneficiam, inimicitia, lites, amulationes, excandescencia, rixa, dissidium, hæreses, invidia, cades, ebrietates, commensationes & his similia. Hinc, ut è plurimis aliis passim in Sacris literis descriptionibus, plurima in istâ quam vovemus vitiosarum carnis cupiditatum derelictione includi, facile est inferre.

37. Deinde pro nobis stipulati sunt susceptores nostri, Nos Articulos Fidei amplexuros. Quos in compendium missos in Symbolo Apostolico licet intueri; & quoniam his credituros nos promissimus, hoc supponit oportere nos eos ediscere, nec tantum verba sed & eorum sensum maximè obviu & genuinum tenere: quomodo enim id fide complecti possumus, quod nec audivimus, nec intelligimus? Nec ad credendum sufficit nudus veritati assensus, nisi accedat morum ad hanc regulam institutio: v. c. credere Deum nos creasse, id in nobis obsequium parere oportet, quod Creatori debetur à creaturis; credere nos à Christo redemptos, efficere oportet ut ab illius arbitrio pendeamus, illius nos servitio mancipemus, tanquam pretio emptos; credere iudicium futurum, sollicitos nos reddere oportet de damnatione effugiendâ; & credere vitam æternam, efficere oportet, ut hoc breve temporis momentum iis in studiis exigamus, quæ nobis

Æter-

Æternitatem gaudii non miseriæ parent. Hoc ritu, è quo-
vis symboli articulo, argumenta quibus in officio continea-
mur, deducere oportet: Huc enim credere & discere
spectat: quod nisi facimus, procul absumus ab hac
parte voti persolvendâ, nimirum à credendo omnibus
Articulis fidei Christianæ.

38. Ultima pars voti est, Dei nos sanctæ voluntati
& præceptis parituros esse; & in iis per totius vitæ spa-
tium ambulaturos: ubi *per voluntati Dei & præceptis*
parituros, intelligitur, nos ea omnia facturos, quæ Deus
eo animo patefecit, ut à nobis fierent. Voluntate igitur
suâ literis jam consignatâ & nobis traditâ, expectat ut
ei per omnia sincerè pareamus, nec minimi præcepti vio-
lationi indulgeamus. Deinde in hac integrâ obedientiâ
per totum vitæ cursum incedendum est: *i. e.* magnâ
cum constantiâ in viis Dei persistendum est, nec enim
sufficit gressus aliquot in semitâ suâ promovere, nisi
etiam in ea ambulemus, idque non per temporis spatium
aliquod, sed per totam vitam nunquam à semita sua
deflectendum est, sed constanter usque ad vitæ exitum
in ea progrediendum.

39. Exposito per compendium Voto
Voti ob- Baptismali, restat tantum ut ostendam,
ligatio. quum vestri interest huic defungendo in-
cumbere; quod duplici ratione evincitur,
primò ex rei justitiâ, deinde ex utilitate & commodo inde
nascenti. Vos ad hoc jure teneri, vel hinc patet, quod
ad promissa sua præstanda quilibet jure summo obliga-
tur: at nullius sanè promissi aut major Religio, aut
arctius vinculum esse potest, quàm hujus; votum enim
est, *i. e.* promissum Deo factum, ideòque non tantum
iniqui sed & perjuri efficimur si fidem vel minimâ ex
parte fallimus.

40. At præterea, totum hoc servare nostri interesse,
quæ observationem utilitas & emolumentum consequun-
tur, ostendunt. Dixi suprâ, nos in Baptismo cum Deo
con-

confoederari; foedus autem è duabus partibus constat, quædam ab uno, quædam ab altero stipulantium promittuntur, & deficiente uno, meritò foederis vinculo solvitur alter. Quod etiam hîc accidit: Deus sanè maxima nobis beneficia, quorum suprà mentionem feci, quæ suam foederis partem includunt, spondit; at nos etiam ad ea nos præstanda, quæ Votum Baptismale complectitur, quod nostram etiam foederis partem constituit, nos obligamus: nisi nos igitur hæc præstemus, liberatur vinculo foederis Deus, nòsque ingentium istòrum beneficiorum spe excidimus; in misero naturæ statu relictî, filii sumus iræ, inimici Dei & æternæ damnationis hæredes. Quæ est ista quæso peccati voluptas quæ tantam, divini nimirum favoris in hâc vitâ & in alterâ animarum jacturam vel minimâ ex parte compensare poterit? *Quid enim* (inquit Salvator noster, *Mar. 8. 36.*) *profuerit cuiquam si lucratus fuerit mundum totum, & anima sua mulctetur?* Huc tamen dementiæ pervenimus, quoties partem aliquam Voti Baptismalis violamus; nostrâ igitur plurimum refert, hoc ut animo frequenti meditatione infigatur, nos quoties crimen aliquod admittimus, votum nostrum apertè violare: ideòque ad peccandum sollicitatus, nec dicas cum *Loth de Zoar, Gen. 19. 20.* *Perexiguum est*, sed memento potius qualecunque sit ex naturâ suâ, hoc tibi Voto Baptismi interdictum esse, ideòque maximo, perjurii nimirum, reatu, hoc te gravare; hujus sceleris Reum Deus asserit se non habiturum innocentem. Et ut Votum hoc intemperatum servemus, utile erit, varia ejus capita sæpiùs nobiscum recitare, ut in promptu sit quod tentationibus opponatur; & revera hoc clypeo, nisi aut abjecto, aut negligentius adhibito, facilè adjuvante Deo, fugatur spiritualis hostis.

Hæc est quæ debetur priori Sacramento, Baptismo, Reverentia.

Dies Dominicus III.

De Sacramento Cœnæ Domini ; de Preparatione præcedente, ut Examine ; de Pœnitentia, Fide, Obedientia, de Officiis inter Communicandum & postea fungendis, &c.

Seçt. 1. **S**equitur ordine Reverentia quæ Cœnæ Domini debetur, de qua locuturus, methodo supra propositâ insistam, & dicam, primò, quæ debent præcedere secundò, quæ comitari ; tertio, quæ sequi communicationem nostram. In hoc enim Sacramento, licet non in priori, locus est his omnibus.

2. Primò igitur, quod Participationem nostram debet præcedere, *Examinatio est : exploret autem* (inquit Sanctus Paulus, 1 Cor. 11. 28.) *quisque seipsum, & ita de pane illo edat, & de poculo illo bibat.* Priusquam autem ad hujus examinis partes explicandas accedam monere libet, huc in genere spectare hoc Sacramentum ut foedus cum Deo initum in Baptismo, de novo feriatum confirmetur ; istud enim diversimodè violatum, visum est Deo ex summâ in nos misericordiâ in hoc Sacramentum instaurari & quasi redintegari, permittere ; quod si verè animi sinceritate facimus, pollicetur Deus nos sibi acceptos fore, eaque se collaturum in nos beneficia, quæ in priori Sacramento stipulatus est, & quibus propriè tantum vitio excidimus. Cùm igitur Sacramenti scopus & Foederis nostri Renovatio, sequitur tria esse ad hoc necessaria ; primò, ut foederis istius natura nobis satisfaci-

perspecta sit ; secundò, ut seriò cogitemus quot modis hoc violatum sit ; postremò ut firmissimè statuamus hoc à nobis foedus inviolatum servatum iri impofterum. In his tribus examen illud, quod Sacramentum hoc debet præcedere, consistit.

3. Primò igitur dispiciendum est, num Foederis hujus naturam teneamus ; hoc veluti reliquorum duorum fundamentum apprimè necessarium est, cùm nec priora peccata dignoscere, nec animum contra ea impofterum communire possibile sit, nisi perspectâ priùs foederis naturâ. Sit igitur prima cura temet examinare, an satis intelligis quale fuit foedus illud quod cum Deo iniisti in Baptismo tuo, quæ sint quæ ex parte Dei spondentur Beneficia, quænam ex parte tuâ officia voventur ; & quoniam foedus cum quolibet nostri in Baptismo sancitum, nil aliud est quàm generalis illius foederis quod Deus cum toto genere humano in Christo sanxit, particularis applicatio ; videndum est num hoc intelligas ; sin minùs, operam statim dato animo informando, & si melior institutionis ratio non suppetat, legas quæ in aditu ad hunc tractatum dicta sunt breviter de secundo foedere, in quo foedus hoc baptismale fundatur ; & quoniam inde constabit, obedientiam præceptis omnibus Dei præstitam ex parte nostra exigi, & disertis verbis voveri in Baptismo, quænam ista Dei præcepta sunt opus est teneas ; quorum ignorance si te sentis laborare, ad eorum studium statim animum applicato, nec desistas donec eò usque profeceris, quod ad totum hominis officium, ei à Deo præscriptum instructus sis : quam notitiam præceptorum ut consequaris, scopus est hujus libri unicus, quem quo magis ignarus es, eò sapius & attentius læstare oportebit ; & si sacram hanc cœnam, necessarium horum officiorum ignarus aliquando accessisti, admissum peccatum defleto ; nec audeas huc redire, nisi priùs notitiâ hâc mediocriter instructus, idoneus reddaris qui communices. Quod quàm possis citissimè efficiendum

dum est: quanquam enim hujusmodi crassâ ignorantia laborantes à sacra hac mensa meritò arcendi sint, absentiam tamen ignorantia, præcipuè si quis in ea pertinaciter hæreat, minimè excusabit.

Transgressiones. 4. Examinis pars secunda respicit violationes hujus foederis; hinc notitiæ de qua locutus sum utilitatem

facile intelliges: nec enim aliâ ratione in peccatorum notitiam pervenimus, quam actiones nostras, ad Legem Dei, tanquam earum normam revocando; hanc igitur examinis partem initurum, singula officiorum capitula recordari oportet, & de cujuslibet observatione conscientiam tuam interrogare: nec tibi satis sit, scire in genere te legem Dei transgressum esse; sed omnem adhibere diligentiam, ut scias singula quæque in quibus deliquisti; in memoriam, si fieri potest, omnes vitæ actiones revoca, & vide quam partem officii violasti; nec tantum actus aperte flagitiosos, sed etiam verba, imaginæ cogitationes abditissimas discutias; huc enim divinae leges licet non humanæ penetrant, adeò ut quicquid agerent, hoc etiam cogitare vel concupiscere: cogitationes enim & cupiditates nostras non secus ac facta apertissima clarè perspicit Deus. Particulare hoc examen apprimè necessarium est; nec enim peccati venia nisi confitenti & relinquenti promittitur. Ad hoc opus et actuali & particulari notitiâ peccatorum; nec enim fieri potest, ut quis peccatum confiteatur, cujus se reum nescit; aut ut quis illud statuat peccatum relinquere, cui nunquam se senserit affixum. Ideoque facile licet concludere, hujusmodi particulare examen, non tantum utile sed ad plenam absolutamque poenitentiam prorsus necessariam; dimidiatam enim ille & imperfectam poenitentiam (credendum est) ager, quisquis facta sua in particulari non excutiat; nec ad veniam impetrandam valebit hujusmodi poenitentia, cum nihil ad hoc sufficit præter integram cujuslibet mali derelictionem: & ex

potissi

potissimum tempore quo Sacramentum hoc accedimus, integra & perfecta sit poenitentia oportet; ideoque accuratum hoc cordum nostrorum examen tunc temporis præcipue est necessarium: quanquam enim in cujuslibet peccati, per totam vitam admissi noticiam summâ licet diligentia adhibitâ in nobis excutiendis, pervenire non possumus; & quanquam quod sic nos omnia incassum rimantes latet, remitti nobis potest, nullâ aliâ ea de re particulari confessione factâ, quam verbis *David*, *Pf. 19. 12. Domine me ab occultis absolve*; hoc tamen reatum non tollet, si ideo nobis occulta manent quoniam oscitanter conscientias nostras scrutamur. Vide igitur ne in re tanti momenti tibi ipsi imponas, cor tuum penitus explorato, alioquin fieri non potest ut vulnera tua sanentur.

5. Et ut in varia peccatorum genera oportet diligenter inquirere; sic etiam in varios peccatorum gradus; sunt enim plurimæ circumstantiæ, quibus aut mitigantur aut augentur scelera: Hujus generis sunt, primò cum scientes prudentes peccamus, *i. e.* cum hoc aut illud scelus esse pro certo scientes, præsentitamen voluptate aut utilitate (aut alio quovis argumento) allekti illud admittere non dubitamus. Magnam hoc esse criminis aggravationem censet Christus ipse, *qui novit voluntatem Domini sui neque fecit ex voluntate ejus, cadetur multis plagis, Lu. 12. 47.* Secundò, cum deliberatò peccamus, *i. e.* cum non inopinatò in peccatum incidimus, sed ad deliberandum tempus suppetit, hic alius est peccati gradus. Tertiò, Cum reluctante licet & nos redarguente conscientia peccamus, *i. e.* cum eo tempore conscientia pronunciet, hoc non esse faciendum, & facti cum periculum tum peccatum exponit; nos tamen conscientia monitis non obstantibus, peccatum perpetrâmus; magna hoc est peccato accessio, minimûmque peccatum in atrocissimum scelus accendit; patet enim peccatum hoc modo admissum, esse voluntarium, ideoque sit licet in levissi-

mâ materiâ, hoc ipso gravissimum à Deo habetur : imò tanta est hujus circumstantiæ iniquitas, quòd actionem per se adiaphoram in crimen convertit, si enim conscientia, hoc esse illicitum, errore licèt ducta pronunciaverit, taliter opinanti non licet hoc agere ; hoc enim posito, voluntas facto assentitur, quo tamen credo Deum irritatum iri, & Deus (qui nos ex voluntate non intellectu judicat) hoc mihi tanquam peccatum imputat ; non aliter ac si esset re vera illicitum. Ideoque facile sanè colligere est, quod per se illicitum est, fieri multò magis illicitum dum contra monita & luctam conscientiæ admittitur. Quarta peccati aggravatio, est frequentior ejusdem repetitio ; nec enim hoc plurimum solum actuum reatum includit, sed & quemlibet actum reddit atrociorē & minùs excusandum : hæc semper fertur sententia de injuriis nobis illatis, injuriæ semel illatæ faciliùs est ignoscere, quàm sæpiùs repetitæ, quò enim sæpiùs repetitur, eò minùs veniâ dignam arbitramur : quod etiam in peccatis contra Deum evenire necesse est. Quintò, peccata post vota & proposita emendandæ vitæ perpetrata, eò graviora sunt, cùm hoc etiam votorum & promissorum violationem includat ; ad hoc quàm proximè accedit quodvis peccatum voluntarium, cùm hujus generis quodvis sit violatio Voti Baptismalis : At nos nosmetipsos denuò obligavimus, si non aliàs, saltē cùm S. Coenam accessimus, cum hæc ut dixi, ideo instituta est ut Vota nostra renovarentur. Et quò plura Vota fecimus, eò gravior est in eis peccata quibus sic renunciavimus, relabentium reatus. Res est hæc consideratione digna, ideoque cùm Sacramentum hoc denuò accedas, particulari examine in violationes priorum votorum quæ ad Sacram Mensam fecisti, inquiras. Et si qua, aliâ de causâ, veluti agitudine, angore animi & id genus, vota fecisti ; sedulo velim advertas an hæc fideliter servasti, & semper memoresso quodvis peccatum contra votum admissum perjurum
etiam

etiam crimine augeri. Sextò, ultimus peccati gradus est, cùm crebris peccati alicujus actibus, ad consuetudinem & habitum peccandi pervenitur; & supremus sanè hic gradus est peccati.

6. At habituum etiam alii aliis deteriores, veluti primò, si eò usque confirmetur habitus, ut obdurato corde, nullo peccati sensu tangimur; aut secundò, si in peccato pertinaciter persistimus, cùm emendationem nostram Deus extraordinariis remediis adhibitis, molitus est, veluti ægitudine aut calamitate aliquâ inflicta, quæ huc tantum spectare censendæ sunt, ut nos ab errore vitæ reducant. Tertiò, cùm vel Sacerdotum, amicorum vel familiarium monitis & abjurationibus adeò non commovemur, quòd monentibus potiùs succensemus & peccati defensionem meditamur. Aut si vitiosus hic habitus eò tandem invaluit, ut non tantum in nobismet ipsis sed in aliis etiam peccatum diligamus, si ut loquitur Apostolus, *Non tantum ea facimus ipsi, sed etiam facientibus consentimus ultrò*: idèòque quotquot possumus in peccatum pertrahimus, pellicimus: tunc ad summum sceleris fastigium exurgit habitus, nòsque censendi sumus *in summo scelere & periculo versari*. Sic habes præscriptam examinandi peccata methodum, & in quolibet peccato circumstantias has crimen amplificantes sedulò notare decet, ut sceleris magnitudinem ritè æstimes.

7. Huc denuo spectat hæc examinatio, ut peccatorum diligenti intuitu ad humiliationem provokeris & ingentis periculi sensu afficiaris, utpote qui tantæ Majestatis quæque valet tam atroces de inobedientiâ tuâ pœnas reposcere, iram in te concitasti: justam sane hoc esse doloris causam nequit non censere, animus carneus licet & obduratus. Nec hoc sufficit, ingratitude tuæ & indignitatis sensu ut & odio hoc te afficiat æquum est: eò quod Deum tam benignum & misericordem offendisti, & beneficiis maximis maximòque ab amore profectis tam indignas vices rependere non erubuiti:

Profundo etiam dolore & contritione corda vestra et hâc consideratione compungi, comminui oportet, quarum intensio peccatorum magnitudini respondere debet: & quò intensior dolor sit, modò spem veniæ non præcludat, eò Deo acceptior qui pollicitus est, *se non spre-
turum cor fractum & contritum*, Ps. 51. 19. eoque magis ad vitæ emendationem efficacior erit; tardior ad scelus audendum efficietur qui conscientia morfus semel senserit.

8. Cùm enim brevibus peccati voluptatibus sollicitamur, opponet his propria experientia nostra acerbos dolores & terrores accusantis conscientia, qui apud hos expertos præponderabunt facilè voluptatibus peccati: adnitendum igitur est ut hunc veræ contritionis & doloris minimè fucati gradum assequaris; idque non tantum quoniam summum te in periculum adduxisti, quantum & hæc consideratio mœrore te afficere & possit & debeat: at cùm hoc unica sit doloris causa, non est is dolor qui ad veniam obtinendam sufficiet: cuius in promptu ratio est, ab amore nostri non Dei nascitur hic dolor; ideo nos dolor subit, quia magnum in delictum adducti sumus: at verè poenitentis dolori admiscendus est amor Dei, quo affecti ideò dolore percellimur, quia Deum offendimus, nulla licet pœna nobis inde impenderet. Ut in nobis hic dolor excitetur, amor Dei tacitâ effectuum Divinæ in nos misericordiæ, huius præcipuè quòd nobis pepercit nec in peccatorum commissione è medio sustulit, enumeratione accendendus est: tecum reputa quot quantisque illum injuriis, haud interrupto forsan vitæ improbæ tenore lacessisti, propter quod si jure tecum agere voluisset, vivum in infernum jamdudum te detrusisset. Imò forsan ob oculos habes exempla peccatorum te nondum scelere æquantium ipsi in criminibus pereuntium: & quam tu causam possis prætexere cur huc usque effugisti pœnas, nisi quòd oculus suus tibi pepercit? Et quæ istius longanimitatis in Deo causa

causa afferri potest, nisi misericordiæ viscera & ab exitio tuo magna averfatio? Hâc confideratione animæ fortiter impressa, accendi in te necesse est (nisi cor tibi planè ferreum sit) amorem aliquem in Deum ad eò clementem & longanimum, quo amore permotus facilè agnosces, *malum & quidem amarum esse quòd dereliquisti Jehovah Deum tuum.* Quòd tam miseras vices tantæ misericordiæ rependisti; & te pudor & ira incesset ob ingratitudinem in Deum. Si autem hæc una misericordiarum species, longanimitas Dei, tantum ad pium hunc dolorem excitandum conferat, quid quæso tot beneficiorum, quæ quisque numero pæne infinito facilè ad memoriam revocet, recordatio efficiet? Ideo in enumerandis divinæ misericordiæ effectis, unumquodque diligens sit quisque ut si fieri potest ad memoriam revocet, quo faciliùs ad intensiorem contritionis gradum perveniat.

9. His conatibus preces ardentes conjungendæ sunt, ut Deus dignetur spiritu suo peccata vobis vestra retigere, animosque emollire quò ea amariùs lugeatis, defleatis.

10. His subjungenda est peccatorum humillima coram Deo Confessio, quæ non tantùm generalis sed & particularis esse debet, in quantum crimina recordari potestis; nec omittendæ sunt istæ quibus intenduntur, aggravantur peccata circumstantiæ, quas ex præcedenti examine intelligere licet: imò o cuncta jamque è memoriâ elapsa peccata (quorum sanè ingens numerus est) generali confessione includenda sunt: & uni utque dicendum est cum Psalmista, *Pf. 19. 12. Errores quis intelligat? ab occultis me absolve:* postquam hoc modo peccata confessus es, cum verâ animi compunctione & sincero eorum odio, jam tandem & non antea, vero morbi sensu affectus, & maturus remedio censendus es.

11. Ideoque in hunc mox oculos decet convertere, quem Deus prætuit ut esset pla-

Fides.

camen-

camentum peccatorum, Rom 3.25. Nimirum Jesum Christum agnum Dei qui tollit peccata mundi, Jo. 1. 29. E
ardenter Deum implorare, ut dignetur peccata tua pretiosissimo suo sanguine purgare, tēque ad illum respiciens in gratiam recipere: quod reverā facturum est Deum credere oportet, si in posterum peccatis renuncies, tēque componas ad obtemperandum Deo, sincere & per omnia; sine quo frustra fructum aliquem a Christo aut passione sua sperabis: Ideoque proxima præparationis vestræ consistit in firmis obedientiæ propositis formandis, de quibus ut dixi tertio loco examinare oportet, priusquam sacram mensam accedas.

Proposita

Obedientia.

12. De propositorum horum partibus, non opus est ut aliud dicam, quā quod cuilibet officii nostri parti debet respondere: *i. e.* non tantum in generali statuendum est, nos Dei præceptis obtemperaturos, sed in particulari statuendum est, nos obtemperaturos singulis per se præceptis: & potissimum quo in præceptis maximè deliquimus, de hoc proposita de novo formanda sunt. Nostrā autem multum refert, ut hæc proposita vera sint & sincera, non perfunctoria & levia qualia solent homines ex more in accessu ad Sacramentum inire, nec in iis unquam postea permanere; res enim certa est, quod si quis sacram hanc mensam accedit sine integro cujuslibet peccati odio, indignus accedit, nec minime certum est, quod si quis omne peccatum ex animo odio hoc deferendi propositum inibit: desertio enim necessario ex odio oritur, cum nemo sit qui ejus rei quam odit habet præsentiam gaudet; ideoque nisi quis talia proposita formet, quæ Deus cordum scrutator tanquam sincere probet, peccatum sincerè odisse non censendus est, nec possit per consequens sacram hanc coenam dignè participare: probate igitur diligenter proposita vestra ne vos ipsos decipiatis, quod sine magno vestri periculo fieri non potest: certum enim est non posse Deo imponi, nec
gratiam

gratiam apud eum ulla re nisi verâ & perfectè sincerâ
iniri.

13. Et ut de novâ obedientiâ firma
proposita ineunda sunt, sic etiam de *De Mediis.*
mediis ad obedientiam conducentibus.

Disquirendum igitur est diligenter, quæ cuique officio
media inserviunt, quodque ea nos in hunc finem
adhibebimus, ingrata licet sint & difficilia carni, statu-
endum est: ex altera parte disquirendum etiam est quænam
sint, quæ nos in peccatum impellere aptiora sunt, & de
his fugiendis & sedulò vitandis proposita formanda sunt.
Hoc ratione habitâ omnium peccatorum, at præcipue
illius in quod antea pronior eras agendum est, hic enim
facile erit deprehendere quibus passibus & gradibus huc
tandem pervenisti, quorum societate, quâ opportunitate
illaqueatus es, & quibus tentationibus facillimè suc-
cumbis, ideoque te ipsum contra hoc peccatum hujus-
modi occasiones vitando, communire decet.

14. Nec sufficit proposita formare de futuro, oportet
instanter te ad opus accingere, & pietatis initium facere
ea quæ tempus patitur agendo: multa sunt quæ possis
imò debes impræsentiarum agere, priusquam sacramentum
adeas.

15. Veluti, imprimis exuendum est
omne peccatum, nec ad hanc mensam te-
cum adducenda est cupiditas ulla nondum
subacta: nec enim hæc in futurum exu-
enda esse decernere sufficit, sed impræ-
sentiarum exuenda sunt, extincto omni amore & studio
quo in ea ferebamur; assueta diu & charissima vitia
tunc repudiare oportet, indignus alioquin es qui Christo
desponseris. Hujus rei ratio in promptu est; hoc Sa-
cramentum spiritualis ad instar pabuli se habet; at prius-
quam spiritualis pabuli simus capaces, vitâ spirituali
ut præditi simus necesse est (nemo enim mortuo cibum
ministrat) at non tantum qui manifestum peccatum
patrare,

*Instans re-
nunciatio
peccati.*

patrare, sed etiam quisquis illud amare pergit, vici-
 spiritali prorsus caret; nec aliud quàm mortuum cada-
 ver à Deo censetur, ideòque spirituale hoc pabulum
 participare nequit; edat fateor panem, & vinum bibat,
 at Christum non comedit, sed illud loco horrendum ali-
 quid: quid hoc sit dicet Apostolus, 1 Cor. 11. 29. *Dan-*
nationem sibi edit & bibit. Videtis igitur quanti mo-
 menti est priusquam hanc mensam acceditis, peccatum
 quodvis actu abdicare.

16. Nec minor cogit necessitas, ut ad
Virtutem coelestem quendam & Christianum statum
amplecti. anima conformetur, i. e. ut virtutibus istis
 omnibus quæ illam Deo acceptam reddant,
 ornetur; cùm enim Satanam dirùmque ejus satellitium
 expulisti, non est vacua & desolata relinquenda anima;
 hoc enim si permiseris, eventurum admonet Christus,
Lu. 11. 26. ut statim redeat, & ultima conditio hominis
illius deterior sit priore. Ardenti prece Spiritus cum
 gratiis suis huc vocandus est, aut si jam animam ex parte
 occupavit, orandus est ut uberiori gratiarum effusione
 re inhabitare dignetur, suàsque gratias tui est excitare
 & fovere.

16. V. c. Excitanda est humilitas pec-
Gratias catorum vestrorum multitudinis & mag-
excitare. nitudinis recognitione; fides, promisso-
 rum quæ Deus pœnitentibus fecit medi-
 tatione; amor in Deum, beneficiorum suorum, præ-
 cipuè quæ in Sacramento celebrantur, scil. quòd Chri-
 stum morti pro nobis tradidit, contemplatione; amor
 in vicinum, imo in inimicum vestrum, præclari illius
 Christi exempli, dum pro nobis sibi inimicis pate-
 retur, attentâ consideratione. Hujus exempli imitatio
 cùm ad Sacram Mensam accedimus, disertis verbis à nobis
 exigitur: nec tantùm inimicis ignoscere, sed & bene-
 volentiâ ejusmodi eos complecti, quæ nos omnia erga
 eos amoris & amicitiae munera, exequi impellat.

18. Et si Divini illius exempli olim immemor in tantum fuisti, ut in contrarium prorsus deflexeras; si molestiâ quenquam aut injuriâ affeceris, tunc ab eo veniam orare oportet; in quem finem primò errorem agnoscere decet, deinde damnum pro facultate sarcire, sive exultimationem violasti, sive bona abstulisti: Hujusmodi cum fratribus reconciliatio, absolute necessaria est quò officiorum nostrorum ulla grata sint & accepta Deo, ut patet ex præscripto Christi, *Mat. 5. 23, 24. Igitur si munus tuum attuleris ad altare, & memineris fratrem tuum habere aliquid contra te, Omitte illuc munus tuum coram altari, & ibi, primum reconciliator fratri tuo, & tunc ubi veneris offer munus tuum.* Ubi videtis, quòd etsi ad altare allatum sit munus, relinquendum ibi potius est & non offerendum, quàm ut offerretur ab homine qui nondum rediit in gratiam cum vicino suo. Si autem tam necessaria sit charitas in qualibet parte cultûs divini, quanto magis in hac, ubi communione eorundem mysteriorum, unionem & conjunctionem non tantum cum Christo capite, sed nobiscum invicem, tanquam unius capitis membris significamus: ideòque si qua intus latente similitate huc accedimus, detestabilis hypocrisis crimen incurrimus, dum solennem in Sacramento charitatis & fraterni amoris speciem præ nobis ferre non dubitamus, cum his interim corda nostra prorsus vacant.

19. Est & alia gratia, hoc tempore maximè necessaria, nimirum Devotio, cui accendendæ *Devotio.* tempus aliquod impendendum negotiis publicis nos subducendo, & hujusmodi præparationi penitus operam dando; cujus præparationis apex est, ut animæ ad diviniorum quandam devotionis statum evocentur. Ad hoc autem opus est ut omnia mundana desideria penitus exuamus, hæc enim animas nostras pondere suo degravabunt, & in Cælum nitentes depriment. Devotionis hujus præcipuum munus est Oratio, quæ ad hoc Sacramentum acceden-

dentium & frequentior & ardentior esse oportet, cum hoc efficax illud instrumentum sit cuius ope reliquas opes gratias è quibus hæc preparatio constare debet, impetramus: ab hujus igitur omissione imprimis cavendum est; hæc enim omiffa conatus licet maximos adhibere propriis innixus viribus posthabito divino auxilio operari aggredieris; ideoque ut optimè succedant istiusmodi conatus impossibile est. *Nam idonei non sumus per nos ipsos ad cogitandum quicquam, velut ex nobis ipsis, sed quòd idonei sumus id ex Deo est, 2 Cor. 3. 5.* Instantibus igitur precibus divinum auxilium implora, quò ad mentis sacram sic comparatus accedas, ut beneficiorum quod dignè communicantibus porriguntur, particeps fias.

Harum gratiarum necessitas.

20. His & aliis oportet spiritualibus gratiis induantur animæ, cum hoc convivium accedant, hæ enim nuptiales illam vestem conficiunt, sine qua quæ huc accedit, illius more tractabitur quæ sine veste nuptiali nuptias accessit, *Qui ejiciebatur tenebras extimas ubi erat fletus & stridor dentium, Mat. 22. 13.* Quanquam enim fieri potest, ut accumbere permissus, à mensa statim non abripiatur, asserente tamen Sancto Paulo, *bibit sibi damnationem*, quàm citò infligendam in incerto est: Infligendam tamen nisi poenitentiam sibi consulat, pro certo; nec minùs certum, intolerabilem futuram esse cum infligatur: *Nam quis versabitur ex nobis cum igne consumente? Isa. 33. 14.*

Ducis spiritualis usus.

21. Unum tantum adjiciam de iis quæ ante coenam facienda sunt: i. e. monendus est, quisquis seriò excussam suam conscientiam de suâ non ausit sinceritate pronuntiare, ideoque hæret anceps an Sacramentum sit accedendum, nè proprio prorsus judicio fidat, si enim verè contritus sit, duriùs de se pronunciet probabile est; sin minùs, si solus scrupulis suis ex mendis accedat, periculum est nè faciliè obtineat de

miorem quàm par est sententiam. Utrum unus aut alter sit, si Sacramentum dubius & anceps accedat, pluribus se dubiis & scrupulis implicet necesse est, forsan & peccato; & ex alterâ parte si cenâ abstineat vano metu deterritus, tunc sine causa se subducit à sacra illa institutione, animamque suam beneficiis exinde manantibus consequenter privat. Inter tot igitur pericula quæ errorem de se ipso conceptum consequuntur positus, nollem ut dixi proprio fidat iudicio, sed suaderem statum suum prudenti alicui piôque Sacerdoti aperire, illiusque se ductui tradere, qui verisimile est (si status sincerè nudèque explicetur) rectius de illo quàm ille de seipso judicare valebit. Hoc est Ecclesiæ consilium, ut videre est in exhortatione Communioni præmissâ, ubi monet, si aliis mediis ibi supra commemoratis nequit Conscientiam suam pacare, sed ulteriori consilio & consolatione indigeat: prudentem aliquem piûmque Divini verbi ministrum adeat, & animi ægritudinem aperiat, ut spiritali consilio, admonitione & consolatione adjuvetur, Conscientia sua recreetur, &c. Contemni non meretur hoc consilium, nec tunc cùm Sacramentum accedas, nec alio quocunque tempore, si quando suspicio oriatur aut ratio sit dubitandi de statu animarum nostrarum; multos hujus consilii contemptus magnis malis affecit, dum morâ putrescenti in ulcus dubio aut magnis Conscientiæ terroribus perculsi sunt, aut quod pejus est, ut illam animi inquietudinem sedarent, vitiosis se voluptatibus, abjectâ prorsus animarum curâ, dediderunt.

22. Sed objiciet forsan aliquis, hoc fieri nequit, quin animæ nuditas & deformitas discooperiatur, unde pudore suffundi homines & à consilio hoc amplectendo deterreri solent. Sed huic facile est Responsum; hoc non debet esse vobis impedimento: Primo enim deligendus (suppono) est cui se-

Non oportet pudore detineri.

creta

creta tutò committas, ideóque nè palàm ignominia noteris non est metuendum. At si illius unius confectam reformidas, nec hoc cum ratione facis, ex supposito enim quòd pius sit, non deteriore sed meliore de te opinionem concipiet, quòd animæ motus tantum cum sollicitudine componis. At esto pudore plenum hoc sit, si tamen & animi ægritudo & peccatum hoc modo tollatur, (& utrique non inutile sanè erit pietas & fidele consilium) contemni debet hic pudor, & contemnetur sanè nisi animas nostras posthabeamus corporibus; si enim corpora morbis, foedis sanè & probrosis laborent, stultum censemus qui perire mallet, quàm morbum indicare; tantò igitur major erit hic stultitia quantò majoris pretii sunt animæ quàm corpora.

23. Nec mehercle dubiis tantum & scrupulis agitata hoc consilio opus est; est & aliud hominum genus quorum præfidentia morbus est, qui de animarum salute nullo nixi fundamento securi sunt; utile sanè his esse si adduci possent ut admitterent iudices rectius, iustius quàm seipsos de se statuentes, in re tanti momenti. Tam proclives sanè sumus micuius quàm par est de nobis met ipsis sentire, ut non absurdum esset si plerique præsertim rudiores ducem spirituales consulere, ut si instructi justam de se sententiam ferre valeant: Nec ad hoc tantum utilis dux spiritualis, sed ad hoc etiam, ut monitis præceptisque instituamur, quæ ad libidines quibus addictiores sumus, expugnandas, extinguendas conducant; hoc enim tantæ difficultatis opus est, quòd nihil contemnendum arbitror quod huic fini ministret.

Inter participandum: Meditatio vilicatis tuæ.

24. Nunc ea omnia officii nostri munera quæ ante participationem peragenda erant percurri: restat ut dicam quid inter participandum agendum sit. Cùm ad Sacram Mensam accessisti, Primò, sincero minimèque

qu

qui huc admittaris; & in hunc finem atrocissima aliquot & fœdissima flagitia, quibus priora Vota ad Sacram Mensam inita violasti, præcipuè à novissimâ cœnæ participatione, tecum & Deo recenseas. Tunc acerbæ Christi passiones in Sacramento oculis objectas meditare: cum frangi panem cernis, memento beatum corpus in crucem suffixum sic clavis olim laceratum; cum fundi vinum, memento pretiosum sic olim effundi sanguinem; utriusq; tandem memento causam fuisse peccata tua: Ah miser & indignus, tene id egisse quod tam atrocibus cruciatibus Christo luendum erat? quanto tu crucifigentibus deterior! Illi semel Cruci fixerunt, tu quantum te penes est, quotidie; illi ignotum crucifixerunt, tu gnarus & quis in se esset, Dominus gloriæ; & qualis tibi, mitis & misericors salvator, cruci subinde de novo pergis affigere: Hoc seriò meditare, ut verum de peccatis dolorem, eorûmque sinceram detestationem, firmumque ea in posterum deferendi propositum in te pariat.

25. His Christi passionibus paululum immoratus, ad augendum humilitatem & contritionem, eas de novo revolvas ad excitandam fidem; illum intuere tanquam sacrificium oblatum pro peccatis, ad placandum Numinis iram, & conciliandum tibi Dei favorem & misericordiam; ideòque cum fide at non sine humilitate Deum obsecra, ut satisfactionem ab innocente & charissimo filio oblatam acceptare velit, & ad sua merita respiciens peccata tibi præterita condonare & in gratiam te recipere dignetur.

26. Has tertio passiones contemplare ad excitandam gratitudinem tuam. Cogita quantum ille & opprobrii & doloris pertulit, at præcipuè cogita acerbos illos animæ angores, qui mœsiissimam illi vocem expresserunt; *Deus meus, Deus meus quare dereliquisti me, Mat. 27.*

25. Hoc omne ut te morte redimeret passus est. Vides jam tandem quàm ineffabiles illi gratias debes, quas igitur persolvendi miro zelo & ardore accendi animum conandum

dum diligenter est; & hoc officii nostri eo tempore minus præcipuum est, summis nimirum illam misericordiam laudibus & gratiis celebrare, quæ nos tam charo pretio redemit; quàm nos hoc tempore decebit illud *Davidis, Sumam calicem salutis & invocabo Nomen Domini.*

27. Quartò, In has denique passionem Christi intueri ad amorem excitandum; nec sanè efficacius amoris excitandi medium excogitari potest: hic enim Christi in amor maximè elucet secundùm illud Apostoli, 1 Jo. 16. *Per hoc novimus charitatem Dei, quòd ille animam suam pro nobis deposuit.* Eàmque summo sanè gradu, quem ipse docet, Jo. 15. 13. *Majorem charitatem nullus habet quàm istam, ut quispiam animam suam deponat pro amicis suis.* Ille tamen generosiori amore ardebat, nec enim tantùm mortem, sed mortem obiit acerbissimam, probrosissimam, nec hoc pro amicis, sed pro infestè inimicis. Nisi igitur hic illius tantus amor in tuum in nobis amorem pariat, deterrimum genus hominum publicanos impietate vincimus; hic te tibi succedere, amoris tui in illum teporem, pene dixeram frigorem probare decet, cum illius in te adeò ferveat, adeò ardeat amor: Sacram hanc flammam in anima accende illumque eo gradu amare adnitendum est, ut illius exemplum gaudeas imitari, omnia imò vitam ipsam contemnat, & cum præcepti alicujus obedientia hujusmodi te injuriis exponet, sui gratiâ derelinquere: & inter te cum statuendum est, nunquam foedus ullum cum hominibus suis ferendum esse, nec sinu excipiendum aut fovendum peccatum: è contra si qua apud te diversantur, tepus est cædi jam & cruci devoveas; hoc illi in sacrificium offeratur, qui ipse factus est pro te sacrificium idque eum in finem ut te redimeret ab omni iniquitate. Firmissimè igitur tecum decernas, derelinquendum quodlibet in posterum peccatum, ea præcipuè in qua prius prolapsus es, & ut in hoc proposito constans per-

maneat, crucifixum ardentissimis precibus salvatorem orato, ut tuas omnes vi mortis suæ libidines enecare, extinguere dignaretur.

28. Cum jam jam participaturus es consecratum panem & vinum, memento adesse jam Deum, ut novum fœdus Christi sanguine cum toto genere humano initum obstringet. Cum enim filium suum in isto Sacramento largiatur, unâ cum eo omnia fœderis illius beneficia largitur, scilicet peccatorum remissionem, gratiam sanctificantem, & jus in æternam hæreditatem. Hic immensæ Dei bonitatis admiratione te rapi par est; at semper cogitandum est hæc omnia, eâ tandem lege offerri, si tu tuam fœderis partem ritè observes. Ideoque animum obfirmato sanctissimo obtemperandi proposito, & deinceps summa cum devotione conjunctim cum Sacerdote brevem illam sed excellentem oratiunculam in ipso ministrandi momento adhibitam repete, *Corpus Domini, &c.*

29. Statim à participatione devotissimis immensam hanc misericordiam laudibus prædicato, & ardenti prece spiritûs ambi auxilium, ut votum jam factum valeas persolvere. Deinde, cogitans Christum propitiationem actam esse non tantum pro nostris, sed etiam totius orbis peccatis, mundum universum non aliter ac ille suâ, charitate tuâ complexus, pro toto genere humano orator, & beneficia hujus sacrificii quilibet participet: statimque Ecclesiæ, illius præcipue cujus tu membrum es, Deo commendato: nec te eorum capiat oblivio quibus obedientiam debes, siue Ecclesiæ præsentis siue Reipublicæ, & sic deinceps pergas orare pro iis, quos vel necessitudo aliqua tibi conjunxit, vel sua necessitas precibus tuis opitulandos esse monet. Tandem si qua in pauperes fiat erogatio (quæ eo tempore fieri semper debet) fac liberalis sis pro facultatibus; aut si aliorum incuriâ nulla sit Collectio, tu tamen privatim in pauperum fratrum subsidium eleemosynam seponas, & repositam in eum usum lagiri nè obliviscaris, quant

primum se opportunitas obtulerit. Hæc omnia eo ordine fiant, ut communicantibus aliis absolvantur, quò meliùs sequentibus administrationem cœnæ precibus publicis vaces, quibus summâ cum animi devotione te attendere oportet; hoc sufficiat dixisse de modo nos gerendi Inter communicandum.

*à Commu-
nicatione.*

30. Restat denique ut quid post communicationem agendum sit exponam. Quod immediatè agendum, hoc est: statim ut te domum à coetu recepisti, Deo iterum offerito Sacrificium laudis ob pretiosa sacro illo in Sacramento accepta beneficia, eumque humillimè obsecra ut spiritus sancti perpetuo te auxilio dignetur, quò possis omnia obedientiæ Vota quæ fecisti adimplere: & contra istas tentationes præcipuè gratiam subministret ora, unde maxima tibi impendent pericula; sive hæc ab habitu aliquo priori, sive à naturæ propensione in peccatum aliquod nascantur.

*Ne te statim
tradas rebus
mundanis.*

31. Deinde, hoc peracto, ne te statim curis & negotiis sæcularibus tradas. Sed totum illum diem, aut in meditatione, aut oratione, aut lectione, aut piis colloquiis, aut id genus exercitiis, quibus sacra corde accensa flamma foveatur, absumas. Cùm te postea ad opera quotidiana professio tua vocet, sic te ad ea conferas, ut memineris interim, restare tibi majus opus moliendum; i. e. promissa illa omnia quæ Deo fecisti persolvere: quibuscunque igitur externis licet distinearis negotiis, hoc semper animo intendas, & minutissimas propositi tui partes fac memoriâ teneas, ut cùm ad priora peccata solliciteris, statim subeat hoc esse quod voto solenni abdicasti, & fac memineris quanto te reatu pollueris, si in votum hoc impingas, & quàm horrendo te ipsum malo affeceris. Cùm enim Communicasti, Fœdus iniisti cum Deo, Fœdus inquam amicitiae & benevolentiae. Et quamdiu in gratiâ apud Deum

esse

esse pergās, in tuto es, ab omni aut Hominum aut Dæmonum injuria securus; ut enim inquit Apostolus, *Rom. 8. 31. Si Deus pro nobis, quis contra nos?* At si fœdus hoc vires (quod sanè facis, si voluntario alicui peccato succumbis) Dei offensionem incurris, & si totus à tuis partibus staret mundus, parùm hoc contra Deum posset.

32. Imò Inimicum intra pectus tuum habebis. Conscientiam tuam, te accusantem & Convitiis perstringentem: & cum se tibi opponant Deus & tua Con-

*Conscientia
inimica.*

scientia, nequis non esse miserrimus in hac vitâ, cui accedat necesse est tremenda judicii in aliâ expectatio; hæc te subeant, cum te tentationes obsident, easque nequis non censere prædones qui te vellent pace tuâ, Deo, Imò animâ ipsâ spoliare. Ideoque has excipere, admittere, perinde erit ac si quem hospitio exciperes quem hôsti eo animo te accedere ut charissima quæque & pretiosissima tibi furto auferat.

33. Nec te misericordiæ illius fiducia, quam in prioribus peccatis condonandis expertus es, Deum novis injuriis laceffere impellat; nam omisso, quod summum hoc sit scelus & ingratitude, bonitatem suam, quæ esse debet poenitentiae argumentum, in peccati occasionem & incitamentum convertere, omisso hoc inquam, notandum est, quod quò sæpius peccati veniam impetrâsti, eò veniâ indignius est, quia eò gravius peccatum, quò contra majorem misericordiam committitur. Si delinquenti sæpius ignovit Rex aliquis, sæpius in idem scelus relabentem, justitiæ puniendum tradere cogetur, si quò justitiæ studio teneatur; quod hîc accidat necesse est: Justus Deus est perinde ac misericors, misericordiæ igitur suæ contemptum atrocius aliquando ulciscatur justitiæ necesse est. Nec magis sanè contemni potest misericordia sua quàm illius fiduciâ peccando: adeò ut misericordiæ præfidentiâ peccare, nil aliud tandem apparebit, quàm tibi si miserrimè imponere.

34. Nec te hæc voti præstandi cura aliquot tantum dies, quasi ab eâ statim liber esses, sed per totum vitæ decursum sollicitum habere oportet. Si enim Votum violes, parum est an citius an seriùs. Imo forsân major erit reatus quoad aliquod, si seriùs hoc fit; cùm enim diu in voti observatione permansisti, hoc ipso ostenditur rem esse possibilem quam vovisti; ideòque non est in firmitati imputanda violatio, quasi servare non potuisti, sed perversitati quia noluisti: adde quòd consuetudo Christianè vivendi, hoc idem facilius reddit: Tota enim sanctitatis difficultas oritur à vitii consuetudine: Ideòque si conciliatæ tibi per consuetudinem sanctitati, ejusque jam penè superatâ difficultate, renuncies postea, hoc eò minùs erit excusationi locus. Fac igitur per totum vitæ spacium sic tibi invigiles, & peccandi occasiones declines, ut ab omni voluntaria Voti violatione immunis sis.

35. Quanquam autem particularis cujuslibet Voti obligatio, ad extremum usque vitæ pertingat, nihil minus Votum sæpiùs repetere expediet, i. e. Sacramentum Sacramentum sæpiùs decet participare: cùm enim hoc instrumentum sit, quo in nos tanta, eâque omni præstentur majora, beneficia conferantur; cùmque à Christo participari, hoc faciendum esse in memoriam sui, & rationis & officium suadet non esse omittendam Communicationis opportunitatem.

Ostendi jam quænam ista Reverentia sit quæ ad Deum adhibenda est in hoc Sacramento.

Dies Dominicus IV.

Honos habendus Nomini Dei, & in hunc admissa peccata; quæ sunt Blasphemia, Juramenta supervacua; de Juramento assertorio, promissorio, illicito; de Perjurio, Vanis Juramentis, eorúmque reatu, &c.

Sect. 1.

R

ES ultima quâ Reverentiam Numinis exprimimus, est Honos quem No-

Honos Nominis Divini.

mini suo habemus. Jam quid sit Nomen suum honore habere, facillè intelligitur exposito quot modis Nomen suum vilipenditur; quos omnes vitare, erit nomen suum honore habere.

Primò, Blasphemiâ Nomen suum vilipenditur, hoc est, malum aliquid de Deo loquendo, hujus summus gradus est Deum diris devovere; aut si malum de Deo ore non proferimus, si tamen corde cogitamus, opinione

Contra honorem Nominis peccata.

Blasphemia.

illo indignâ de eo conceptâ; hoc Deus inter summa Nomini suo opprobria facta numerat. Est etiam factorum blasphemia, cùm qui se profitentur servos Dei, adeò scelestè vivunt, quòd aliis necessitatem pene afferunt malè de illo sentiendi quem pro Deo & magistro suo agnoscunt. Quod bene observavit Apostolus quum eos alloquens qui præ se tulerunt speciem observantium legem, quòd *Nomen Dei propter illos blasphematur inter gentes, asserit, Rom. 2. 24. i.e.* Gentiles malè de Deo sentire

adducebantur tanquam scelerum patrono, eò quòd hæc ab illis committi cernebant, qui se Dei servos appellabant.

Secundò, Dei nomen contemptum habetur jurando. Juramentum duplicis generis, est hoc enim aut falsum aut leve & temerarium est; falsum juramentum iterum duplex est, assertorium aut promissorium:

Assertorium.

Illo rem sic aut aliter factam asserimus, & hanc assertionem juramento confirmamus: nisi tunc veritatem perfectam dicere inesse novero, hoc planè perjurium est, falsum prorsus jurare. Imò si juramento rem aliquam solummodo dubiam asseram, hoc me perjurii reatu gravat, verum esse rem licet contigerit: temerè enim juratum est, & quoad meam rei notitiam, pari probabilitate aut verum esse potuit aut falsa: cùm nihil jurare licet, cujus veritas mihi non apertè constat.

Promissorium.

2. At præter Assertorium est & aliud juramenti genus Promissorium dictum. Hoc promissum vel Deo fieri potest vel homini: cùm Deo fit, votum appellatur, de quo supra dictum in capite de Sacramentis: restat dicendum de eo quod homini fit; hoc falsum juramentum esse potest vel tunc cùm juratur vel postea. Cùm juratur falsum est, si vel id quod jurando promisisti præstare nunquam statuas, aut si juramentum sensu planè diverso à illo quem intelligit is cui fit, suscipias. Cùm enim hæc spectat juramentum, ut fidem faciamus hominibus quibus fit, par est ut eorum sensu intelligatur; at si in ipso jurandi tempore sincerè & piè animatus eram, si tamen postea re non præstem, perjurii reus sum.

Juramenta illicita.

3. Cùm igitur juramentum naturam suam nos obliget, plurimum refert ut eorum materia licita sit, conscientias aliter miserè illaqueamus. *r. c. fac me jurare*

me aliquem esse interfecturum ; si interficiam, homicidii, si non, perjurii reus evado ; & sic in necessitatem ex unâ parte aut alterâ peccandi adducor. At nihil nos arctius implicat hac infelici necessitate, quàm cum duobus juramentis è diametro sibi invicem pugnantibus nos obstringimus ; si enim juro me daturum esse cuidam totum meum patrimonium, & postea hoc idem, aut ejus partem, alteri juramento promitto, necesse est juramentum alteri ex illis factum violare, cum utrique præstare impossibile sit. Ad hunc modum in perjurii crimen miserâ necessitate adigor : in has se angustias infelicissimas redigit, quisquis juramentum priori alicui contrarium suscipit : hæc consideratio tantum apud eos qui Deum aut animas suas pretio habent valere debet, ut à pugnantibus rectâ fronte juramentis, tanquam diris animarum suarum laqueis abhorrerent. At forsan interrogetur, quid illum agere oportet qui in hoc rerum statu positus est ? Respondeo, illum illiciti juramenti verè poeniteat, deinde licito adhæreat : quod unum illum penes est ad culpam refarciendum, seque Dei favoris capacem reddendum.

4. Hoc de Perjurii generibus prælibato pauca lubet adjicere, quæ ostendant quantoperè hoc peccato Nomen Dei profanetur. In omni juramento, constat Deum testem adhiberi ad confirmandum veritatem prolatam ; si igitur mendax sit assertio, nequit atrociori injuriâ aut dedecore Deus impeti ; hoc enim alterum ex his duobus innuit ; aut nos credere Deum nescire an verum an falsum quis profatur (& hoc est eum Numine suo exuere, eumque non minus irrisioni obnoxium quàm rudem aliquem vicinum supponere) aut quod mendaciis nostris suffragari comparatus sit ; prius illum magno illo Attributo Omniscientiâ spoliât : & summum sanè dedecus hoc censendum est, cum majus non sit inter homines opprobrium quàm stolidum aliquem arbitrari & talem cui facile sit verba dare ; hoc tamen videmur de Deo opi-

nari, si hunc pejerantes latere speramus. Posterius magis adhuc nefarium sonat, cum eum supponere mendacium favere, eum sit in societatem sceleris vocare, nec tantum illum Deitate sua exuere (cum ut Deus mentiatur aut mentienti ad stipuletur impossibile sit) sed & in Deum monem convertere, *hic enim mendax & mendaciorum pater Jo. 8. 44.* Nec alio sane opus est argumento ut ostendam Dei nomen summo dedecore temerari pejerando.

5. Siquis adhuc sceleris hujus atrocitatem dubitans animum advertat ad id quod Deus ipse in tertio præcepto super hæc re sanctè affirmet: *non relinquet impius Jeborah eum qui assumpserit nomen suum in vanum.* Hæc præcepto huic interminatione affixâ & non cæteris, ostendere voluit peccati hujus gravitatem. Et si *Zach. 5.* inspicias, senties magnitudinem supplicii gravitati criminis respondere, deleta non tantum homine sed & familia sua; ab hoc igitur peccato diligentissimè abstinere qui vel temporalem vel æternam salutem suam diligant.

Nec tantum perjurio, sed & alio genere juramentorum profanari Dei nomen dixi, vanis nimirum & levibus quibus scatent adeò familiaria nostra colloquia, quæquæ à Christo expressè prohibentur, *Mat. 5. 34. Ego vobis dico vobis, ne jurate omnino neque per cælum, quia Thronus Dei est, neque per terram quia scabellum est pedum ejus.* Ubi videtis prohibitum esse jurare per meras licet creaturas, quoniam relatione quâdam Deum contingunt quantum igitur scelus est Majestatem divini Nominis temerariis & supervacaneis juramentis proterere? Peccatum hoc (nescio quibus Satanæ illecebris) moris auctoritatem obtinuit, & hoc latius indies contagium diffunditur at meminerimus oportet quod cum ad Dei tribunal sistimur rationem reddituri toties temerè profanati & desecrati Nominis sui, in criminis excusationem non prodessit dicere sic mos obtinuit: in criminis potius augmentum accedet quod praxi nostrâ ad moris istius confirmationem contulimus, quem oportuit pro viribus repressisse & abrogasse.

6. Quicquid de hoc peccato sentiat profanum hoc seculum, atrocis sanè naturæ crimen est: nam præterquam quòd manifesta violatio præcepti salvatoris est; primò contemptum arguit & vilipendium Dei; quotiescunque juratur, toties ad Deum tanquam dictorum testem & judicem provocatur; cùm igitur tanta sit Numinis Majestas, deceret non nisi de rebus maximi momenti, scilicet ad gloriam Dei, aut ingens aliquod bonum humani generis spectantibus, ad illum provocare: At cùm familiari colloquio juramenta temere admiscemus, contrarium prorsus agimus, & res quælibet levissima licet & ludicra in juramenti materiam cedit; imò sæpe res vanas & ridiculas quas vel profari prudentem virum dedeceret, repetitis juramentis confirmant homines. An non summa hæc Dei contumelia illum solenni ritu judicem constituere in rebus tam ludicris, tam putidis? Deus magnus mundi imperator est, Rex autem quanquam in regravissimâ accessu subditos non prohibet, summam nihilominus sui contumeliam arbitraretur, si ad se in ludicris puerorum certaminibus tanquam judicem provocaretur; mehercle plurima sunt quibus Deum judicem adhibemus non majoris momenti, quod ostendit nos de Deo tam reverenter ac decet non opinari.

7. Secundò, Hæc jurandi consuetudo nos naturâ suâ ducit ad prius peccatum perjurii; quisquis enim crebris juramentis ea sibi familiaria reddidit, hic ita comparatus est ut sanctissima juramenta consideratione non adhibitâ facile suscipiat. Quæ enim fieri potest ut qui in horas jurat, jurandi religione aliquâ teneatur? at qui nullâ tenetur, fortunæ imputandum est non cautelæ suæ si à perjurio immunis sit. Imò quod amplius est, qui temerè jurat non tantùm pejerare comparatus est cùm ab eo solenne juramentum exigitur, sed verisimile est eum sæpius pejerare subitis his in juramentis. Supposito enim hominem inopinanter jurare (quo nihil mitius fingi potest) unde constabit, quòd qui inopinatò jurat, non etiam inopinatò

pinatò mentiatur? At qui utrumque facit, proculdubio perjurus est. Imò quisquis jurare solitos observet, facile sentiet eos sæpe pejerare. Hi enim perinde Deum judicem adhibent rebus veris aut falsis, dubiis aut certis. Nec dubito quin eorum qui hujus criminis rei sunt, si praxin suam diligenter observarent, huic meæ sententiæ Conscientiæ suffragarentur.

8. Hoc ejusmodi peccatum est, cui non adest tentatio quâ permoveamur; nihil in se habet aut voluptatis aut commodi, quorum altero reliqua omnia peccata nobis inescant, at hoc utroque prorsus vacuum est; adeò ut in hoc peccato animarum mercatorem non agat Diabolus prout in aliis; nec enim eas hîc vel licitatur, sed non eas gratis & sine pretio in manus suas prodimus. Videtur unicam esse quam possint mercedem criminis sperare, i. e. ut fidem dictis faciant apud homines, cum dicta juramenti sic confirmant. At hâc spe miserè frustrantur, nemo enim difficiliùs fidem obtinet quàm qui solet jurare, nec immeritò, nam qui nullâ temerandi Nominis Dei, non est verisimile quòd ulla mentiendi Religione tenetur. Imò quoniam levissimum quodque juramento solent confirmare, non vacat internæ falsitatis suspitione, quam juramento tanquam larvâ celare conantur. Et sic videtur quàm parùm ad hoc valet jurandi consuetudo ad quod unum conducere credi hanc volunt. Nec enim alia utilitatis species vel fingi potest cui inserviat, ideòque hoc peccatum cum tentatione tum excusatione vacat; maximam enim indicat Dei contumeliam imò averfionem, cum eum sic laceffere, irritare, nihilo commoti audeamus. Quanquam igitur hujus peccati consuetudo effecit ut pro levi censeatur, procul abest ut aut in se leve sit, aut ut tale à Deo habeatur.

9. Quotquot igitur in hujus peccati habitum nondum prolapsi sunt, minimis ejus initiis obstare; & quotquot hoc habitu se miseri implicarunt, tempestivè se inde expedire nitantur, prout animas suas pretio habent: nec
objiciat

objiciat aliquis inveteratum habitum exuendi difficultatem, tanquam diuturnioris moræ in hoc peccato excusationem, sed potius quò diutius huic assuevit, eò citius derelinquat, & nimium ducat tantum moræ in tanto scelere duxisse; & si consuetudinis diuturnitas difficultatem auxit peccatum hoc derelinquendi, eò maturius se operi accingat, nè difficultas tandem in impossibilitatem vertatur, & quò difficilius senserit impræsentiarum opus, eò diligentius & vigilantius media quæ ad hunc habitum extirpandum faciunt, abhibeat oportet, quorum hîc aliquot subungere erit operæ pretium.

10. Primò imprimatur animo atrocitas hujus peccati, nec id pro vulgi opinione æstimet: deinde de gravitate criminis persuasus, seriò secum cogitet quanta hoc sibi creat pericula, nimirum Dei in nos inimicitiam concitat, & in eo persistentes, æterno tandem supplicio tradet. Hoc si satis attenderetur, ad nos cohibendum ab hoc scelere satis effet: rogarem enim, quisquis impossibilitatem habitum derelinquendi causatur, si certus esset se collo suspensum iri cùm proximè juraret, an non à jurando metu hoc deterreretur? Credere nequeo, esse aliquem mentis compotem qui tam parum sui potens sit, ut perculsus hoc terrore à jurando non abstineret: & sanè tanto gravius est supplicium inferni quàm patibuli, ut illius quàm hujus metu efficacius nos commoveri æquum est. At dubitandum est, quòd aut homines non firmè credunt se ob hoc peccatum damnatos iri, aut si credant, damnationem tanquam rem remotissimam intuentur, ideòque hâc parùm moventur; at utrumque rationi repugnat. Quod ad primum attinet, quisquis in voluntario aliquo peccato persistit, tamdiu est in statu damnationis; ideòque qui in hoc peccato persistit, ad hanc se conditionem reducat necesse est. Quod ad secundum attinet, verisimile est falli sic sentientem: quis enim novit an mors illi coelitus incutiat, etiam dum juramentum faucibus hæret? aut si de hoc ei præstari possit,

posset, æterna damnatio tremenda satis est, quâcunque licet temporis distantia remota.

Veracitas. 11. Veritatem perfectissimam dictis omnibus cole; ut affirmanti solummodo omnes assentiantur, & non erit opus juramento ad fidem faciendam, qui unicus color aut prætextus jurandi est.

Occasiones vitanda. 12. Demum observare decet quid est quo facile in hoc peccatum pertraheris vinum aut ira, sodales aut aliorum exempla & si peccatum revera statuis derelinquere has peccandi occasiones vitare oportet.

Reverentia Numinis. 13. Fac animam imbuas Numinis Reverentia, quæ si in habitum convalescat facile expellet consuetudinem profanandi nomen suum; assuescas igitur te ipsum numen revereri & particulatim nomen ejus reverenter habere, adeo ut proferre sine cordis aliquâ in eum elevatione nefas sit. In familiari colloquio siquando nomen suum proferre convenit, hoc ipsum tibi sursum cogitationes evocandi occasionem præbeat, & neutiquam nomen suum diverbiis & otioso garritu usurpetur: Si hanc nude Nominis sui mentioni reverentiam te assuefacias exhibere, magnum erit contra Nominis sui profanationem præsidium.

Vigilantia. 14. Quinto, Te ipsum diligenter observa, nè linguâ tuâ sic offendas; sine hac observatione reliqua nostra media parum proderunt. Medium ultimum est

Oratio. Oratio, quæ conatibus reliquis adjungenda est: Deum ora ardentem, ut tibi vires suppeditet, quibus adjutus malam hanc consuetudinem possis expugnare, dic cum *Psalmista*, *Componit Jehovah, observa os meum, custodiens moderare quicquid efferunt labia mea*: Si hæc vitii hujus extirpandi media sincere & diligenter adhibes, Deum tibi non defu-

curum

turum ad vires suppeditandas pro certo statuas. Eò prolixior fui in hoc argumento quia passim jam invaluit hic morbus; Deus ex misericordiâ summa, reos omnes vero sensu gravitatis peccati hujus afficiat.

15. Ex his variis nomen divinum profanandi modis, facile est inferre quomodo sanctificandum sit, viz. strictâ ab his omnibus abstinentiâ, eâque in timore & reverentiâ istius verendi nominis, quod magnum, mirabile & sanctum est, Ps.

Quid sit Nomen Dei sanctificare.

99. 3. fundatâ. Differui jam de variis partibus magni illius officii Deum Honorandi.

Dies Dominicus V.

De Adoratione debita Deo. De Oratione ejusque variis partibus. De publicis precibus in Templo, in Familiâ. De precibus privatis. De Pœnitentiâ, &c. De Jejunio.

Sect. I.

Octavum erga Deum officium est Adoratio: Hoc magnum illud officium est, quo potissimum

Adoratis.

Deitatem agnoscimus, cùm Adoratio unius Dei propria sit; ideoque hoc magni momenti officium censendum est. Et primo animabus nostris, deinde corporibus perficiendum est. Animæ est Orare. Orare est Deum alloqui, cujus officii partes varæ sunt pro diversitate rerum de quibus loquimur.

Oratio.

1. Prima

2. Prima pars est confessio, *i. e.* agnitio peccatorum coram Deo; hæc vel generalis vel particularis est. Generalis, cum tantum in genere fatemur, nos esse peccatores; particularis, cum varias species aut actus peccatorum nostrorum enumeramus: prior semper partem constituat precum nostrarum solennium sive publicarum sive domesticarum, posterior privatarum; & in his quæ frequentius adhibetur, eò melius. Imò quotidianis precibus privata peccatorum atrocissima & foedissima aliquot jamdiu licet admittæ recensere assiduò decebit: æquum enim est, ut hæc nunquam satis agnita aut deserta arbitremur. Hæc contritio semper debet confessionem comitari; oportet intimè conteri & compungi de peccatis quæ confitemur, nostramque indignitatem in his admittendis ex animis agnoscere: nec enim huc spectat Confessio, ut Deus de peccatis nostris quæ penitiùs quàm nos ipsi perspicit habet, certior fiat, sed ut nos ipsi humiliemur, prosternamur: ideòque nisi ad hoc profecit Confessio, irritò fieri censendum est.

3. Secunda pars orationis est Petitio, *i. e.* a precibus à Deo postulare quæ necessitatibus vel corporis vel animæ inserviant.

Petitio. Pro animabus primò petenda est peccatis venia, idque propter Jesum Christum qui ad hanc nobis obtinendam sanguinem suum fudit; deinde gratia & auxilium spiritûs sancti, cujus ope peccata relinquere, Deoque per omnia parere valeamus. Et hîc opus erit sigillatim omnes à Deo virtutes petere, ut Fidem, Amorem, Zelum, Puritatem, Pœnitentiam, at eas præcipuè quibuste maximè egere sentis: Ideoque quid tibi opus sit, explorato: Si superbus sis, Humilitatem potissimum precibus à Deo contende; si libidinosus, Castitatem, & sic reliquas deinde gratias prout tibi opus esse compertum sit. In his omnibus quæ ad animam spectant ardentissimis votis & maximè importu-

oportunitas instat: nec te repellere patiaris, nec non impetrato statim quod contendis desistas. Diu licet gratiam aliquam à Deo contendisti necdum impetrasti, ne fastiscat animus nec te tædeat orandi, sed diligenter potius in causam inquire, unde sit quod successu suo careant preces tuæ; vide nè ipse tuis precibus obstes. Forſan Deum rogas ut tibi suppetias ferat contra peccatum aliquod, nec tamen ipse ad pugnam te accingis, nec illius impetum sustines, sed te ei quoties se coram sistis, dedis, imò ei obviam prodis, & te consultò objicis in occursum omnium tentationum: hoc si ita sit, mirandum non est, si fructu vota careant, cum quod non succedant ipse in causa sis: fac hunc errorem corrigas, & quod tui est officii sincerè peragas, nec Deum tibi defuturum timeas.

4. Secundò, Deum etiam pro corporibus invocare decet: *i. e.* ea Deum poscere quibus ad vitæ usum, dum hîc agimus, opus est; idque pro modulo & mensura qua visum erit sapientiæ suæ: nec enim nos nobis licet pro lubitu dispensare, & opulentiam istam aut potentiam, quantum forſan inflata corda nostra concupiscerent, Deum petere; sed illum rerum externarum statum, quem ipse ad magnas illas vitæ hujus fines, Dei gloriam & animarum salutem promovendas, maxime idoneum senserit.

Pro Corporibus.

5. Tertia pars Orationis est Deprecatio, hoc est Deum obsecrare ut malum aliquod à nobis avertat. Malum autem duplex, vel malum culpæ vel malum poenæ: contra malum culpæ potissimum obnixis precibus à Deo contendendum est, ut nos dignetur spiritûs sui robore à lapsu tutari: & si quibus addictiorem te peccatis noveris, Deum ardentius ora, ut te ab his præstet tutum, immunem: hoc in singulos dies agendum est, ac tunc præcipue cum ab instanti tentatione obsessi, in periculo lapsi versamur: hîc opus est in Sancti Petri vocem prorum-

Deprecatio.

prorumpere cùm cœpit demergi, *Serva Domine aut peris* humillimè Deum obsecrantes ut aut tentationem auferat, aut nos ad eam oppugnandam spiritu suo communia quorum neutrum nos penes sit.

6. Secundò, Contra malum poenæ & *De Poena.* præcipuè spiritualis, veluti iram Dei Gratia suæ ablationem, & Æternam perditionem orandum est. Contra hæc precantibus nimis fervida sit oratio, fieri nequit. At contra poenæ temporales, i. e. externas calamitates precantibus modèrandus est orationis æstus, submissione integrâ voluntati Divinæ, ad exemplum salvatoris nostri, *Matt. 26. 39. Non quod ego volo, sed quod tu.*

7. Quarta pars orationis est *Intercessio.* cessio, i. e. pro aliis precatio; pro omnibus in genere intercedendum est, ignotis pariter ac notis, at pro iis præcipuè quibus Relationis alicujus vinculo jungimur, sive publicæ, veluti pro Magistratu seu Sæculari seu Ecclesiastico, sive privatae veluti pro Parentibus, Maritis, Uxoribus, Liberis, Amicis, &c. Intercedendum etiam est pro omnibus adversis positis, & pro iis particulatim, quorum nobis innotuit calamitas. Imò pro iis orandum est qui nobis injuriâ affecerunt, *qui nobis infesti sunt & persequuntur*, hoc enim totidem verbis à Christo præcipitur *Matt. 5. 44.* cujus præclarum edidit exemplum Christus, cùm pro se crucifigentibus oravit, *Pater remitte illis, Lu. 23. 34.* Pro his omnibus orandum est, & illis à Deo bona petenda, quæ nos nobis ipsis petimus nimirum orandus est Deus, ut illos pro diversis eorum officiis & occupationibus, bonorum omnium spiritualium perinde ac temporalium copiâ locupletare, & omne malum sive poenæ sive culpæ ab iis depellere dignetur.

8. Quinta pars Orationis est *Gratiarum actio.* tiarum Actio, i. e. Deum laudibus & benedictionibus celebrare, ob misericordiam

cordias suas five in nosmetipsos, five in eos qui nos immediate contingunt, five in Ecclesiam & gentem quarum membra sumus; five generaliùs adhuc in totum genus humanum collatas; idque pro beneficiis suis omnibus five spiritualibus five temporalibus. Inter Spiritualia, primo in loco numeranda sunt, quæ ad omnes in genere spectant, veluti donatio Filii sui, missio spiritûs sui, & media omnia quibus hominem peccatorem ad meliorem frugem revocare conatus est. Secundo, pro his quæ in nos speciatim contulit, veluti quoddam intra gremium Ecclesiæ, & Christianâ Religione instituti, in participatiorem pretiosorum istorum munerum verbi sui & Sacramentorum admittimur; & consequenter nobis nihil in id aut operæ aut curæ conferentibus, media æternæ salutis adipiscendæ obvenerunt Et præter hæc omnia, nemo est qui non alias spirituales misericordias à Deo accipit.

9. Veluti primò, summâ in nos patientiâ & longanimitate usus, poenitentiam nostram expectavit, & ideo nos non sustulit è medio ipsis in peccatis. Secundo, Huc accensendæ sunt vocationes & invitationes Divinæ ad poenitentiam, non tantum externæ, ministerio verbi, sed & internæ, arcano impulsu spiritûs. Si hæ vocationes in te sortitæ sunt effectum, sic ut profanam aut mundanam vivendi rationem in Christianam commutasti, quanta tibi agnoscendi & celebrandi divinam bonitatem necessitas incumbit, cum ei beneficiorum maximum acceptum referas?

10. Gratia etiam agendæ sunt pro misericordiis temporalibus, five ad rem publicam spectantibus, veluti pro florenti Reipublicæ seu Ecclesiæ statu, & celeberrimis malorum levamentis quibus aut hanc aut illam dignatus est: five ad rem privatam, veluti pro bonis omnibus hujus vitæ quibus fruimur, prosperâ valetudine, amicis, victu, amictu, & id genus; etiam gratias agere oportet, quodd

*Spirituales
Misericordia.*

Temporales.

quòd nos Deus in singula momenta conservet & tu-
clementissimā providentiā præstet à periculis. Et con-
memorandæ hîc veniunt præcipuæ quædam liberationes
quibus nos Deus in summo discrimine versantes dignatus
est: Impossibile erit singula quæ quisque accepit à Deo
beneficia, quoniam tum genere tum gradu diversa, con-
memorare. At pro certo statuamus, quòd qui mi-
nimū accepit, satis obstringitur ad totam vitam in Deo
laudibus transigendam. Operæ ergo pretium erit si quæ
que expensis variis vitæ eventibus & in his, quæ occu-
runt, misericordiis, saltem notatu dignioribus, ex
catalogum contexit, quem semper memoriā teneat
grato animo sæpius coram Deo recenseat.

*Publicæ Pre-
ces in Ecclesia.*

11. Hæ sunt variæ Orationis partes
quæ singulæ & publicè & privatè
adhibendæ sunt; publicè in Templo,
coeunt omnes ut preces in communem
fundant, quæ ad communem utilitatem spectant; &
his (ubi tales sunt preces quales oportet) assiduos
debet, cum specialis benedictio unitis fidelium precibus
promittatur; quique sine causâ ab his publicis precibus
abest, se ab Ecclesiæ corpore abscindit; quæ res tam trîstis
& calamitosa semper habita est, quòd gravius supplicium
scelestissimo potuisse infligi præfules Ecclesiæ non puta-
runt; quantæ igitur est insanix hoc sibi ipsis infligere?

In Familia.

12. Altera species publicæ orationis
est ea, quæ in Familia usurpatur: Ubi
tota domus conjunctis precibus Deum
invocat. His sedulo intendendum est, & præcipue
à patre familiâs, cujus est curare ut preces in familia
suâ peragantur; sui enim officii est liberorum & ser-
vorum suorum animabus non aliter ac corporibus quæ
tidiani pabuli suppeditatione consulere. Non est igitur
infimus de plebe, si pater familiâs sit, qui ab hoc mun-
dere obeundo excusandus sit; si aut ipse, aut aliquis
est familiâ, literas nôrit, preces legat licet è libro aliquo die

pio desumptas, si è libro Precum Communium ab Ecclesia usurpato, sapienter elegit; si nemo literas novit, opus erit ut formulam aliquam Orationis memoriter teneat, quam decebit in familiâ recitari; cui usui maxime idoneæ sunt preces aliquot Ecclesiæ, utpote quæ ob brevitatem minus molestæ sint futuræ memoriæ, & ob pondus & gravitatem majori usui: at quemcunque precum delectum faciant patres familiarum, curent aliquas saltem offerri; nec audeat aliquis, Christianum se professus, Gentili adeo more familiam suam gubernare, ut Deum quotidie ab ea non curet invocari: at cum officio hoc suo functus est pater familiâs, oportet ut quilibet e familia suas etiam partes exequatur, hoc est, ut oportunitate utatur, & precibus his assiduè & devotè intersit.

13. Privata Oratio ea est quam quis ab hominum coetu subductus fundit, in quâ pro necessitatibus nostris in rebus particulâribus diutius iminorari licet quàm in publico expedit: & hoc privatæ orationis officium excusari non potest observatione publicæ, utramque exigit Deus, nec unam in compensationem alterius admittit; & quisquis in precibus publicis assiduus, privatas negligit, metuendum est nè hominum potius quàm Dei opinionem aucupetur; contra quod jubet Salvator noster, *Mat. 6.* qui ad privatas has preces hortatur, *precare patrem tuum in occulto*, à quò uno præmium, non à frivolis hominum laudibus sperare licet.

*Privata
Oratio.*

14. Crebra sit oportet hæc Orationis exercitatio, nemini rarior quàm Manè & Vesperis, sic enim necesse est opera nostra omnia & auspiciari & claudere, Deum invocantes, idque sive quod Deo sive quod nobismet ipsis debetur officium intuemur; nec enim aut fortunati aut laeti esse possimus nisi sub illius tutelâ: ideòque noctis & diei pericula nisi priùs implorato illius præsidio adire,

*Precum
tempora.*

adire, tremendæ esset temeritatis. Quot præterea vici-
cibus huic officio incumbendum sit, aut ex nostro oratio-
aut negotio decernendum est: per negotium nollemus
illud intelligi quod sibi inaniter creant homines, sed
vocationis suæ necessaria opera, quibus adeo aliqui
distinentur, ut parum supersit temporis ad solennes &
statas preces. At hos etiam decebit, aliquoties in
die, præruptis oratiunculis corda sua in coelos erigere
etiam dum operi instant. Ratio autem dicitur ut illi
plus temporis huic officio impendant, quibus plus otii
est. Nec ausit qui voluptatibus imò forsan peccatis vacat,
negare se precibus vacare; adnitatur potius quam
olim fecit jacturam temporis sarcirce, plus imposterum
huic officio impendendo. Si quam nobis pariat utilita-

*Hujus offi-
cii utilitas.*

tem officii hujus observatio seriò ex-
pendamus, summæ sapientiæ esse ducere
remus, non minùs crebrò, quàm jam
rarò solemus, in hoc officio versari.

Honor.

15. Primò enim, Summus hic Honor
judicandus est quòd familiari nostri alloqui
tam facilè pateat coeli Numen. Si quem
subditis suis infimum in liberum & familiare colloqui-
um Rex admitteret, summus hoc honos haberetur, qui
proximorum in eum invidiam conflaret antea licèt co-
temptui habitum; nec dubitandum est quin tantæ dig-
nationis occasiones hic avidè captaret. At hoc prorsus
nihil est honori quo nos dignatur Rex Regnum
dum ad familiaritatem & conversationem sui non tra-
tùm nos admittit, sed vocat, hortatur collatum; quan-
tò igitur ad hanc proniores esse nos oportet?

*Orationis
Utilitas.*

16. Secundò, Tanta est Orationis utilitas
quantam animo capere non possumus
hoc enim instrumento bona omnia
temporalia sive spiritualia è coelis deducuntur.
Nulla est oratio quæ si conditionibus adesse debet
non destituatur, benedictionem aliquam à Deo non
imp

impetret, juxta illud Sapientis, *Ecclus. 35. 17. Oratio humilis penetrat nubes, nec redibit donec ad eam respiciat Altissimus.* Fœlicem censes, cui unum medium suppeteret, quo omnia quibus sibi opus esset, compareret, quanquam non sine summo labore & multâ operâ; fœlix ille tu possis fieri si velis; Oratio medium efficacissimum est, quo si non omnia quorum te indigum arbitraris, saltem omnia quibus re verâ indiges, i. e. omnia quæ tibi usui fore Deus noverit, certò certius consequaris. Quantamcunque igitur carni lassitudinem Oratio afferat, cum à Divinâ beneficentiâ in singula pene momenta egestas te tua aliquid flagitare cogit, summæ esset hoc dementia, Orationem, unicum & certissimum egestatis subsidium, præ lassitudine negligere.

17. At Tertio, tantum abest ut naturâ suâ molestum sit hoc officium, quòd jucundum admodum est; felicitatis fons & origo Deus est, & à

*Orationis
Jucunditas.*

dextrâ suâ sunt voluptates in æternum, Ps 16. 11. Quòd igitur ei propiores, eò fœliciores evadamus necesse est, cum ex hac propinquitate cœli gaudia nascantur; at non datur hic vitam agentibus, Deo aliâ ullâ ratione magis appropinquare, quàm oratione; sequitur igitur ut hæc ex se apta sit ad jucunditatem & voluptatem pariendam: si contrarium experimur, hoc cordis corruptioni imputandum, cui (quod palato vitato solet evenire) suavissimi cibi non sapiunt. Jucundum sanè Oratio officium est, at etiam spirituale; si igitur cor carneum sit, si aut voluptates carnis aut fæces mundi, voluptatibus spiritûs inimicas inhiet, ficiat, mirandum non est si nihil voluptatis ex oratione percipis, si *Israelitarum* instar, contemptâ Mannâ, ollas *Ægypti* avidè appetis. Si igitur officium hoc exequenti tædium tibi sentis obrepere, tibi metuas, cor muada & expurga ab amore

*Carnalitas
una causa
lassitudinis
in Oratione.*

peccati, & ad spiritualem & coelestem statum evehere conare, & statim senties molestiâ omni vacuum, in gratiam & jucundam exercitationem, hanc commutari. Interim difficultatem officii nē querere, sed cordis duriciem.

Desuetudo orationis desuetudine. Plurima sunt
causa altera: nôsti quæ principio difficilia videntur, quæ tamen aliquamdiu his assuetæ jucundissima fiant. Si hic animæ tuæ status sic, in promptum remedium est, hoc est orationi magis assuescere hinc (ut vides) hortationi de precandi frequentia novæ vis accedit.

Orationis
Conditiones.

Licitorum
Petitio.

Fides.

Humilitas.

Attentio.

18. Secundò, tadium oritur ex orationis desuetudine. Plurima sunt nôsti quæ principio difficilia videntur, quæ tamen aliquamdiu his assuetæ jucundissima fiant. Si hic animæ tuæ status sic, in promptum remedium est, hoc est orationi magis assuescere hinc (ut vides) hortationi de precandi frequentia novæ vis accedit.

19. At non tantum quoties, sed etiam quàm bene oratur videndum est, ut autem bene oretur, spectanda est primò, Precum materia, & curandum nē quid illicitum petamus, veluti penas in inimicos. Secundò, conditiones precum spectandæ: hoc est primò ut Fidem adjunctam habeant; credendum est, ex voluntate divinâ rogantibus Deum aut petita largiturum, aut quod magis è re nostrâ fore judicaverit. Secundò, Humilitatem; fatendum est nos iis bonis quæ petimus prorsus indignos esse, ideòque nec ea nostri sed Christi meritis fretos petere. Tertiò Attentionem; animum in hoc quod agimus intendere oportet, nec patiendum est, ut mens aliarum rerum cogitatione distrahatur. Dicitur in principio orationem esse Animarum opus, sin autem mens aliò evagetur, linguæ tantum & labiorum opus fit nec aliud apud Deum audit, quàm futilis loquacitas & consequenter nunquam nobis benedictionem impenetrabit, sed potius quod Jacob Matrem monuit, Gen. 27. 12. adducit super nos maledictionem non benedictionem.

Est enim cultûs Divîni partis sollemnioris officii simulatione profanatio, cùm nil aliud sit, quàm ei labiis nostris appropinquare absenti procul corde; & tremendam cujus in conspectu prodimus majestatem, vilipendere, contemnere. Quod ad nos attinet, extremæ est dementiæ, nos Deum accedentes de re gravissima animas nimirum & corpora nostra tam intimè spectantium eo acturos, negotii medio in sermone oblitos, res leviculas, quas vel imaginatio nostra, vel Diabolus, cujus est hîc nobis negotium facessere, suggerat, sectari. Perinde hoc foret ac si Reus, & supplex ad Regis pedes advolutus ut sceleris sui pœnas deprecetur, conspectam inter supplicandum papilionem, abruptâ in medio supplicatione, cursu sequeretur; an non perditum hunc homuncionem Principis clementiâ prorsus indignum censes? minori sanè ratione speramus ut illis Deus precibus aurem admoveat & annuat, quibus mens nostra abest.

20. Contra hanc cogitationum dispersionem, quoniam ad eam tam proclives naturâ sumus, multùm refert, ut animus diligenter muniatur; in quem si nem inutile erit, precaturi animo, reverentiam Majestatis, quam aditurus est, imprimi, ut in suo conspectu ineptire aut nugari non audeat. Secundò, Rerum quas petimus gravitatem expendere decet, quarum ejusmodi aliquæ sunt, quòd si has impetrare non possumus, omnium creaturarum miserrimæ sumus; avertit autem Numinis attentionem hæc mentis nostræ aberratio. Tertiò, in hunc finem implorandum est Dei auxilium: ideòque prima hæc sit Orationis petitio, ut Deus animum nostrum attentum reddere dignetur.

*Evagationis
remedia.*

*Consideratio
Divina
Majestatis.*

*Necessitates
nostræ.*

*Implorandum
Dei auxilium.*

*Vigilias
agere.*

21. Ultimò, animum tuum custodiis vigiliisque munito, ut insultantes procul indarceantur leves cogitationes, aut si quæ irrepserint, abjectâ omni vel unius momenti cunctatione, nec sine indignatione, exturbentur harûmque venia à Deo poscenda est: si his sincere & strenuè hoc modo oppugnâs, aut Deus vires suppeditabit, ut aliquo saltem gradu victor evadas, aut his clamenter ignoscet si summâ diligentiam adhibita præcludi nequeunt. At si nostrâ negligentiam intromitti contigerit, neutrum à Deo sperandum, manente scilicet hac negligentiam.

Fervor.

22. Quartò, Preces nostræ adjunctum habeant animi Fervorem; nec enim sufficere è usque attentos esse, ut quæ à nobis dicta sint teneamus, sed quantum exuscitare possumus maximo, fervore & devotione accendi animos oportet. Idque pro variis Orationis partibus quas supra recensuimus. Frigidâ & exanimi prece non commovetur Deus, nec enim huiusmodi prece flectitur homo: si quis mendicantes nos stipem tam oscitanter aut contemptim rogaret, si perinde haberet an ullam acciperet an non; hunc aegestate parùm pressum, aut superbiam multùm inflatum censentes, huiusmodi precibus inexpugnabiles essemus. At quæ Deum petimus, in tantum miseram stipem precibus suo superant, ut hæc eum ignavis & torpentibus precibus concessurum sperare summæ stupiditatis esset. Nec erit sacrificium laudis & gratiarum actionis Deo gratum nisi ab animo vero beneficiorum suorum sensu affectu oblatum; nihil aliud alioquin sapit quàm perfunctoria quandam urbanitatem, quæ Deo, quicorda & non tantùm labia efflagitat, accepta esse nequit. Quod idem de cæteris Orationis partibus ausim affirmare. Fac igitur ut cum Deum precaturus accedas, animus summo studio & fervore efferatur; quod quoniam propriis viribus efficere non possis, sedulo orandus est Deus ut animus

coelestis

cœlesti Devotionis flammâ accendat, quam impetratam vidē nē voluntario quopiam peccato extinguas, aut nec exusciratam nec in usum adhibitam deflagrare sinas.

23. Quintò, Adjunctam habeant preces nostræ puritatem, purgandam volo mentem *Puritas.* ab omni peccatorum amore; hæc sanè Apostoli mens est, cū 1 *Tim.* 2. 8. jubet *puras manus in oratione attolli*; ubi purgationis hujus exemplum ponit in certâ peccatorum specie, irâ nimirum & disceptatione; ubi per disceptationem, lites istæ & contentiones inimicæ, hominibus nimis usitatæ, intelliguntur; quas qui corde suo foveat, aut aliud quodcunque peccatum, hic sanè puras manus, quod in hoc officio exigit Deus, attollere nequit, & consequenter preces suæ frequentes licet & fervidæ parum proderunt, quod *Psalmista* monet, *Ps.* 66. 18. *Si spectassẽm ad iniquitatem animo meo, non audivisset Dominus*; & quod pejus est, *Solomon* asserit, Deum has preces non tantum non exaudire sed & abominari, *Prov.* 15. 8. *Sacrificium improborum abominationi est Fetida*: Nec sanè tristiùs aliquid nobis evenire potest, quàm ut preces nostræ in peccatum commutentur: unde est quòd in tremendo illo dirarum catalogo, *Ps.* 109. 7. hoc recensetur. Nē igitur in nos ipsos crudeles tantum in nos mali attrahamus, quod sanè facimus, quoties preces ab impuro corde fundimus.

24. Preces denique nostræ ad rectos fines dirigendæ sunt; idque vel respectu precum ipsarum, vel respectu rerum quas prece petimus. Primò non est orandum ut devotionis opinionem apud homines ineamus, Hypocritarum instar, *Mt.* 6. 5. nec societati tantum aut consuetudini morem gerendi animo; sed primò ut Deum colamus; secundò ut eum, perennem bonorum omnium quæ expectamus fontem esse agnoscamus; & tertio ut egestatis aut nostræ aut aliorum levamen impetremus. Respectu rerum quas prece

*Al rectos fines
dirigatur ora-
tio.*

prece petimus, cavendum est nequid mali in his petendis, nobis propositum sit; non est rogandum ut in libidines nostras absumatur, *Ja. 4. 3.* Quod faciunt qui opulentiam petunt, ut in luxu & intemperantiâ vitam ducant; & potentiam, quâ possint inimicis suis nocere, & id genus: At in omnibus primò & præcipuè spectanda est Dei gloria, & deinde nostra & aliorum salus; reliquorum omnium prout his inserviunt, ratio habenda est; at nihil hos fines promovere potest, quod in peccatum pervertitur. Exposui jam primam cultûs divini partem quæ animarum propria est.

25. Pars altera, quæ corporum propria
Veneratio est, in demissis & humilibus corporis
Corporca. gestibus, qui & internam animarum venerationem exprimere apti sunt, & tributi vice à corpore penduntur, consistit. Apostolus enim jubet ut cum corpore Deum veneremur, non minùs quàm cum animabus nostris: & meritò quidem, utrumque enim pariter creavit Deus ac redemit: quandocunque igitur preces coram Deo fundis, fiat summâ cum demissione corporis perinde ac animæ, juxta Psalmistam, *Pj. 95. 6. Venite incurvemus nos & procumbamus, flectamus genua coram Jehovah qui fecit nos.*

26. Nonum erga Deum officium est
Pœnitentia. Pœnitentia: quòd Pœnitentia sit officium erga Deum docemur ab Apostolo, *Act. 20. 21.* ubi de pœnitentiâ loquens eam *conversionem in Deum* appellat. Et jure quidem hanc esse officium erga Deum censetur, cum nullum peccatum perpetratur, quod non illum aut mediatè aut immediatè offendant. Quanquam enim peccata sunt, quæ & contra nos & contra próximos fiunt, hæc tamen quoniam à Deo prohibentur, transgressiones legis suæ censenda sunt, ac proinde contra illum.

Hæc Pœnitentia, ut verbo dicam, nihil aliud est quàm conversio à peccato ad Deum;

Deum; quæ in peccatorum derelictione, & eorum omnium quæ Deus exigit officiorum christianorum constanti observatione consistit: tanta est hujus officii necessitas ut asserente Christo, *Lu. 13. 5.* hoc omisso, non possumus non perire, *nisi resipiscatis, omnes similiter peribitis.*

27. Regulas variis hujus officii partibus ritè peragendis inservientes, suprà in præparatione ad Cœnam Domini exposui, quò lectorem remitto, obiter tantum monendus est, nè officium hoc in præparatione tantum ad Cœnam Domini præstandum censeat; eum enim hoc unicum sit contra peccati virus remedium, toties repetendum est, quoties peccata repetimus; hoc est, quotidie. In singulos dies pœnitentia agenda est, de peccatis diei. Quod enim Christus de reliquis malis pronunciat, de hoc etiam verum est; *sufficit dici malum ejus*: Tot sunt cujuslibet diei peccata, quòd peculiarem pœnitentiam postulant; quilibet igitur factorum rationem quovis die à seipso exigit.

Tempora huic officio fungendo constituta.

Quotidie.

28. Quod autem in rationibus evenit, ut qui quotidianas impensas in librum referunt, statum nihilominus summæ toti computandæ tempus constituunt, nempe ad finem septimanæ aut mensis: hoc etiam hîc usu venire debet, tempus aliquod solenniori nostrî coram Deo, propter peccata non tantum istius diei, sed etiam totius vitæ, humiliationi, dicare oportet: quod quò frequentius est, eò melius; quò enim sæpius rationes inimus apud Deum, & debita contracta computamus, eò demissiùs de nobis sentiemus; eoque avidiùs misericordiam sciemus; quæ duo præcipuæ sunt veniæ impetrandæ conditiones: qui igitur unum septimanæ diem huic exercitio dicabit, animæ suæ saluti optime

Statis Temporibus.

optimè prospiciet. Siquis autem eo vitæ genere implicetur, quòd per necessaria negotia huic operi nequit toties vacare, conetur tamen quantum potest ad hanc frequentiam proximè accedere; & semper meminerit nunquam in re aliquâ seculari tanto cum fructu operam posse poni, quanto in hoc exercitio spirituali: esset igitur rem pessimè administrantis, rebus secularibus hoc posthabito se addicere.

29. Præter hæc stata tempora sunt & alia, pro re natâ, huic officio temporaria assignanda; qualia potissimum sunt calamitatis & luctûs tempora; hæc enim tantumquam cœli nuntios idè missos ut ad officium hoc nos hortentur, intueri decet; idèoque non est pratermittendum officium, ad quod tam solenni more vocaris, ne iis accenseamur qui *parvi faciunt castigationem Domini*. Heb. 12. 5.

30. Est & aliud poenitentiae tempus quod pravâ hominum consuetudine usque ad reliquorum exclusionem obtinuit; mortis horam intelligo. Fateor tempus hoc esse poenitentiae repetendæ non incipiendæ idoneum, & extremæ est dementiæ hanc idè usque deferre: nequid enim durius dicam; iis hoc est animam periculis exponere, quibus nemo sanus exponeret res minimi pretii. Interrogare enim quempiam velim, qui poenitentiam ad mortem usque censeat differendam, unde constat, Deum illi horam ad hoc opus suppeditaturum esse? annon puncto temporis tolli quotidie homines cernimus? Quis affirmare ausit idem se futurum non manere? Sed secundò sige tardiùs adreperet mortem, suæque hominem appropinquationis morbo præcurrente admonere, forsân monitus non advertet, sed vanâ spe vitæ ad extremum usque, quod ægrotis usu venit, se lætabit, & consequenter mors inopinantem opprimit.

*Periculum
differenda
poenitentiae.*

opprimet, lentis licet passibus accedat. At tertio sînge hominem periculi sui certum factum, unde constat se penes fore pœnitere? Pœnitentia est donum Dei, nec ab arbitrio nostro pendet. Non minus justum quàm usitatum est, Deum, cùm homines gratiam suam diu rejecerunt & respuerunt, monitisque ad vitæ conversionem & emendationem hortantibus aliquandiu obluçtati sunt, hos tandem cordis duritiei dedere, & contemptam gratiam diutius non offerre. At sînge quartò, Deum ex infinitâ patientiâ, gratiam suam pergere offerre; unde tamen tibi constat quòd qui per trigintâ, quadraginta, imò forsan quinquaginta annos, gratiæ divinæ obluçtatus es, exuto repentè obluçtandi habitu oblatam gratiam amplexurus es? Certum est minùs inesse hodie difficultatis operi huic, quàm erit in posterum.

Sera pœnitentia pericula.

31. Nam primò quòd diutius nos peccatum sub iugo tenuit, eò difficilius erit iugum hoc cervicibus excutere. Fateor, si pœnitentia nihil aliud esset quàm à peccati actibus cessatio, huic mortis impendentis hora apertissima foret; tunc enim corpore debilitato, ad peccata plurima perpetranda vires non suppetunt; sed ad pœnitentiam plura requiri suprâ satis evici, nimirum sincerum peccati odium, & amorem Dei: At probabile non est ut qui per totam vitam peccatum amavit, & sinu excepit, & ex alterâ parte Deum & virtutem odio habuit, mutatis repente affectibus odio haberet quod amavit peccatum, & virtutem Deumque quem prius odio habuit, amaret.

Consuetudo peccati.

32. Secundò, Ægrotus tot undique ut plurimum doloribus laceratur, quòd mens concussa & distracta, operam dare pœnitentiæ, prout res exigit, nequit; hæc autem tanti momenti, tantaque difficultatis opus est, quòd

Dolores corporis.

impos

omnes animæ facultates, etiam cùm viger, sibi vendicat.

*Simulationis
periculum.*

33. Expende difficultates quibuscum tunc temporis luctandum est, & dic num spes ulla sit, te tunc illud effecturum esse, à quo jam cùm minori opere fieri potest, refugis? At tertio majus adhuc superest periculum, nè poenitentia ad quam mors adigit vera non sit; hinc enim ad poenitentiam, te inferni tantum formidine compelli patet: à quâ quanquam poenitentiam inchoare licet quando ad eam perficiendam tempus suppetit, imperfecta tamen & tantum hoc modo inchoata poenitentia, ad salutem prodesse non potest. Hujus generis esse plerumque poenitentiam, quæ morte impendente agitur, probabile nimis est, quod ex hinc patet, quia plurimi qui appropinquante, ut creditum est, morte poenitere visi sunt, restitutâ valetudine vitii non minùs, forsan effusiùs quàm antea indulserunt: quod liquidò ostendit veram in illas mutationem non fuisse effectam: ideòque si fictâ tantum poenitentia hic expirasset, Deus qui corda scrutatur, non erat simulatam poenitentiam accepturus. Expensis his omnibus periculis, constat in extremum discrimen animam eum suam adducere, qui constituit non nisi imminente morte resipiscere. Nec periculo aliquid demit exemplum furis poenitentis, *Lu. 23. 43.* quanquam hoc fregi tot sine ratione impunitatem sibi pollicentur, Christum adhuc ille ignorabat, quid amplius posset quàm revelatum statim amplecti? Nos ab incunabulis nostris, nobis oblatum, & tantum non obtrusum rejecimus. At dato nullum esse hac in re discrimen, debilis sit spes oportet, quæ uno tantum exemplo suffulciatur, nec alterum sanè totas Scripturas perlegenti occurret: *Israelitæ* (ut legimus) *Mannâ de Cælo vescantur*, at delirare hunc crederemus, qui pari expectato miraculo curam victûs quotidiani parandi abjiceret.

Neg

Nec minori tamen cum ratione, huic quàm alteri exemplo innitilicet: Verbis Sapientis concludam, *Eccl. 12.*

1. *Memento Creatorem in diebus juventutis, priusquam mali dies accedant.*

34. Huic officio Pœnitentiæ meritò adjungendum est Jejunium, conjunguntur enim in Sacris literis; apud *Judaos* sollemnis dies expiationis jejunio celebrabatur: quod patebit conferenti *Lev. 16. 31.* cum *Isa. 58. 5.* idque Divino ex instituto. Et apud Prophetas, cum ad pœnitentiam & humiliationem, etiam ad Jejunium vocatur populus, *Joel 2. 12.* Quapropter enim nunc dictum *Jejovæ, convertimini ad me ex toto animo vestro & jejunio, & fletu, & planctu.* Imò tanta cum ratione adungi humiliationi jejunium videtur, quòd cum illam ageret, non putabat hoc potuisse omitti scelestus *Abab, 1 Reg. 21. 27.* nec gentiles *Ninevita, Jon. 3. 5.* Nec ab adventu Christi minùs rationi consentaneum aut gratum est, quàm fuit antea, videmus enim hoc ab eo supponi tanquam officium interdum peragendum, cum in eo peragendò ostentationem fugiendam esse admonet, *Mat. 6. 6.* Atque etiam affirmat ritè peractum, non ad hominibus placendum sed Deo, à Deo compensatum iri. Huic consentaneè, hoc à Sanctis observatum legimus, *Annâ, Lu. 2. 37. colente Deum cum jejunio & precibus.* Ubi notatu dignum est, quòd cultus Dei appellatur, & dignum quod cum precibus conjungatur censeatur: & primitivi christiani hoc officium frequentissimè colebant. Quanquam autem jejunium humiliationis temporì maximè proprium sit, non tamen ad hoc tempus sic restringitur, quin etiam alio tempestivè agatur, siquid extraordinarium à Deo petendum sit. Sic cum *Esster* populi sui liberationem ab impendente pernicie meditabatur, ipsa cum omnibus *Judais* solemne Jejunium celebrabant, *Esth. 4. 16.* Et sic cum *Paulus & Barnabas* constituti sunt Apostoli, orationi Jejunium sub-

subjungebatur, *Mat. 13. 3.* Quod idem nobis expedit, quodocunque extraordinario Dei consilio, aut auxilio in rebus sive spiritualibus sive temporalibus opus est, preces nimirum nostras jejuniis accendere: At tunc præcipuè, cum humiliationis causa aliqua incidit; præterquam enim quod fervori accendendo inservit, quod nunquam magis necessarius est, quam cum peccati veniam petimus, ultionis etiam vicem obtinet, quæ præ-

Ultionis vicem obtinet.

cipua pars poenitentiae habetur, 2. Cor. 2. 11. Cum enim quotidiani cibi sustentationem corpori subtrahimus, vindictam aliquam nobismet ipsis propter priorem excessum, aut alia, quorum nos conscientia accusat, peccata infligimus: Quod illius indignationis quam in seipsum concipere peccatorem unumquemque oportet proprium effectum est. Qui autem adeo sui indulgens est quod adduci nequit ut ab una refectione in castigationem errorum abstineat, non videtur ob admissa peccata sibi admodum irasci, & consequenter indignatione illius quam Apostolus loco citato tanquam poenitentiae parem constituit, destituitur.

Ultio hæc Deo accepta.

At non pro peccatorum expiatione.

35. Nec dubitandum quin acceptissima sit Deo ultio de peccatis sumpta, non tamen putandum est hæc aut alia quocunque facto nostro scelera nostra posse expiari, hoc nihil aliud quam Christi sanguis efficere potest; in hoc igitur non operibus nostris quibuscumque spes nostra veniæ fundatur: quæ autem sanguinis istius beneficia nemo participabit, nisi poenitentes; nostram non minus interest poenitentiae fructum edere, quam si ex his tantum spes nostra penderet.

Quoties jejunandum.

36. Quoties hoc jejunii officium peragendum sit, Sacrae literæ tacite hoc propria cujusque pietas optimè discernat, pro valetudinis aut circumstantiarum

stantiarum aliarum necessitate; ac ut in humiliatione evenit, quod sæpius stata humiliationis tempora redeunt, eò melius; hoc idem in jejunio evenit, quod frequentius eò melius, modò valetudini nostræ aut aliis officiis non obstat; imò forsan jejunium plus temporis humiliationi suppeditet, quàm alioquin obtinere possemus. Sunt enim forsan aliqui, quos sine magno detrimento non patitur vitæ genus per totum diem huic operi vacare; ac ut hi illud tempus quod edendo absumeretur, huic impendant, nil prohibet: & sic duplici ratione hujus humiliationem promovebit jejunium, animum enim ad officium extimulabit & tempus suppeditabit.

37. De primâ jam parte Officii nostri quatenus ad Deum refertur, disserui, quæ in hoc consistebat, ut eum pro Deo nostro haberemus: Superest pars altera *i. e.* alium non adsciscere, de quâ in quantum prohibet crassam illam Paganorum Idololatriam; cultum idolorum, non opus est prolixum esse; quanquam enim cultus hic olim ubique obtinuit, jam tamen ad eò obsolevit, ut non verisimile sit, ullos in quorum manus liber hic perventurus sit, huic addictos esse. Obiter tantum monere juvat, quòd cultu Divino creaturam quampiam, sive Sanctum, sive Angelum, sive Christi ipsius imaginem, prosequi, aperta violatio est hujus partis officii nostri in Deum, cum sit id creaturæ tribuere quod Creatori proprium est, id eoque ab hoc seculò cavendum est.

Caput alterum officiorum erga Deum.

38. Est & alia Idololatriæ species cui omnes passim addicti sumus; *i. e.* cum ferventiori Amoris, Metûs, Fidei affectu in creaturam quàm Deum ferimur, hoc enim nil aliud est quàm hanc creaturam in Deum nobis constituere; nec mirûs hæc interna Idololatria Deo zelotypiam accendit, quàm externa illa in cultu Idolorum consistens. Potui hæc prolixus esse,

Idololatria interna.

at quoniam multa ad hæc spectantia obiter attracta sunt sermone præcedente. supervacaneum censeo, ideoque ad alterum *Officiorum* caput quæ ad Nosmetipsos referuntur, progredior.

Dies Dominicus VI.

Officium in Nosmetipsos; de Sobrietate; de Humilitate; de nefaria Superbia naturâ; de vanâ Gloria; ejus Periculo, & Stultitiâ, Remediis de Mansuetudine, &c.

Sect. I.

Officium erga nosmetipsos.

HOC Officium erga nos, Sanctus Paulus loco supracitato ad Tit. 2. 12. hoc unum

verbo *Sobriè* complexus est. Jam per Sobrietatem intelligitur, ut nos intra istos limites, quos Deus nobis præfixit; contineamus. Hujus igitur loci est, sobrietatis partes enarrare; idque primò respectu animæ, deinde respectu corporis. Animæ sobrietas in debitâ passionum & affectuum moderatione consistit; ad hoc autem plurimæ virtutes requiruntur, quas singulas ordine exponam.

2. Illarum prima est Humilitas, quæ facile primatum obtineat, non tantum eò quòd cæteris præstet, sed etiam quòd ad reliquas omnes parandas imprimis conducatur. Cum hæc sit unicum fundamentum, cui reliquæ innitantur. Quisque eas sibi posse sine hac comparari sperat, hic stulti illius ædificatoris, de quo Christus loquitur, Luc. 14. 29. *Qui domum in arenâ struxit, errore implicatur*

cyt-

eventu comprobabit. De Humilitate erga Deum suprâ differui, ejusque necessitatem ostendi; superest ut de humilitate quâ ad nos refertur, quæ priori non minùs necessaria apparebit, agam.

3. Hæc Humilitas duplex est, prima in hoc consistit, ut humiliter de nobis sentiamus; secunda in hoc, ut hoc idem alii sentiant æquo animo feramus. Harum prior superbix opponitur; posterior vanæ gloriæ. Utramque Christianis necessariam esse ostendendum est. Quod ut arbitror facillè patebit explicatione, primò gravitatis peccati, secundò periculi, tertio vitiorum huic oppositorum.

4. Primò, Quod ad superbiam attinet, ea est hujus peccati atrocitas, quòd An-
gelos è Cœlis deturbavit, idèòque si pec-
catum poenâ metiamur, non erat tantum
primum sed atrocissimum peccatum, quod Diabolus ipse
unquam admisit: At atrocitatis hujus peccati clarius
argumentum esse nequit, quàm quòd sit Deo maximè
invisum; quod non tantum ex hac poena Dæmoni in-
fligta, sed plurimis Scripturæ locis apèrtè constat, *Pro.*
16.5. Abominationi est Jehovæ omnis altus animo, &
cap. 6. ubi rerum multarum quas Deus odit mentio fit,
imprimis recensentur oculi elati; sic Ja. 4.7. Deus obsistit
superbis; & plurimi sunt alii textus qui eodè spectant,
ut Dei infinitum hujus peccati odium ostendant. Quo-
niam autem Deus qui totus Bonitas est, nihil odit nisi
quâ malum, facillè sequitur, illud esse summè malum
quicquid ille summo odio habet.

*Superbia
peccatum.*

5. Secundò, Superbia non est tantum
res summè mala sed & periculosissima;
primò quòd nos in plurima alia peccata
pertrahit, deinde quòd poenis exponit.
Primò in peccata nos pertrahit, in quo
hujus & humilitatis repugnantia cernitur;
ut enim illa est virtutum omnium radix, ita hæc est

*Periculum.
Nos pertra-
hit in alia
peccata.*

victorum. Qui enim superbus est, seipsum sibi Deum constituit, ideoque nullis se legibus nisi quas ipse tulit, subijcit. *Improbi*, inquit Psalmista, *in elatione vultus sui Deum non inquirunt*, Psal 10.4. Ubi vides ex superbiâ nasci Numinis contemptum. Et quum hucusque perventum est, ita animo comparatus est superbus, ut nulla non audeat scelera: Possim exempla proferre in plurimis peccatis particularibus, quæ è superbiâ nascuntur, quatenus primò ira, quàm vir sapiens superbiæ effectum censet, Pro. 21. 24. eamque *superbiam* appellat; secundo dissidia & contentio, quas ille iterum superbiæ sobolem censet, Pro. 13. 10. *merâ superbiâ vir edit iurgium*. Et utraque sanè sunt superbiæ germana proles: qui enim arroganter de seipso sentit, multum obsequii & observantiæ ab aliis exigit, ideoque æstuat animo & in iurgia prorumpit cum hæc omitti ab aliis arbitratur. Infinitum pænè esset fructus omnes amaræ hujus radice commemorare, unum solummodo adjiciam, nimirum quòd superbia nos non tantum plurimis peccatis reddit obnoxios, sed & ipsa peccata reddit immedicabilia, eò quòd remediorum efficaciam obstat.

*Frustratio
remediorum.*

6. Hæc remedia aut à Deo, aut à homine adhibentur: si à Deo, necesse est ut aut lenitatis & clementiæ, aut severitatis & supplicii methodum sequatur. Sin autem Deus superbum ad poenitentiam perducere lenitate conetur, hic à mente divinâ & scopo prorsus aberrans, beneficia omnia quibus eum Deus dignatur, virtutis suæ præmia interpretatur, quo animus quamdiu persistat, non est cur sibi poenitentiam opus esse putet: Sin è contrâ Deus cum eo acerbius agat, calamitatibus & suppliciis infligendis, hæc in elato animo nil nisi murmura & odium Dei pariant, quasi ei injurias inferret puniendo. Si species remedia ab homine adhibenda, hæc aut castigando aut hortando consistunt,

verisimile non est, quod plùs hominis quàm Dei castigationes effecturæ sint. Qui enim Deum idèò iniquum censuit, quòd se castigationibus exercuit, faciliùs hoc idem censeat de homine. Nec plùs proderunt exhortationes, superbus enim monita omnia amore licèt & lenitate attemperata tanquam in contemptum sui adhibita rejicit. Ideòque tantum abest ut culpam aut fateatur aut corrigat, quòd monenti convicia facit tanquam curioso & ad reprehensionem proniori. Et propter illud amicitia præclarissimum maximèque æstimandum officium hunc inter inimicos numerat; quisquis autem remediis omnibus pertinaciter adèò obsistit, in extremo discrimine versari censendus est.

7. At præter hoc in peccatum incidendi periculum, dixi, aliud supplicii nimirum periculum à superbiâ nobis impendere; ad cujus confirmationem multis non opus est, si Deum ex professo superbi inimicum, eum odisse, eiùque obsistere, quod liquet ex textu suprà citato, consideremus. Ideòque dubitari non potest quin pœnas ille luiturus sit, cui tam potens se opponit inimicus. At præter hanc generalem hoc concludendi rationem, non abs re erit textus aliquot citare, qui disertis verbis pœnas huic peccato interminantur, ut Prov. 16. 18. *Ante confractiorem superbiæ, & ante lapsum alii sunt spiritus*; Prov. 16. 5. *Abominationi est Febris omnis altus animi, conjunctis operis non consequitur impunitatem*. Decretum ut videtur immutabile est, irriti sunt conatus omnes superbum tutandi, non enim consequetur impunitatem, quod observatu dignum est in historiâ *Nebuchadnezzarii*, Dan. 4. Qui quanquam regum mundi maximus esset, ob superbiam tamen ab hominum cœtu expulsus, inter pecudes diversari & pasci coactus est. Occurrunt ubique exempla, atrocissimarum pœnarum huic peccato, etiam in hac vitâ, inflictarum. At si nullæ hîc infligerentur, pœnas se

*Suppliciis
prodit.*

evalisse nè existimet superbus, cum acerbissimas sit Deus daturus in mundo futuro. Si enim Deus Angelis non pepercit, sed in inferos detruxit, nemo sibi impunitatem ausit polliceri.

*Superbia
stultitia.*

8. Superest tertio, ut peccati hujus stultitiam evincam, quod quò melius possim, opus erit ea considerare de quibus homines solent gloriari, quæ trium generum sunt, aut quæ appellamus bona naturæ, bona fortunæ, aut bona gratiæ.

*Bona
Naturæ.*

9. Per bona naturæ, intelligo formam, vires, ingenium & id genus; de his animo efferri, extremæ stultitiæ est. Primò enim ad errorem proclives, nosmetipsos formosos & acutos æstimamus cum nil tale simus; at major stultitia non datur quàm de iis quæ non possidemus superbire. Quod in alio perspicue satis unusquisque cernit, quanquam in seipso nil tale suspicatur, ideòque propriam stultitiam non discernit. Nihil igitur contemptu dignius quàm superbus, idemque insipiens, nemo tamen est qui magnam opinionem de sui ingenii acumine imbibit qui non errori hujus obnoxius est; proprio enim de nobismetipsis judicio minimè credendum. At secundò, dato à veritate opinionem nostram longè non abesse, quid est in his naturæ dotibus quod justam superbiæ causam præbeat, cum earum nulla sit quam in creaturâ aliquâ perfectiori gradu non licet reperire? Quando superat albedo Liliæ & rubor Rosæ, pulcherrimi oris albedinem & ruborem? Quanta est creaturarum multitudo quæ hominem robore & velocitate longè superat? Suntque plura animalia quæ quantum suâ refert plerisque nostrî sapientiùs agunt, quorum ideò exempla sapientiùs in scripturis nobis proponuntur: Ab omni igitur ratione alienum est, animo iis de rebus quæ nobis cum bestiis & plantis communia sunt, efferri. At tertio, si harum rerum præstantia nostræ de iis opinioni par esset, caduca tamen

sunt & infinitis penè modis aut minuuntur aut corrumpuntur: præclarissimum ingenium phrenesis corrumpet; formam floridissimam, vires firmissimas imminuet morbus, aut saltem senectus: de his igitur superbire tam fragilibus bonis, summæ stultitiæ est; at qualescunque tandem sint hæc dotes, has nobismet ipsis non debemus, nemo jure potest credere se aliquid contulisse ad ingenium aut formam, naturæ dona, sibi comparandum, ideoque nec de iis gloriari decet.

10. Nec minor est stultitia de bonis fortunæ, per quæ opes & honores intelligo, superbire; certissimum enim est nihil hinc veræ excellentiæ possessoribus accedere: ornatus aliquid & externæ pompæ hæc licet conferant, at nullam hæc in homine mutationem efficiunt. Asinum licet auri sarcinâ graves, & splendidis ornes phaleris, nihilo tamen nobiliorem bestiam efficies. Tertiò, harum rerum incerta est possessio, inopinantibus nobis sæpiùs evanescent; qui hodie dives est, cras fieri potest pauper, eoque tunc minùs commiseratione dignus erit, quò magis de opibus suis elatus erat. Tertiò, Dispensatorum tantum jure hæc possidemus, ut ad Domini nostri usum conferamus; ideoque de rationibus reddendis potiùs sollicitos, quàm de acceptis superbos esse oporteret. Hæc denique perinde ac priora nobismet ipsis non debentur; si justè acquiruntur, benedictioni divinæ quæ sola dicat, debentur, *Prov. 10 22.* sin injustè, non est cur de malè partis gloriemur. Et sic ex multis patet secundi hujus generis superbiæ stultitia.

*Bona
fortuna.*

11. Tertium superbiæ genus ex bonis Gratiæ, i. e. virtute aliquâ quâ quis præditus est, nascitur: hinc negare non audeo, quin res sint maximi pretii & mundo universo præponendæ, at nihilominus de his efferri multò major est insania, quàm de reliquis; nec ideò tantum quòd hæc bona nobismet ipsis non debentur, cùm gratia præ

*Bona
gratia.*

reliquis omnibus immediatè donum Dei sit in nobis operantis, sed idè præsertim quia superbiâ de gratia conceptâ gratia certissimè amittitur; Deus qui gratiam in humiles confert, hanc superbis auferet. Si enim, ut videre est in Parabola, *Matth. 25* 28. Talentum ei qui in foenus non locavit ablatum est, desperandum est ut illi possidendum relinquatur, qui tam malè collocavit; qui tantùm abest ut negotiaretur pro domino, quod negotiatus est pro Diabolo. Et ut gratiam quoad futurum amitteret, sic etiam præmium ejus quoad præteritum. Quoscunque enim bona opera aliquis fecit, si de his superbiat; superbia imputabitur ei in condemnationem, at bona opera nunquam commemorabuntur ad remunerationem. Unde evincitur miserimum esse stulticiæ genus de gratia superbiere; puerorum hoc est stulticiam imitari, qui ea quibus intentius oblectantur dilacerant; imò nostrâ superatur eorum stulticia; nec enim nos solum rem (cujus precium capere non possumus) amittimus, sed etiam amissionis æternas poenas daturi sumus, nihil enim est de quo tam rigidè ratio exigetur, quàm de gratiæ abusu in mundo futuro. Et sanè major abusus esse nequit quàm ut in finem ei cui destinata fuit adèd repugnantem perverteretur: datur enim ut non humiles efficeret non superbos, ut Deum laudibus extolleremus non nosmetipsos.

12. Ex his quæ de hoc peccato dicta sunt, patet ut opinor necessariò fugiendum esse hoc vitium; in quem finem utile erit ea quæ de hoc jamjam dicta sunt expendere, idque tam seriò ut non levem aliquam brevemque displicentiam, sed perfectum idèmq; ab omni reconciliatione abhorrens odium imprimat. Secundò, Cordi tuo invigilare oportet, nequa hujus initia foveat, nè sinas hoc proprii meriti imagine pasci, sed nascentes hujusmodi cogitationes errorum aut peccatorum, aliujus commemoratione suppressere oportebit; & sic hoc

Humilitatis media.

hoc superbiæ initium in humilitatis occasionem commutabis. Tertiò nè te his, quos te aut stultiores aut deteriores opinaris, conferas, ut inde *Pharisæi* instar, *Luc. 16 11*. ansam arripias te ipsum tanquam meliorem laudibus efferendi. Si comparisonem inire velis, fac in eas cum sapientibus & piis: senties te ab eorum perfectione tantum deficere, quòd hoc plurimum conferet ad opinionem tuam de te retundendam. Denique precibus enixè petas, ut hujus peccati gradus minimos extirpare Deus dignaretur, tèque in numerum & naturam *pauperum spiritu*, *Matth. 5. 3.* quibus cœli beatitudo promittitur, transcribere.

13. Alterum vitium humilitati oppositum dixi esse vanam gloriam, quæ nihil aliud est quàm vehemens laudis hominum sitis. Ac primò hoc esse peccatum non opus est alio argumento quàm verbis Servatoris evincere, *Johan. 5. 44.* *Quomodo vos potestis credere quum gloriam aliis ab aliis capietis?* unde liquet, non tantum esse peccatum, sed ejus etiam generis quod aditum ad corda nostra Christo obstruit. Hoc enim incapacitate credendi significatur, unde etiam secundò peccati periculum patet. *Periculum.*

*Vana gloria
peccatum.*

Si enim is peccati hujus effectus sit quòd Christum cordibus nostris excludat, certum est multum hinc periculi nobis impendere, quoniam salus omnis & spes unica iram venturam fugiendi, in hoc reponitur, ut Christus in corda nostra excipiat. At præter auctoritatem hujus Textûs experientia docet, quòd ubicunque peccatum hoc invaluit, ibi periculum esse nè in reliqua omnia homines se præcipitent. Quisquis enim tanti facit laudes hominum ut nullo modo iis carere potest, quandocunque scelera atrocissima obtinent, & plurimi fiunt, hæc admittere non dubitabit potius quàm opprobrium ferre tanquam morosum & singularitati studentem. Plurimæ sunt ut metuo conscientie quæ huic veritati

veritati testimonium perhibere possunt, ideoque pluribus opus non est ad probandum hujus peccati periculum.

Stultitia. 14. Restat tertio, ut ostendam hujus peccati stultitiam, quæ apparebit primo considerando quid illud est quod venatur nihil aliud quam aer, flatus, halitus oris, qui nihil veræ utilitatis secum affert. Ex eo enim quod homines me sapientem & bonum prædicant, nihilo sapientior aut melior efficior. Præterea si laudor, necesse est ut hoc aut me præsentem aut absentem fiat: Si præsentem, adulatio plerumque est, quæ nihil aliud est quam me ludibrio habere, quo oblectari summæ stultitiæ est: Si absentem, nulla nascitur ex re ignota voluptas, ideoque extrema est dementiæ hoc modo rem prorsus inutilem sectari. Secundo, non tantum inutile sed & molestiâ & labore plenum est hoc peccatum: quisquis enim tam avidè laudem venatur, sui juris non est, sed omnes oportet actiones in hunc finem dirigat, nec quod ratio sua & conscientia (imò forsan utilitas sæcularis) suadet agendum est, sed id, unde sibi laudes hominum conciliet: unde unicuique mancipatur, cui ad laudem lingua suppetit. Inest & aliquid majoris adhuc molestiæ, mirum cum talis finem suum non consequitur, cum laudem excidit, & forsan in opprobrium huic contrarium incurrit, (quod nemini sæpius quam vanæ gloriæ cupido contingit, cum nihil sit quod hominem contemptui magis exponat) quâ tunc molestiâ, quâ inquietudine mentisque cruciatibus agitur? Viva hujus rei imago est *Achitophel*, 2 Sam. 17. 23. qui tam molestè tulit contemptum ab *Absolamo* consilium suum, quod requiem sibi laqueo quaesivit. Hæc quæ peccatum comitatur molestia, magnè sanè peccati hujus stultitiæ argumentum est; nec molestum tantum est hoc peccatum, sed & valde noxium. Si enim gloria capetur de bono aliquo aut Christiano opere, hoc nos operis fructu privat. Qui precatur aut si-

pem erogat ut ab hominibus spectetur, *Matth. 6 2.* hoc tantum mercedis reportabit, *Amen dico vobis resulerunt mercedem suam,* nihil his à Deo sperare licet, præterquam portionem Hypocritarum, qui *diligunt laudem hominum plusquam laudem Dei.* Miri sanè stuporis est huiusmodi permutatione gaudere. Hoc est Canem agere in Fabulâ, qui conspectam in aqua cibi, quem ore tenebat, imaginem dum captaret, cibum ipsum dimisit. Huiusmodi canes, animalia ratione expertia, & nos sumus, cum cælorum æterna præmia dimittimus, ut inanes hominum laudes captemus; nec tantum gaudiis æternis excidimus, sed in contrarium prorsus, æternos nimirum cruciatus incidimus. Si autem gloria de actione non per se probâ, sed tantum adiaphorâ quæratur, hic etiam noxium est admodum peccatum; vanæ enim gloriæ cupido quacunque licet in re sita, peccatum est in discrimen adducens statum nostrum æternum, quod malorum omnium maximum est. Notatu quoq; dignum est, quod nullum aliud peccatum tanto sibi metipsum obstaculo est, aditumq; sibi tam infelicitè præcludit ad rem illam quam sectatur: paucissimi enim sunt qui laudes aucupantur, qui non pro vanis detecti habentur; quod opera alioquin laude digna obscurare, & dedecus homini non famam conciliare solet: merito igitur hoc peccatum stultitiæ licet arguere quæ res suas tam malè administrat.

15. Vidistis quàm misera res sit vanæ gloriæ cupido, idque ob varias rationes, quarum attenta consideratio non parum conferet ad hoc vitium expugnandum.

*Vana gloria
remedia.*

Cui accedat diligens sui-ipsius observatio, diligenter attende num laudis humanæ in opere aliquo christiano aut per se indifferenti cupidine commotus es, attende num fervidiori huius quàm par est cupidine æstuas, & si te sic affectum senseris, contra hoc assiduò vigilato, & si quam cupidinis huius scintillulam subnascentem senties, supprimas & extinguas oportet, nec permittas ut actiones

nes

nes tuæ ad laudem dirigantur. In rebus Religione spectantibus officii tui sensu te duci par est; in rebus omnibus indifferentibus, ad communem vitæ usum spectantibus, rationis ductum sequere; & quanquam his in rebus ad opinionem hominum eò usque attendere permittitur, ut publicæ honestatis regulas observes, nè tamen laudem ex his rebus profectam dignam censeas quæ studiosè conquiratur. Secundò, alium tibi actionum scopum, nimirum ut Deo placeas, præfigas; hoc tibi rem aliquam aggressuro imprimis quærat, an Deus hoc approbet. & tunc non vacabit tibi considerare, quantum huiusmodi laudis apud homines consequeris; & sanè perpendere quantum pluris momenti sit Deo placere, qui nos æternis præmiis valet remunerare, quàm homini, cuius nobis prorsus inutilis est applausus, rationi consentaneum videbitur ut priori tantùm studeat homo. Tertiò, quando laudaris, nimio inde gaudio nè exultes, ne quid melius de te sentias, sed propter virtutem laudatus, memento, Deum hanc in te effecisse, eique in solidum laudem deferas, nec tibi partem ejus ullam arrogato: Sin propter actionem aliquam indifferentem memento hanc non posse laudem mereri, cùm nihil in se virtutis habeat: Sin propter malam actionem (quod apud homines plerumque usu venit, ut pessimæ actiones maximè laudentur) tremorem tibi incutere, non te gaudio perfundere, laus ista debet, tunc enim vix illius Salvatoris nostri tibi competit, *Luc. 6. 26. Vae vobis quum bene de vobis dixerint omnes homines, nam isti faciebant pseudoprophetas patres eorum.* Nec manifestum ullum est obdurati cordis indicium, quàm cùm scelus sua sibi laudi ducunt homines. Ultimò suppetias ferant tibi preces tuæ contra corruptionem hanc decet tanti.

Mansuetudo.

16. Secunda virtus Mansuetudo est
i. e. tranquillitas & quies animi, ira
furori, & æstui contraria. Cuius
virtus

virtutis exercitatio aut Deum respiciet aut proximum. De ea quæ Deum respicit jamdudum dictum est, cum de humilitate sermo erat; de ea quæ proximum respicit infra dicturus sum, hoc tantum hic docendum est, quomodo hæc evadat officium erga nosmetipsos; hoc oritur ex magno quod inde percipimus commodum, cujus rationem habere nostri ipsorum amore cogimur. Et quodd magnum affert commodum, ex hoc uno satis liquet, quodd mansuetudini Christus benedictionem promisit, *Matt. 5. 5. Beati qui sunt mites*: Nec hoc tantum in mundo futuro, sed etiam in præsentem, *quoniam ipsi terram hereditario jure obtinebunt.* Revera nemo rebus mundanis verè fruitur nisi mansuetus, iracundi enim & impatientes ægris quàm simillimi sunt, qui ut vulgò dicitur rebus prosperis maximèque ad voluntatem fluentibus frui nequeunt. Sint licet omnia foràs serenissima, hi intus intra pectora sua tempestates cient. Et quisquis sanè vel in se vel in aliis iracundiæ molestiam & inquietudinem perpendit, nequit mansuetudinem non censere rem jucundissimam.

17. Præterea est etiam res honestissima, hæc enim est qua Christum referimus, *Discite à me, inquit, quodd mitis sim & humilis corde, Matth. 11. 29* Hæc etiam illud est quo nos vincimus & rebelles passiones coercemus, quæ victoriarum omnium honestissima & præclarissima est. Ultimo hoc est quo ad hominum mores formamur & instituimur, quum ira feritatem & agrestem immanitatem ferarum nobis conciliet. Unde est quodd mansuetum omnes & æssimant & diligunt, iracundum verò & oderunt & detestantur; unoquoque virum iræ percitum tanquam belluam furiosam fugiente.

18. Præterea mansuetudo est sobrietas mentis, ira est planè insania: hominem enim extra se rapit, & ea agere impellit a quibus quum iræ impetus paululùm resedit, prorsus abhorret. Quot sunt qui id irati fecerunt, cujus eos postea per totam vitam poenituit? Ideoque quan-
tum

tum equidem homo honore præstat bestię, aut vir sobrius insano, tantum virtus hæc mansuetudo honore præstat vitio sibi opposito iracundię.

19. Mansuetudo iterum quāvis vitę conditione mitiorem reddit & faciliorem toleratu. Qui æquo animo calamitatem fert, ejus adeo aciem obtundit quod vulnerare nequit; qui autem irascitur & succenset, calamitati aciem ei exacuit magisque fatalem reddit: imò sæpe accidit, quod ira id nobis acerbum & molestum reddit, quod per se nil tale foret; quod in conviciis manifestò videre est, hæc ex seipsis nos lædere non queunt, nec enim corpori nocent, nec rem familiarem minuunt, hoc tantum mali nobis inferre possunt, iram in nobis excitare, quæ plurima secum mala affert: qui autem convitiantem fert, nihil damni imò multum lucifacit, patientia enim sua à Deo remunerabitur. Plurimum huc possent congeri in laudem hujus virtutis ex præsentis utilitate quæsitæ, sed hæc puto sufficere ad conciliandam huic virtuti nostram existimationem. Totā difficultas in hoc sita est, ut homines ad virtutem hanc colendam adducantur: hinc nescio quas naturalis temperamentum aversiones & id genus objiciunt. At nemine sanè est naturā adeo iracundus, quin si operam strenue det, fieri posse censebit ut ira sua saltem intra modum cohibeatur. At diligens sit oportet in mediis huic inservientibus adhibendis; plurima hæc sunt, quorum pauca adnotabo.

Media obtinenda mansuetudinis.

20. Primò, Mansuetudinis pulchritudo & utilitas, unā cum iræ deformitate & incommodis penitus animo imprimantur. Secundo, ob oculos ponatur exemplum Christi qui convicia imò cruciatus immotā patientiā pertulit, quod ductus est ut ovis ad massationem, Isa. 53. 7. Qui conviciis affectus non vicissim conviciabatur, cum malis afficeretur non minabatur, 1 Pet. 2. 23. At si ille Domini

aus gloriæ injurias à creaturis suis illatas tam æquo animo tulit, quâ fronte audemus nos de injuriis illatis conqueri? Tertiò, Invigilato ut prima initia iræ prævenias, & in hunc finem internam iracundiam & mentis exandescentiam, quæ per se peccatum est, quanquam ulteriùs non progrediatur, quæque si foveatur in apertos iræ effectus certò prorumpit, extinguas. Ideòque cùm primùm iræ motus intra te senseris, ad hos compescendos non minùs festinato, quàm ad incendium domus tuæ restringendum, at saltem his fomitem nè subministras, cogitationibus quæ his augendis inserviunt indulgendo. Et eo præcipuè tempore vigili custodiâ linguam coerce-to, nè in verba iracunda prorumpat; halitus enim iste ignem ventilabit cùm in teipso tum in adversario tuo: Quanquam igitur cor intus aestuat, flammam comprime nec foràs erumpere permittito; quò vehementior tentatio instat, eò ardentius divinum auxilium, quo eam superes, implora. Quartò, sæpiùs tecum repetas quantas tua scelera poenas meruerunt, & tunc sive à Deo sive ab homine calamitates inflictæ sint, eas faciliè agnosces meritis tuis minores, ideòque impatientiæ tuæ te pudebit.

21. Tertia virtus est consideratio, quam speciali ratione animabus nostris debemus, si enim hæc desit, animas nostras ut solent temerarii & inconsiderati, mille periculis obijciemus; consideratio autem duplex est vel status nostri, vel actionum. Per statum intelligo conditionem animarum quatenus ad Deum relatarum, an nos jure concludamus apud eum in gratia esse. Hæc nostrâ plurimum refert considerare & examinare, idque non ex regulis minoribus illis quas sibi solent homines fingere, veluti an credunt Christum pro suis peccatis mortuum esse; se esse ex numero electorum, & certò salvatos iri? Si hæc & alia id genus, totum id esset quod à nobis exigetur

*Consideratio.**Status
nostri.*

retur ad conciliandam nobis Dei gratiam, nemo hâc excluderetur nisi planè melancholicus; naturâ enim nobis insitum est optima plerumque de nobis ipsis sperare; Regulæ autem quas Deus nobis in verbo præscripsit, ea

Regula ex qua statum nostrum probare decet.

sunt ad quas vita nostra novissimo die exigeretur; ad has igitur tantum se revocet, qui cupit examen hodie tutò instituere; quarum omnium compendium hoc est, quòd qui

cunque in voluntario aliquo peccato persistit, nec in gratiâ apud Deum est, nec si eo in statu moriatur, misericordiam ab eo sperare potest.

22 Ex hac regula statum nostrum explorare valè necessarium est. Cùm enim vita nihil aliud sit quàm habitus oris, qui quantum nobis innotescit, proximo momento eripiat, multum refert si ire, quomodo ad alterum mundum comparati sumus; adeò ut si desit nobis oleum illud in vasis nostris in occursum sponsi necessarium, *Matth. 5. 28.* tempestivè illud paremus, ne de hujus inopiam, fatuarum instar Virginum in æternum

è suo conspectu excludamur. Considerationis hujusmodi neglectus multas animas perdidit. Hinc enim facilis aliquorum de statu suo bonitate fiducia, quoniam non considerabant nec seipso

Inconsiderationis periculum.

præcedenti regula probabant; sed aut externis aliquibusque perfunctoriis operibus fidebant, aut falsis istis regulis quas suprà exposui; hinc aliorum misera & stupida in malo perseverantia, de conditione sua nunquam vel minimè sollicitorum, solummodò pejus se fatum quàm viciniis suos non manere sperantium, nihil ultra scrutantium: ex qua misera rerum incuria non minima certa spiritualibus perniciēs quàm ex eadem temporalibus impendet. In his tamen omnes satis acuti sunt ad providendum, quòd si quis in rem familiarem inquirere, minuatur, an augeatur, prorsus negligat, in mendiciis

tem tandem hunc redigi necesse est, at in illis majoris momenti rebus tam improvidi & negligentes esse plerique solent.

23. Secunda res quæ sub consideratione cadit, sunt Actiones nostræ, idque vel antequam vel postquam agimus. Primò, deliberandum est antequam agimus, nec temerè & inconsultè aliquid agendum, sed primò conscientias nostras consulere

Actiones.

*Antequam
agimus.*

oportet, an hoc licitè fieri potest: quisquis enim propensionis suæ morem gerit, ejusque per omnia impulsui paret, in infinita peccata incidet. Ideo seriò delibera, & remittere pro comperto habetò, priusquam eam aggrederis. Hæc deliberatio in rebus mundanis tam necessaria sapientiæ pars censetur, quòd nemo hâc neglectâ sapiens habetur; verùm temerarium & inconsultum proximè ad stultum accedere arbitramur; & tamen certum est nullibi majori circumspeditione opus esse quàm in rebus animas nostras spectantibus, idque non tantùm ob earum cum rebus aliis collatarum præstantiam, sed etiam ob impendentia undique iis pericula, ut fusiùs in aditu ad hunc tractatum ostensum est.

24. Secundò, facta nostra postquam fiunt considerare & probare decet, num talia sunt quæ lex Christi approbat; hoc admodum necessarium est, sive bona sive mala sint; si bona, eorum commemoratio bonæ conscientie gaudium parit, quo gaudio ad perseverantiam in bono animamur. Præterea horum commemoratio gratitudinem in nobis erga Deum, cujus ope adjuti hæc fecimus, excitat: si mala, tunc potissimùm necessarium est, ut ad hoc examen revocentur, quòd alioquin ut à nobis corrigantur, emendentur impossibile est; nisi enim in quo delinquitur animadvertimus, nunquam emendatione opus esse censebimus, sed à scelere alio ad aliud semper progrediemur, quâ majori execrationi subijci nemo potest.

*Postquam
agimus.*

*Considerationis
frequentia.*

25. Quo sæpiùs igitur deliberationem hanc adhibemus, eò meliùs; eò enim difficiliùs nos scelerum nostrorum ullum latebit. Optandum esset ut quisque quâvis nocte facta diei ad hunc modum exploraret; adeò ut siquid deliquerit, illius statim poenitentia ductus de hoc oppugnando deliberationem in-ear, priusquam in habitum & consuetudinem invalescat. Et ut maturiùs veniam à Deo petas, quam quò citiùs petas eò faciliùs impetres: Hanc enim petendi mora, magna criminis aggravatio est. Et sanè quisquis ullam vitæ suæ rationem exigere aliquando statuit, hanc methodum esse faciliorem comperiet: Multò enim facilius est paulatim dùmque recens rerum memoria est, examen hoc inire, quàm in tempus remotius deferre. Si etiam hoc animadvertimus, quodvis peccatum voluntarium particulari poenitentia expiandum esse, priusquam ejus remissio possit impetrari, videretur neminem posse sine tremore se somno tradere, nisi ejusmodi actâ priùs poenitentia; unde enim certò constabit, eum qui lecto decumbit, unquam exsurrecturum esse? quo supposito, quàm periculosa est conditio istius hominis, qui de peccato aliquo deliberato poenitentia nondum actâ dormit? Hac omnia motiva, si ea perpendis, ad hujus officii, Considerationis nimirum, ejusque partis cujuslibet observationem, benedicente Deo, te extimulabunt.

Dies Dominicus VII.

De *Ἀυτάρχειᾳ*, seu de *Animo suâ sorte contento*,
eiusque oppositis; Murmuratione, Ambitione,
Avaritiâ, Invidiâ: Media acquirendi Ἀυτάρ-
χειαν; de Officiis ad corpora spectantibus; de
Castitate, &c. ejus obtinendi mediis; de Tem-
perantiâ.

Sect. 1.

Q

Uarta Virtus est

Ἀυτάρχεια, quod *Ἀυτάρχεια*.
 officium procul-
 dubio nobis debemus; cum absq;
 hac ut *foelices* simus fieri nequit.

Hæc *Ἀυτάρχεια* est animi complacentia & acquiescentia
 in eâ sorte quamcunque nobis Deus tribuit, fortunæ suæ
 non obmurmurantis nec intabescentis, sed Divinam re-
 rum dispensationem æquè & alacriter ferentis. Quan-
 ta & quàm jucunda virtus hæc sit patet ex hujus &
 multorum magnorum & molestissimorum vitiorum repug-
 nantiâ: cum hæc itaque radicem egit in corde, non unum
 aliquod tantummodò vitium, sed vitiorum legionem
 inde expellit.

2. Primò obmurmurationi in ge-
 nere opponitur, quæ vitium est Deo
 maximè invisum, ut constat ex atro-
 cibus illis pœnis quibus ob hanc

Obmurmuratio-
ni contraria.

Deus Israelitas in deserto exercuit, ut videre est variis
 in locis, in libris *Exo.* & *Num.* inscriptis. Et sanè mo-
 lesta hæc est atq; etiam gravis homini ipsi: si enim ut *Psal-*
mistâ asserit, *res lata sit* & *jucunda grâtiâs agere*, possu-
 mus

mus regulâ contrariorum inferre rem tristem & moleſtam eſſe obmurmurare. Cui veritati uniufcujuſque conſcientia teſtimonium. ut opinor perhibebit.

3. Secundò, Ambitioni opponitur:
Ambitioni. Ambitioſus præſentem ſortem ſemper ægrè fert, unde eſt quòd tam avide appetit ſplendidiorẽ; qui autem ſuâ ſorte contentus eſt, in tranquillo vivit, tentationis hujus procellis non expoſitus. Ambitiõ autem non tantũ per ſe ingens peccatum eſt, ſed ad alia multa perpetranda nos extimulat. Nihil eſt adeò nefandum à quo vir potentiæ cupiditate æſtuans abhorrebit: Mendacia, Perjuria, Homicidia, conſcientia ſua non reformidat, modò ad rem ſuam faciant. Hujus autem moleſtia peccati magnitudini reſpondet, quòd nullus dubitat qui ſatis expendit quot timorum, ſuſpicionum, curarum, anxietatum turmaz, ambitionis veſtigia in progreſſu ſuo premunt; ut & quantis & quàm publicis ruinis plerunque tandem opprimatur. Hæc ſi ritè ponderantur, *αὐδ᾽ ἀγχείαν* hanc non tantũ virtutem ſed & fœlicitatem eſſe cenſebimus.

4. Tertiò, opponitur avaritiæ, quod teſtatur Apoſtolus, *Heb. 13. 5.* *Similes morēs veſtri alieni ab avaritiâ: eſſote contenti præſentibus.* Ubi vides *αὐδ᾽ ἀγχείαν* Avaritiã tanquàm contrariam opponi. Quod ſatis ſine alio argumento communis hominum experientia evincit: Videmus enim avarum nihil ſibi ſatis ducere, ideòque contentum eſſe non poſſe: Nemo enim contentus eſſe dicatur, qui aliud adhuc quod nondum poſſidet appetit. Ubi autem quàm præſtans & neceſſaria virtus hæc ſit, quæ nos ab avaritiâ purgat, ſciamus, operæ pretium erit, illius peccati naturam paululum expendere.

5. Ingens eſſe peccatum avaritiæ non dubitandum eſt, cùm ipſa bonæ vitæ fundamenta diruat: intelligo tria illa magna officia, erga Deum, noſmetipſos

Avaritia repugnat officio nostro erga Deum.

& proximos. Primò, adèd officio nostro erga Deum repugnat, quòd Christus ipse monet, *Lu 16. 13 Non posse nos Deo & Mamona servire.* Qui cor suum divitiis mancipavit, illud à servitio Dei subducatur necesse est, quod quotidie in vitâ avari contingere cernamus, adèd divitiis comparandis intentus est, quòd nec tempus ei nec animus suppetit ad cultum Dei: contractûs questuosi aut lucri faciendi cuicunque occasione oblata ut vacet, preces & cætera omnia Religionis officia deseret, imò ad atrocissimum scelus admittendum, si quid inde lucri faciat aut sumptum lever, divitiarum cupido avarum impellet.

6. Secundò, Avaritia opponitur isti officio quod nobismetipsis debemus, idque vel animarum vel corporum respectu. Avarus animam suam contemnit, & viliprecio æternò eam exitio addicit: hoc enim unusquisque facit, qui illicitis mediis sibi divitias quærit; imò quanquam illicitis mediis opes non parèt, si tamen anima sua cupidine nummorum accensa sit, is avarus ille est, de quo Apostolus hanc fert sententiam, *quod non ingreditur in Regnum Dei. 1 Cor. 6. 10.* Nec animæ tantum suæ, sed corpori iniquus est; huic enim necessaria vitæ subsidia, quibus sibi comparandis divitiæ (in quantum suæ sunt) in eum collatæ sunt, denegat; hoc divitibus avaris adèd constanter usu venit quòd probatione non indigeat.

Officio quod nobismetipsis debemus repugnat.

7. Tertiò, Avaritia opponitur officio quod proximis nostris debemus, sive Justiciam spectat sive Charitatem. Qui pecuniæ congerendæ avidè nimis studet, is nullâ quemcunque fraudandi, fallendi religione tangitur, hinc tot fraudis & doli artes. Quod ad charitatem attinet, expectandum non est, ut hoc officium colat avarus, qui egenum fratrem mallet fame enecari quàm nummorum acervum sibi minui. Videtis quàm grave hoc sit peccatum, ut meritò cum Apostolo pronunciemus,

Et Officio quod proximis.

ciemus, 1 Tim. 6. 10. *Amor pecunie radix omnium malorum est.* Nec multò minor peccati molestia quàm atrocitas: vix enim unam horam à curâ comparandi & metu amittendi divitias vacuum & tranquillam agit avarus. Plurimum igitur uniuscujusque interest qui foelicitatem suam aut in hoc mundo aut altero charam habeat, ut ab hoc se peccatò tueatur, communiat; quod facere nequit nisi virtutem hanc ἀνιδνεαν animo suo penitus inferat.

*Ανιδνεα
opponitur
Invidia.

8. Quartò virtus hæc Invidiæ opponitur: Non est enim cur alterius fortunæ invidet suâ contentus. Quantum à Christiani officio aliena est invidia, infrà demonstrabitur; hinc nihil aliud monere

opus est, quàm quòd gravis, & molesta sit: Cor simul ac invasit corrodit, exedit: quò autem gravius hoc peccatum est, eò præstantior virtus est, quæ nos emancipat. Satis ut opinor dixi ad virtutis hujus pulchritudinem & utilitatem ostendendam. Nec equidem virtutem hanc sibi comparare impossibile erit pauca hæc præcepta observanti.

*Ανιδνεας
comparanda
media.

9. Primò considera quæcunque nostra sit conditio, hanc esse sortem quam Deus nobis tribuit, ideòque hanc nobis maximè expedire; cùm Deus nobis sapientiùs consulere quàm nos nobismet ipsis valeat; de hac igitur conqueri, esset per consequens dicere nos esse Deo sapientiores. Secundò, seriò expendere rerum omnium mundanarum vanitatem, quantulum est in illis veri boni dum possidentur; quàm incerta earum possessio; & potissimum quàm parùm tibi proderunt diæ mortis & judicii; & facile agnosces non esse amore nostro & ambitione dignas, nec tanti esse ut iis destituti animo angamur. Tertiò, ea quæ tibi defunt vagâ imaginatione nè sequere. Multi præsentium tædium sibi creârunt, ea solummodò quæ deerant intenti nimis cogitando.

gitando; qui vicinum suum ea quæ sibi defunt possidentem intuetur, fœlicem se fore existimat, si eo rerum statu potiretur; interim propriâ fortunâ uti prorsus negligit, quæ multiplici forsân respectu eâ quam adedò admiratur vicini sui multò fœlicior esse potest: Nos enim externam tantùm fortunæ alienæ faciem intuemur, & plurimi sunt quibus à vicinis tanquam fœlicissimis invidetur, qui tamen arcano quodam infortunio cruciati longè aliter de seipsis sentiunt. Nunquam igitur cum iis te conferas quos te fortunatiores & fœliciores censes, sed cum iis potius quos afflictiores nôsti; & facilè invenies cur sorte tuâ gaudeas. Quartò considera quantum adest ut bonum aliquod à Deo merearis, & cùm *Jacob* statim agnosces, *Gen. 32. 10.* indignam esse te minimis beneficiis quibus frueris; nec Deo obmurmurabis quòd non plura, sed munificentiam suam miraberis & laudabis, quòd tot tantâque largitus est. Quintò, gaudia in cœlo tibi reposita sæpiùs meditare, illud tanquam domum tuam intuere, hunc mundum tanquam hospitium, ubi in itinere diversari coactus es; & viatoris instar, qui non expectat ut diversorium sit receptui suo æquè commodum ac domus sua, contentus esto qualicunque receptione; memor te in itinere esse & properare ad locum infinitæ fœlicitatis, quæ satis supérque compensabit difficultates & molestias quas in viâ tolerasti: denique Deum obsecra à quo bona omnia proveniunt, ut reliquis omnibus suis benedictionibus hanc *ἀνδραγαθίαν*, sine quâ cætera omnia jejuna sunt & insipida, velit adjicere.

10. Quantum officium est diligentia, quæ ex duabus partibus vigilantia & industriâ constat; quas utraq; animabus nostris debemus.

Diligentia.

11. Primò vigilantiam, quæ versatur in periculis animæ impendentibus observandis; & quoniam nihil animæ periculum creare potest nisi

Vigilantia contra peccatum.

peccatum, hoc præcavere præcipuum vigilantie mundus est. Et ut obfessâ civitate, si qua pars ejus infirmior sit, fortiori hæc custodiâ munienda est; hoc idem hâc evenit, sicubi talem esse animi propensionem deprehenderit, ut te faciliè in peccatum prodat, contra hanc præcipuè vigilato. Diligenter itaque observa quibus te peccatis aut naturale temperamentum, aut comites tui, aut vitæ genus præcipuè te exponant; & contra hæc omnia diligenter vigilato; nec tamen his adde totum te impende, ut nudum & patentem ex alterâ te parte relinquas, hoc enim esset aditum Satanae nimis opportunum præbere; sic vigilantia tua generalis contra omne peccatum, at præcipuè & præ omnibus, contra hæc quorum insultus frequentiores fore conjicis.

*Industria in
gratiis augendis.*

12. Pars altera diligentie, industria est, quam etiam animabus nostris debemus, sine hâc enim steriles erunt, ut vinea ignavi, quam

depingit *Solomon*, *Pro.* 24.30. Est enim cultura animæ non secus ac prædii, & finis idem utrique proponitur, nimirum ut utriusque divitiæ augeantur, amplientur. Animæ autem divitiæ sunt vel naturales vel supernaturales; per naturales intelligo facultates suas ceu rationem, ingenium, memoriam & id genus; per supernaturales intelligo gratias Dei, quæ non sunt dotes animæ naturales, sed à Deo immediatè conferuntur; his utrisque augendis studere oportet, quoniam talenta sunt in hunc finem à Deo nobis concredita.

*Dotibus
Naturalibus.*

13. Facultatum naturalium cultura hoc consistit, ut iis in rebus quæ gloriæ divinæ inserviunt, earum opera adhibeatur; non est permittendum ut desidia

languent, nec ut intemperantiâ & voluptatibus belluinis, quod plerisque evenit, obruantur; sed operæ & labori sedulo assuescendæ sunt. At sedulo cavendum ne hanc operam præstent diabolo; quod plurimis evenit.

qui ad hoc ingenium exercent, ut Deum inhonorent, aut proximum fraudulent; & memoriam iis impuritatibus quas nec cogitare licet, onerent. In iis oportet operam suam ponant animæ facultates, quæ Dei gloriæ, proximorum utilitati maximè inserviant, quarumque rationem pulcherrimam reddere possumus, quum hæc Deus à nobis exiget.

14. Pars altera divitiarum animæ, earumque pretiosissimarum, gratia est, cui colendæ & augendæ omni cum diligentia incumbendum est: hoc officium disertis verbis ab Apostolo jubetur, *2 Pet. 3. 18. Crescite in gratia.* Iterumque, *2 Pet. 1. 5. Ad hoc ipsum verò vos omni præterea collato studio, adjicite fidei vestræ virtutem, virtuti verò notitiam, &c.* Gratia autem cultura præcipuè in illius usu assiduo consistit, hoc est eam ad hæc adhibendo quibus peragendis data est; hæc certa gratiæ augendæ ratio est, non tantum propter facilitatem, quam consuetudo agendi conciliat; sed etiam, quoniam pollicitus est Deus, *Mat. 25. 29. Omni enim qui habet, dabitur* (hoc est qui gratiam datam sedulo exercet) *& is exuberabit.* Qui sedulo & fideliter primis gratiæ initiis utitur, ei plus adhuc donabitur; & qui hoc plus, pari modo colit & exercet, ei major adhuc gratiæ gradus donabitur. Quod igitur *Solomon* de divitiis temporalibus pronunciat, de spiritualibus etiam verum est, *manus diligentis locupletat.*

*Gratia
donis.*

15. Cum igitur pios in corde motus excitari senseris, tempus esse memento culture spirituali opportunum. Si quem Conscientiæ remorsum propter peccatum aliquod in quo vivis sentis, hunc tam diu diligenter fove donec in odium mature scat; hoc iterum, donec in firmissima proposita provehatur; & ab his progredere ad conatus aliquot contra peccatum: hoc si fideliter & sincerè facis, senties divinum adesse auxilium, non tantum pari passu in his te comitans, sed etiam stimulans &

*Pii motus
fovendi.*

vires

vires suppeditans ut ad altiorem indies gradum promoveas, donec aliqualem de peccato victoriam obtineas. Nec desint tamen preces industriæ tuæ conjungendæ: pollicitus enim Deus est, *Matth. 7. 11. Daturum esse se spiritum sanctum iis qui eum petierint.* Qui igitur eum non petunt, eum expectare non debent. At eo animi fervore petendus est qui rei petitiæ pretio aliquatenus respondeat, qui cum toto mundo infiditè pretiosior sit, & ratione habitâ præstantiæ suæ & usûs, majori hic animi contentione petendus est quàm bona quæcunque temporalia, aut Spiritum alioquin contemnere censendumus.

*Periculum
negligentiæ.*

16. Expositâ gratiam colendi & agendi methodo, quò vos ad hoc excitem, periculum officii hujus neglectui impendens vos paucis monere juvat, nec hîc ut aliis in rebus amissione tantum proventus istius quem ab industriâ expectare par est, negligentiam nostram luimus, sed ipsius etiam rei quam possidemus; *Nam ab eo qui non habet* (hoc est qui gratiam donatam colendo non auxit) *etiam quod habet, tolletur ab eo. Matth. 25. 29.* Deus gratiam quam negligi cernit, subtrahit, ut ex illâ patet parabolâ; talentum enim ei ablatum est qui illud in terram defoderat, & nihil inde lucri Domino acquisiverat. Nec atrocius infligi potest alicui supplicium, priusquam ad infernum accedat; imò inferni quædam prælibatio hæc est, quum nihil aliud hoc sit quàm virum potestati Satanæ tradere, & à conspectu Dei in exilium abigere; in quibus duobus consistit non minima pars poenæ damnatorum. Huc accedit quòd hoc sit hominem extremæ illi miseriæ quæ impiis manet in sæculo futuro, addicere. In hoc enim pars posterior sententiæ in servum illum inutilem latæ consistit, *Matth. 25. 30. Et inutilem servum ejicite in tenebras illas extimas, ibi erit fletus, & stridor dentium.* Videtis hunc gratiæ neglectum non levibus urgeri periculis;

culis; si quo igitur amore, si qua saltem commiseratione animarum nostrarum tangimur, officium hoc Industriæ nē deferamus. De virtutibus ad animas nostras spectantibus jam differui, ad eas quæ corpora nostra spectant accedam.

17. Quarum prima est Castitas aut Puritas, quæ meritò in prima acie officiorum istorum quæ corporibus nostris debemus collocetur, cū Apostolus, 1 Cor. 6. 18. vitium huic oppositum præcipuè & directè contra corpus militare asserit. *Qui scortatur, in proprium corpus peccat.* *Castitas.*

18. Hæc virtus Castitatis in perfectâ ab omni genere impuritatum abstinentiâ consistit, non tantum ab adulterio & fornicatione, sed etiam ab aliis naturæ prorsus repugnantium impuritatum speciebus, siue in nos ipsos committantur, siue cum aliis: Verbo dicam, omnes ejusmodi actus, nisi in legitimis nuptiis, castitati planè repugnant. Nec in his, frænum laxari brutalibus cupiditatibus arbitrandum est, sed intra hos abstinentiæ modos, qui matrimonii finibus quadrent, coerceant se homines oportet; quæ fines cū duæ sint, procreatio liberorum, & evitatio fornicationis, nihil agendum est quod harum finium priori obstaculo sit; quoniam autem posterior ad restringendam cupidinem spectat, hominèsque ab illicitis ejus effectibus coercendos, huic igitur fini repugnat, nuptias in incitamentum & fomitem libidinis convertere.

Impuritas in infimo gradu prohibita.

19. Virtus autem hæc non tantum externis libidinis actibus, sed inferioribus ejus gradibus compescendis inservit; oculos coercet juxta illud Salvatoris, Matth. 5. 28. Ego verò dico vobis, quicumque aspicit mulierem ut eam concupiscat, jam adulteravit eam in corde suo; & manus, quod patet ex eo quod adjecit Christus, Matt. 5. 30. Et si dextera tua manus

manus facit ut tu offendas, excinde eam. Atque etiam linguas nostras, nè obscœna aut putida verba proferrant: *Nullus sermo putri ex ore vestro egreditur, Eph. 4. 29.* Imò ipsas etiam cogitationes & imaginationes nostras; turpes foedâsque cupiditates admittere nefas est, aut ejusmodi rerum imagines animo concipere. Qui igitur ab externo actu abstinet, & harum alicui indulget, hic dat locum suspicioni nè metu aliquo exteriori non conscientia sceleris absterreatur. Si enim conscientia sceleris deterreretur, eadem etiam ab internis his libidinibus actibus deterritus abstinere. Præterea qui his frangit, periculum est nè in externos etiam actus incidat; facilius enim est in totum abstinere, quàm his indultis adversus illos nos tutari; in hunc finem præcipuè considerandum est hos inferiores libidinis gradus nos Deo qui corda scrutatur, ideoque nullos nisi corde mundos diligit, invisos reddere.

Impuritas mala.

20. Virtutis hujus, Castitatis scilicet, pulchritudinem non possumus luculentius depingere, quàm sordes & damna vitium oppositum consequentia exponendo. Vitium hoc primò brutale est, cupiditates ejus eadem sunt quæ bestiae naturales sunt; quantum igitur infra genus hominum se dejecerunt, qui de hujusmodi vitiis tanquàm de peculiari suâ excellentiâ gloriuntur? Si enim ex his excellentiam metiamur, caper animal multò excellentius est. Et quidem qui hujusmodi bestialitati se totos dediderunt, parùm sibi reliquum faciunt, quo à bestiis distinguantur, præter hominis figuram; adeo

Anima inimica.

nube intellectum obducit animamque rationalem deformat hoc vitium. Optime igitur juvenem meretricis domum accedentem descripsit Solomon, Pro. 7. 22. *Sequitur eam tanquam Bos ad matationem.*

Et Corpori.

21. Secundò, nec minùs corpori quàm animæ inimica sunt hujus vitii effectus

Testantur

Testantur plurimi foedi & putridi nec minùs graves morbi ex hoc vitio sæpissime contracti, quàm hoc sit corpori inimicum. Heu quot sunt qui ad hunc modum se dæmonis martyres præbuerunt! Qui eas, vitio huic dum operam dederunt, poenas sustinuerunt, quarum crudelitatem, tyranni, immanissimi licèt, inventio non exquaret? Qui tanto sibi pretio damnationem coëmunt, acquisitione tam charâ frui merentur.

22. Tertiò præter fructus hujus peccati naturales, atroces gravésq; poenæ ei à Deo infliguntur; supplicium, omnium quæ unquam gens aliqua pertulit, maximè mirandum & extraordinarium, igne nimirum ac sulphure coelitus immisso, *Sodoma & Gomorrah* ob hoc peccatum infligebatur: *Annoni* vitâ constitit incestus, 2 *Sam.* 13. *Zimri & Cozbi*, ipso in actu interempti sunt, *Num.* 25 8. Nec certus esse potest aliquis eadem se committentem, idem non fatum manere; utcumque enim secretò committatur, Deum nequit latere, qui sceleris hujus certus ultor est: poenam enim huic Deus disertis verbis intentavit, 1 *Cor.* 3. 17. *Si quis Templum Dei violat, hunc perdet Deus.* Hoc impuritatis vitium Sacrilegii quædam species est, nimirum profanatio corporum istorum, quæ sibi Deus in Tempia delegit. Itaque mirum non est si tam atrociter vindicetur.

*Pœne à Deo
huic infliguntur.*

23. Denique peccatum hoc regno Cœlorum nos excludit, quò immundo alicui ingredi non licet: nec occurrit uspiam eorum peccatorum, quæ aditum in Cœlos hominibus obstruunt, Catalogus, in quo peculiarem impuritati locum assignatum reperire non licet, ut patet, *Gal.* 5. 19 & 1 *Cor.* 5. 9. Si igitur nos ad hunc modum polluimus, efficiemur comites impuris illis spiritibus dæmoni & Angelis suis idonei, idem itaque nos fatum manebit, & libidinis flammæ tandem in flammis ignis commutabuntur.

Cœlo excludit.

24. Horum

*Castitatis
media.*

24. Horum omnium consideratio, virtutem Castitatis nobis commendare sine dubio sufficiunt, quam ut intemperatam servemus, sedulò adnitendum est, primò tentationum initiis obsistere, primam libidinis imaginem non sine indignatione abjicere; si enim colloquio aut confabulationi moram feceris, paulatim invalescenti difficiliùs resistetur; certior igitur, hâc tentatione insulem faciente, fuga quàm pugna ad victoriam via est. Necessarium hoc est non tantùm ut periculum peccati committendi, sed etiam ut immediatum reatum hujusmodi imaginationes fovendi, quod per se (ut suprâ dictum est) magnæ Deo abominationi est, ulteriùs licet non progrediantur, evitemus. Secundò, fac otium sedulò fugias, ex hoc enim tanquam solo sibi naturali noxiæ hæ herbæ nascuntur: semper itaque occupatum te teneat honestum aliquod munus, aut saltem innocuum; & eò rariùs se ingerent hujusmodi imaginationes. Tertiò, actus ullos vitæ prioris impuros, cum voluptate animo revolvere, nefas ducito: hoc enim peccatum est de novo committere & à Deo nil aliud censebitur; imò forsan deliberata hujusmodi peccati recordatio majus peccatum audiat quàm inconsulta commissio: Hoc enim cor impuritati addictissimum arguit, & ad actus novæ viæ sternit. Quartò, hominum levium & lascivientium, qui vel sermonis obscenitate vel aliâ aliquâ ratione te corrumpant, familiaritate nè utere. Quintò, enixè Deum pete ut Spiritum puritatis tibi largiri velit, adducas ad Christum dæmonium impurum ut ejiciatur, quod fecit vir ille in Evangelio. Et si prece solâ ejici nequit, adde jejunium, saltem victu luxurioso fomitem flammæ nè præbeas. Remedium ultimum cùm cætera frustra adhibita sint, matrimonium est, quod ille tanquam officium suum intueatur oportet, qui vitam alioqui innocentem agere nequit. Hâc etiam cautio adhibenda est, nè quod in commodum suum institutum est, si desit moderatio, in peccatu

peccati occasionem vertatur. At hoc obiter suprà monui, ideòque nihil hîc ampliùs addam, homines tantùm oro obtestorque, ut hujus peccati, Impuritatis, periculum & turpitudinem considerare velint, nec pati ut peccatî hujus publicâ consuetudine odium ejus sibi minuat, sed horrorem potiùs incutiat effrænata mundi impudentia, qui tam leve ducit peccatum cui Deus tam dira denunciavit, *Heb. 13. Scortatores & adulteros*, addam & reliquos sanè omnes impuritatum quocunque genere implicatos, *Deus damnabit.*

25. Virtus secunda quæ ad corpora spectat Temperantia est, cujus objecta *Temperantia.* varia sunt, ut primò Cibus, secundò Potus, tertio Somnus, quartò Animi Relaxationes, quintò Amicitus. De his singulatim loquar, & primò de Temperantia in victu. Hæc Temperantia tunc colitur cùm in comedendo ad *In edendo.* fines istos quos Deus & natura prescripserunt respicimus, qui sunt primo ut corpora nostra sint, secundò ut iis bene fit. *Ejus fines.*

26. Ea est humanæ naturæ constitutio, quòd cibus ad vitam hominum tuendam *Ut sint.* necessarius est: fames naturalis quidam morbus est, qui funestus evadit nisi maturè sublevetur, hujus unicum est remedium cibus, qui ideo necessarium vitæ subsidium habendum est. Hic primus est comedendi finis, & ut medicinam nulli ad voluptatem sed remedium adhibere solent, sic nec cibum debent.

27. Secundò, Deo visum est non tantùm quæ ad *esse*, sed etiam quæ ad *Ut valeant.* bene esse corporum nostrorum necessaria sunt, munificentia suâ suppeditare: nec igitur rigidè obligamur nihil ampliùs comedere, quàm quod ad famem depellendam sufficiet; sed & comedere possumus quicquid aut quantitatis aut generis cibi ratione habitâ, ad salutem & bene esse corporum nostrorum conducit; qui

qui ad hos fines comedendi respicit, intra limites temperantiæ se continet; at quisquis illos contemnit, hos etiam transit: qui igitur fines comedendi ab his longe diversos sibi constituit, nimirum ut gulæ serviat, seu (quod pejus est) ut corpus saginet, quò ad voluptatibus ministeria magis vigeat, hic finibus à Deo comedentibus præscriptis planè se opponit; hic enim ea facit, quæ valetudini imò aliquando vitæ suæ adversantur, ut patet ex morbis plurimis & mortibus immaturis quas crapulâ & impuritate sibi homines accersunt.

*Regula
Temperantiæ
in edendo.*

28. Qui igitur Temperantiam colere velit, ei nec tantum, nec ex eo genere cibi (modò suppetat aliud) edendum est, qui valetudini suæ noceat.

Ciborum aut mensuram aut genus præscribere impossibile est, hæc enim pro diversitate temperamentorum diversa sunt; aliqui multum edentes intemperantes non evadunt, quoniam hoc natura exigit; alii dimidio minus comedendo in intemperantiam incidunt, quoniam plus hoc est quam quod naturæ satis est. Hoc idem in ciborum delectu accidit; luxuriæ & fastidii ei in aliquibus, lautis vesci, quibus tamen vescendi aliqualem necessitatem aliis afferat stomachi imbecillitas aut languor: horum igitur non luxuriæ sed habitudini corporis imputandum est, quòd vili cibo vesci nequeant. In genere autem asseri posse arbitror, cibos simpliciores corporibus sanis maximè salutare esse. In hoc autem suo quisque utatur iudicio, & ut rectè judicet, sedulo cavendum est nè gulæ servituti se addicat; hæc enim ipsi morem geret magno licet cum valetudinis & vite periculo.

29. Ut ab hoc vitio securior sis, considera, primò, quam absurdum sit totum corpus huic uni sensui gustus se mancipari, ut huic placendi gratiâ nulla pericula resistat; at absurdius adhuc est diviniorem etiam hominis partem, nimirum animam, eidem servituti addici; quod

tamen eveniat necesse est; intemperantis enim anima brutali huic appetitui victima devovetur: quanquam enim intemperantiæ peccatum à corpore perpetratur, ejus tamen poenarum partem aliquam luet anima in æternum. Secundò considera, quàm brevis & evanida sit intemperantiæ voluptas, hæc momento præterit, at qui excessum consequuntur dolores, multò diuturniores sunt; ideòque hujusmodi voluptati deditos esse à communi Ratione, quâ quatenus homines præditi sumus, abhorret. Quantò magis tertio, ab ingenio Christiani alienum est, cujus animum adedò sublimiorum & spiritualium voluptatum, quas alio in mundo expectat, spe erigi & purgari par est, quòd terrenas & brutales voluptates quæ non minùs bestiis quàm nobis conveniunt, contemneret; Bestiis fruendas has eum relinquere, utpote bonorum omnium ad quæ earum natura possit aspirare summum, æquum est: Nos autem quibus gaudia tanto præstantiora proponuntur, has inter foelicitatis nostræ partes reputare summo nobis dedecori est. Denique tam scelestum & periculosum est voracitatis peccatum, quòd contra hanc speciatim nos monere visum est Christo, *Luc. 21. 34. Cavete autem vobis nequando graventur corda vestra crapulâ & ebrietate.* Divitis Heluonis exitum non ignoras, *Luc. 16.* qui lautè quotidie pascebatur, tandem guttâ aquæ ad refrigerandum linguam suam indigebat. Hoc sufficiat de prima temperantiæ specie quæ circa cibum versatur dixisse.

Dies Dominicus VIII.

*De Temperantia in potando. Mali computandi fines,
viz. Societatis gratiâ, ut & curas diluendi, &c.*

*Temperantia
in bibendo.*

Sect. I.

SEcunda species Temperantiz Potum habet pro objecto. Cùm edendi & potandi fines pene iidem sint, nihil aliud præcipere possum, quàm quod suprâ, nimirum non esse bibendum, aut ex eo potûs genere, aut eâ mensurâ, quæ rectis bibendi finibus, vitæ nimirum & valetudinis conservacioni non conveniunt. Hic tamen Cautio major adhibenda est, cùm enim plus periculi intellectibus nostris à potu quàm cibo impendeat, hos ut tueamur diligentius curandum est; nec tantum quantum ratione solummodo valetudinis habitâ tutò possumus, bibendum est, si hoc sine rationis perturbatione fieri nequeat. Hoc adjeci quoniam fieri potest ut ea sit cerebri temperies, quòd ea potûs mensura rationem perturbet, quæ corpori non sit nocitura; quicumque autem sic affectus est, ab ea potûs mensura aut eo genere quæ hæc effectura sunt, diligenter abstineat necesse est, quanquam non tantùm hoc tutò fieri, sed etiam valetudini prodesse possent: quanquam enim valetudinem tueri debemus, non tamen peccato admittendo licet; ebrietas autem proculdubio peccatum est.

Falsi bibendi fines.

2. Heu tamen quàm paucis ex infinito pene ebriorum munero qui ubique occurrunt, hoc evenit! horum enim plerique non tantùm ultra mensuram quam valetudo exigit, imò quam ferre potest, sed etiam usque

usque ad valetudinis perniciem bibunt. Patet igitur hos, alios bibendi fines præter licitos illos, quos suprâ memoravi, sibi præfixisse: quinam hi sunt exponere eorumque absurditatem ostendere non erit abs re.

3. Horum primus, maximèque vulgaris, is est quem Societatis gratiâ appellant; hoc est, bibitur, nè societatis munera deferere videantur. At interrogare libet aliquem

*Societatis
gratiâ.*

qui se ob hanc rationem alteri bibenti comitem præbet, num si venenum propinaret, lubens acciperet, & calicem, nè societati morem gerere non videatur, ebibere? Si negat hoc se facturum, affirmare ausim fortiores ex hac parte rationes adduci posse, quæ hoc etiam facere ventant: immodicè enim bibere, hoc ipsum est, venenum epotare: quod quanquam necem statim non afferat, (cujus tamen exempla non desunt, in ipso aliquot ebrietatis paroxysmo expirantibus) hujus tamen consuetudine mortem accelerari nullus dubitat: quanquam igitur lentius operetur hoc venenum, non desinit tamen esse venenum; id tamen statim efficit à quo sapiens plusquam à morte abhorreere debet, dementiam nimirum & furorem; & hominem obrutâ quâ à bestia distinguitur ratione, in bestiam commutat. Ii sanè sunt immodicè bibendi effectus, quòd si supplicii loco in principio constitutum fuerat, inter sæviorez tyrannos numerassetemus supplicii hujus Autorem.

4. Bibendi finis alter dicitur amicitiam & benevolentiam conservare:

*Benevolentiam
& amicitiam
conservare.*

at quàm rationi repugnat, illud amicitiz alendæ gratiâ facere, quo atrocior injuria non datur! Quis hoc unquam amicitiz munus esse censuit, in hoc operam suam conferre, ut bona, existimationem, vitam amici perdat? Qui tamen se alteri immodicè potanti socium præbet, hoc idem imò deterius aliquid agit, efficit ut rationem imò animam ipsam perdat; hoc tamen amicitiam

conservare censerunt volunt; quam ridiculam criminis excusationem, neminem posse nisi actu ebrium aut afferre aut admittere, par esset credere. Præterea experientia docet huic prorsus contrarium evenire: immodicus enim potus ad dissidia ferenda quàm amicitiam conservandam aptior est; quod rixæ ebriæ eæque quotidianæ, quæque has comitari solent vulnera, & aliquando homicidia, satis testantur.

5. Tertius finis est, ut animos relaxent, seque hilares reddant & jucundos; at si ejusmodi sit hilaritas, quod rationi prius renunciandum sit, quàm hæc incipiat, contemnenda est; huc accommodari potest illud *Solomonis, Eccles. 2. 3. Risus hujusmodi stultorum insania est.* Nec sanè qui ad ebrietatem usque bibit, ut hilari animo sit, à phrenesi jure potest abhorere; si ex eo phrenesium genere sit quæ homines hilares efficit. Heutamen non animadvertunt hilares isti homines, quantâ illis moestitiâ, sæpè in hoc mundo, ubi damna non minima, facinora quæ inebriati audent, consequuntur, at certissimè in mundo futuro hæc hilaritas constituta sit; illic enim hilaritatis hujusmodi ratio rigida exigetur.

6. Quartus bibendi finis est curas diluere. hîc interrogare libet cujusmodi sunt istæ curæ? An quas ablegare decet? foris conscientiæ morsus & monita sunt, quæ hoc ritu sopire cupiunt, quem sanè effectum quàm multo tuo nè in plurimis fortiatur bibendi consuetudo. Hæc dementia magis nefaria & scelerata alia esse nequit, enim nihil inesse ponderis his monitis credis, quorsum tibi irasci angeris? Sin aliter, posse fieri credis ut impunitatem diuturnam tibi immodicus potus præstet? Conscientiam fateor delinire in præsens possis, at efferata magis sentis in posterum. Finge furem aliquem aut homicidam ad supplicium peti, putasne hunc ut supplicii metum sibi abipso

Curas diluere.

hîc interrogare libet cujusmodi sunt istæ curæ? An quas ablegare decet? foris conscientiæ morsus & monita sunt, quæ hoc ritu sopire cupiunt, quem sanè effectum quàm multo tuo nè in plurimis fortiatur bibendi consuetudo. Hæc dementia magis nefaria & scelerata alia esse nequit, enim nihil inesse ponderis his monitis credis, quorsum tibi irasci angeris? Sin aliter, posse fieri credis ut impunitatem diuturnam tibi immodicus potus præstet? Conscientiam fateor delinire in præsens possis, at efferata magis sentis in posterum. Finge furem aliquem aut homicidam ad supplicium peti, putasne hunc ut supplicii metum sibi abipso

ret, abjectâ effugiendi curâ, genio indulturum esse? annon perditè insanû crederes qui hoc ageret? Hoc tamen illud est quod agis, te impendentis periculi admonet conscientia tua, sistendum esse te coram Tribunali Dei elamitans; annon extremæ dementiæ est abjectâ veniæ impetrandæ curâ metum vino pellere? Finge autem secundò seculares esse has curas, & quales pellere decet, Christianitati aut rationi tuæ hoc dedecoris impingi nè sinas, quasi plus ad curas levandas potius conferre posset quàm hæc. Ratio dictabit frustra esse curis torqueri ubi nil profunt curæ; & Christianitas tua te ad illum remittet *in quem omnem sollicitudinem tuam conjicias, nam illi cura est de te, 1 Pet. 5. 7.* Nisi rationi & religioni tuæ renunciare statuis, ad miserum hoc curarum levamen nè confugas. Præterea non efficies hâc ratione quod cupis: quanquam enim in ipso ebrietatis momento curæ tuæ procul abigantur, redibunt tamen magisq; efferatæ, cùm ebrietatis æstus deserbuit; imò si nondum extincta sit conscientia, novam secum curam adducent, nimirum quæ ex peccati tam foedi reatu nascitur.

7. Quintus bibendi finis, est tempus fallere, qui finis quanquam non minùs quàm reliqui rationi repugnat, ignaviæ tamen (quod notatu obiter dignum) exprobratio est: Hanc enim molestam adeò esse innuit, quòd vili bibendi occupatione teneri magis optandum sit quàm desides agere: at quàm falso excusationem hanc afferunt plerique? Sæpe enim tempus terunt in bibendo, non tantùm cùm à negotiis vacant, sed etiam cùm negotia, eaque maximè necessaria instant urgētque. Nec est nullus qui hanc causam ebrietati suæ jure potest obtendere: nemo enim est qui aliquid quod agat non inveniat; si nullum seculare negotium ad seipsum immediatè spectans, illi incumbat, operam conferat in aliorum commoda; utcunque nemo est qui animâ non præditus sit, quam si diligenter curare velit, non est cur queratur sibi negotium

*Tempus
fallere.*

tium deesse: hujus enim plurimæ sunt libidines quas extinguere, plurimæ propensiones in quas vigilias agere, plurimæ tentationes (quarum non minima est ebrietas) quibus resistere oportet. Sunt etiam gratiæ divinæ quas excitare & augere, delicta prioris vitæ quæ lugere oportet; cui hæc omnia incumbunt, illi sanè negotia deesse nequeunt: hæc enim omnia multum temporis postulant, quod cum mors instet sentiunt, tunc enim qui temporis tædio fallendo per totam vitam studuerunt, jam tempus quovis licet pretio vellent redimere. Adde quod ab his quibus multum otii suppetit, Deus exigit, ut multum temporis spiritualibus exercitiis impendant; verisimile autem non est, ut vulgus hominum quorum ad usum liber hic conscriptus est, eorum ex numero sint, quibus multum temporis suppetat. Ideoque diutius hic non immorabor, hoc tantum adjiciens quod quandocunque otium sit illis, eorum interest hoc in animarum salutem non perniciem, quod faciunt qui bibendo hoc absument, impendant.

*Opprobria
vitare.*

8. Finis sextus, ut opprobria quibus illi vulgò perstringuntur, qui vicinis suis temperantius hac in parte agere volunt, evitent; at in promptu est responsum: Interrogare enim velim, quid mali ex his opprobriis oritur? nullum sanè, quod vel minimum istorum quibus nos ebrietas obnoxios reddit, æquet: Imò si verbis Salvatoris fidem adhibebimus, foelicitas est nostra hujusmodi pari convicia, *Mat. 5. 11. Beati eritis quum vos conviciis affecerint, & persecuti fuerint, & mentientes dixerint quidvis mali adversus vos propter me.* Et Sanctus Petrus asserit, *1 Pet. 4. 14. Si conviciis afficimini propter nomen Christi, beati estis.* Et sanè conviciis affici propter obedientiam mandato alicui Divino præstitam, idem est ac propter nomen suum conviciis affici. Etiam reminisci decet, nos in Baptismo nostro sæculo abrenunciassè, hujus igitur de nobis opinionem tanti facere non dece-

ut ad opprobria hujus evitanda in tot pericula temporalia suprà recitata incurreremus, & quod acerbius est in iram Dei & perditionem æternam; ac si opprobria adeò perhorrescitis, quorsum ista facitis quæ sapientum omnium & bonorum (quorum solummodo magni faciendæ opinio est) convicia in vos provocant? Certum enim est te apud hos omnes propter ebrietatem malè audire: contra horum autem convicia solatium in stultorum & pessimorum hominum applausu quærere, perinde foret, ac si dementes omnes se ipsos solum pro sobriis & sanis, aliòsq; omnes pro insanis & mente captis habere pacto constituerent; quo tamen pacto nec se ipsos minùs amentes, nec hos minùs sanos efficient. Denique considerare oportet quàm severam Christus sententiam tulit in illos omnes quos sui pudet; quibus adnumerandi sunt illi omnes, qui præ metu opprobrii, ab officio illi debitorcedunt: *Mar. 8. 38. Nam quemcunque puduerit mei ac meorum sermonum in gente ista adultera & peccatrice, filium etiam hominis pudebit ejus, quando venerit in gloria Patris sui cum Angelis illis sanctis.* Nemo est qui à Christo eo die pro suo agnosci non optabit: quicumque autem Christum hoc in sæculo non confitebitur, i. e. qui in obedientia mandatorum suorum nil obstante opprobrio imò & persecutione mundi non permanferit, ab illo eo die negabitur, rejicietur; quod sanè is jure merebitur, qui stultorum & dementium existimationem tanto cum sui discrimine conciliabit. Nec tandem certum est hos te contemptui habituros esse propter sobrietatem tuam: contemnentium forsàn speciem præ se ferunt, tantùm ut te ab hac deterreant; si posses eorum corda penitiùs introspicere, scires sobrietatem secretà quâdam reverentiâ etiam invitos colere, & nullos ab illis magis irrideri & contemni, quàm qui in eosdem luxus & intemperantiæ gradus cum illis prolapsi sunt; qui enim ipse ebrietate non abstinet, ebrium tamen alium ludibrio habebit.

*Bibendi
gratiâ.*

9. Est & septimus quidem finis, quem quanquam agnoscere pudet omnes, turpis aded & probrosus est, apud plurimos tamen hui nimis obtinuit; nempe mera voluptas bibendi: huiusmodi viros multis verbis hortari, esset operam perdere; qui enim eò usque stupiditatis prolapsi sunt, non videntur monitis ullis sanabiles: hoc autem hos juvat obiter admonere, quòd nemini vitii sui deformitas, faciliùs quàm huiusmodi viris patet; cùm enim hic eiusmodi sit bibendi finis cuius omnes pudet, à se ipso necesse est condemnentur, imò & à compotoribus reliquis: quoniam enim hunc sibi bibentibus finem proponi fateri pudet, rem esse prorsus detestandam fatentur: quum igitur *Esau* profanus habebatur, quia *unico edulio vendidit jus suum primogeniti*, idque urgente fame, *Heb. 12. 16.* quam infamem illi appellationem merentur qui valetudinem, Rationem, Deum, Animam suam, calice potùs vendunt? Idque cùm tam procul abest ut siti premantur, quòd plus epotârunt quàm possunt retinere; nil amplius huiusmodi hominibus dicam. Reliquos omnes qui finibus supradictis propositis permoti, in hoc peccato persistunt, moneri velim, quòd progressu temporis in hoc etiam vitium quod se odisse palam profitentur, prolabantur; quotidianâ enim experienciâ constat eos qui in hoc vitium societatis amore principio illecti sunt, postea potùs amore in eo permorari.

Ut res contrahant.

10. Alium ullum finem suspicari nequeo præter hunc unum ut res contrahant secum invicem. Dicunt necessarium esse bibere in hunc finem, ut cum vicinis suis negotientur. In huiusmodi enim congressibus contractus commodissimè iniri. At hic finis reliquos omnes improbitate vincit, cùm nil aliud reverâ hâc illis proponitur quàm se invicem fraudare & fallere; ebris facile esse verba dare eosque circumvenire arbitramur; & ad hunc modum ebrietatem fraudis & doli mali scelere

cumq.

cumularemus; hoc reverâ propositum esse patet. Si enim nihil aliud quàm rem cum aliis transigere, propositum esset, eos tunc adire oporteret cum mentis compotes essent; eos igitur tunc cum vinum rationem perturbavit aggredi, nihil aliud significat, quàm velle nos eorum insaniâ in nostrum commodum abuti; at sæpe evenit quòd hujus rei non minòr sit stultitia quàm peccatum, qui enim cum alio bibit ut eum circumveniat, si infirmiori cerebro sit, eam aliis se fraudandi opportunitatem præbet, quam alios fraudandi ipse venatus est; tam procul abest ut hic finis bibendi excusatio criminis sit, quòd magna sit exaggeratio. Si enim non licet quamcunque ob causam immodicè bibere, multò minùs ob tam malam qualis est fratrum circumventio & deceptio.

II. Evici opinor absurditatem prætextuum istorum quæ vicio huic excusando obtenduntur. Monere adhuc decet, non tantum summum illum ebrietatis gradum qui & linguæ & pedum usum eripit, pro peccatò habendum esse, sed inferiores gradus istos qui ullo modo intellectum afficiunt, aut ejus aciem obtundendo & consequenter ad negotium minùs aptum reddendo, aut levem nimis & instabilem reddendo, & ad hilaritatem mimicam & ridiculam nimis faciem, aut quod pejus est, homines in rabiem & furorem accendendo. Hi & quicunque alii gradus mutationem aliquam in homine efficiunt, ebrietatis vicio accensendi sunt. Imò bibere ultra fines naturales bibendi, i. e. ultra moderatam corporis refocillationem peccatum est, quanquam præ cerebri firmitate mutationem nullam efficiat. Qui itaque totos dies, eorùmve partem magnam aliquam, bibendo insumunt, actu licèt ebrii non sint, non tantum non immunes à vicio censendi sunt, sed vix majus illis pronunciat, *Isa. 5. 22. Va valentibus potare vinum.* Quanquam enim non sine difficultate sibi intellectum conservent, parum inde commodi percipiunt, cum eodem illi opere occu-

Peccati hujus gradus.

occupantur, quo qui stupidissimè ebrii sunt, *s. e.* potum se ingurgitando.

Valentius potare reatus.

12. Imò hujusmodi homines profusionis majoris rei sunt, primò enim bonas Dei creaturas prodigè consumunt; potus iste quem Divina Pro-

videntia in refrigerationem & refocillationem nostram suppeditat malè absumitur, & in pessimos fines adhibetur, cum bibitur ultra mensuram istam quam bibendi fines isti præscribunt: nec est infima harum quibus fruimur creaturarum, cujus, si malè absumptæ, rationem novissimo die non reddemus; itaque qui plus bibere valet, plus reatus contrahit. Secundò, hi tempus quod magis adhuc pretiosum est, malè consumunt; quod quoniam nobis Deus suppeditat ut in eo salutem nostram conficiamus, ideo ejus rigida ratio exigetur à nobis, ideòque nullum momentum prodigere, sed magnà cum parsimonià in pias actiones impendere ut finem illum assequamur, oportet: cum autem hoc modo impenditur, in contrarium prorsus tenditur, & nobis perditio æternæ paratur. Præterea qui ad hunc gradum bibit, quanquam ipse ebrietatem vitet, ebrietatis tamen istius reus est, quam compotiores reliqui incidunt: eos enim exemplo suo ad bibendum incitat, præcipuè si quid ejus auctoritas valeat: At si illius comitatu impensius gaudent reliqui, tunc ille socium se præbendo alios illaqueat, immodi è enim bibent reliqui potiùs quàm eo carere. Est adhuc gravius crimen, cujus rei sunt qui multum potare valent, quòd de industria in hoc incumbunt, ut alios ebrios reddant; & quasi bibendi certamen proponeretur, triumpho & victoriæ loco habent, si alii ebrietati priùs succumbunt. Horrendum hoc scelus est, hoc enim est diaboli procuratores agere, totis viribus agentes ut miseros fratres in perditionem æternam perdamus, eos pelliciendo in tam grave peccatum. Igitur hoc summus vitii hujus gradus reputetur, cum

excedit

excessui proprio accedit aliis monendi studium. Et quanquam alios inebriare ut nos eorum insipientiâ oblectemus, pro ludo & joco habeatur, infœlix tamen exitus hilaritatem hanc manet; huic enim vitio expressis verbis, vix à Deo denuntiatur, *Hab. 2. 15. Væ potum præbenti proximo suo, adhibenti utrem tuum, & etiam inebrianti ut intuearis nuditatem eorum.* Et sanè charo emit inane animi oblectamen qui tantum illius gratiâ malum non reformidat.

13. Varia hujus vitii irritamenta ut & gradus jam percurri, in quo prolixior fui, quia mirum in modum apud nos invaluit; nulla conditio, nulla ætas, vix sexus ab eo immunis est, quod in maximam Dei contumeliam, Christianitatis opprobrium, & non tantum animarum nostrarum in posterum, sed etiam utilitatum omnium & fœlicitatis in vita præsentis perniciem cedit. Non est enim peccatum aliud quod tot damnis in intellectu, valetudine, famâ, hæreditate quemlibet committentem afficit; & meritò suspicari licet hoc unum esse ex atrocibus illis & publicis peccatis, quæ genti huic gravia diu incubârunt, & ingentes istas misérias quibus pressi ingemimus in nos provocârunt.

Hujus peccati mala.

14. Oro te igitur, obtestorque Lector Christiane per amorem & zelum quem divino honori debes, per gloriam professionis Christianæ tuæ, per æternam animæ tuæ salutem, per prosperitatem Ecclesiæ & Gentis, cujus tu membrum es, imò per amorem quo temporalem tuam fœlicitatem prosequeris, ut ea quæ dicta sunt seriò tecum rumines, & faciliè intelliges, nihil inesse peccato huic voluptatis, quæ tantorum malorum quorum nobis autor est, ex minima parte compensare valeat; nullus dubito quin sani omnes & sobrii faciliè hoc agniture sunt. Pudeat igitur diutius stultum agere, & tanta bona pro vitio nihil voluptatis & tantum

Exhortatio ad relinquendum.

tum mali secum afferente abdicare. Firmum igitur & constans propositum statim inito te nunquam iterum brutale hoc peccatum quotiescunque eo antea implicatus fuisti, admissurum; & timore Dei coercitus, vitam instituas ad summam temperantiam: quod cum fecissis senties non tantum utilem sed & jucundam vitæ commutationem esse, nemo enim est utramque vivendi rationem expertus, qui non plus veri gaudii & voluptatis è sobrietate & temperantiâ, quàm ebriis commensationibus, percipi, experientiâ ductus fatebitur.

Difficultas habitum abrumpendi consideratur.

Bibendi necessitas.

15. Tota difficultas in primis habitus initiis abrumpendis consistit, quæ oritur partim ex nobis, partim ex aliis. Ea quæ ex nobis oritur duplex esse potest; primò, cum bibendi consuetudine habitualement quandam firmitatem contraximus, adeò ut corpus hoc à nobis exigere videtur; ad hanc difficultatem tollendam patientia

tantum opus est; aliquot per dies abstinere & facilius indies evadet abstinere; cum enim difficultas ex consuetudine oritur, hæc eadem desuetudine tollitur. At si difficile hoc esse queraris, considera, si gravi aliquo morbo laborares, qui certam esset mortem allaturus nisi ab immodico potu per breve tempus abstineres, num abstinere potius quàm mori non præoptares? Si non, stupidus adeò es, quod te persuadere est operam perdere; at si abstinere paratus esses hac de causâ, annon fortiori ratione hîc etiam abstinendum est? Bibendi consuetudo pro morbo pernicioso jure habeatur: sæpe enim corpori, semper autem animæ exitialis est; ideòque dementia est difficultatem illam in hujus curatione refugere, quam in minori periculo positus subire non recusares; firmè igitur tecum statuas molestiam hanc per breve tempus tolerandam esse, & difficultatem statim superabis; postquam enim per tempus aliquod abstinuisti, multò facilius erit in posterum abstinere.

16. Secunda difficultas ex hoc oritur, quòd qui quasi artem quandam & occupationem bibendi instituerunt, temporis tedium aliter fallere nesciunt; hujus autem difficultatis mera mentio nos ad remedium dirigit; ad negotium scilicet aliquod, quod te occupatum teneas, quod inventu difficile non erit ut suprà demonstravi, te conferas; nec sanè plebi ad quos hæc scribo deesse quod agant potest, cùm hi plerunque labore suo alantur. Hi igitur hoc tantùm monendi sunt, ut suis in artibus cum sedulitate & industriâ versentur, nec erit cur ad hoc temporis absumendi medium se conferant

*Deest aliis
quod agant
nisi bibunt.*

17. Est & aliud genus difficultatum, quas dixi ex aliis nasci, idque vel ex persuasionibus vel convitiis suis. Probabile est quòd si compotores tui sentiant te à pessimo isto vitæ instituto desistere, ad hoc te revocare multis argumentis aggredientur; exponent amicos deserendi inhumanitatem; hilaritati & festivitati quibus qui boni socii vocantur fruantur, renuntiandi severitatem & tristitiam; si autem nequis hac ratione expugnari, usitatis mundi convitiis te adorientur; & periculum facient an te possint irridendo ab instituto abducere.

*Persuasiones
& opprobria
hominum.*

18. Hanc difficultatē si prævideas, superabis; cùm itaque temperantiam instituas, apud te cogites, cum his & plurimis forsan aliis tentationibus conflegendum esse; & ut rectè judices an dignæ sint quæ apud te valeant, prævisas antea examina, perpende an falsa ista benevolentia quæ inter homines bibendo fovetur, digna sit quæ conferatur veræ isti & æternæ Dei benevolentiae quam hæc ratione amitti-

His resistendi media.

*Ebrietatis
damna cum
commodis
confer.*

mus;

mus; an ridicula ista & vana hilaritas bonæ conscientie impræsentiarum, & majoribus imposteriorum cœli gaudiis infinitè non præponderetur: An denique iniqua hominum malorum opprobria, & ignominia mundi, non sint minùs metuenda, quàm conscientie tuæ iusta hodiè ~~re-~~ dargutio, & faciei confusio quâ omnes qui in hoc peccato perſiſtunt, die novissimo afficientur; hæc pondera inquam (diversa nempe Temperantiæ & Intemperantiæ motiva) nolo dicam Sanctuarii, sed communis Rationis lancibus, & proculdubio pronuntiabis motiva quibus temperantia suadetur infinitè propendere. His maturè pensculatis fixum & immobile temperantiæ propositum formato; & cùm te huiusmodi tentationes adoriantur, memento has te olim expendisse earumque te iustum precium tenere, nec dignas esse quibus tam pretiosa bona permutentur. Immotus itaque in proposito permaneto, nec sine indignatione tentationes omnes huic oppositas repellito.

*Tentationum
initii resistere.*

19. Præcipuè fac primos tentationum insultus repellas, nec vel minimùm cedas; si enim semel recedis, periisti, peccatum enim hoc paulatim invalescet. Hoc multis evenire cernimus, qui strictæ temperantiæ propositum professi, incauti combonum consortium adeuntes, multâ prece expugnati calicem unum bibere non gravantur, & deinde alterum, deinde non minori cum libertate quàm reliqui ordine suo calices ebibentes, potùs diluvio sobria sua proposita extinxerunt. Quicumque igitur es qui peccatum hoc relinquere ex animo statuis, fac præcipuè illius occasiones & initia vites, in quem finem utile erit sobrietatis proposita palàm profiteri, ut sic homines à te aggreduendo deterreas: si enim aut te propositi profitendi pudet, aut pudere videtur, pudore isto abusi in propositi violationem te impellent.

10. Si ab initiis cautus ad hunc modum abstineas, in peccatum hoc nunquam incides; hoc enim est obfessa civitatis valla & exteriora munimenta defendere; quæ si strenuè propugnentur, civitas non periclitatur; sin autem hæc aut inopinatò occupentur, aut deditione capiantur, diu se civitas nequit defendere: huc aptè accommodari potest consilium sapientis, *Ecclus. 19. 1. Qui parva contemnit paulatim peribit.* Quoniam autem ut monet *Psalmista, Psal. 127. 1. Nisi Jehovah custodiat civitatem frustra sedulus sit custos:* ad hanc igitur tui custodiam ardentes preces accedant, quibus Deum implorato ut te custodire dignetur, & te vi gratiæ suæ communiat, ut possis omnia huius peccati irritamenta rejicere.

Initiis resistendi securitas.

11. Si hæc remedia ex animo sincero adhibes, dubitandum non est, quin hoc vitium superare poteris, diu licet ei assuetus; si itaque illius jugum nondum exuisti, impossibilitatem nè causare, sed potiùs cordis tui falsitatem, quòd eâ peccatum hoc benevolentiam prosequatur, ut adduci nequit ei expugnando operam strenuam & sinceram dare.

*Horum medi-
orum efficacia
nisi amore pec-
cati frustrata.*

12. Forfan te huic peccato eo-
que conciliavit publica peccati
consuetudo, & tua in particulari,
quòd id tanquam amicum & jamdiu
pernecessarium suspicis, sic ut durio-
rem de eo opinionem non nisi invitâ
concepis; adduci nequis ut suspiceris hoc tibi calamita-
tis aliquid moliri, struere, ideòque pacem tibi pollice-
re pronus es, & sperare aut hoc non esse peccatum, aut
altem infirmitatis peccatum, quòdque tibi Coelum non
præcludet: at nè te fallat, pari cum ratione possis coe-
lum non esse asserere, ac te ab eo non exclusuram esse
ebrie-

*Amore peccati
ducti periculo-
sum non nisi in-
visò credimus.*

ebrietatem; idem enim verbum quod esse foelicitatis locum asserit, ebrios etiam eorum esse ex numero qui hinc excludentur asserit, *1 Cor. 6. 10.* atque *Gal. 5. 21.* Ebrietas inter ea carnis opera recensetur, *quæ qui perpe- trant regni Dei non erunt hæredes.* Atque sanè hoc ratio ipsa dictasset si Scripturæ tacuissent, nimirum hunc esse locum summæ puritatis, qualem carnem & sanguinem ingredi nisi purgata prius & defæcata non licet, quod monet Apostolus, *1 Cor. 15. 53.* Si autem qui homines, fæculentiores & impuriore sumus, quam ut illius loci incolæ simus, quanto magis cùm in porcos bestiarum immundissimas degeneravimus? ita sanè comparati tunc sumus, ut nos jure dæmonia introeant, ut olim in gregem illum, *Mar. 5. 13.* Nec unum tantum aut duo, sed dæmoniorum legio, multitudo. Hæc quotidiana exempla videre licet, quos enim semel ebrietas invasit, hîc aliis peccatorum turmis hospitiæ præcursor designat; quilibet ebrietatis actus hominem non tantum ad alios ejusdem peccati sed aliorum etiam actus disponit; libidini, furori, & belluinis omnibus cupiditatibus tunc fræna laxantur: Et ad hunc modum se execratione qua magis horrendam *David* prædixit non potuit, ebrius implicat, *Psal. 6. 28. ab una iniquitate ad aliam incidere.* Si hæc omnia non valent ad deterrendum ab ebrietate, volutes licet in vomitu cum belluino & stupido hoc vitæ statu jaceas licet, donec flammæ infernæ exarant, tunc mœlta evincet experientia quod jam credere nolis, *quod finis verum istarum,* inquit Apostolus, *Rom. 6. 21. mors est.* Deus ex immensa misericordiâ conscientias omnium in hoc peccato jaculentium temporibus expergefaciât, ut maturâ illius demer- litione *fugiant ab irâ futurâ.* Absolvi jam secundam partem temperantiæ quæ circa potum versatur.

Dies Dominicus IX.

Temperantia in Somno: ejus regula, &c. Ignaviae mala, de Recreationibus: Cautiones in his adhibenda, de Vestitu, &c.

Sect. I. **T**ertia pars Temperantiae Somnum respicit, quam temperantiam ex fine dormien-

Temperantia in Somno.

tibus à Deo constituto metiri decet, hic autem corporum nostrorum fragilium refectio & sustentatio est; cum enim ea sit horum constitutio quod assiduo labore & industriâ fatiscant & deficient, somnus tanquam corpori fatiganti requies, & deficienti nova vis quaeritur, ut sic vegetiores ad ea quæ vel religio vel vocatio nostra postulat officia accedamus; ideo nobis somnus datus est, ut utiliores non ut ignaviores essemus, quomodo bestiis requiem indulgemus, non quod volumus eas otari, sed quod strenuè magis laborem perferant.

1. Hinc facile licet definias quid sit in somno temperantia, is nimirum qui nos reficit & ad actionem promptiores magisque idoneos reddit, cui fini moderatus somnus optimè inservit; quot horas moderatus hic somnus exigit, definire non possumus, quoniam ut in cibo sic etiam in somno, diversa corporum habitudo diversitatem parit; propria quisque experientiae judicio relinquendus est. At justè fac judicet, nec inertiam suam in consilium adhibeat, hæc enim, quod apud *Solomonem* inerti evenit, semper suadebit, *Pauculum somnum, pauculum*

Regula Temperantiae.

culam dormitationem, pauculam complicationem manuum cubando, Prov. 24. 33. Qui autem temperans esse velit, fines istos quos posui nè transeat.

*Varia peccata
in somnolen-
tia inclusa.*

3. Qui hos limites transgreditur, in varia peccata, sub generali isto, nempe inertia comprehensa, incidit: v. c. primò tempus suum absument, pretiosum istud talentum, quod ei à Deo concreditum est, ut scœnori locaretur; quod qui dormiendo prodigit, inutilem illum servum in Evangelio agit, Mat. 25. 18. *qui talentum in terrâ occultavit*, cum quo etiam oportuit negotiari, sententiâ in hunc latam non ignoratis, ver. 30. *Ejicite illum in tenebras extimas*: qui hic se tenebris somni tradit, illic sine somno tenebras patitur, at non sine *fletu & stridore dentium*. Secundo corpori suo nocet, hoc enim immoderatus somnus morbis replet, & humorum meram sentinam efficit, quod quotidiana experientia commonstrat. Tertio animæ etiam suæ nocet, non tantum quod eam corporis ministerio privat, sed etiam quod animæ facultates obtundit & hebetat, inutiles & ineptas ad ea officia quæ Deus iis præscripsit reddens, cujus malæ administrationis ratio à miserâ animâ aliquando exigetur. Imò denique in ipsum Dei contemptum & contumeliam somnolentus vivit: creationis finem, qui erat Deum activâ obedientiâ colere, frustrat; qui enim vitam edormit, huic fini contrarium prorsus agit: quum enim Deus asserit hominem nasci ut laboret, praxi suâ contrarium prorsus pronunciat hominem nimirum nasci ut otietur. Ab immoderato igitur somno trepidus abstineto, quoniam tot sub illius scelera comprehendit.

*Somnolentia
incommoda.*

4. At præter somnolentiæ reatum variis etiam rationibus nobis perniciosum est: hæreditatis tuæ proculdubio tabescit, est, nunquam enim ditescet ignorans, quod bene observavit sapiens, *Somnolentia hominem parum*

panniculis induct, Pro. 23. 21. *i. e.* inertem amictus honestus deficiet; imò vix dici potest somnolentus vivere, somnus enim quoddam mortis genus est, cui qui se dedit, quid aliud agit quàm mortem ante tempus præstitutum obire? Si igitur mors immatura inter infortunia numeranda sit, extremæ est dementiæ id propriâ inertîâ asciscere, quod infligente Deo ad eò perhorrescimus.

5. Temperantiæ pars quarta Recreationes respicit, quibus aliquando non tantum corpus, sed etiam animus indiget, qui continuum sine vacatione ulla laborem perferre nequit. Est igitur recreationum usus licitus, modò hæ cautiones adhibeantur.

Recreationes.

6. Primò curandum est, ut recreationum genus licitum sit. Non est recreatio quærenda in illis rebus quibus aut Dei gloria violatur, aut vicinus læditur; quod faciunt qui sermonis aut obscœnitæ, aut obtrectatione putidâ recreantur. Secundò recreationibus moderatio adhibenda, in quem finem videndum est nè nimium temporis iis impendamus, memores hunc esse recreationum finem, ut alacriores ad negotia reddamur, non ut ipsa tanquam negotia nos occupent. Tertiò non licet nimio cum fervore & vehementiâ animi in iis versari, nec iis esse nimis deditos: hoc enim ut iis nimis immoremur oblectati efficiet, animumque à negotiis necessariis avocabit, ut ludi discipulis evenit, qui postquam otio diutius indulserunt, difficulter & gravatim se ad studia componunt. Ultimò non licet aliam finem relaxationibus proponere, quàm licitam illam nos lassatos reficiendi, modicè refocillandi.

Regula temperantia in recreationibus.

Ludorum mali fines.

7. Veluti primò, non sunt lusus adhibendi ut tempus fallamus, cujus potius parsimoniæ quàm profusioni studere dece-

ret ; & quidem si memores simus quantum nobis operis incumbat, scilicet ut *vocationem nostram* & *electionem conficiamus*, & jus nostrum ad Coelum confirmemus, & quàm parùm constat quid temporis ad has res nobis concedatur, patebit nihil esse quo parcius uti aut frugaliùs administrare decet quàm tempus nostrum. Non est itaque cur artes temporis absumendi excogitemus quòd tam velociter suà sponte aufugit, quòdque revocare adeò impossibile est. Hoc illos considerare oportet, qui totos dies noctesque chartis & alea aliisque lufibus otiosis insumunt, & an quartam temporis illius partem unquam impenderunt magno illi vitæ officio, propter quod totum tempus illis donatum est : & secum tandem cogitent quàm miseram pretiosi istius thesauri temporis administrandi rationem reddituri sunt, cum Deus hanc exiget. Secundò, non est permittendum ut avarici recreationibus nostris se immisceat ; si lusu aliquo certemus, sit certandi finis animum relaxare, non pecuniam obtinere : non est igitur magni momenti præmium lufibus proponendum, alioquin periculum est nè in duæ mala incidamus, nimirum in avaritiam, & avidam vincendi cupiditatem, & in furorem & iracundiam de infortunio accensam si te vinci contigerit ; quæ utraque alia etiam te peccata verisimile est pertrahent. Avaritia ad fraudem in certando adhibendam impellit, & ira linguam in juramenta & execrationes resolvit, ut quotidiana experientia sæpe nimis evincit. Si igitur ad horum alterum proclivem inter certandum te sentis, à aliquâ ratione contra hæc te munire, aut à lusu in totum abstinere oportet : quanquam enim moderatus lusus se non illicitus sit, si tamen peccati occasio sit, tibi illicitus est, ideòque ab eo abstinendum. Si enim Christus nobis præcipiat, tam diligenter à tentationibus cavere, quòd si oculi aut manus nostræ nos offendant (id est sint nobis laqueo & tentationi) abscindi potius oportet quàm nos ab his pellici in peccatum ; quare

magis à lufibus his non necessariis temperandum est, quàm Dei offendendi periculum incurrendum? qui sic ludit, animam suam in sponfionem deponit, præmium sanè nimis pretiosum, quòdque non decet lusu perdi; præterea recreationem & oblectationem quarum se gratia certare proficetur, amittit, & majorem multò laborem adit quàm quem lusu levare cupit. Cupiditates enim & metus avari, impatientia & furor irati, molestiores reverà sunt quàm artes quæcunque laboriosissimæ.

8. Pars ultima Temperantiæ circa vestitum versatur, quam ex vestiendi finibus metiri decet. Qui præcipuè tres sunt: Primò ad tegendum nuditatem. Hæc prima vestitus occasio fuit ut legendum est, *Gen. 3. 21.* ut & primi peccati effectus; cum igitur vestitus originem reminiscamur, tantum abest ut de hoc efferri, quòd dejici potius & pudefieri oporteret, cum amitte innocentiz quæ vestitu splendidissimo honestius ornamentum erat, memoriam revocet. Dictat hic vestiendi finis quòd modestus sit oportet vestitus noster, qui huic fini nimirum pudori tegendo congruat: modi igitur omnes vestiendi immodesti qui aut vestiti lasciviam arguant, aut spectatoris libidinem accendant, fugiendi sunt.

9. Secundus vestiendi finis est frigus depellere, ut sic corporis valetudinem turemur: ad quem finem etiam spectare nos oportet in vestitu nostro. Ii habitus induendi sunt qui istum foveant calorem, qui ad corporis prosperam valetudinem, necessarius est; hunc finem transgredimur, quandocunq; vanitate ducti, modum quemque ridiculum imitantes, eum nobis vestitum induimus, qui vel nos à frigore tueri, vel qui cùm arctior sit quàm par est, corpora nostra potius lædere quàm tutari solet: Ridiculum sanè hoc est, cujus tamen rei sunt plerique qui de vestitu superbiunt.

Vestitus.

*Vestiendi
fines nuditatem tegere.*

Frigus depellere.

*Ut homines
distinguantur.
Respectu sexus.*

10. Tertius finis vestitus est ut distinguantur & discriminentur homines, idque vel respectu Sexus, vel fortunæ. Primò vestitu Sexum

distingui oportet; hoc apud omnes gentes semper obtinuit, virorum & foeminarum habitus semper diversi fuerunt, quod inter Judæos expresse sanxit Deus ipse, vetando, nè vir foeminæ habitu, aut viri foemina induatur. Secundò est etiam

Fortunæ. Fortunæ quædam distinctio in vestibus observanda; Deus aliquos eminentiori fortunæ gradu quàm alios collocavit, vestes igitur cuiusvis conditioni respondere debent. *Qui vestitu magnificentico vestiuntur sunt*, ut Salvator noster inquit, in *Palatii Regii*, Luc. 7. 25. Qui vestiendi finis etiam observandus est: isto vestitus genere contentos esse homines oportet qui Sexui & conditioni convenit, ne ultra progrediantur; aut eminentioris fortunæ homines vestitus splendore æquando, aut hominum suæ sortis invidiam in se conflando contententes, uter alterum vestium lautitiâ superet; sed modestum sibi quisque vestitum induat, qui forti suæ & vocationi convenit, nec sibi minui existimationem suam arbitretur quòd alii lautius vestiantur.

Media temperantia assequenda in vestitu.

11. Meminerint omnes, nihil veræ excellentiæ cuiusvis ex vestitu accedere; extremæ igitur vanitatis est aut multum temporis, aut pecuniæ, aut curæ huic impendere;

aut se pluris facere, aut pauperes fratres minoris. propter vestitum. Si ornatum cupiunt homines, eum assumant quo vestiri voluit Sanctus Petrus sui sæculi foeminas. *Occultum nimirum cordis hominem situm in incorruptionis lenis ac quieti spiritus*, 1 Pet. 3. 4. Se quàm fieri potest splendidissimè omni virtutum Christianarum genere exornent, hic ille ornatus est qui nos in conspectu Dei veniunt

venustos reddit, imò & hominum, qui nisi stulti & idiotæ sint te pluris facient quòd probus sis, quàm quòd lautè vestitus; & te splendidiùs ornabit tunica una crassa licèt quam pauperi indues, quàm viginti elegantiores quas tibi ipsi.

12. Exposui Temperantiæ partes omnes; conclusionis loco, generalem hanc cautionem adjiciam, quòd de his omnibus differens vitium istud solummodò quod in excessu situm est explicui; fieri tamen potest ut aliud detur in defectu positum; sibi denegent homines quod ad corporis sustentationem & benè esse necessarium est. Vitium hoc ut opinor non tam frequens est quàm alterum; esse tamen aliquot sordidos non diffiteor qui adduci nequeunt, ut tantum ex arcis suis mutudè sumant, quantum ad victum & amictum sufficit; quique pecuniæ congerendæ adeo intentè student ut per negotiorum importunitatem, & laborum molestias, somno & recreationi vacare quantum necesse est non possunt. Si quis qui priorem hujus operis partem legit, hoc vitio laboret, non est cur sibi aduletur & se probum esse Christianum hinc inferat, quoniam à vitiis istis quæ in excessu sita sunt, de quibus illic conquesti sumus, immunem se censet; quicunque enim tam sordidè parcus est, hujus non imputabitur virtuti abstinuissè, cùm abstinencia sua ab amore pecuniæ non temperantiæ nascatur, quod non tantùm omni laude caret, sed etiam ingens illud peccatum est, quod Apostolus asserit, 1 Tim. 6. 10. *Esse omnis mali radicem.* Corpus suum contra hunc novissimo die se sistet in judicio, eò quòd debita portione illud fraudavit, nimirum moderatis refocillationibus quas illi Deus indulsit. Idololatriam liberos *Moloch* immolandi, Lev. 20. 3. hæc superat: illi liberos, sordidi seipfos Deo suo *Mammoni* immolantur; sæpe enim valetudinem suam, vitam, imò animam ipsam perdunt

*Parsimonia
nimia vitium
perinde ac
excessus.*

ut sumptui parcant. Absolvi secundum caput officiorum, quod ad nosmetipsos refertur, voce *sobrie* comprehensorum ab Apostolo.

Dies Dominicus X.

De officiis erga Vicinos nostros. De Justitia Negativa, Positiva. De peccato Homicidii, ejusque atrocitate, & suppliciis, & miris modis quibus detectum est. De Mutilatione, &c.

Sect. 1. **V**enio ad tertium officiorum caput, quæ proximos nostros respiciunt, quæ omnia Apostolus uno verbo [Justitiâ] nimirum complexus est, per quam intelligi par est non tantum strictam justitiam, sed & omnigenam Charitatem: hæc enim lege Christi jam induit naturam debiti, quo vicinum nostrum sine injuriâ fraudare non possumus: ex his igitur fontibus Justitiâ nimirum & Charitate reliqua omnia officia quæ proximis debentur promanant, quæ singula ordine persequar.

*Justitia
Negativa.*

2. A Justitiâ incipio, cujus duæ partes sunt, una Negativa, altera Positiva: Negativa Justitia in hoc sita est, nè cui noceamus aut injuriam inferamus; Positiva in hoc, ut jus colamus erga omnes, *i. e.* suum cuique tribuamus. De Justitiâ Negativâ, *i. e.* de injuriâ alteri non inferendâ primò dicendum est; quoniam homo diversis injuriarum generibus obnoxius est, ergò Justitia

in varias species dividitur, quæ hæc injuriarum diversa genera respiciunt. Homo injuriæ obnoxius est, vel in animâ suâ, vel corpore, vel possessionibus, vel existimatione suâ; negativæ itaque Justitiæ officium nos ab injuria his inferendâ coerces, vetatque alicujus animam, corpus, possessiones, aut existimationem lædere.

3. Primo Justitia hæc vetat animam vicini lædere. Quærendum hîc itaque est primò, cujusmodi malis anima obnoxia sit: anima quidem substantia invisibilis est, quam nec oculis cernere licet, multò minùs gladiis aut telis vulnerare; hæc nihilominus injuriis, & vulneribus etiam mortalibus patet.

*Injustitia
erga ani-
mam vicini.*

4. Anima sensu, vel naturali vel spiritali capiatur: sensu naturali, illud significat quod vulgò mens hominis vocatur, quæ ut notum est, dolore aut tristitiâ sauciari potest, ut monet *Solomon, Pro. 15. 13* *Dolore animi spiritus frangitur.* Quisquis igitur vicinum suum sine causâ affligit & contristat, hanc officii sui partem transgreditur, animamque suam lædit & sauciat. Ad hoc injuriarum genus proni sunt maligni & malevoli homines, ea hi perpetrabunt ex quibus nihil ipsi commodi, imò sæpe plurimum damni percipiunt, tantum ut aliis molestiam exhibeant & dolorem afferant; immanis hoc est & inhumanæ indolis, ex aliorum moestitiâ & calamitatibus voluptatem capere: hanc pestem qui corde suo fovet, jure dicatur à Dæmone possideri: hoc enim execrabilibus istis solummodò spiritibus convenit, oblectationem quærere ex miseriis humanis, & nisi virus hoc priùs expellatur tanquam dæmoniacus, ad tumulos & sepulchra relegandus est, ubi nulli sunt qui injuriarum sensu tangantur.

*Anima quibus
injuriis obnoxia.*

5. At anima etiam sensu spiritali capiatur, quo sensu immortalis istam nostri partem, quæ in

æternum

æternum victura, semper aut beata aut misera futura est in alio mundo. Anima hoc sensu accepta, duobus injuriarum generibus subjecta est: primò enim peccato, deinde poenæ obnoxia est: posterior enim prioris certissimus effectus est. Quanquam igitur Deus solus poenâ infligat, cum tamen poena sit peccati effectus, is iure censendus est illi poenæ author, qui hominem in peccatum pertrahit; non aliter ac qui mortale homini vulnus infligit, mortis suæ author censendus est. Sub malo itaque peccati comprehenduntur & peccatum & poena, adeò de hoc tantum loqui necesse sit.

6. Nec sanè atrocior ulla dari potest injuria quàm tantum animæ malum inferre. Peccatum est animæ morbus & vulnus, gratiæ enim quæ animæ prospera valetudo & sanitas est, prorsus repugnat: hoc autem vulnus cuilibet animæ infligimus, quam ratione quacunque in peccatum pellimus.

*Quot modis
homines pel-
liciuntur in
peccata.*

7. Homines autem variis modis in peccata impellimus; horum aliquot commemorabo, quorum alii magis, alii minus directè, omnes tamen in unum finem tendunt. Qui in hunc finem magis directè tendunt, sunt, primò, præceptum peccare jubens, cum is qui alteri præsit, aliquid ei agendum præcipiat per se illicitum, cujus rei exemplum extat in *Nebuchadnezare* cultum aureæ statuæ præcipiente, *Dan. 3. 4.* quod parens quilibet aut herus imitatur, qui filio suo aut servo præcipiet illicitum aliquid facinus. Secundò, consilium in peccatum impellens, quum homines alios consilio suo ducunt & hortantur ad scelus aliquod; sic uxor *Jobi* eum ut Deum execraretur hortata est, *Job 2. 9.* Sic *Achitophel* *David* consuluit ut congredieretur cum patris concubinis, *2 Sam. 16. 21.* Tertiò, illecebræ ad peccatum pertrahentes, cum ob aliorum oculos ponimus voluptatem

aut utilitatem quas ex peccato percepturi sunt; huiusmodi illecebras fugiendas esse monet *Solomon, Pro. I. 10. Filii, si pellicere volent te peccatores, nè acquiescito: si dixerint veni nobiscum, insidiamur sanguini, abscondamus nos contra innocentem impunè, &c.* & versus 13. escam reperire est, quâ homines conantur allicere, *Omnem substantiam pretiosam consequemur, implebimus domos nostras spoliis: sortem tuam consicies inter nos: marsupium idem esto nobis omnibus.* Quartò auxilium, quum homines aliis opem ferant aut ad peccatum perpetrandum, aut ad excogitandam perpetrandi methodum. Sic *Jonadab Ammoni* opitulabatur, cum ad hoc consilium suum contulit, quomodo sorori suæ stuprum posset inferre. Omnibus his modis directè fratres in magnum hoc malum, peccatum scilicet, impellimus.

8. Sunt & alii qui quanquam minùs directi videntur, non tamen minùs efficaces sunt; ut primò exemplum: qui aliis malum exemplum præbet, quantum in se est efficit ut id imitentur; quem effectum sæpe nimis exempla producunt; quum nihil in genere homines ad malum efficacius moveat, quàm quòd alios idem facere observent, quod in plurimis peccatis ostendi potest, in quibus nihil est quod homines alliciat, præter hoc unum quòd usu recepta & comprobata sunt. Secundò incitamentum ad peccatum; quum approbatione nostrâ, aut saltem dissimulatione averfationis nostræ, alios ut in peccato persistant, incitamus. Tertiò, alios in peccata impellimus scelerum suorum patrociniū & defensionem suscipiendo; nec eum tantum qui scelus admisit, in scelere suo confirmamus, sed etiam periculum est, nè alios in hoc idem propensiores, in scelus pertrahamus, cum viderint illud posse tam pulchrè defendi. Denique in peccatum alios abducimus, efficiendo ut Christus & vitæ verè Christiana contemptui habeantur, quod faciunt, qui mandata Dei irrident; deterrentur homines à virtute, quum

Indirectè.

quàm hoc sibi opprobrio verti cernunt, & aliorum in se contemptum inde contrahi. Hic modus reliquos omnes impietate superat: non tantùm respectu hominis ipsius qui hujus criminis reus est, in quo Religionis merum contemptum arguit, sed etiam respectu aliorum, cum generaliore quendam eumque pejorem effectum hic quàm ceteri modi sortiatur; quoniam efficit ut homines non tantùm in singulos inobedientiæ actus prorumpant, sed obedientiæ in totum abrenuncient; his variis modis reatum animæ vicini nocendi incurrimus.

*Serio considerare
quos hujusmodi
injuris affecerunt.*

9. Nimis prolixum esset ea peccata enumerare ad quæ homines alios illiciunt, ut ebrietatem, impuritatem, perduellionem & alia plurima: uniuscujusque an-

tem plurimum refert ut seipsum particulatim excusaret, & serio secum repetat quæ mala hujus generis aliis intulit, & gravitatem injuriæ accuratè pensitet. Suam erga vicinos innocentiam prædicare quasi neminem injuriâ afficiunt plerique solent, quùm plurimi qui hoc jactant reliquos omnes injustitiâ suâ erga vicinos suos superant: corpus suum forsân non mutilârunt, nec bona surripuerunt; atqui corpus tantùm theca, & tegumentum hominis est, & bona, hujus quædam appendiculæ; anima homo est, hanc tamen vulnerant & confodiunt nullâ poenitentia perciti, sed cum adultera, *Pro, 30. 20.* affirmare audent quòd *nullam iniquitatem operati sunt*, imò gloriantur quasi amicè se erga illos gesserunt, quos in æternam perditionem illexerunt: quemcunque enim in peccatum attraxisti, quantum in te est effecisti, ut æternis hic flammis damnetur; hoc nequis non improbare tanquam perfidam amici prodicionem: illum censes perfidum & scelestum, qui hominem dum amplecti prætendit, secreto vulnere confoderet; at hæc tua proditio illam impietate tanto superat, quanto majoris pretii est anima quàm corpus, & quòd atrocior poena est inferna

ferum quàm mors. At præter ſævitiã hujus facti
erga pauperem fratrem meminiffe etiam oportet quantum
tibi metipſi periculum creet, quum hoc peccatum illud ſit
cui vix acerbiffimum Chriſtus denunciavit, *Mat. 18. 7.*
& *ver. 6.* aſſerit, *Quòd quiſquis offendiculo fuerit (hoc*
eſt, in peccatum pertrahit) uni ex parvis iſtis, præſtiterit
ei ut ſuſpendatur mola afinaria in collo ejus & demergatur
in profundo maris. Poſſis pauperem tuum fratrem in
perditionem demergere, at quòd in luſtã evenit ut qui
adverſarium ſuum dejecit unã etiam cadat, hoc idem
hic eveniat neceſſe eſt, tu illum pereuntem comitaberis.

10. Efficiat igitur tuum & proximi
periculum, ut vero ſenſu atrocitatis hu-
jus peccati, nefariæ nimirum injuſtitie
adverſus pretioſam animam proximi tui,
afficiaris: ſeriò tecum reputa in quos tam crudelis fuiſti;
quos ad ebrietatem ſollicitaſti, ad perduellionem conſilio
impuliſti; ad ſcortationem illexiſti; ad iram excitaſti;
quos aut auxiliando aut incitando ad peſſimum vitæ in-
ſtitutum extimulaſti, aut è contra ab optimo avertiſti &
deteruiſti profanis tuis ſcommatis, quibus pietatem in ge-
nere aut alicujus ſpeciatiim ſtriſtã vitæ ſanctimoniam
proſcidiſti; & deinde tibi metipſi actionem intende, teip-
ſum accuſato tanquam *Cainum* alterum fratricidam, ex
animo, & acerbiffimè deſſeto hujusmodi reatus, & fir-
miſſimè tecum ſtatuas nunquam in poſterum futurum eſſe
te fratri offendiculum, ut verbis utar Apoſtoli, *Rom 14.*

*Deſlere hoc
peccatum.*

11. Nec hoc ſatis eſt, fructus aliquos
pœnitentie edas oportet; in omnibus
autem injuſtitie peccatis reſtitutio neceſſa-
ria quidam pœnitentie fructus eſt; quod
hic etiam evenit. Actum unum, aut forſan multos ne-
ſandæ injuſtitie adverſus animam fratris tui amiſiſti;
hanc tu innocentia ſua, jure ſuo ad Cœlum ſpoliaſti;
conandum eſt, ut hæc omnia ei reſtituas, majori dili-
gentia, & fervore in hoc incumbens, ut eum ad pœni-
tentiam

*Reſarcire
injuriã.*

zentiam commoveas, quàm unquam adhibuisti ut eum ad peccatum pertraheres; nec minorem artem adhibere, ut eum de periculo vitii sui certum facias quàm olim adhibuisti ut de voluptatibus ejus illi fidem faceres: verò dicam, methodos istas & media omnia quibus eum olim perdidisti, fac adhibeas ad eum recuperandum, (quod tui ipsius cuniculos adversis cuniculis occupares) & in hoc majori diligentia & zelo versare, quod & respectu tui ipsius & illius pernecessarium est. Primo respectu illius, quoniam cum major propensio & promptitudo ad malum quàm bonum humanæ naturæ insinuat, ideo majoris diligentia & laboris opus est hoc illi instillare quàm illud; præterea hominem supponimus jam vitiis assuetum, quod difficultatem operis non parum augebit. Secundo respectu tui ipsius, si reverentia poenitens sis, tui esse officii duces Sancti Pauli ad instantia, *amplius laborare*, & pudore suffunderis, si cum pro Deo negotiaris, nimirum animam ad eum reducere conaris, hoc majori studio non intenderes quàm cum rem Saturnæ, procurasti. Præterea cum te subit te miseram hanc animam in laqueum prodidisse, æquum est ut tuam hanc diligentiam expergesfaciat qua eam possis inde expedire. Hoc sufficet dixisse de primâ parte Justitiæ Negativæ lata ad animas fratrum nostrorum.

Negativa Justitia erga corpus.

Respectu vitæ.

Homicidii variis modis.

12. Pars secunda ad eorum corpora refertur, quibus vim aliquam aut injuriam inferre justitiâ prohibet. Sunt autem injuriarum corpori allatarum varii gradus, quorum supremus est illud interficere vitam eripere, quod expresse semper mandato prohibetur, *nè occidas*.

13. Cædes inferatur aut vi aperta, cum gladio, aut telo aliquo vita homini alicui eripitur immediate & directè; aut secundo modo

Di
cret
glad
&
lit
accu
Ape
secre
do a
homi
tati
dus
brii,
prod
mod
illece
suam
fesso
in mo
gisset,
gand
morte
trahat
ration
potest,
quanc
illi per
vitiis f
nosmet
iocitan
dictæ
inter d
hinc se
dem co
alios se
14.
tatem a
creo

cretò & perfidè, ut *David Uria* necem intulit, non gladio suo, sed gladio filiorum *Ammonis*, 2 *Sam.* 11. 17. & *Jezebel Nabotho* fictâ accusatione, 1 *Reg.* 21. 13. Ut & plures alii qui homicidii crimen veneno, falsâ accusatione, aut aliâ aliquâ arcanâ ratione admiserunt. Aperta cædes, repentini furoris plerunque effectum est; secreta à variis rebus ortum ducit: oritur enim aliquando ab odio diu intra pectus recondito adversus hunc hominem; aliquando ab avaritia aut ambitione, utilitati aliquis alterius, aut honori obest, ideòque tollendus est; aliquando oritur à fuga dedecoris & opprobrii, ut infantibus suis necem inferunt scorta nè suam prodant impuritatem. At præter directos hos occidendi modos, sunt & alii, ut cum persuasionibus nostris aut illecebris hominem ad illud impellimus, quod mortem suam accelerat, eamque hoc accelerari omnibus in confesso est; qui vicinum suum inebriat, si præ ebrietate in mortalem aliquam noxam incidat quam sobrius effugisset, qui hunc inebriavit non est ab homicidio purgandus; aut si ex subito aliquo eoque malo accidenti morte non afficiatur, si tamen ex ebrietate morbum contrahat & morbus ille mortem afferat, non video quâ ratione à crimine homicidii in conspectu Dei se defendere potest, qui eum ad hujusmodi intemperantiam impulit, quanquam legibus humanis immunis sit; hoc utinam illi perpenderit, qui in hoc toti sunt, ut quàm plurimos vitis suis concilient, assuefaciant. Aliâ adhuc ratione nosmetipsos hoc scelere polluimus, i. e. alios ad hoc incitando & irritando, aut ad eum saltem iræ & vindictæ gradum qui hoc producat: qui enim litem serit inter duos, aut jam satam irriget foveâtque, si cædes hinc sequatur, ille sanè sceleris particeps est; quæquidem consideratio omnes detertere debet à dissidiis inter alios seminandis aut fovendis.

14. Quod ad hujus peccati gravitatem attinet, atrocissimæ & scelestissimæ

Hujus peccati atrocitas.

mx

me esse naturæ, Deoque ante omnia invisum, ignorare nemo potest; hoc videre licet in primo qui unquam hujus generis actu admittebatur, cæde nimirum *Abelis*, cujus sanguis ut Deus *Caino* affirmat, *ex humo inclamabat*, *Gen. 4. 10.* Imò is est hujus sceleris reatus, quod regionem ubi committitur, maculâ inficit non nisi homicidæ sanguine eluendâ: ut patet *Deut. 19. 12, 13.* Regio nequit à sanguine purgari nisi sanguine illius qui eum fudit; quanquam itaque aliorum criminum reus impune evasit, si ad Aram confugerat, huic tamen scelere voluntario nempe homicidio Asylum non concedebatur; sed ab ipsâ arâ ad Tribunal reus rapiendus erat; *Ex. 21. 14.* *Etiam ab altari meo rapito eum ad mortem.* Hoc etiam ampliùs notatu dignum est, quòd duo ista præcepta, quæ sola à *Noacho* tradita esse post diluvium Scriptura prodit, hoc utraque peccatum respiciunt; legis istius quâ efusus sanguinis interdicitur, *Gen. 9. 4.* is scopus unicuique est, ut hæc ceremoniâ horrorem homicidii incutiendo hominibus, eos faciliùs ab hoc scelere absterret; lex altera huic peccato pœnam constituit, *Gen. 9. 6.* *Qui effundit sanguinem hominis, per hominem sanguis illius effunditur:* cujus severitatis ratio redditur verbis proximè sequentibus, *ad imaginem enim Dei creavit ille hominem:* ex quibus verbis liquet non tantum fratri tui injuriam, sed immanem Deo contumeliam & dedecus hoc scelere fieri; hoc enim Dei imago quam homini, impressit violatur. Imò quod tetriùs adhuc addit, jus & authoritas Dei propria hoc scelere invaditur: unum enim solummodo Deum penes est, de vita hominum pro lubitu decernere; illi soli vitam eripiendi jus competit, qui solus vitam largitus est: at qui hominem interfecit, hanc Dei manibus quasi extorquet potestatem quâ profana magis & rebellis arrogantia non datur.

*Ejus gravia
supplicia.*

15. Pro gravitate peccati gravissimum etiam est supplicium: ut taceam horrendos in sæculo futuro sceleris huius effectus.

effectus, atroces & celebres huic pœnas irrogari etiam in præfenti patet: sanguis non tantum clamat, sed etiam Deum vindicem inclamat, qui cum vindictæ Deus fit, (hoc enim ipse se titulo insignit) aurem ab hujus clamore nunquam avertet: cujus rei plurima sacræ literæ exempla proferunt: *Abab & Jezebel* qui infantem *Nabothum* occiderunt, vineæ cupiditate ducti, ipsi occisi sunt, & sanguinem suum eodem in loco quo illi *Nabothi* sanguinem effuderant, canes elambebant, uti legere est; sic *Absolomus* qui fratrem *Amonem* occidit, patrato hoc scelere, in aliud, perduellionem nempe adversum Regem & Patrem suum prolapsus, in hoc miser periit. *Rachab & Baanah* qui *Ishboshethum* interemerunt, morte & ipsi affecti sunt, idque ab eo cujus gratiam tam nefario facinore aucupati sunt. Plurima alia ex sacra historia, plurima ex profana huc possem asserere, cum nullum sit sæculum qui hujusmodi exemplis non abundet, adeo ut cuivis sui sæculi exempla suppetant.

16. Notatu quoque dignum est
quàm miris & planè stupendis metho-
dis Deo visum est hujus sceleris autores
degere; ad hoc operam suam sæpe
contulerunt etiam bruta animantia: imò propriæ con-
scientiæ remorsu & horrore agitatus reus ipse sceleris
indiciu fecit. Frustra itaque impunitatem sibi quærunt
homicidæ in tenebris quibus abditi cædem patrant, ne-
queunt proprias conscientias fugere: hæ sceleris consciæ
erunt invitis ipsis, & sæpe indices etiam in hoc mundo,
ut si non indices saltem facinoris vindices agent, &
cruciatibus tam diris reos torquebunt, quod mors ipsa
magis eligenda sit: quod plurimis evenisse vidimus, qui
admissâ cæde tam horrendo animi angore torquerentur,
ut sibi mortem consciscere maluerunt, quàm vitam in-
ter tam dira supplicia trahere: hi sunt hujus peccati usi-
tati etiam in hoc mundo effectus, quanto magis tremen-
di in alio, ubi non est dubitandum quin extrema sup-
plicia

*Mira ejas
indicia facta.*

plicia summum scelus vindicent: si enim ut asserit servator noster, *Matt. 5. 22.* igni Gehennæ ille obnoxius sit qui fratrem suum stultum appellaverit, quibus incendii istius gradibus vindicatum iri atrociores hanc injuriam censebimus?

*Vigilandum contra
minimos gradus
hujus peccati.*

17. Horum omnium considerationem horrorem nobis & detestationem hujus peccati generare oportet, nosque valde sollicitos efficere nè unquam in

hoc incidamus; in quem finem omnes occasiones istas quæ nos in laqueum hoc sensim ducunt, fugere oportebit: res multas supra commemoravi quæ solent huic peccato initia dare; contra hæc igitur primò muniendi sunt animi nostri, si volumus esse in tuto: si igitur nolles hominem iratus occidere, fac nè irascaris, huic enim si indulges, immunitatem ab hoc peccato citò præstare non potes; ira enim ejusmodi infania est, quæ quem semel invasit, impotem sui efficit & temerarium: quum igitur iram subnascentem senseris, fac maturè cogites quò te ductura sit, si ei fræna laxes: fac igitur contumaci huic passioni fræna statim injicias. Similiter si nolles à malevolentia tuâ ad homicidium impelli, fac nè quam cogitationem malevolam intra animum recipias: si qua enim hic semel sedem fixerit, vix paulatim colliget, teque sub potestatem suam rediget, & ad horrendum hoc facinus pro lubitu impellat: perfido igitur huic hospiti cum primùm appropinquaverit, ostia obstruito, nec animum tuum ingredi permittas. Pari ritu si nolles avaritiâ, ambitione, aut libidine, aut vitiosâ quacunque cupiditate ad hoc peccatum pertrahi, non est unquam permittendum ut earum alicujus in ditionem ac potestatem redigaris; si enim semel dominari cœperint, quod citò facient, si quando intra pectus tuum admittantur, dictis tuis non parces, sed te in hoc aut aliud facinus præcipitem temerè precipites

pro
nel
con
allu
fac
sequ
Den
fac
auge
occa
aut si
potes
infun
cati c
gentes
fidium
te præ
obstru
18.
rum o
ferri po
& alia
mè acc
artu co
sic gravi
re, Exo
servus a
tanquam
tem dimi
parte
nimium,
eodem
19. A
juris h
quàm pro
latâ ju

prout suâ interesse visum erit. Pari ritu, si nolles fu-
nestorum istorum effectuum quæ vicini tui ebrietatem
consequuntur reatu gravari, fac nè illum in ebrietatem
allicias, nec ei te compotorem præbeas; quod ut fugias,
fac ipse nè indulgeas vino, hoc enim si facis, necessariò
sequitur ut ebrietatis tibi comites asciscere coneris.
Denique si nolles homicidii ab alio perpetrati reus esse,
fac alium nè animes ad cædem, nec operam conferas ad
augendum dissidium istud & contentionem quæ cædi
occasionem præbere potest: cùm enim ignem accendisti,
aut sufflasti, quem hic absumat nescis. Frigidam quantam
potes extinguendo, at nec guttulam olei igni fovendo
infunde. Hoc idem te monere debet de aliis hujus pec-
cati causis hoc in loco prætermittis, ab his nobis dili-
genter temperare, unicum est contra hoc peccatum præ-
sidium: si velis igitur ab hoc ingenti peccato immunem
te præstare, vias omnes & aditus quibus te aggrediatur
obstruito.

18. Quanquàm autem cædes injuria-
rum omnium quæ corpori vicini in-
ferri possint atrocissima sit, sunt tamen
& aliæ admodum graves: ad hanc proxi-
mè accedit mutilatio, quæ vicinum aut
artu corporis, aut illius saltem usu privat. Quòd hæc
sit gravis injuria & noxa patet ex judicio Dei de hac
re, *Exod. 21. 26.* ubi à Deo cautum est, quòd si quis
servus ab hero suo mutilaretur, ei totius vitæ libertas
tanquam membri compensatio concederetur, *in liberta-
tem dimittito illum*, inquit textus, *pro oculo ejus*: Imò
à parte minùs necessariâ corporis mutilaretur, dente
nimirum, cujus damnum facillimè patimur, hoc tamen
eodem modo compensandum erit.

*Mutilatio
atrox in-
juria.*

19. At non opus est alia ratione
injuriæ hujus gravitatem æstimare,
quàm proprio cujusvis de hac sibi
data judicio: quàm perhorrescit

*Quod quisque
perhorrescit.*

M 2

quisque

quisque membri alicujus jacturam? adeò ut si quo infortunio aut morbo membrum periclitetur, nihil non aut operæ aut sumptûs hujus tuendi gratiâ impendit. Quanta igitur injustitia est, quàm isti regulæ, *quod tibi fieri non vis alteri nè facias*, repugnat, illud alteri inferre quod tam ægrè & gravatim ipse fers?

Atrocior injuria si pauperi inferatur.

Si autem vir pauper sit, qui victum sibi labore quærit, eo atrocior censenda est injuria, quæque ad homicidium proximè accedit; ut enim monet sapiens, *Ecclus. 24. 21. Pa-*

peris vita panis est, qui itaque eum hoc privat, homicida est. Qui igitur eum victûs parandi potentiâ privæ, atque inidoneum ad laborem reddit, non minoris criminis reus est. Lege veteri permittebatur unicuique qui hujusmodi damnum à vicino suo illatum passus erat, magistratum adire, & postulare ut par vicino poena infligeretur, *Oculum pro oculo, dentem pro dente, Exod. 21. 24.*

Necessitas damni pro viribus restituendi.

20. Et quanquam inutilis ultio Christianis hodiè non permittitur, unumquemque tamen qui injuriam alteri intulit decet quantum in se est damnum resarcire. Membrum fatore

amissum nequit restituere (quod ut obiter moneam cætiore nos reddere oportet, nè quos iis damnis afficiamus quæ sarciri nequeunt) compensare tamen potest malos aliquos damni hujus effectus; si quem hujusmodi injuriâ ad egestatem & penuriam adegit, possit, imò debet inopi victum suppeditare, si aut copia sibi suppetat, aut sudò extraordinario labore hanc illi subministrare potest: Si enim uniuscujusque officium sit oculorum vicem cæco, & pedum claudò, ut *Jobus* loquitur, prestare, quantò magis eorum hoc officium est, hoc illis quos ipsi & cæcos & claudos reddiderunt, munus prestare? Quicumque igitur fratrum suorum aliquem hujusmodi damno affecit, sciat oportet sui esse officii

inji
quæ
nim
fig
quo
peri
quod
lore
nium
se ta
senti
enim
hæc
get,
pus,
aliqu
benter
22.
hæc m
magna
fectus
mus, q
Aentur
ducimu
vel min
tur, fer
Harum
quod ni
clives re
sufficeret
Imò cò

hoc ei pro viribus compenset; quod ni faciat, nova quælibet afflictio, quæ pauperi ex inopiâ suâ accidit, novo crimine & reatu eum die novissimo coram iusto iudice cumulabit.

21. Sunt etiam aliæ inferiores gradus injuriarum quæ corpori inferri possint; quarum duas tantum notabo; vulnera nimirum, & plagas: vulnera alteri infligere quibus nec vita nec membrum ali- quod amittitur, non impossibile est; ex his tamen utrique periculum creatur, quod & de plagis affirmetur. Adde quod præsentem eumque forsan diutius duraturum dolorem utraque pariant; dolor autem temporalium omnium malorum maximum vulgò censetur; nec enim per se tantum malum est, sed ejusmodi malum quod præsentis cujuscunque boni fruitionem impedit: homini enim dolore affecto non sapiunt exquisitæ deliciæ. Si quis hæc tanquam leves injurias contemnet, seipsum interroget, quo animo ferret conscindi sibi, & contundi corpus, & difficiles istas curationis methodos quibus hic aliquando opus est, pati? Nemo est, opinor, qui hæc libenter toleraret, cur igitur alteri inferet?

*Vulnera &
plagæ etiam
injuria.*

22. Inficias ire nemo potest, quin hæc magna adversus alios sævitia, sit magnæ superbiæ & arrogantiae effectus: adeo alios contemptui habemus, quod parum referre arbitramur quàm durè tractentur; verbera à nobis inflicta tolerare eos æquum ducimus, quum interim nobismetipsis indulgentissimi vel minimum convitium, quo existimatio nostra minuitur, ferre non possumus, quin irâ statim accendimur. Harum injuriarum occasiones plerumque tam leves sunt, quod nisi interna superbia nos in iracundiam tam proclives redderet quod ad iram excitandam quævis causa sufficeret, fieri non posset ut hæ nobis bilem moverent. Imò eò usque petulanter sævi sunt aliqui, quod nullâ

*Sævitia effe-
ctus superbiæ.*

injuriâ laceffiti pauperi fratri deliberatò nocere non dubitant, & recreationis loco habent aliis moleftiam creare. Ad hunc modum sunt aliqui tyrannicâ adeò indole, quòd sibi fubjectos cruciando oblectentur, & oblato eos castigandi prætextu gestiunt, & in pœnis moderationem non obfervant: Sunt & aliqui qui alios in pugnam committent ut contentionis fpectaculo fruantur: prifcorum inftar *Romanorum*, qui pro publico ludo habebant mutuâ cæde pereuntes homines fpectare; nec fanè ab indole Chriftianorum minùs abhorremus, fi ejufmodi fpectaculis gaudemus.

23. Fera hæc & immanis indoles adeò naturam hominis dedecet, quòd ei in jumenta fua favire non permittitur, quantò minùs igitur ferenda eft, in ejufdem naturæ participes, & quod amplius eft, ejufdem fpei æternæ cohæredes favitia? Qui aliquam officii fui erga vicinos partem, in re aliqua fuprà memorata aut alia quacunque corpori noxia transgrediuntur, injufti funt, infimo juftitiæ erga vicinos fuos gradu, juftitiâ nimirum negativâ, quatenus corpora proximorum refpicit, deftituti.

24. Nec ad excufationem fufficit dicere, te illatan ab alio injuriam reponendi tantummodò ftudio hoc feciffe: fac enim gravi te injuriâ affectum effe, nequis tamen ultionem injuriam inferenti reponere, quin eum viciffim injuriâ afficias, qui non ideo ftatim tibi vaffallus aut mancipium factus eft quem pro lubitu tractas, quoniam inimicus eft; nihilo magis in eum jus domini tibi competit quoniam te injuriâ affecit; fi igitur nihil potestatis antea in corpus fuum habuifti, nec jam etiam habes; ideoque non tantum contra charitatem peccas (quod ad damnationem tuam fufficeret) fed etiam contra juftitiam in quolibet actu quo vim infers vicino tuo. Nec tantum adverfus hominem, fed etiam Deus injuftus es, qui vindictam tanquam peculiarem fui prerogativam fibi refervavit: *Meum eft ulcisci, ego rependam.*

Di

dic
cif
tiva
qual
elt jDe 7
jur
pre

Seft. r.

explicat
vos ad
eft, ut a
coerceat
cora, qu
compreh
poffeffio
Cum igit
poffeffio
tet ut v
extendat
2. Jus
cuius ma
omnibus
vacaneum

dicit Dominus, Rom. 12. 19. Qui igitur proprias ulciscetur injurias, quid aliud quàm jus hoc & prærogativam Deo peculiarem invadit, gladium dextræ suæ quasi eripit, acsi posset peritiùs vibrare? quod Deum est jure suo spoliare simulac continere.

Dies Dominicus XI.

De Justitia quæ Vicini Possessiones respicit; de injuriis Uxorem & bona sua spectantibus. De Oppressionem, Furto, Debitorum solutione, &c.

Secl. i. **T**ertia pars Justitiæ Negativæ, circa Possessiones Vicinorum nostrorum versatur; nequeo clariùs

*Possessio
vicini.*

explicare quid sit per possessiones intelligendum quàm vos ad præceptum decimum remittendo, cujus is scopus est, ut appetitus omnes avaros possessionum alienarum coerceat. Illic non tantùm domum suam, servos & pecora, quæ omnia uno bonorum aut divitiarum nomine comprehendantur, sed speciatim uxorem suam, tanquam possessionum suarum partem principem recenseri patet. Cùm igitur officium hoc Justitiæ Negativæ quatenus possessiones vicini pro objecto habet explicamus, oportet ut vox non tantùm ad bona sua sed ad uxorem extendatur.

2. Jus esse speciale & peculiare quod cuivis marito in Uxorem suam competit *Uxor sua.*
omnibus tam liquidò constat, quòd super-
vacaneum foret hoc argumento aliquo confirmare; ea
quâ

quâ jus hoc invadi maritus quilibet impatientia fert, satis omnibus notum esse hoc arguit: adeo ut neminem injuriam hanc alteri inferentem, latere potest sceleris atrocitas. Uxorem alicujus vitare & ad alienum lectum allicere pessimum esse furti genus, illud quod in bonis suis surripiendis versatur superans, in confesso est.

*Injuriarum
maxima.
Mulieri.*

3. Hæc equidem injuria injuriarum maximarum multitudinem includit, quæ partim mulieri, partim viro inferuntur. Mulieri gravissimæ hæ injuriæ inferuntur, primò enim hoc injustitiam istam erga animam suam continet de qua supra differui tanquam omnium atrocissimâ, eam enim innocentiam suâ spoliât; & ad vitæ genus horrendâ impietate foedat, libidinem simul & perjurium complexa, assuefacit, à qua metuendum est nè unquam recedat; quod si eveniat, fit ei æternæ perditionis causa. Deinde eam in hoc mundo existimatione suâ spoliât, eamque omnium odio & contemptui exponit, nomenque suum opprobrio & irrisioni: præterea eam foelicitate istâ, quæ ex mutuâ viri & uxoris benevolentiam & amicitiam oritur privat, cujus loco mutuum odium & inimicitiam hoc parit, unde malorum multitudo, tanta quæ numerari nequit, quæ omnia vir etiam participet, necesse est.

Vir.

4. At præterea, includit multas & atrociores injurias viro illatas; primò enim eum re ipsâ quam pretiosissimam habet, amore nimirum & fide uxoris spoliât, eoque in quod jus habet adeo incommunicabile, quod nequit si cuperet illud in alium transferre; ideoque hoc sine summa injustitia nequit ab ullo avelli. Nec hoc tantum, sed etiam si quando hoc ei innotescat, cum acerbissimâ passione zelotypiæ exagitat, quæ alios omnes acerbitate suâ vincit, hominesque sæpè in coepta periculosissima præcipitat, cum fit ut *Solomon* inquit, *Tro. 6. 34. Furor hominis.* Præterea

eum contumeliis illis & contemptioni, quibus ut visum est iniquo mundo, afficiuntur illi qui hoc patiuntur, exponit, quæ injuriæ pars minimè toleranda à plerisque habetur: quanquam iniquum sanè sit eum in dedecus incurrere, ideo tantùm quoniam injuriâ affectus est; nihilominus nisi mundus aliter institui possit, in hoc incidat necesse est, ideoque non parum hinc injuriæ accedit. Adde quòd hoc furtum censendum est primo & maximè naturali sensu vocis hujus: forsan enim adulteri filius in familiam supponatur, & alimoniam & portionem liberorum participaturus, quod nihil aliud quàm furtum; primò respectu mariti cui non propositum est alterius filium tollere, nutrire; deinde respectu liberorum, qui in tantum fraudantur quantum filius ille secum aufert. Oportet igitur ut ille cui incumbit de hac criminis circumstantiâ poenitentiam agere, si velit reverà poenitere, familiæ restituat quantum hac ratione ei surripuit.

5. Hæc omnia conjuncta efficiunt injuriam omnium quæ homini ulli inferri possunt atrocissimam: adde, quod eò magis acerbam reddit, reparationem non recipit; nisi enim in circumstantiâ supra dictâ non est reparationi locus ulla in parte hujus peccati. Ideo (quod observatu dignum est) lege Judæorum, quam fur restituto quadruplo quod lege injungebatur absolutus est, adultero vita pro crimine suo pendenda erat: quoniam ut injuriâ affecto satisfaceret aut damna restitueret, impossibile erat, *Lev. 20. 10.* Quanquam autem adulteri hodie impuniores evadunt, & diu vivunt crimen suum repetentes, eosque quos injuriâ affecerunt ridentes, sciant tamen tristem hujus rationem esse aliquando reddendam, idque sive resipiscant sive non; si divinâ gratiâ adjuti resipiscant, tunc sentient hoc scelus vili pretio illis non constare, multis enim animæ angoribus, multis conscientiae terroribus & anxietatibus constabit

*Minimèque
reparanda.*

constabit illis hoc crimen, & quidem si tota vita in exercitationibus poenitentialibus ageretur, hoc parum satis esset, ut unius hujusmodi actus reatus lacrymis elueretur; heu quàm amara tunc dolorum inundatione vita ista expianda est quam in hoc scelere tanquam arte suâ ducunt multi nimis! tantum opus hoc est quod omnes hujus criminis rei ad hoc se statim applicare oportet, nè eos ad hoc peragendum tempus deficiat. Nec sibi aduletur quisquam, quasi reatus ex habitu hujus peccati contractus singulo aliquis poenitentia actu expiare possit; æquet oportet poenitentia crimen: & si habituale diuque consuetum crimen erat, talis sit poenitentia oportet: quantæ igitur est dementiæ, vitium hoc sectari, idque quod multis evenit, non sine summi molestiâ, quum sciunt, optima si eveniant, id est, si resipiscant, tam charò eis constitutum esse; sin autem non resipiscant, multò adhuc chariùs? jus enim ad cælum, locum puritatis, amittunt, & locum sortiuntur in lacu ignis ubi libidinis flammæ in æternas istas flammâs commurantur: Secretò enim licèt peccatum hoc aliquis admittit, ita ut cum adultero dixisse potuit, *Job 25. 15. Nihil oculus me videt*, certum tamen est, Deum non potuisse latere, tenebris licèt densissimis opertum; cum in conspectu suo *perinde sunt tenebra atque ipsa lux, Psal. 39. 12.* Hic tamen ille est qui disertè interminavit se fore horum peccatorum judicem, *Heb. 13. 4. Adulterus Deus judicabit*, faxit Deus ut omnes qui in tam foedo crimine vitam ducunt, tam tempestivè tamque sincere se judicent, ut severum & tremendum Dei judicium evitent.

Bona vicini.

6. Res altera ad quam negativa hæc justitia quæ vicini possessionibus debetur extendi debet, bona sua sunt; quo vocabulo variae rerum species, utpote domus, terra, pecora, pecunia, & id genus, in quæ jus ei competit & proprietas, comprehenduntur: his ut vicinum frui permittit.

permittamus, ei nec noxam inferentes, nec eorum aliquod nobis arripientes, justitia postulat: hæc duo distinguo, quoniam esse possint duo diversa hujus injustitiæ motiva aut causæ, malitia nimirum & avaritia.

7. Vir maliciosus id agit ut vicino suo malum inferat, quanquam nihil inde boni sibi aquirat; hoc usitatum est, ut aliquis alterius, quo cum habeat similitudines, bona vastet & perdat, quanquam nihil inde sibi acquiri proponat præter voluptatem alterum malo afficiendi; hoc est spirituum infernorum vitium imitari, & ad diaboli ingenium quàm proximè accedere, qui laborem omnem & operam ad hoc confert, non ut aliquid boni sibi compareret, sed tantum ut aliis ruinam & exitium afferat: Quàm hoc justitiæ repugnat facile est ex præcepto Dei Judæis dato de bonis inimici inferre; ubi tantum absuit ut ea vastandi, & perdendi licentia iis concederetur, quòd è contra hæc ab illis mala avertere disertè jubebantur, *Exod. 23. 4, 5. Si offenderis bovem inimici tui, aut asinum ejus errantem, omnino reducito eum ad illum: si videris asinum osoris tui succumbentem oneri suo, non abstinabis à deponendo onere illius, omnino deponito cum eo onus.* Unde patet nos hoc inimicis debere, mala & damna quæ accidenti aliquo ei impendere videntur avertere, idque si opus sit laborem aliquem in id conferendo: quantum igitur à justitia abhorret eum de industria malo & damno afficere? Quicumque hujus criminis reus est, nè se ducat excusatum dicendo, se spoliis vicini non ditari, nec eorum partem aliquam digitis suis adhærere: injuria enim è malitia profecta, non minorem injustitiam includit quàm quæ ex avaritia, imò majorem arbitror, si principium & fontem undè oritur respicimus; hoc enim odium vicini pejus vitium est quàm immoderatus nostri ipsorum amor: quicumque igitur hoc impulsus vicinum suum damno affecit, ad injuriam refarciendam & damni restitutionem facien-

faciendam, non minùs obligatur, quàm si vicini spoliis se locupletasset.

*Injustitia
avara.*

8. Nectamen qui ex avaritia injustus est, suum crimen leve ducat, quoniam aliud est à quo respectu saltem aliquo superatur:

Suum enim varias alias ob rationes possit nihilominus propendere, quarum unam afferam; qui propter cupiditatem lucri iniquus est, videtur plures peccati hujus actus admissurus, quàm qui propter malitiam; fieri enim nequit ut huic tot sint malitiæ suæ objecta quot alteri avaritiæ. Nemo est cui adeò invisum sit totum genus humanum ut omnes odio habeat: avaro autem tot sunt vitii sui objecta, quot sunt in mundo res alicujus pretii. Comparationem autem hanc ulterius protrahere nolo, ambo proculdubio magna sunt & atrocia peccata, quod satis sit ad eorum nobis detestationem ingenerendam. Pergam igitur ad varias avaræ hujus injustitiæ species, quas omnes fateor uno furti aut latrocinii vocabulo complecti licet; in hoc enim reventæ omnes consentiunt; methodi tamen gratiâ eas in tres classes distinguere non erit absurdum, nimirum oppressionem, furtum & fraudem.

Oppressio.

9. Per oppressionem intelligo apertam & violentam possessionum alienarum occupationem, & latrocinii hujus propatulam & audacem assertionem. Hujus efficiendi varia sunt instrumenta, primò potentia, quâ Nationes plurimæ & Principes juribus suis, & privati hæreditatibus suis exuti sunt: aliquando lex; qui vicini sui terras aut bona concupiscit, jus ad illa sibi competere fingit, statimque justitiâ donis & largitionibus corruptâ, aut autoritatē & potentiâ oppressâ, causam obtinet; magna hæc oppressio est, & pessimi generis, legem quæ ad hoc ferrebat, ut jura hominum tueretur & defenderet, in eorum perniciem convertere; & gravi quidem se ream implicant, & qui sententiam procuravit & qui tulit;

imò & caufidicus qui ejusmodi caufam agit, hic enim operam fuam ad oppreffionem confert. Sunt denique aliquando neceffitates oppreffì oppreffionis instrumenta, quod in expilatione evenit & rapaci ufura; v. c. vir quidam pecuniæ inopiâ laborat, hoc expilatori pauperem miferè expilandi occasionem præbet; quod & pauper patiatur neceffe eft, quò neceffitatibus fuis subveniatur; hoc etiam pauperibus clientibus ceu ufufuctuariis evenit, ut cùm aliàs sibi confulere nequeunt, ab avaris patronis ceu Dominis expilentur; & plusolvere cogantur quàm iustum rei locatæ pretium; hæc omnia, ut & plurima alia nihil aliud funt, nifi diverfæ methodi hoc unum peccatum oppreffionis committendi; quæ eò atrocior eft, quò affictior ille eft qui opprimitur, ideòque oppreffio Viduæ & Orphani in Sacris Literis sceleris hujus fastigium cenfetur.

10. Scelus quidem hoc detestabile eft, eique graviffimas poenas Deus denunciavit, prout variis Scripturæ locis legamus. Eze. 18.

*Supplicium huic
à Deo inflitutum.*

12. Qui pauperem & egentem opprimit & rapinas rapit, omnino afficitur morte, cadis ipfius caufa in ipfo erit: quæ eadem fententia ver. 18. denuò repetitur. Deus quidem toties expreffis verbis egentis & oppreffì patrocinium in fe fufcepit, quòd eos defendere & tueri obligari videtur, fi velit honori fuo confulere. Pfalmo itaq; 19. Deus palàm & folenni more profitetur fe eorum vindicem futurum effe, ver. 6. A vastatione pauperum afflictorum, ab exclamatione egentium jam exurgam dicit Jehova: loco in falute illum. Præclare igitur monet Solomon, Prov. 22. 22. Ne diripias tenuem, eò quòd tenuis fit, neque conteras pauperem in porta: nam Jehovah agit caufam eorum & rapiet rapientium eos animam. Parum ut videtur fructus, ex ifto fpolio quod Dei in illos iram excitat, tandem percepturi funt.

*Furtum
duplex.*

11. Altera injustitiæ species, Furtum est, cujus duo genera sunt; unum in debitis detinendis, alterum in rebus alienis furrupendis consistit

*Debita non
solvendo.*

12. Prioris generis est debita non solve, sive ea mutuando, sive voluntario aliquo promisso contraximus: pari enim jure debentur, sive hoc, sive illo nomine contracta; horum igitur alterutra detinere furtum est, cum sit à vicino illud detinere, quod suum est. Debita autem mutuando contracta non solve, major injuria est, hic enim vicino aufertur quod semel actè possedit (sive hoc pecunia sit, sive quid aliud) eumque consequenter ad pejorem rerum statum redigo, quam quo antea fuit. Ingens hæc & tamen frequens injuria est; non minori hodie fiduciâ debita sua exigentem, quàm stipem rogantem rejiciunt homines; imò sæpe alium offendit, qui sua repetit. Imò dum operam & tempus debitis consecrandis impendere creditor cogitur, novâ injuriâ afficitur: Tempus enim perdit & ab aliis negotiis avocatur, & sic hac ratione etiam damnum patitur. Hæc tanta injustitia est quòd nescio qua fronte homines possessionem ullam suam vocare audent, dum aliena detinent; quicumque obæratu est, sui esse officiū ducat se suis omnibus potiùs exuere, nudumque ad divinam providentiam confugere quàm sic nidum suum vicini sui plumis ornare. Et sanè utilius hoc esset, non tantum respectu divinæ benedictionis, quæ justitiam, & maledictionis quæ injustitiam comitatur; sed etiam respectu prudentiæ mundanæ: qui enim debitorum solutionem differt, ea tandem solve, lege cogetur, idque difficilioribus conditionibus quàm si sponte solvisset, majori nempe cum sumptu, & tanto cum nominis sui detrimento, quòd max mis postea necessitatibus urgentibus mutuando subvenire non poterit. Ut autem injustitiæ hujus reatum certò quis effugiat, oportet, nè plus unquam mutuo

summa

summa
nisi a
credite
hoc a
illud
fibi c
festum

13.
debita
res p
modò
sponde
& cre
est mu
& fra
durum
comm
occasi
autem

14.
quæ q
traxit,
justitiâ
mittitu
ei acci
stum de
promiss
mutet;
signific
stitiæ s
rum re
merces,
hac in
Deum.
refras,
rum qu

sumat, quàm quod ad solvendum sibi facultas suppetat, nisi ab aliquo mutuetur, qui inopiæ suæ conscius, rem creditam perdere, si opus est paratus sit: peccatum enim hoc alioquin in ipso mutuandi momento committit: illud enim vicino suo aufert factò solvendi promissò, cùm sibi conscius sit, se solvendo non esse, quod sanè manifestum furtum est.

13. Eodem jure quo homines sua debita, etiam ea pro quibus se sponsores præbuerunt, solvere tenentur; si modò principalis aut nequit aut nolit; spondendo enim suum debitum effecit, & creditori id solvere jure obligatur, qui supponendus est mutuasse sponsonis fiduciã, ideòque planè decipitur & fraudatur ab eo, nisi ei satisfieri sponsor curet. Si durum videatur pro eo solvere ex quo nihil unquam commodi percepisti, fatebor sic ut justa hoc sit cavendi occasio, nè ejusmodi se sponsonibus quis obliget, non autem ut earum violationem hoc excuset.

*Et ea debita
pro quibus sti-
pulati sumus.*

14. Quod ad aliud debitorum genus, quæ quis voluntario promissò suo contraxit, nequeunt hæc sine magna injuriã detineri: in hæc enim ille cui promittitur jus habet, nec jam refert, quâ ratione hoc jus ei accrevit. Videmus igitur *Davidem* dum virum justum describit, hoc inter alia recensere, *Psal. 15. 4.* quòd promissa sua servet & *juratus in damnum licèt suum non mutet*; nec sanè eum sacrum montem, sive hoc Ecclesia significetur, sive Coelum, ascendere licet, qui hanc justitiæ speciem strictè non colat. Ad hoc genus debitorum revocari potest servi stipendium, & operariorum merces, quæ detinere immane scelus est, horumque qui hac injuriã afficiuntur querelæ ascendunt usque ad Deum. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, per vos interversa, clamat: & vociferationes eorum qui messuerunt in aures Domini Sabaoth introierunt,

*Quod pro-
missimus.*

Jac.

Jac. 5. 4. Et Deut. 24. 14, 15. expressum de hac re præceptum occurrit. Ne fraudem facito mercenarii, pauperi & egeno, & fratribus tuis, aut è peregrinis apud te, qui est in terra tua intra portas tuas. Die suo danti mercedem ejus, neque occumbito super eam Sol: nam pauper est, quare ad eam ipse attollit animum suum: ut non invocet contra te Jehovah, & sit in te peccatum. Hoc unum est ex sonoris istis & clamantibus peccatis quæ clamare non desinunt, donec ultionem à Deo impetaverint; quanquam itaque justitiâ erga pauperem tuum fratrem vacas, misericordiâ tamen erga teipsum commotus nè attrahas in teipsum poenas ei injuriam inferendo.

Dies Dominicus XII.

De Furto; de fraude in re Fidei commissâ, in Commercio; de Restitutione, &c.

SECT. I.

*Bona vicini
suffurari.*

A

Ltera species furti consistit, in subripiendo vicino illud quod actu possedit, quod fiat vel violentè & aperte, vel clam & astuté. Prius eorum est qui in via latrocinantur aut domos diripiunt & vi auferunt bona vicini sui: posterius furum est qui bona vicini clam eum auferunt. Uter horum peior sit non contendam, sufficit utramque injustitiæ speciem ejusmodi esse quæ homines Deo invisos, humanæ societati infestos reddat; & res maximis malis etiam in hoc mundo, mors enim furti supplicium constituitur, exponat; & pauci sunt hi

crim-

Dies

crimin-

cedem

demen-

missur

hac affi

sua ac

infini-

homin

quitur

traord

porali

tiâ & v

Si hæc

ssimam

pecunia

animar

dus tot

ille qui

ipse re

has nu

qui ed

nus à r

duci p

sunt qu

cum sci

multi c

modò

emere.

quæ cal

restitu

terit, n

à vicini

repugna

speciem

traret.

criminibus diu assueti, qui non hanc tandem sceleris mercedem referunt; nec sanè dubitandum est, quin extremae dementiae sit, si quis speret se semper impunè furtum admitturum; oportet enim ut eorum omnium quos injuriâ hæc affecit, quorúmque ingenia ut eum detegant, damna sua acuent, industriam & solertiam eludat; imò quod infinitò amplius est, oportet ut Dei justitiam, quæ hos homines usque ad exitium, etiam in hoc mundo persequitur, quod furtorum astutissimorum detecciones extraordinariæ testantur, eludat. Si tamen ab ultione temporali se posset defendere, nihil equidem nisi resipiscencia & vitæ emendatio eum à vindicta futura tutari potest. Si hæc pericula perpendantur, apparebit furem damno-
sissimam negotiationem instituere, surripit enim vicino pecuniam aut pecora, horúmque mercedem, vitam aut animam suam, forsan utramque rependit; si autem mundus totus vile nimis pretium sit pro una anima, quod ille qui animarum valorem optimè tenuit, quoniam eas ipse redemit, asserit, *Mar. 8. 36.* quantæ dementiae est has nugis levissimis permutare? Quod multi faciunt, qui ed usque se furto assuefecerunt, quòd nequeunt manus à re levissimâ, vilissimâ abstinere. Sub hoc capite reduci possunt bonorum surreptorum receptores; sive ii sunt qui ea recipiunt tanquã furti conscii, seu qui ea emunt cum sciant aut saltem credant furto esse ablata; hujus multi qui à furto abhorreere præ se ferunt rei sunt, si modò possint rem viliori pretio quàm quo vulgò solet emere. His etiam accenseri possunt, qui bona vicini, quæ casu inveniunt, celant; hæc enim quicumque non restituit si proprietarium aut noverit aut investigare poterit, nihil aliud quàm furtum perpetrat. Detinet enim à vicino illud quod jure suum est; nec sanè charitati repugnat affirmare, quòd qui hoc facis crassiorem furti speciem, nisi plus hinc periculi à lege metueret, perpetraret.

Fraus. Tertia species injustitiæ est *Fraus*, cujus tot diversæ species esse possint, quot sunt commercii & contractuum inter homines occasionēs.

2. Has omnes recensere impossibile est, puto tamen posse ad duo fraudum genera revocari; nempe quæ in rebus fidei commissis, quæque in commercio & contractu consistunt; nisi quod huc reduci nequit *fraus* quæ ludo committitur, quam non minùs **damnandam** censet quàm reliquas duas.

*Fraus in re
fidei commissæ.*

3. Qui fidem fallit in re sibi commissâ, atrocis injustitiæ, ejusque perfidiâ plenissimæ reus est, cum hoc sit duo scelera maximè nefanda, fraudem nimirum, & promissionum violationem conjungere: quodcumque enim res fidei committitur, promissum aut implicatur, aut exprimitur; rem enim fidei commissam accipere, per se includit promissum delitatis. Fides fallitur aut vivis, aut mortuis servanda. Vivis, diversis modis pro diversitate rerum fidei commissarum; aliquando res omnes in genere fidei alicui committuntur, ut cum *Potipharus* quicquid suum erat *Josepbo* commisit, *Gen.* 39. 4. ut cum curatoribus minorum natu bona committuntur; ut & aliquando res omnes dispensatoribus: aliquando restricta magis & limitata fides est, ut cum quis alteri permittit pro se negotiari aut contrahere in re aliquâ particulari; aut cum res quædam alicui committatur pro arbitrio suo dispensanda & administranda; sic usu venit, ut pars bonorum heri huic, pars altera illi servo mandetur: quicumque in his & similibus fidelem operam fidei commissori non præstet, perinde ac si suæ res ageretur, qui aut negligenter perdit aut prodigè absumit, aut in suum usum convertit res fidei suæ commissas, immanis huius peccati nempe fidem fallendi reus est erga vivos. Per ritum qui cum sibi mortui testamentum mandetur ex animo

mortui non agat, sed se ipsum rebus aliis legatis locupletet, hujus peccati erga mortuos reus est, quod ideo atrocius est quoniam mortui fraudi huic occurrere, aut remedium adhibere, quod vivi possunt, nequeunt. Hoc nihil aliud est quàm sepulchra diripere, à quo furti genere adeò abhorrent homines, ut nemo nisi furum impudentissimus hoc audeat. Utraque autem hæc fraudum genera magis nefaria adhuc audiunt, cùm vel ad Deum immediatè aut pauperem spectant, hoc est cùm res fidei commissæ vel cultui divino, vel charitati consecrantur. Hoc enim fraudem & perfidiam sacrilegio cumulat, fidemque fallentem execrationibus istis subjiciet, quos qui præsentis lucri gratiâ subire non recusat, contractum non minùs imò magis damnosum init quàm Gehazi, 2 Reg. 5. 27. qui ut vestes Naamanis obtineret, etiam lepram suam contraxit.

4. Fraudis species altera in commercio & contractibus versatur, in *In Commerciis.* quibus fraudi locus est & in emprore & venditore. Fraus venditoris vulgo in mercis vitia celando, aut ei charum nimis pretium imponendo, consistit.

5. Rei vendendæ vitia celandi modi vulgares hi sunt; *Venditoris in celandis vitiis mercis sue.* aut primò negando eam hoc vitio laborare, imò forsan propter virtutem oppositam laudando; quod sanè directè mentiri est; & nihil aliud, quàm fraudem mendacio augere; cui etiam perjurii scelus accedit, si mendacium illud quod sæpe nimis solet, juramento confirmetur: Heu quantus hic peccatorum cumulus! quantus sanè sufficit ad depressendam miseram animam usque in perniciem. Hoc tamen omne audent scelesti, tantum ut paululum pecuniæ vicino suo extorqueant, idque aliquando tam parum, ut mirandum sit quenquam qui sibi esse animam senserit, eam tam misero, tam vili pretio posse æstimare.

æstimare. Secundò artem adhibendo ut res pulchra videatur, ejusque vitia tegantur; quod nihil aliud est quàm mendacium agere, quanquam non dicere, quod eodẽm redit, & propositum fraudandi & fallendi, non minus quàm impudentissimum perjurium in se continet. Tertiò licitatore imperitum deligendo. Ars hæc ut opinor nimis negotiatoribus familiaris, qui merces vitiosas peritis nolunt ostendere, sed iis tantum quibus propter imperitiã vitia non cernuntur; quod idem planè fraudis genus est cum priori, eodẽm enim tendit, emptoribus nimirum imponere; nec multum refert, an hoc arte meã, an imperitiã suã efficiam: hoc certum est, quod qui justè agit, emptori id quod empturus sit notum facere debet; si autem præ imperitiã discernere nequit, imò si mercis vitium actu non deprehendat, hoc ei monstrare obligatur, eum aliter pecuniã emungit pro eo quod non habet: supponit enim virtutem istam rei emptor inesse, 'quam tu probè nōsti abesse; possis igitur pui jure pecuniam ab illo accipere pro bonis alienis, quas optimè nōsti te non posse in manus suas tradere; hoc tamen fraudis esse nemo ut opinor inficias ibit. Ad hoc caput vitia mercis celandi reduci potest fraus ista quæ in lancibus falsis & mensuris falsis consistit: hoc enim vitium in quantitate, ut illud vitium in qualitate mercis emptorem celat; hoc etiam est eum pecuniã emungere pro eo quod non accepit; hoc fraudis genus speciatim designatur à *Solomone*, *Pro. 11. 1.* & hæc ei nota assignatur, quod sit *Domino abominationi*.

Mercem nimio taxando.

6. Secunda pars fraudis in venditore consistit in nimio æstimando mercem; quanquam enim mercem suam non obduxit, aut vitia ejus non celavit, & consequenter justè hoc respectu egit, si eam charo nimis taxat, emptorem fraudat; id charum nimis appello quod rei intrinsecum valorem superat, abjuncto modò lucro, quod negotiatoribus omnibus

rerum venditione concedi supponitur. Quicquid hoc lucrum excedit, aliquo ex his modis obtineri probabile est; aut primò emptoris ignorantia in rei pretio, in tuum commodum abutendo, quod perinde est ac si in rei qualitate ei imposuisses, hoc tamen suprà demonstratum est fraudem esse: aut secundò ex alterius necessitate lucrum tuum captando; sentis aliquem præsentis & magnæ rei indigentia premi; hæc ei imponendi occasione oblatâ gaudes, hoc est hominem expilare & opprimere; de quo peccato suprà disserui: certum enim est nihil posse rei pretium augere, nisi aut tibi ipsi chariùs constitit, aut in se solito præstantior sit; fratris autem tui indigentia neutrum horum efficit; sua nuditas non efficit ut tibi chariùs constent vestes, quas illi vendis, aut ut in se meliores sint. Eos itaque propterea chariùs æstimare, negotiandi rationem commutare est, fratrisque necessitates & egestates vendere, quæ sanè ars illicita est. Aut tertio imprudentia emptoris in tuum commodum abutendo; rem aliquam forsân emptor affectat, sic ut affectûs æstus ratio abripiatur, & quovis licet pretio hanc sibi emendam statuatur; si hoc intellecto rei pretium auges, eum stultitiam suam emere cogis, quâ nihil unquam cariùs emitur; certum est nihil intrinseco rei valori ex affectu suo accedere, non magis quàm antea ex necessitate suâ; nihil itaque hinc debere pretio accedere. Qui itaque velic justè agere in merce vendenda, non debet occasiones omnes fraudandi quas emptoris imprudentia præbeat captare, sed seriò considerare quanti res valet, & quanti sic alteri venditurus, qui non esset ad eò fraudi opportunus, & consequenter rem ei majori pretio non indicare.

7. Ex parte emptoris non sunt plerumque tot fraudis opportunitates; fieri tamen potest, ut quis mercem vendat cujus valorem non probè tenet; nec tunc magis licebit emptori ignorantia venditoris abuti, quàm licebat antea venditori emptoris; quod autem sæpissimè accidit,

*Fraus in
Emptore.*

accidit, est, necessitate aliquando venditorem perinde ac emptorem premi: cogit aliquem interdum necessitas ut mercem statim vendat, nec expectet dum pretio majori vendat; si hanc occasionem emptor arripit quò mercem viliori pretio, quàm quo decet, emat, necessitati fratris infidiatus, ejusdem vitii reus est, cujus ut suprà demonstratum est, venditor erat.

*Multa sunt quæ
ad fraudem impel-
lent in negotiando.*

8. In toto hoc commercii negotio tot sunt fraudis opportunitates, quòd se quemque constanti proposito, imò amore justitiæ communire oportet, nè in temptationem incidat. Ut enim verbis utar sapientis, Eccl. 27. 2. *Ut clavus hæret inter commissuras lapidum, sic peccatum inter venditorem & emptorem.* Fraus adedò commercii omnibus intexitur, ipsiisque principiis, & fundamentis artis cujusvis immiscetur, quòd ad fraudem eodem tempore quo ad artem Tyrones instituuntur, quæ professionis suæ pars hæc esset; ita ut hodie in arte sui peregrinus dicitur, qui fraudare nescit; quique ad fraudes omnes optimè instruitur, sibi gratulatur & applaudit, imò forsan gloriatur apud alios quòd vicinum suum egregiè decepit.

Quàm pudendum hoc est nos Christianos, quibus perfectiora præcepta charitatis præscribuntur à Domino nostro, tam procul ab eorū observatione recedere, quòd communes justitiæ regulas, quas ipsa natura dictat, dediscimus! nullæ enim ut opinor sunt injustitiæ species quæ possessiones vicini nostri hîc notatæ, quas pro injustitiis non haberet sobrius gentilis; quod igitur Sanctus Paulus Judæos monuit, Quòd nomen Dei inter Gentes blasphemabatur propter repugnantiam quæ inter eorum ritum & leges cernebatur; hoc idem Christianos monuit hodie licet, nomen Christi blasphemari inter Turcos & Paganos propter flagitiosas & infames vitas eorum quæ se Christianos appellant; & speciatim propter hoc in
justitiæ

justitiæ peccatum: prohi pudor! professionem nostram ab his convitiis tandem vindicemus, hæc scelera derelinquendo; quod apud nos efficere, hæc unica consideratio valere debet.

9. Nec tamen aliæ defunt, inter quas una est ejusmodi quæ virum quemcunque mundo licet addictissimum persuadere valeat; nimirum has fraudis artes ad eum locupletandum non conducere: arcana quædam maledictio fraude partis adhæret, quæ cancri instar lucrum omne quod à fraude proventurum expectabatur exedit; nec hoc ullus dubitat, qui sacris literis fidem habet: in his enim Textus in hunc sensum ubique occurrunt. *Qui opprimis tenuem ut amplificet rem suam, tandem ad egestatem deveniet, Prov. 22. 16. & Habb. 2. 6, 7. Va multiplicanti non suum (quousque tandem) & numerose aggreganti penes se densissimum lutum: Annon repente consurgent, qui mordeant te, & expergiscentur divexaturi te, & eris continenti conculcationi eui?* Hoc plerumque fatum eos manet, qui alios expilant & diripiunt, ipsi in alios tandem incidunt, à quibus pari ritu spoliantur. Locus est apud Prophetam *Zachariam cap. 5.* præclarissimus, ubi per volumen volans significatur execratio quæ procedit contra hoc peccatum, *ver. 4. Hanc profero, dictum Jehovæ exercituum, ut invadat domum furis & domum jurantis per nomen meum falsò, commoransque in domo ejus consumat eam, & ligna ejus, ac lapides ejus.* Ubi videtis furtum & perjurium esse duo scelera contra quæ execratio hæc dirigitur; quæ duo conjuncta in omni fraude reperias; hujus execrationis natura est, domum consumere, & fundicus delere bona omnia illius qui alterutrius criminis reus est. Ad hunc modum dum expilare, & diripere vicini bona, & domum cupis, ignem & ligna congeris quibus tuam incendas. Minarum harum effectus sæpissimè cernimus in adversis istis casibus, quæ bona

Non est fraus ad divitias congerendas accommodata.

- malè parta plerunque insectantur, quod cùm aliorum res agitur unusquisque observare solet: quisquis enim vicini sui bona diminui & dilabi cernit, statim reminiscitur hoc fraude aut oppressione partum fuisse; stupidi tamen adeò sumus, & lucri cupidine excæcati, quòd qui hoc in aliis observavit, ad seipsum applicare non solet; ideoque nihilo minus avarus aut iniquus est, quanquam tam severè in aliis puniri hæc crimina videat.

*Animam in
æternum perdit.*

10. Heu tamen! si tibi præstare posses malè parta bona, sic ut auferri non possent; si tamen reminiscaris quantò tibi constituta sint in mundo futuro, non est cur de spoliis his glories. Tu te astutum ducis quòd fratrem tuum circumvenisti, cùm equidem interim alius est qui te circumveniat, & eo te fraudet quod iniquum tuum lucrum millies pretio superat, animà nimirum: Diabolus hîc agit, ut solent piscatores, qui magnam piscem capere velit, hamo pisciculum minorem induit, quem magna piscis ut voret accedens ipsa capitur: sic tu dum fratrem pauperem voraturus inhias, immani isti helluoni nempe Diabolo prædæ factus es. Heu quàm miserum hoc tibi calamitatis levamen apud inferos erit, quòd hîc divitias in terris reliquisti, cùm te interim illîc deficiet, quod mendicissimò hîc suppetit, nempe guttula aquæ ad refrigerandam linguam tuam! Hoc perpende, & in posterum tecum statue operam omnem & diligentiam quam ad alios fraudandos adhibuisti, in hoc te esse collaturum, ut te ipsum in tuto colloques à fraudibus magni istius veteratoris diaboli.

*Restitutionis
necessitas.*

11. Quod ut efficias, omnino opus est ut ablata, omnibus quas injuriâ auferisti, restituas: quamdiu enim lucri aliquid injusti tecum detines, hoc velut arra est, qua jus plenum ad animam tuam in Diabolum transi-

transfertur. At forsan objici potest, locum aliquando restitutioni non dari; injuriâ affectus jamdudum mortuus est: hoc dato, hæredibus suis in quos jus suum transtulit restituendum est. At forsan ulterius objici potest, aliquem diu jam vitam egisse in hoc peccato, & consequenter plurimos injuriâ affecisse qui jam è memoria sua elapsi sunt, & alios quos jam invenire non potest; si res ita se habeat, huic consulo, primò ut eos omnes ad memoriam suam revocare, & invenire, quos unquam injuriâ affecit, sedulò adnitatur. Secundò si magnâ diligentia adhibitâ hoc impossibile sit, fiat restitutio in pauperes: & quò integra fiat & non dimidiata, diligenter inquirat in lucrum injustum usque ad minimum scrupulum: hoc si accuratè fieri nequit, quod sanè iis accidat necesse est qui fraudis actus multiplicarunt, saltem generalem aliquam sibi regulam constituat ad quam restitutionis mensuras exigit; exempli gratiâ, negotiator scire nequit, quantum fraude suâ lucri fecit in singulis mercibus quas minutatim distraxit, possit tamen conjecturâ assequi an cariùs æquo vendidit usque ad valorem tertiz aut quartæ partis mercium suarum, quod cum invenerit, tantum ex bonis suis quæ negotiando acquisivit fac restituat: oportet autem unumquemque hac in re cum bona fide agere, tanquam in conspectu Dei, nec ex oblivione suâ occasionem arripiat restitutionem suam decurtandi, sed in excessu potiùs errans, nimium potiùs restituat quàm parum: si nimium forsan restituat, non est cur queratur nimio sibi constare expiationis sacrificium, nec sanè queretur si ardentè cupiat expiationem. Plurimæ aliæ difficultates de re restitutionis possint occurrere, quæ quoniam prævideri non possunt, de his particulatim hic agere non possum; at ideo magis ab hoc vitio injustitiæ abhorrere debent homines, quò magis difficile si non impossibile videtur, restitutionem facere: eoque magis sollicitos esse ut vitium illud quod hujus injustitiæ radix est, nimirum avaritiam, extirpent.

Dies Dominicus XIII.

De falsis Rumoribus, Falso testimonio, Calumniis, Sufarris; de Irrisione propter Infirmitates, Calamitates, Peccata, &c. De Justitiâ Positiva, de Veritate. De Mendacio. De Invidia, & Detractione. De Gratitude, &c.

Sect. I.
Fama Vicini.

Quartæ species justitiæ negativæ circa exaltationem vicini versatur, quam violare aut minuire falsis rumoribus non licet. Falsorum rumorum duo genera sunt. Prius, cum quis aliquid de vicino suo affirmat, quod falsum esse pro comperto habet: posterius, cum levem aliquam rei affirmatæ suspicionem, aut opinionem imbibit, easque tam incerto subnixas argumento, quod non minus probabiliter falsa quam vera res esse potest; in quibus casibus magno se reatu involvit, qui quiddam de vicino affirmat. Quod in priori casu nemo dubitabit, unusquisque enim agnoscit summæ improbitatis esse, mendacio conficto alterum defamare; nec sanè ratio ulla est, cur posterior species narrationum reatu vacet: qui enim rem incertam pro certa narrat, mendax est; si autem non pro certa, sed tantum probabilis, quanquam non mendacii, injustitiæ tamen reus est; vicini enim sui famam lædit; homines enim tam proclives sunt ad fidem adhibendam malo de aliquo affirmato, quod levissimæ suspicio si semel evulgatur, ad hoc sufficit. At horrendum mercede injustitiæ est propter levem quamlibet suspicio-

nem, aut inanem conjecturam vicinum nostrum tanto malo quantum in nobis est exponere; præcipuè si consideretur suspiciones hujusmodi ab animo malevolo, moroso, & ad carpendum propenso potiùs nasci, quàm à vero aliquo vicio in homine de quo suspicio oritur.

2. Falsos hos rumores disseminandi methodus non eadem; aliquando nudà & apertà, aliquando astutà & secretà res peragitur: apertam voco, quæ vel

Falsum Testimonium.

in falso testimonio ferendo coram tribunalibus justitiæ consistit; hoc autem hominem, non tantùm existimationem suam violando, sed multiplici aliâ ratione lædit; hoc enim eum supplicio crimini quod ei intenditur à lege constituto tradit; & pro natura criminis allegati majori eum aut minori damno afficit: si autem crimen ei intendatur atrocissimæ naturæ, hoc etiam usque ad vitam pertingat, quod *Nabotho* accidit, 1 Reg. 21. Quàm grave & atrox hoc peccatum sit respectu & homicidii, & perjurii, possis ex iis discere quæ de istis peccatis supra disserui; hinc de eo agendum est tantùm quàm existimationem vicini spectat, cui sanè nequit acerbius vulnus infligi, quàm cùm vir criminis gravissimi insimuletur, idq; publicè & testimonio confirmati; vulnus sanè vix medicabile, quamcunque licèt postea curam adhibeat accusator ut eum purget à crimine: quicumque igitur hujus reus est, nefarium scelus contra vicinum admisit; hoc est quod expressè prohibetur in Nono Præcepto, quòdque sanctione divinâ eadem poenâ in delatore puniendum erat, cui falso testimonio delatum subjicere voluit, *Deut.* 19. 16.

3. Est & alia methodus quàm falsi rumores feruntur, nempe propatulâ, & frequenti narratione ficti criminis, quanquam non coram magistratu ut antea, coram tamen quibuscunque obviis, iisque præcipuè qui calumniam dissipare aptiores videntur. Hujusmodi narrationibus

Publica calumnia.

acerbæ

acerbæ contumeliæ, & convitia admisceri solent; calumniatorum enim familiaris ars est, eos quos defamare convitiis proferre, ut criminationis acerbitate auditorum mentibus penitus omnia imprimantur: gravis hæc injuria est, siue convitia, siue calumniam consideres, utrumque enim cælo excludit, sic *Psal. 15.* in quo vir integer describitur qui cælum hæreditabit, hæc inter virtutes suas non minima recensetur, *ver. 3. Quod non obtrahat linguâ suâ proximum suum.* Et quod attinet ad convitia, hæc variis in locis inter opera carnis, quæ homines hîc ab Ecclesiâ, eos excommunicationi subjungendo, abscindunt, ut videre est, *1 Cor. 15. 11.* & à Regno Dei excludunt in posterum, *1 Cor. 6. 10.* Apostolus recenset.

4. Methodus altera clandestina magis *Sufurrus.* falsos rumores disseminandi ea est, quæ *Sufurrator* insitit; qui passim vagatur calumnias in aurem clam insufurraans, non quod minus, sed quod magis publicæ fiant: hæc enim arte quæ calumnie tanquam secreta aliis committuntur, facilius fidem inveniunt, & latius disseminantur: Qui enim fabulam hanc tanquam secretum ab uno accepit, alteri impertit ut ejus secreti participatione gratiam ineat; & sic fabula per ora volitat, donec per totum oppidum se diffudit. Hæc species calumniatorum reliquis omnibus periculosior est: hic enim nebulâ se obducit, & cunctis authorem tacens injungit: Ideoque cum in publicis criminationibus delato se purgandi, & delatorem detegendi occasio aliquæ detur, hic nil tale potest evenire; inopinanti enim nondum discernente delato serpit calumnia, tanquam arcanum virus, & effecta immedicabilia producit. Peccatum hoc sufurrandi inter ingentia illa crimina quæ reprobæ mentis effecta sunt à Sancto Paulo recensetur, *Rom. 1. 29.* Est quidem vulnere omnium, quæ lingua gladius iste infligit, maximè immedicabile; perniciæ & pestis societatis humanæ, nec tantum privatos homines

famâ suâ & existimatione spoliât, sed etiam totas familias, imò sæpè publicas societates pace suâ ; quot ruinas, quot dissensiones peperit hoc unum peccatum ? *Solomonis* observatio est, *Prov. 16. 28. Susurro dividit optimos amicos.* Et quidem de linguis huic vitio operam dantibus affirmare licet cum Sancto *Jacobo, cap. 3. 6. quod inflammata sunt à Gehennâ.*

3. Tantus hujus peccati reatus est, quòd ab inferioribus gradibus, qui hic ducunt, sedulò abstinendum est : Varii hujus peccati gradus. hi multi sunt, quorum primus est aures admove- re iis qui calumnias circumferunt, eosque fovere : qui enim hujusmodi viros excipiunt & foveant, ad peccatum hoc eos stimulant : ut enim est in omnium ore, si receptores non essent, fur non esset ; sic si non essent qui falsis rumoribus auscultarent, nec etiam essent qui eos dissiparent. Secundus gradus est, facilem nimis fidem rumigerulis præbere : Sic enim finem suam hi pariter assequuntur ; cupiunt enim hoc efficere, ut hic, aut ille malè apud omnes audiat : quod ut efficiant, conantur, ut primò malè audiat apud particulares quosdam homines. Si igitur te in hanc opinionem perduxerunt, hucusque res illis benè cessit, & quod te ipsum attinet magnæ injustitiæ reuses erga vicinum, dum male de illo immeritò sentis, nec enim justo fundamento opinio tuæ nititur, si solâ accusatione calumniatoris. Tertius gradus est, aliis impertire hanc calumniam quo efficeris criminis ejusdem particeps, postquam enim sine causâ & injustè de eo existimare cœpisti, conaris ut hoc idem alii faciant ; hoc proximè accedit ad reatum primi susurronis, nec minùs ad violatorem famæ & existimationis vicini tendit. Hi diversi gradus tam arcto nexu inter se cohærent, quòd difficile erit ei qui in unum incidit, ab alio se retinere ; & quidem qui vicinum suum calumniis defamatum audiens oblectabitur, tam malevoli ingenii censendus est, quòd probabile non est ut à calumnia

lumnia disseminanda abhorreret: qui igitur se immunes ab hoc vitio præstabit, videat nè rumigerulis faveat ac indulgeat; nec hoc tantum ad innocentiam suam, sed ad pacem necessarium est: his enim si semel aurem præbeas, diutius pacatè vivere non licebit, iram enim cum incitabunt contra eos qui tibi & conjunctissimi & charissimi sunt: Sufurro igitur & obrectator pro communi humani generis hoste habendus est, cum non minus iis quibus calumnias narrat, quam iis quos calumniatur inimicus sit.

*Irrisio &
contemptus.*

6. At præter hanc apertam calumniandi methodum alia est, quâ vicini benam famam violamus & minuímus, id est contemptu & vilipendio, cujus commune hoc effectum est eum irridere & subsannare; hoc autem cujus existimationi non parum derogat: Plerique enim opiniones credulitate imbibunt non judicio assument; si quem igitur contemni & irrideri viderint, ad eum hoc ritu tractandum & ipsi proni sunt. At præter hoc contemptus effectum, in ipso actu alios contemnendi & aspernandi, magna injustitia includitur: tria enim solum plerumque sunt quæ in contemptus materiam adhibentur (nisi apud eos à quibus virtus & religio contemptui potissimum habentur, qui contemptus non tantum injuriam in vicinum nostrum sed summam in se Dei contumeliam continet, cujus gratiâ vicinus contemnitur,) tria illi sunt: primò infirmitates, secundò calamitates, tertio peccata, quorum neutrum justa in alios insultandi causa nobis esse potest.

Propter infirmitates.

7. Primò quod ad infirmitates attinet, siue corporis, siue animæ, siue in deformitate & vitio unius, siue imbecillitate & stultitiâ alterius consistant; hæc ejusmodi sunt quibus mederi non est penes hominem, nec igitur ei vitio vertenda sunt: ad hunc modum visum est sapienti Creatori dona sua dispensare, qui corporis

tiſque excellentias pro lubitu ſuo largitur; hominem igitur propter hos defectus contemnere eſt conſequenter Deo exprobrare, qui ſic rem diſpenſavit.

8. Quod ad calamitates & miſerias attinet, in quas homo incidit, ceu egeſtatem, ſeu ægritudinem, ſeu aliam quamcunque, hæc etiam à providentiâ Dei diſpenſantis proveniunt, qui exaltat & dejicit pro arbitrio ſuo, nec noſtrî eſt in providentiæ ſuæ cauſas inquirere, quod multi ſolent, qui cùm calamitate aliquem laborare cernunt, hanc ſtatim in crimen aliquod extraordinarium tanquam cauſam rejiciunt, quanquam particulare aliquod crimen cujus eum accuſent non patet: Obtemerarium hujusmodi judicium ſervator noſter Judæos corripit, *Luc. 13.* ubi ad extraordinarias calamitates *Galilæorum* reſpiciens, eos interrogat, *ver. 2, 3.* *Putatis hos Galilæos præ omnibus Galilæis peccatores fuiſſe quod talia paſſi ſint? Nequaquam, dico vobis: imò niſi reſpiciatis, omnes iidem peribitis.* Quum videmus aliquos magnâ aliquâ calamitate afflictoſ, noſtrî non eſt eos, ſed noſmetipſos judicare, & mala iſta quæ peccata noſtra meruerunt poenitentiâ avertere; afflictoſ autem probris & convitiis infeſtari, immanis iſta inhumanitas eſt quam *Pſalmiſta* tanquam improbitatis apicem notavit, *Pſal. 69. 27.* *Quia quem tu percuffiſti perſequuntur, & ſecundum dolorem confefforum tuorum narrationes contexunt.* Calamitatibus quibuſcupque oppreſſis commiſeratio noſtra jure debetur; quàm iniqui igitur ſunt qui tantum abſunt à debito hoc ſolvendo, quod contemptu & contumeliâ afflictoſ laceſſunt?

9. Imò ipſis hominum peccatis, quam hæc quiddam in ſe magis voluntarium continere videantur, hiſ tamen prius officiū commiſerationis jure debetur; idque ſummo gradu, quoniam hæc homines miſerrimos addunt. In hiſ omnibus ſi conſideramus, nos ipſos

Propter calamitates.

Propter peccata.

iisdem

iisdem esse obnoxios, & divinæ tantum misericordiæ debere, quod maxima aut peccata aut calamitates in quæ alii inciderunt effugimus; magis sanè decebit Deum cum gratiarum actione suspicere, quàm miseros hos cum contemptu despiciere. Patet tandem manifestæ esse iniustitiæ fratres irridere, & contemnere; cui addè quod tantum huius effectus necessariò sequitur, nimirum quod hinc efficitur, ut ab aliis contemptui habeantur; & inficias ire nemo potest, quin hoc sit immanis & nefaria iniustitia adversus famam & existimationem vicini nostri.

*Existimationem
ludere gravis
injuria,*

10. Quàm immanis injuria sit vicini existimationem violare ex his duobus æstimemus, primò ex rei quæ vicinus spoliatur pretio; secundo ex difficultate damnum refarciendi. Quod

ad primum, omnibus notum est, bonam vicini existimationem esse rem quæ ab illo magni penditur, & sæpe numero ipsâ vitâ charior habetur, ut patet ex variis periculis quæ lubenter subeunt homines ad conservandam existimationem errore tantum hominum fundatam. At certum est, bonam famam ab optimis viris inter summas humanæ vitæ foelicitates æstimari meruisse aliquibus etiam, speciatim iis qui negotiando se alunt, tam necessaria est bona existimatio, ut meritò inter cetera vivendi media recensenda sit: non est igitur leve crimen homini rem istam auferre quæ ei meritò tam chara & utilis sit.

*Et non re-
paranda.*

11. Secundò difficultas damnum refarciendi atrocitatem injuriæ adauget; quæ difficultas in hoc casu tanta est, ut potius impossibilitas quàm difficultas dicatur. mala enim de quopiam opinio animo cui semel infixæ non faciliè evellitur; adeò ut calumniator magis impetito non est dissimilis, qui manes quos nequit sedare vocat. Imò supponamus licet plerosq; ita animo comparatos ut malam de aliis opinionem non minùs faciliè dimittant

quàm

quàm admiserant ; unde tamen constat, etiam si calumniator palam calumnias suas retractaret, retractationem etiam in cujussibet aures perventuram esse cui exaudita calumnia est ? Quòd si verò unus tantùm sit (ut probabile est quamplurimos esse) cui hæc retractatio non innotescat, compensatio quidem damnum non exæquat.

12. Horum consideratio homines ab hac injuria inferenda absterret, *Reo tamen pro viribus nitendum ut injuriam compenset.* nec tamen adhiberi debet ad eos excusandos qui injuriam intulerunt, quominus pro viribus damna refarciant ; quanquam enim plusquam probabile est æqualem restitutionem fieri non posse, hoc tamen pro viribus conandum est ; quæ restitutio ad veniam obtinendam adeò necessaria est, quòd hanc sperare nisi illâ priùs factâ non licet : quicumque igitur de suis peccatis hujus generis poenitentiam reverâ agere velit, ei omnibus mediis prudentibus ut vicinum suum in eum dignitatis & honoris gradum restituat à quo eum dejecit, conandum est ; quod si fieri nequit nisi dedecus sustinendo calumniam suam publicè agnoscendi, sustinendum hoc potius est, quàm ut hanc necessariam justitiæ partem quæ homini injuriâ affecto debetur, non expleat.

13. Differui jam de quatuor partibus justitiæ negativæ erga vicinum : *Justitia incogitationibus.* hoc tantùm amplius adjiciendum est, quòd hæc justitia non tantùm verba nostra & facta, sed etiam cogitationes nostras, & affectus respicit ; non tantùm nocere, sed & odisse prohibemur : nec tantùm ab his malis inferendis, sed etiam imprecandis vicino coercemur ; nec etiam si vicino hæc mala contingant, voluptatem inde capere fas est ; oblectari non licet aut peccato animæ, aut noxâ corporis vicini nostri : nec ei licet invidere bonum aliquod quo fruitur, aut illius possessionem concupiscere ; nec sufficit linguas nostras ita coercere, nè ei obrectemus, aut convicium
O faciamus,

faciamus, si tamen eâ animus noster malitiâ inflectur, inficiatur, quæ nos ei infamiam imprecari, aut de illius infamia gaudere cogit, quanquam nos ad illam nihil contulimus: hoc legis Divinæ proprium est, quod ad cor usque penetrât, cum lex humana ad verba tantum & actiones extendi potest: cujus in promptu ratio est, quoniam Deo soli legislatori corda hominum patent: quanquam igitur lingua & manus nostra omni prorsus culpâ vacare debent, nisi etiam cor purum sit, ad nos recte absolvendos hoc non sufficit: præclarum igitur est Salomonis consilium, *Prov. 42. 3. Supra omnem observationem custodi cor tuum; nam ex eo prodeunt actiones vitæ.* Vigili custodiâ cor nostrum muniamus, nequa cogitatio malitiosa aut iniqua illud ingrediatur: idque non tantum quoniam hujusmodi cogitationes viam faciunt ad actus apertè vitiosos, sed etiam quoniam eâ nos labe hæ inquinant, quæ nos incapaces beatificæ Dei visionis reddunt, quem videre nemini nisi puro corde promittitur, *Matt. 5. 8. Beati puri corde, hi enim Deum videbunt.*

Iustitia positiva. 14. Accedo jam ut de altera parte iustitiæ nimirum positivâ agam, quod nihil aliud est quàm suum, *i. e.* quicquid nomine aliquo à nobis jure exigi potest, cuique tribuere: hujusmodi rerum quædam toti generi humano debentur, quædam conditionibus certis restricta, non nisi virtute harum conditionum debentur.

Verum dicere generi humano debetur. 15. Prioris generis, *i. e.* earum rerum quæ omnibus in genere debentur, prima, veracitas est; hanc omnibus in genere debemus: Sermo nobis datus est ut esset commercii & consociationis instrumentum, animique sensum qui aliter intelligi non posset expormendi: sine hujus ope incultus foret & planè ferinus convictus noster. Cum igitur ad utilitatem & commodum generis humani sermo datus est, jus postulat ut in hunc finem adhibeatur: qui autem

mentitur,

mentitur, tantum abest ut debitum hoc solvat, quod sermonem ad fraudem aliis & injuriam faciendam adhibet.

16. Multa huc afferri possent, ut ostendatur, quot nominibus nos omnibus vera loqui obligamur; at ad Christianos cum scribo, non opus est aliis argumentis quam expressis Sacrarum literarum præceptis hoc evincam: jubet Apostolus, *Eph. 4. 25. ut deposito mendacio, veritatem loquamur quisque proximo suo*: & *Col. 3. 9. Ne mentimini aliis adversus alium*: & *Prov. 6. 17. Lingua mendax inter ea recensetur quæ sunt Deo abominationi*: imò eò usque odio habet Deus mendacium, quod id ut approbet adduci nequit, sanctissimus licet & Religioni maximè utilis mentienti finis proponatur; qui mentitur quanquam zelo Dei permotus, reus habebitur, *Rom. 3. 7.* heu qualis tunc illam hominum multitudinem damnatio manet, qui contrario prorsus sine proposito mentiuntur! quidam malevolentia impulsæ ut aliis damnum inferant: quidam avaritia ut vicinum fraudent: quidam superbia ut se ostentent; quidam metu ut periculum effugiant, aut crimen celent: hos tamen omnes rei absurditate superant vani isti, qui nec apparenti aliqua tentatione incitati, incredibilia narrare historicè gestiunt, unde nihil sibi acquirunt præter infamem vanorum & mendacium appellationem.

*Mendacium in
Sacris literis ex-
pressè prohibetur.*

17. Eò usque obtinuerunt hæc varia mentiendi genera, quod veritas res quædam mira & insolita videtur, adeò ut res inventu difficilis sit vir ille quem *David* describit, *Psal. 15. 2. Qui veritatem ex corde loquitur.* Adeò mendaciis affueverunt homines, quod levi aut nulla de causa mentiuntur, se interim & Deum & homines latere arbitantes: at magno pere falluntur; non est enim peccatum (quod celare

*Peccati hujus
stultitia &
frequentia.*

ullo modo conamur) quod facilius patet etiam hominibus: raro evenit, ut qui mentiendi consuetudine tenentur, se ipsos (tenaci licet memoriâ sint) aliquando non prodant: quod cum accidit, non est aliud peccati genus quod majori omnes contemptu & opprobrio infectantur; mendax enim summæ apud omnes infamiae & dedecoris appellatio censetur. Quod autem ad Deum attinet, insani est sperare, posse dolo aut arte quacunque mentem nostram illum celari; opus non est ut accidentali aliquâ ratione prout hominibus, ita illi veritas pateat, cor ipsum perspicit, & in ipso loquendi momento, dicti falsitas ei constat: Deinde eò quod Deus veritatis sit, mendacium non tantum odisse sed & punire tenetur: cui consentaneum est, quod mendaces inter illos numerantur qui Novâ Hierosolymâ excluduntur, *Rev. 21.* Nec hoc tantum, sed etiam locum sortiuntur in lacu qui ardet flammâ & bitumine. Nisi igitur eodem animo sis quo iudex ille iniquus, de quo Christus loquitur, *Lu. 18. 2.* qui *nec Deum timebat, nec hominem reverebatur*, statuas oportet hanc te iustitiæ partem culturum esse, & mendacio valedicturum esse, quod & Deus & homo detestatur.

Comitas omnibus debetur.

18. Secundò omnibus debetur humanitas & comitas quædam morum, opposita feritati isti & morum difficultati quæ in *Nabale* erat, quem eâ

indole esse Sacræ literæ prodiderunt, *quod cum aliqui nemo posset, 1 Sa. 25. 17.* Ea sanè reverentia naturæ humanæ debetur, quod nec pecuniæ nec honoris prerogativa quâ unus alteri præstet, quenquam ab hoc debito erga hominum infimos liberare potest: morum igitur immanitas ista & difficultas erga quemquam hominis tantum figurâ indutum, iniustitia quædam est contra naturam humanam cujus ille particeps est: si adhuc consideremus quantum hæc Natura nobilitata, honestata sit, ex quo eam Filius Dei assumpsit, eò ma-

ior reverentiæ necessitas, majorque contemptionis reatus est.

19. In hoc crimen incidunt plerumque homines superbi & elati animo, qui aded admiratione sui occupantur, quod quicquid in aliis eximium sit considerare non vacant, ideoque nec quæ vulgaris humanitatis officia sunt, erga alios præstare se teneri arbitrantur; seipsos interim, ut olim *Nebuchadnezzar* statuam, adorandos omnibus obtrudentes: hoc sane monitis Apostolicis prorsus repugnat, *Rom. 12. 13. Honore alii alios præferentes, & Phil. 2. 4. Ne sua quisque præstato, sed unusquisque etiam quæ sunt aliorum.* Meminerint hi sententiam Servatoris nostri, *Lu. 14. 11. Nam quisquis se extollit deprimetur, & qui se depresserit exsolvetur*: Quod etiam eventu comprobatum, tristi nimirum superbiorum & inopinato casu, sæpius cernimus: nec mirum, & Dei enim & hominis inimicitias hoc peccato contrahimus: superbiam enim, omnesque superbos, quod Scriptura ubique testatur, Deus odit; nec est quod hominum in nos iram & odium certiùs concitet, quoniam hæc est quæ efficit ut inhumanè & contemptim tractentur: quis autem eum tutari & defendere potest, cui & Deus & homo tam infesti sunt?

Hoc debitum elati non solvunt.

20. Tertiò debetur omnibus mansuetudo; i. e. ea in omnes lenitas & patientia, quæ iram compescat, dementium istum affectum, qui non tantum nobis ipsis molestus (ut supra ostensum est) sed vicinis perniciosus est, quod atroces illæ injuriæ, quas sæpe irati inferunt, abundè evincunt: Mansuetudinem hanc officium esse quod omnibus debetur, dubitari non potest; Apostolus enim disertis verbis præcipit, *1 Thess. 5. 14. iram cohibete erga omnes*, hocque ut videtur injuriâ laceffit præcipit, immediatè enim sequitur, *videte ne quis malum pro malo cuiuspiam reddat, &c.*

Mansuetudo omnibus debetur.

hanc etiam lenitatem *Timotheus* præcipit, etiam erga eos qui se doctrinæ Evangelii opponunt, exercere, *2 Tim. 2. 25.* qua in re si uspiam fervori locus erat.

*Altercationes
non tolerabiles.*

21. Illud est virtutis hujus ad pacem conservandam momentum, quod mirum non est, si Christus, qui ideo venit ut mundum pace donaret, mansuetudinem omnibus præscriberet. Effectus sanè furoris & iræ paci planè inimici passim occurrunt: hinc est quod Regna, vicinitates, Domus, contentione & inimicitiiis ferveant, imò quod propinquitatis vinculis arctissime conjuncti dissideant: ea est iracundorum indoles, quod *Solomon* vetat amicitiam cum iis jungere, *Prov. 22. 24.* *Nè colas amicitiam cum iracundo, & cum furibundo nè congregiaris:* Nec sanè idonei sunt quibuscum aut amicitiam, aut societatem ineas iracundi, nec quidem in convictu tolerandi, quod *Solomon* iterum docuit, *Prov. 21. 19.* ubi asserit *melius esse habitare in terra deserti, quam cum muliere contentiosa & indignabunda, cum tamen unicum solummodo sit foemina quo noceat telum, lingua nimirum: major equidem ulli, nisi eadem indolis feritate prædito, molestia contingere nequit, quam cum rixosis & iracundis consuescere, quanquam ira ultra verba non progrediatur. Hujus peccatis atrocitas facile æstimari potest ex verbis Servatoris nostri, Mat. 5. ubi diversis hujus peccati gradibus, suppliciorum gradus diversi constituuntur; nos tamen, proh dolor, ultra illud, quod ille ibi sceleris hujus extremum habuit, quotidie progredimur; Stultum enim aliquem appellare modesta quædam exprobrandi species est, si cum acerbissimorum conviciorum multitudine, quibus irati alios concidimus, conferatur.*

*Ad peccatum
execrandi
sæpe ducit.*

22. Imò ulteriùs sæpè progredimur, nec convitiari contenti etiam execrationes adjungimus; quid enim usitatius, quam ut imprecationes dirisissimas

riffimas homines, quâvis de causâ, commoti effunderent? Imò forsan nulla de causa: præcepti Apostoli jubentis, Rom. 12. 14. *Benedicite & nè imprecamini*; imò præcepti beati nostri Servatoris jubentis, Mat. 5. 44. *Precamini pro iis qui vobis infesti sunt, & persequuntur vos*, prorsus immemores: Christus jubet precari pro nos la-cessentibus, nos ab omni injuria abstinentes diris insectamur. Preces hoc est equidem invertere, quam ceremoniam Diabolus, veneficam initiaturus, adhibere inter alias dicitur. Nos quoque execrationes tanquam amicitiam & foedus cum damnato isto spiritu contrahendi instrumenta, quæque nobis æternam cum eo commorandi necessitatem afferant, horrere & averfari oportet: infernorum hæc lingua est, nec idoneos nos igitur reddit ad Novam Hierosolymam incolendam, sed Regionem istam tenebrarum. Concludam cum consilio Apostoli, Eph. 4. 31. *Omnis amaritudo, & excandescencia, & ira, & clamor, & maledicentia tollatur ex vobis, cum omni malitia.*

23. His de debitis generalibus quæ ut solvantur omnium interest, cum jus in ea omnibus in genere competat, disputatis: ad aliud debitorum genus, quæ quoniam certis conditionibus astricta sint, ideo ad particulares homines spectant, progrediar: Hæ conditiones seu mavis qualitates trium generum sunt, Præstantia, Egestas, & Relationes quædam.

Debita particularia.

24. Per Præstantiam Dona seu dotes aliquas extraordinarias intelligo: Veluti Sapientiam, Doctrinam, & id genus, at præcipuè Gratiam.

Hæc habendus dotibus extraordinariis.

His omnibus utpote eximiis Dei donis, ubicunque collatis, honos quidam & reverentia debetur; quæ lubentes præstare decet, grato & alacri animo dona Dei in aliquem collata agnoscetes, hominique his donato honorem & reverentiam quæ his congruar,

exhiben.

exhibentes; nec nimia propriarum excellentiarum opinione inflati, eas quæ aliorum sunt contemnentes & elevantes; quod faciunt, qui nihil pro ratione habent nisi quod ipsi loquuntur, nec pro pietate nisi quod factis suis consoner.

*Aliis non
invidendum.*

25. Nec multò minùs iis propter dona ista invidendum est, hoc enim præter injustitiam adversus illos, non vacat contumeliâ contra Deum hæc illis largientem, prout in parabola operariorum fuisse ostenditur, *Mat. 20.* ubi pater familias munificentie suæ obmurmurantes interrogat, *Annon licet mihi quod volo facere in meis rebus? an oculus tuus malus est quia ego bonus sum?* Dei erga alios munificentie invidere, Deo consequenter obmurmurare est; nec sanè Deum apertiùs magisq; oppugnare possumus, quàm hominem aliquem odio & malevolentia prosequendo nulla alia de causâ quàm quòd Deus hunc benevolentia complexus est & beneficiis affecit: & quod ad hominem ipsum dotibus his ornatum attinet, quid quæso rationi magis repugnat, quàm hunc ideo tanto minùs amare, quoniam donis istis & excellentiis exculus sit quæ eum reddunt maximè amabilem?

Nec iis detrabendum.

26. Nec equidem aliorum excellentiis detrabere oportet: eas aut obscurare aut elevare conantes, negando aut ea virtutum genera aut gradus alicui inesse quæ tamen insunt, tantum ut existimationem iis debitam minuam: hæc detractio prioris peccati invidiae plerunque effectum est; qui alienæ virtuti invidet, aliorum de hac opinionem minuendi studio facilè abripitur; in quem finem contemptim de aliorum excellentiis loquitur; aut si hæc tam claræ & manifestæ sint, quòd negari nec obscurari possint, conabitur tamen aut veram aut fictam aliquam iis infirmitatem impingendo, vero excellentiarum istarum pretio detrabere, & injectis (ut verbis utar Sapientis, *Ecc. 10. 1.*) *Muscis mortuis odore*

rem unguenti vitare : Magna hoc injustitia est, & officio nostro, quo dona Dei in fratribus nostris relucet agnoscere & revereri tenemur, prorsus repugnat.

27. Plerumque etiam evenit quod hæc duo peccata, invidia & detractio, non minori ratione stultitiæ quàm impietatis arguantur : Invidia invidum

Utriusque peccati stultitia.

semper torquet & punit, cùm è contra si posset contento & læto animo bona aliena intueri, ipse etiam aliquam ex iis voluptatem non percipere non posset, cùm illa intueri non minima esset voluptas : at præterea dona ista fratris sui ei multiplici usui forent ; sapientia & doctrina sua ei consilium & institutionem, pietas & virtus exemplum suppeditarent, &c. Hæc autem omnia invidio pereunt, & eorum loco morsus quidam & ægritudo animi non intermissa succedunt.

28. Quod autem ad detractiōem attinet, vix fieri potest ut huic assueti diu lateant : si cui semper aliquid in promptu sit quod alienæ existimationi objiciat, facile parebit hoc ab invida & malevola mente proficisci, & consequenter sui ipsius non eorum quibus invidet existimationem invidus minuet ; alienis enim excellentiis apertius suffragari nequit, quàm eas invidiâ suâ dignas censendo.

29. Quod autem de existimatione & Reverentiâ animi dotibus debitâ dictum est, aliquo saltem gradu ad honores etiam & dignitates quibus alii præ aliis emineant, accommodari potest ; hæc enim quanquam non sunt pari loco cum prioribus habenda (& ejusmodi res sint propter quas neminem animo efferri fas est) quoniam tamen his gradibus homines distinguere, quò meliùs mundus administraretur, sapientissimæ Numinis providentiæ visum est ; ea ideo his Reverentia debetur, quæ ad ordinem

Ratio etiam habenda honoris & dignitatis qua aliqui aliis præstant.

istum

istum cujus gratiâ hi gradus constituti sunt, conferrandum apprimis conducatur: oportet igitur ut inferiores *modestè & dimissè se gerant erga superiores*, prout Catechismus noster monet, nec ordinem quem Deo visum est mundo constituere, agresti audaciâ conturbent. Hic etiam ut suprâ, opportunè monendi sunt homines ut invidiam fugiant; cùm enim bona hæc externa hominum animos faciliùs & fortiùs moveant quàm interna, procliviores igitur erunt ad invidiam qui alios majorum horum copiâ cumulatòs viderint: hîc igitur argumenta omnia suprâ allata contra invidiam non sine ratione adhibenda sunt, eoque diligentius, quò fortior ex his tentatio plerisque se ingerat.

30. Qualitas secunda (unde jus alicuius *debita* accrescit) est egestas: quicumque egestus *egenis.* aliqua, cui subvenire me penes est, premittit.

hac egestate efficitur ut officii mei sit ei subvenire, idque in omni egestatum genere: cujus ratio hæc est; Deus hominibus facultates concessit, non tantùm in usum & commodum suum, sed & aliorum: ideòque quod in eorum usum conceditur, iis jure debetur, quodocunque res eorum hoc exigit; sic ignorantibus & rudem instituere eruditi debent; in hunc finem enim præter alios eis scientia data est; *Lingua eruditi data est ut sciat tempestivè eloqui desessò verbum, Es. 50.4.* Miserrimum & afflictum erigere & solari lætus & hilaris debet; quod Sanctus Paulus fecit cùm solatium ideo finem à Deo subministratum censuit, *ut posset in quavis afflictione positos consolari, 2 Cor. 1. 4.* Vitam in alicujus peccati consuetudine degentem, & consequenter reprehensione & consilio indigentem, ii reprehendere & monere tenentur qui ad id satis instructi sunt, & tempore ad id opportuno, unde foelix monitorum exitus speratur, fruuntur; quòd hoc justitiæ officium vicino nobis debemus, patet ex *Lev. 19. 17. Nè odio habeto fratrem tuum in corde tuo: libere corripito proximum tuum,* neque

serto in eo peccatum: ubi parem esse obligationem ad eum corripendum & odio non habendum constat. Calumniâ aliquâ aut iniquâ criminatione defamatum defendere & purgare is tenetur cui illius innocentia perspecta est; qui hoc negligit se peccati participem reddit, calumniam enim quam possit non diluit: quanta autem iniustitia sit vicinum calumniari, suprâ ostensum est.

31. Denique, Pauperem & inopem sublevare dives & opulentus debet: & *Pauperibus.* ad hoc obligatur non tantum ex charitate, sed etiam justitiâ. *Solomon* hoc appellavit *debitum*; *Prov. 3. 27. Nè cohibeto bonum ab iis quibus debetur, quum est in potestate manûs tuæ efficere illud:* Quid autem velit per *Bonum* proximo versu explicat, *Nè dicito proximo tuo, Abi, deinde revertere, cras enim laturus sum; quum fuerit penes te:* Videtur quod differre in crastinum eleemosynas nostras, perinde sit ac debitum detinere. Patet etiam Deum inter *Judæos* partem quandam proventus seu redditus à quolibet seponi voluit in usum pauperum, nempe decimam partem tertio quovis anno redeunte, (quod tricesimam partem quovis anno efficit) *Deut. 14. 28, 29.* quod solvendum erat non ut eleemosyna aut donum, sed debitum; & quidem non est cur arbitremur justitiam Christiani ab eâ quæ *Judæi* erat tantum deficere, ut aut nihil, aut minor pars hodie nobis exigeretur. Utinam praxis nostra ab obligatione ut lege cui hac in re parere debemus, non recederet, fieri non posset, ut tot *Lazari* ad fores nostras concidentes, ope nostrâ destituti jacerent, cum ad ea quæ nobis ex rerum copia redundant, jus melius illi quam nos habent: quid aliud hoc est quam apertum furtum, illud per luxuriam & libidinem effundere & consumere, quod pauperum egestatibus sublevandis debetur?

32. Oblatâ ullâ hujus generis occasione egeno subveniendi, ille cui facultas & opes suppetunt,

Deus opes illi subducit qui eas ad hoc non confert.

se

se tanquam dispensatorem Dei considerare debet; Deus ei bona hæc largitus est ut inopi & egeno ea dispensaret; quod nisi faciat, non minoris injustitiæ & fraudis res est, quam dispensator qui pecuniam istam in privatum suum commodum converteret, quæ ei concredita est ut eâ familia aleretur: meritò in hunc eadem quæ iniquum dispensatorem, *Lu. 16.* lata est, sententia feratur: *auferatur ab eo dispensatio sua, i. e.* bona ista quæ tam malâ fide administravit, ei adimantur. Quod ut in rebus quorum bonorum omnium, sic divitiarum præcipuè in administratione cernere licet; has illis qui pauperum parte suâ fraudant auferri, passim exempla docent. Quam miris modis & ratione prorsus incognita ad paupertatem saepe redigitur rapax & avarus? nec mirum, quomodo ut acervum istum, quem Deo non consecravit, partem aliquam in usum pauperum suorum membrorum erogando, benedictio divina conservaret aut augetet, nullo jure sperari potest; ideòque *Israhitas*, priusquam benedictionem divinam ex promisso, *Deut 26. 15.* expressim: *Prospice ex habitaculo sanctitatis tuæ à cælis, & benedici populo tuo Israeli, &c.* sibi jure vindicare possent, debitas pauperi debitas solvere jubebantur, nec nec aliter ad benedictionem istam jus ullum habuerunt. *Plus quam æquum est detinere*, ut ait *Salomon Prov. 11. 24.* *ad paupertatem tendit*: si vis igitur tibi ipsi conservare, & frugis esse in re tua administranda, fac hoc justitiæ munus erga pauperes & egenos pro virili exequari.

Officia ex relationibus quibusdam orta.

33. Tertius fons officiorum est mutua quædam inter homines Relatio: (detur voci venientiarum harum Relationum varia genera sunt diversis fundamentis innixa, quibus

varia officia respondent. Primò datur quædam inter debitorem & creditorem relatio; hic debitoris est, ut sit solvendo, debitum solvere sive pacto, mutuo accepto seu promisso contractum; & vice versâ creditoris est, ut

debitor non sit solvendo, benignè & Christianè cum illo agere, nec ultra quod possit exigere: Sed his diutiùs immorari nolo, cum de hujus officii naturâ satis suprâ, ubi peccati in debitorum detentione fiti atrocitas ostensa est, differui.

34. Datur etiam quædam inter Beneficiarios & Benefactores qui illos beneficio aliquo cujuscunque generis sive spirituali sive corporali affe-
Gratitudo erga benefactores.
 runt, relatio. Hic beneficiarii officium gratitudo est, quæ comprehendit primò beneficii accepti cum gratiarum actione alacrem agnitionem. Secundò, Preces Deo pro benefactore oblatas, ut ei Deus beneficium hoc compensare dignetur. Tertiò, sincerum conamen beneficium si quando opes & occasio suppetant, mutuis beneficiis compensandi. Officium hoc gratitudinis benefactoribus debetur, apud omnes non tantum moratiores homines sed & barbaros & planè incultos in confesso est, adeò humanam pene naturam exuisse videatur, qui hoc officium præstare recusat; *Publicani & peccatores*, ut servator noster observavit, *mutuis beneficiis benefactores sibi colunt.*

35. At quotusquisque nostri ab hoc officio non recedit? an non usitatum est, non tantum beneficia non compensare, sed etiam eorum loco injurias reponere?
Ab hoc officio plerumque nihilominus receditur.
 Quod in beneficiorum omni genere videre licet, at in nullo magis quam in consilio & correptione, quæ tamen beneficiorum omnium pretiosissima sunt & benevolentie munus præclarissimum, ideòque qui nos consilio & correptione dignantur, optimorum benefactorum loco haberi debent. Heu tamen quotusquisque est qui grato, præcixeram æquo animo, hujusmodi beneficia ferre potest? quem peccati aut erroris admoneas, pro inimico te statim habebit; *factus es*, ut inquit Sanctus Paulus ad Galatas,

latas, cap. 4. 16. ei inimicus quoniam illi vera loqueretur.
 Innatâ adeo superbiâ corda hominum efferuntur, quòd
 se erroris admoneri ægrè patiuntur, finis licèt alius præ-
 ter eorum emendationem mōenti nullus propositus sit:
 mira quidem hæc dementia est, perinde ac si æger in curæ
 medici iratus involaret, quasi eum opprobrio afficeret
 quòd ægrum censeret: meritò igitur cum Sapiente pro-
 nunciemus, *Prov. 12. 1. Qui odit reprehensionem, brutus
 est.* Infelicior indoles dari nequit, hominem enim in
 peccatis suis obfirmat, tot circum peccata sua aggeres
 valla extruit, quòd nemini aditus ullus patet, quo
 expugnet; cujus consequens est si *Solomoni* fidem habea-
 mus, quòd vir talis certò tandem periturus sit: *Vir qui
 sapius correptus obdurat cervicem, repente confringetur,
 ita ut non sit curatio, Prov. 29. 1.* Si verò ex altera
 parte admonentem respicis, major injustitia, possem de-
 cere sævicia, dari nequit: hic enim commiseratione &
 benevolentia commotus accedit, ut te periculo eripiat
 & hujus gratia difficile opus (hoc enim correptionem
 impatientia quâ eam ferre solent homines, reddidit) ap-
 greditur; quanta itaque spei suæ frustratio est? quanta
 vera doloris causa, quòd te tantum abesse cernat à pecca-
 to priore emendando, quòd in novum præceps ferris
 nempe ei sine causa irasceris. Pessima hæc est & ut vo-
 reor usitatissima ingratitude erga benefactores species
 & per consequens in hac procul ab officio quod Relatio-
 nibus hujusmodi debetur, receditur. At hæc forsitan Re-
 lationes remotiores esse censeantur, (quanquam & hi
 officia ista omnia quæ explicui debentur.) Pergam igitur
 ad eas Relationes quas omnes intimas & conjunctissimas
 esse agnoscunt.

Dies Dominicus XIV.

*De officio debito Magistratibus, Pastoribus, &c.
De officio Parentum erga Liberos, &c. Et
Liberorum erga Parentes, &c.*

Sect. I.

Relationum propinquiorum proxima ea censenda est quæ Parentum est :

*Officia debita
Parentibus.*

quorum varia genera, quoniam ex his officiorum natura petenda est, considerare necesse erit; Parentum autem tria genera sunt, sunt enim Parentes aut Civiles, aut Spirituales, aut Naturales.

2. Civilis parens is est quem Deus supremum Magistratum constituit, qui iure optimo summâ rerum in Gente aliquâ potitur. Hic omnium sub ditione sua degentium communis Pater est. Primum huic officium debitum Honos est & Reverentia; cum suspicere debemus tanquam cui Deus mul-
tum ex propria potestate & jurisdictione impertivit; quapropter summo eum honore & reverentia colentes, nè audeamus sub quocunque pretextu, *principi populi nostri maledicere, Act. 23. 5.*

*Supremo
Magistratui.*

Honos.

3. Secundò Tributum pendendum: hoc disertis verbis ab Apostolo jubetur,
1. Cor. 13. 6. Propter hoc enim etiam tributa solvite, siquidem ministri sunt Dei in hoc ipsum incumbentes. Hôs Deus tanquam communis utilitatis Ministros constituit; ideoque ab iis quibus præsumunt jure alendi

Tributum.

alendi & tuendi sunt : revera si perpendamus quot curis & molestiis munus istud supremum crucietur, quot spinis quævis corona intexatur, non est quod iis hæc debita videamus ; verè enim affirmare licet non esse inter pauperes suos subditos operarium, qui tanta cum molestia victum meretur.

4. Pro illis intercedendum est : Hoc etiam *Preces.* disertè ab Apostolo jubetur, 1 Tim. 2.

Preces fiant pro Regibus & quibusvis in conventia constitutis : tam gravia sunt muneris hujus negotia, tantis hi periculis & tot casibus obnoxii sunt, quod iis imprimis opus est precibus nostris quod consilio, auxilio, & benedictione divinâ adjuventur ; & quidem preces pro iis effusæ in sinus nostros benedictionibus omnia revertentur, quæ enim bona à Deo impetrant ad commodum populi commodum conducunt, ut vitam agant tranquillam & pacatam, quod versûs suprà citati ultimum verba innuunt.

5. Obedientia etiam iis præstanda *Obedientia.* hoc strictè jubetur ab Apostolo, 1 Pet.

2. 13. *Subjetti estote cuivis humane ordinationi propter Dominum, sive Regi ut supereminenti sive præsidibus, ut qui ab eo mittuntur.* Ea etiam est obedientia quæ supremo Magistratui debetur, quod quibusvis autoritate suâ munitis etiam parere debemus quod etiam Sanctus Paulus perspicuè satis docet Rom. 13. 1. *Omnis anima potestatibus supereminenti subjecta esto :* & ver. 2. *Quisquis obsequitur potestati, ordinationi obsequitur.* Notatu quoque dignum est præcepta tunc temporis data fuisse, cum supremæ potestates Ethnicæ fuere, & infestissimi Religionis Christiani hostes : quo apertè evincitur obedientiæ obligationem non tolli quantacunque impietate Magistratûs : Obedientia aut activa aut saltem passiva sine tergiversatione præstanda est ; activa in mandatis omnibus licitis, si quid Magistratus jubet præcepto ulli Divino non

pugnans

pugnans, mandatis suis parere, & quæ jubet agere debemus: siquid autem præcepto alicui Divino contrarium præcipit, activam hanc obedientiam præceptis suis præstare non licet; licet imò decet obsequium detrectare, *Deo potius quam homini parendum est*: At hinc etiam repugnantiam præcepti Dei & Magistratûs apertam & perspicuam esse oportet, nec enim contumaciæ nostræ Conscientiam aut Religionem obtendere licet; hinc passivæ obedientiæ locus est, æquo animo ferendum est supplicium quicquid imperium suum detrectantibus suprema potestas infligat, nec impunitas nobis perduellione querenda: *Quis enim immissa manu suâ in unctum Jehovah insons erit?* ut David dixit *Abishaio*, 1 Sam. 26. 9. idque eo tempore quo eum Saul infesto animo insequeretur, imò quo se Regno successurum esse ei optima cum ratione persuasum erat: severa quidem est Sancti Pauli in perduellionem lata sententia, Rom. 13. 2. *Qui autem obstant, ipsi sibi condemnationem auferent*: hæc tanè verba animos non addunt arma contra principem suum legitimum moventibus: quanquam enim is esset armorum successus ut impunitatem hinc assequerentur, est tamen Rex Regum contra quem nullis se possunt viribus defendere; damnationem itaque (heu tristem rerum exitum!) victoriarum omnium præmium ferent Ex altera parte de officio Magistratûs erga populum differere hinc supervacaneum foret, cum hoc tractatu indigere istius ordinis homines non videntur, nec populi sanè interest in officium Magistratûs diligentius inquirere, (quod tamen plerique melius quam suum callent) hoc unum ut sciant sufficit, scilicet, Magistratum officii sui, qualecunque demum id sit, & quomodocunque hoc functus sit, uni Deo rationem reddere teneri, nec subditorum inobedientiam posse officii violatione ex parte Magistratûs excusari aut defendi.

Secundum genus parentum, sunt qui spirituales vocantur; i. e. Verbi Divini

Officia nostra
erga Pastores.

P

Mini-

Ministri, five Præsules in Ecclesia, five inferiores sint; qui eadem animabus nostris officia præstant, quæ parentes naturales corporibus nostris: Sic Sanctus Paulus 1 Cor. 4. 11. ait *se in Christo Jesu per Evangelium illos* (Corinthos alloquens) *genuisse*: & Galatas alloquens, ait, *se illos iterum parturire, usquequo formetur Christus in iis*, Gal. 4. 19. & 1 Cor 3 2. *Lactu* (inquit) *potu* vos alui, ejusmodi præcepta innuens quæ statui isti infantili optime conveniebant: Nec defuit illi *cibus solidus quo pasceretur adulti*, Heb. 5. 14. Hæc omnia sunt parentum officia, quæ qui nobis præstant, parentum loco meritò habeantur.

7. Officium nostrum erga hos complectitur, primò, amorem: eo illos amore complecti decet, quem qui in nos maxima beneficia conferunt, merentur: quod Sanctus Paulus 1 Thess. 5. 13. monet, *Rogamus autem vos fratres, ut agnoscatis eos qui laborant inter vos, & præsumt vobis in Domino, & admonent vos, & eos supra modum charos ducatis propter opus ipsorum*. Ea est laboris eorum natura quæ merito amorem nostrum conciliet, utpote qui ad commodum nostrum maximè conducant.

8. Secundò Honorem & Reverentiam, ut *Honos*. ex loco suprà citato patet: quod sanè ratio ipsa dictabit, si vel ad operis naturam, vel functionis autorem animum attendimus: Opus ipsum, rerum circa quas versatur naturâ, opera omnia superat; solemus autem artium omnium & professionum dignitatem & præstantiam ex rebus in quibus versantur metiri: At equidem merx nulla est, quæ animas pretio æquant; hæ tamen eorum merces sunt, in hoc uno versantur, nempe pretiosas animas perditioni eripiendo: porrò si consideremus quis est qui huic eos operi præfecit, hoc majorem eis reverentiam conciliabit: *hi enim nomen Christi legatione funguntur*, 2 Cor. 5. 2. Legatis autem is honos debetur, qui eos delegantium dignitati respondeat;

deat; unde est quod Christus discipulis suis dixit, cum eos ad Evangelium prædicandum misit, *Qui vos aspernatur me aspernatur, qui verò me aspernatur, aspernatur eum qui misit me; Lu. 12. 16.* Videtur Ministrorum contumelia gravior includi scelus quàm quod vulgò censetur; nimirum Dei Christique contumeliam: hoc animadvertant oportet, qui pro ludo jocòque habent Ministros irridere & contumeliis laceßere: Hoc etiam animadvertant, qui nullâ legitimâ vocatione muniti, audent tamen Officii hujus munera obire, quæ eadem arrogantia est, ac si quis ex suopte ingenio Legati personam assumeret; Apostolus de Sacerdotibus Legalibus qui tamen Evangelicis inferiores sunt loquens, *Neque sibi ipsi quisquam (inquit) sumit hunc honorem sed qui vocatur à Deo sicut & Aaron, Heb. 5. 4.* Quis itaque non vocatus hunc sibi honorem assumere audebit? Nec sufficit huic arrogantia internam spiritûs vocationem prætereundam; cum enim Deus ordinem virorum in Ecclesia sua instituit, qui alios sacris initiare debent, quisquis munus Sacerdotale, hac Autoritate non vocatus, invadit, institutioni divinæ opposit, & *furibus & latronibus* (ut verbis utar Servatoris) adnumerandus est, *qui per ostium non ingrediuntur, Jo. 10.* Adde quòd qui internam hanc vocationem insolentiùs sibi arrogant, alio plerunque spiritu quàm divino vocantur, quod sæculi hujus experientia vincit; doctrinas enim quas hi effutiunt, cum Verbo Divino veræ doctrinæ fundamento & regulâ, rectâ fronte cognant: hos inter seductores istos & pseudoprophetas, quibus cavere toties in Epistolis Apostolicis admoneamur, recensere debemus; horum fautores & sectatores peccatum participant. *Jeraboamo* tanquam atrox peccatum in historia sacra imputatur, quòd Sacerdotes ex infima plebe consecravit, i. e. ex iis qui sanctione divina nullum ad Sacerdotium jus habuerunt; quisquis autem pronatoribus hisce non vocatis auscultat, in hoc ipsum crimen incidit; nisi enim auditores animos his darent

in instituto non perstarent; qui igitur eos hoc modo animant & confirmant, magno se reatu implicant, nimirum veros suos Pastores aspernandi & falsos istos Apostolos iis opponendi: huic peccato hæc ætas heu nimis dedita est; utinam Deus ex immensa misericordia nos tempestivè expergefariat, amentia convincat, & obicem ponat inundanti hinc indies impietati & confusio.

9. Tertiò, Victum, seu vitæ necessaria subsidia, de quo quoniam in priore parte hujus libri dictum est, nihil hic repetam.

10. Quartò, Obedientiam: *Obedite, inquit Apostolus, ductoribus vestris & obsecundate, excubant enim ipsi pro animabus vestris, Heb. 13. 17.* Hæc obedientia iis in rebus spiritualibus præstanda est: i. e. præceptis omnibus, quæ illi ex verbo divino petita, Dei esse præcepta ostenduntur; nos diligenter parere decet, memores non hoc eos excubare sed Deum; secundum illud Christi, *Qui vos audit, me audit, Lu. 10. 6.* Nec refert sive hoc publicis in concionibus, seu privatis monitis nos doceant, in utroque enim, modò à regula, i. e. verbo divino non recedant, *Angeli Jehovæ exercituum sunt, Mal. 2. 7.* Non ad hanc obedientiam hortatur Apostolus duobus argumentis, uno ex natura Ministerii, altero ex utilitate nostra desumpto; *Excubant, inquit, pro animabus vestris tanquam rationem reddituri; ut cum gaudio hoc faciant & non suspirantes*: Populi est obedientiâ suâ efficere, Pastores sui reddant rationem animarum suarum cum gaudio: curarum suarum & vigiliarum ingratam mercedem rependitis si infelici eos successu contristatis. Atque & secundò populi etiam hoc plurimum interest: illi fatis Pastoribus molestiam exhibeant, irritos reddendo eos labores suâ inobedientiâ, at parum hinc ipsi fructus percipient; *Hoc (inquit Apostolus Heb. 13. 17.) est inutile.* Vos tandem peccatum hoc luetis; amittitis enim præclara ista munera quæ tanquam obedientiæ præ-

proponuntur: nihil autem lucri facitis, nisi pro lucro habetis & scelus & supplicium augere: hoc est quod *Pharisæi* dixit Servator noster, *si non venissem & locutus essem eum, peccatum non haberent*, Jo. 15. 23. i. e. prae eo in quod postea incurrebant: pari ritu & illi innocentiores habendi qui Evangelium non audiverunt, quam qui audirum oppugnârunt. Quod autem ad poenas attinet, quod Christus iis quibus Evangelium prædicaverat, denunciavit, nempe *Tyro & Sidoni* (civitatibus Ethnicis) *tolerabiliorem fore conditionem in die iudicii quam suam*, hoc idem protuldubio de nobismet ipsis affirmemus.

II. Denique, Preces seu Intercessionem pro iis; quod Sanctus Paulus à spiritualibus suis filiis ubique exigit: Sic *Eph. 6. 18, 19.* postquam pro sanctis omnibus jusserat intercedere, addit, *& pro me, ut mihi detur sermo ad apertionem oris mei cum libertate, ut notum faciam mysterium Evangelii*: & sic etiam *Col. 4. 3.* Quod hodiè etiam officium spiritualibus nostris patribus debetur, ut ea iis divini spiritûs auxilia impetremus, quibus adjuti tam sacra vocatione optime fungantur. Omittam hoc in loco pastorum erga populum officium, eâdem ratione quâ suprà ductus Mattheus arguitur etiam officium omisi.

12. Tertium genus parentum sunt naturales, *patres carnis nostra*, ut eos Apostolus appellat, *Heb. 12. 9.* quibus varia officia debemus: ut primum cum eis honorem & Reverentiam; nos erga eos summa cum animi demissio-

Officia Parentibus naturalibus debita.
Reverentia.

nis & omni observantia geramus oportet, nec licet sub quovis prætextu erroris aut infirmitatis in iis, eos irridere aut contemnere, sive hoc externo aliquo indicio notum faciamus, sive animo celemus: si qua revera labe aut defectu deformentur, nostri est hæc tegere & celare; ut *Shem & Japhet* qui nuditatem patris quam evulgavit *Cham*, texerunt,

Gen. 9. 13. idque eo modo quòd nec ipsi eam intruebantur; quantum in nobis est, oculos à nuditate parentum quæ nos de iis contemptim sentire cogat, avertere oportet: quantum huic adversantur mores plurium liberorum qui non tantum irrident & propalant parentum defectus, sed eos etiam iis affingunt quorum reverà expertes sunt: ea est plerunque juvenum arrogantia & temeritas quòd consiliis & monitis seniorum se subicere gravantur, idèque ut eos protelent, monita ista desipientum senum deliramenta haberi volunt, quæ reverà sobrietatis & experientiae fructus sunt: hos oportet *Solomonis* verbis hortari, *Prov. 23. 22. Ausculta patri tuo qui genuit te, ne contemnas, quum senuerit, matrem tuam*: Plurimi autem textus sunt in isto libro huc facientes qui ostendunt hominum Sapientissimum necessarium duxisse, ut liberi parentum consiliis auscultarent; at nostri sæculi juvenes sapientiae nomen contrariâ prorsus ratione affectant, seque ingeniosos & acres haberi volunt, quoniam eò usque promoverunt, quòd consilia contemnant, ipsasque parentum personas irrideant; tales si monitis parere nolumus, saltem minas Sapientis reminiscantur, *Prov. 30. 17. Oculum qui subsannat patrem aut spernit obedientiam matris hunc effodient corvi vallibus, aut comedent eum iuvenis aquila*.

13. Secundum officium quod eis debemus, amor est: eos verò amore complere decet, qui efficiet, ut iis fausta omnia precemur, & ab iis inquietandis aut contristandis abhorreamus. Hoc communis gratitudo postulat, si recordemur eos nos non tantum generasse, sed etiam postea sustentasse & aluisse: & quidem qui curas & metus quibus parentes in liberis educandis agitantur perpendet, haec omnia liberorum amore non nisi modicè compensari arbitrabitur. Amorem hunc variis modis exprimere decet: primò moribus & conversatione benevolentiam testando nos gerentes non tantum cum reverentia & honore, sed etiam

etiam cum animi propensione & affectu, ea prompto & alacri animo agentes quæ eis pergrata & jucunda novimus, eaque omnia vitantes quæ eos contristatura & afflicta sunt. Secundò amor hic significandus intercedendo pro illis: tot tantisque parentes cumulârunt liberos suos beneficiis, quòd hi ex se ipsis solvendo non sunt, implorare igitur divinum Auxilium oportet, Deumque orare ut beneficia parentum suorum compensare dignetur benedictionum suarum cumulo. Quid igitur de istis liberis statuendum est qui tantum abest ut Cœlorum benedictiones implorent in parentes, quòd infernùm rimantur ut execrationes inveniant, dirisque atrocissimis parentes suos insectantur: quæ res adeò nefanda est, quòd ab hac aliquem argumentis dehortari supervacuum videretur; facilè enim adduci possem ut crederem neminem tam profligatis esse moribus ut tantum scelus auderet, nisi me moveret Dei qui corda scrutatur autenticas; hic tales dari posse censuit, ideòque iis suppliciorum gravissimum constituit, *Qui maledicit patri suo, aut matri suæ, omnino morte plectitur, Exo. 21. 17.* Et proh dolor! experientia non tantùm possibile, sed etiam frequens esse scelus hoc execrationes palam eloquendi cessatur; quàm vereor tamen ne scelus aliud frequentius sit, nempe imprecationes intra animum concipiendi, quanquam aut metus aut pudor linguam coerceat ne foras erumpant: quot sunt liberi qui vel præ impatientiâ regiminis paterni, vel præ cupiditate patrimonii, mortem parentibus suis exoptant? Quod qui facit reminisci oportet, quòd qualemcunque licèt publici obsequii præ se speciem ferat, esse tamen Deum qui arcános animi motus animadvertit, à quo pro scelerato isto qui parentibus suis maledicit habetur: postea etiam reminisci oportet Deo competere non tantùm videndi sed etiam puniendi potestatem, ideòque non esse improbabile, quin sententiam quam in hoc scelus tulit ipsè exequatur, & sceleratum morte plectat; & qui parentibus suis mortem

optârunt, ipsi immaturam mortem obeant: Quintum præceptum dierum prolongationem parentes honorantibus præmium pollicetur, cui optimè consonat ut vitium huic oppositum morte immaturâ plectatur; nec res ulla est officio isti directè magis opposita, quàm hoc de quo jam loquimur scelus, nimirum maledicere parentibus.

14. Tertium officium parentibus no-
Obedientia. stris debitum est Obedientia, quæ non tantùm in quinto Præcepto continetur, sed etiam apertè præcipitur in aliis Scripturæ Sacræ locis, *Eph. 6. 1. Liberi auscultate in Domino parentibus vestris, id enim est justum, Col 3. 20. Filii auscultate parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino.* Obedientiam iis in omnibus debemus, nisi si quando præcepta sua præceptis Dei repugnant, in quo casu officium quod Deo, ei quod parentibus debetur, præponendum est: si quis itaque parens eousque impietatis devenerit, quòd filio suo præcipiet furari, mentiri, aut nefas aliquod perpetrare, filius iste ab officio non recedit parentis imperium detrectando, imò detrectet necesse, est nisi velit sanctius quidem officium & superius, nimirum quod Deo Patri Coelesti debet, violare. Cùm autem res exigit ut mandata patris conficere filius recuset, eâ opus est modestiâ & reverentiâ utatur, quæ faciliè evincat Conscientiâ non contumaciâ ductum obsequium denegâsse. In rebus autem omnibus licitis, *i. e.* cum aliquid præcipitur aut bonum aut saltem non malum, nihil in se continens officio nostro erga Deum repugnans, hic filius parentis præcepto parere tenetur, siue præceptum sit de re gravi aut levi. Quàm parvi faciunt ubique hoc officium liberi, satis patet, parentes enim plerique filios suos in officio diutiùs continere nequeunt, quàm dum teneris virgas intentare licet; quàm primùm adoleverint, liberari se prorsus ab hoc officio arbitrantur; aut si qui sunt qui in obsequio suo perstint, causam si diligentius quæras, senties hoc ab intuitu utilitatis nasci; parentis animum nolunt à se alienare.

nequid inde retrahentibus se illis, detrimenti patiantur: at quotusquisque est qui officii sui conscientia seu Religione commotus obedientiam præstat? Peccatum hoc inobedientia erga parentes, Lege *Mosaica* morte plecebatur, ut patet ex *Deut.* 21. 18. Quod si eo jure in liberos suos hodie uterentur parentes, se statim orbos efficerent.

15. At inter omnes inobedientia actus, nullus est qui pejus audit, quam invitis parentibus matrimonium contrahere. Liberi sunt eo usque bona & possessio parentum, quod nequeunt absque furti cujusdam reatu, se aliis donare, iis qui in eos jus habent non consentientibus: ideoque sub lege, votum quo se virgo aliqua obligavit ratum non habebatur, si id parens infringi voluit, *Num.* 30. 5. Jus parentum (ut videtur) satis erat ad tollendam & irritam faciendam obligationem voti, ideoque à votis istis nuncupandis, quibus jus hoc violatur, retrahere nos hæc consideratio debet.

*Præcipue
in nuptiis
contrahendis.*

16. Quartum erga Parentes officium est, iis egestate qualicunque sive infirmitate & ægitudine corporis, sive imbecillitate intellectus, sive paupertate & humilitate conditionis laborantibus, opem ferre & ministrare: horum aliquo afflictis parentibus subvenire filios pro facultatibus oportet. Quod ad duo priora attinet, scilicet infirmitatem corporis & ingenii deficientiam; nemo dubitabit an his laborantibus parentibus subvenire liberorum officii sit, qui considerabit parentes olim hoc idem munus liberis suis præstitisse; deerant vires quibus se suffulcirent liberis; deerat quâ se regerent prudentia; harum vicem supplebant parentes; ideoque gratitudo postulat, ut liberi parentibus suis ætate, morbo, aut alio aliquo accidente fatiscientibus, hæc eadem officia invicem præstent. Quod ad paupertatem sublevandam attinet, ratio eadem cogit ut hæc etiam paren-

*Egestatibus
suis ministrando.*

parentibus succurramus ; æquum enim est ut eos alamus, qui nos olim aluerunt : præterea Christus ipse docet, hoc etiam sub præcepto, *parentes honorandi*, comprehenditur : cum enim *Mar. 7. 13.* *Phariseos* incusasset, quod rejectis Præceptis Dei, adhærebant traditionibus suis ; accusationem confirmat exemplo hac in re prolato : unde patet quod parentes sublevare partem constituit officii istius quod in Quinto præcepto jubetur, ut fusiùs in textu citato ostenditur ; imò ejusmodi officium esse à cujus vinculo, nullo prætextu possumus absolvi aut liberari : quanam igitur se ratione coram Deo defendent, qui excessu & luxu suo, *i. e.* revera peccatis suis carere nolunt, ut eorum quibus esse suum debent necessitatibus subveniant ? Sunt etiam (quod pejus audit) aliqui, quos superbiâ inflatos pudet parentes si pauperes, pro suis agnoscere : sic sæpe accidit, quod dignitate & opibus aucti filii, parentes suos humili statu positos respicere dedignantur, opprobrium sibi fieri ducentes si natalium humilitas hæc parentum agnitione palam fieret : adeò ut pauperi parenti officit prosperitas filii : superbiam hanc & indolem ab humanitate prorsus alienam, non dubitandum est quin Deus acerrimâ vindictâ puniat ; Si enim *Solomon* de superbia sola observavit quòd ante *confractionem superbia*, & ante lapsum alii sunt spiritus, *Prov. 16. 18.* majori sanè cum ratione hoc pronunciamus de superbia cum inhumanitate conjunctâ.

Officium parentum pessimis præstandum.

17. His de officio liberorum erga parentes suos dictis hoc unum adjiciam ; quod ad liberos attinet, obligationem officii nullâ offensâ, nullo errore parentum tolli posse. Quod

servos monuit Sanctus Petrus, *1 Pet. 2. 18.* *subditos esse debere dominis non tantum bonis & aequis sed etiam pravis* : hoc etiam liberi monendi sunt, officium præstari debere non tantum probis & benignis, sed etiam parentibus austeris & improbis. Quanquam enim gratitudo

tudo fortius excitat animos liberorum ut parentis amantissimi affectus mutuis officiis compensent; non tamen hoc solo, imò nec hoc potissimum fundamento nititur officium nostrum; hoc mandato Dei nititur, qui præcepit ut hoc modo parentes coleremus. Quanquam igitur parens naturam humanam eò usq; exueret, quòd nihil unquam faceret, quò sibi filii animum devinceret, (quod tamen vix fingi potest) præcepti tamen Divini vis & obligatio irrita non fit, cujus conscientia, quanquam non gratitudine devinctos officium hoc præstare filios æquum est.

At ut hoc à Liberis Parentibus debetur, sic etiam officia alia sunt quæ Parentes Liberis suis debent per totum ætatis progressum, & in quovis vitæ statu.

*Officium Parentum
erga Liberos suos.*

18. Primò Liberos nutriendi & sustentandi cura Parentibus incumbit; *Eos nutrire.* quod ab ipso ortu incipit & pergit esse officium parentis, donec liberi sibi prospicere valeant: officium hoc ipsa natura docet, feræ ipsæ multum curæ & benevolentia testantur in prole sua nutrienda, quod non minima parentum exprobratio est, si qui huic officio naturæ tam consono desunt. Nolo hîc quæstionem istam discutere, An Mater teneatur primum infanti nutrimentum præbere eum lactando, quoniam aliquid universaliter verum hîc affirmare impossibile est, cum plurimæ dari possint circumstantiæ, quæ rei naturam mutant, nec tantùm ut liceat matri, sed etiam ut ipsa debeat infantem non lactare, efficiant. Hoc tantùm affirmare ausim, quòd nisi ægritudo, infirmitas, aut tale quid obset, optimum erit, si mater ipsa hoc officium præstet; plurima enim hinc infanti commoda obveniant, quæ eò usque considerare probam matrem decebit, ut præ desidia suâ, aut fastidio, aut indignâ aliquâ ratione hæc non contemnat; officii violationem defendere hæc nequeunt, sunt enim per se illicita.

At

*Ad Baptis-
mum afferre.*

At præter primam hanc curam ad corpus spectantem, alia est ad animam spectans, quæ non multò seriùs suscipi debet, *i. e.* ut ad Sacramentum Baptismi afferantur, quò jus iis acquiratur ad pretiosa ista beneficia, quæ in Sacramento isto conferuntur: officium hoc procrastinare parentibus non licet; rationi enim consentaneum est, ut qui peccati labem in miserum infantem traduxerunt, ad illam eluendam omnem operam & industriam maturè conferant. Præterea vita tam teneræ creaturæ nil aliud quàm flatus est, qui momento evanescit: & quanquam de misericordia divinz erga hos commiseratione dignos desperandum non est, culpâ tamen non vacant parentes, quorum neglectu infantes Baptismo destituuntur.

Educare. 19. Secundò Parentum est Liberorum educandorum curam suscipere; illorum est ut *Solomon* loquitur, *Liberos instruere in viâ quâ incedere oportet, Prov. 22.6.* Quamprimum igitur Liberi rationis participes fiunt, instruendi sunt, primò iis in rebus quæ ad eorum æternam salutem spectant; paulatim ea omnia docendi sunt quæ Deus eis præcepit agenda; ut etiam quàm præclara præmia officio suo fungentibus Deus præparavit, & acerba æternæque supplicia quibus officii neglectum aut transgressionem puniet: Hæc teneris mentibus quamprimum fieri potest instillari debent, quæ (tanquam testæ recentes) diu odorem servabunt, quò primum imbuuntur. Plurimum igitur refert, ut parentes curent, eorum animos quamprimum Virtute & Religione imbui: quo neglecto, certum est præstò adesse Diabolum, ut eos principiis oppositis imbuat; in hoc ille totis viribus incumbet, ut vitia & impietatem illis instillet ab ipsis incunabulis; cùmque major ad malum quàm bonum propensio naturâ nobis insita sit, industria & vigilantia opus est, ut conatus animarum hostis frustremus, quod alia ratione effici nequit, nisi
eorum

eorum mentibus bona principia inferendo, nempe amorem virtutis & odium vitii; ut tentationes impetum in eos facientes paratos & armatos inveniant: hoc sanè omnibus imprimis à parentibus curandum, huiusque ommissio immanis sævitia censenda est. Parentes istos meritò inhumanos habemus, qui necem propriis filiis inferunt: heu tamen mera hoc est clementia & commiseratio, si conferatur cum neglectu educationis Liberorum, hic enim animas eorum perdit, redditque eos in æternum miseros. Et est quidem infinita pene multitudo sævorum istiusmodi parentum, qui Liberos suos Dæmoni possidendos relinquunt, eò quod in viis Dei eos institui non curant: imò summa juvenum ubique inscitia, morumque agrestis audacia, satis testantur paucissimos esse parentes, qui hoc officio diligenter funguntur; liberi enim, eorum qui se Christianos appellant, non minùs Dei Christi que ignari sunt, quàm *Paganorum*; sciant autem qui hoc officium deserunt, se non tantùm Liberos suos gravissima calamitate, sed etiam seipsos horrendo reatu onerare. Quod enim dixit Deus speculatori dormitanti, *Eze. 3. 18. Si qua anima negligentia suâ peccet, animam hanc Deus reposciturus est à manu sua*; eadem sanè sententia in Parentes omnes negligentes pronuntiabitur, his enim à Deo mandatum est munus speculatoris in Liberos suos. Pars altera educationis in hoc consistit ut ad artem aliquam instituantur, quò honesta aliqua vocatione occupati, laqueum istum Diaboli scilicet ignaviam evitent; & cùm adoleverint Reipublicæ prodesse, & victum sibi honestè parare possint.

20. Plurima sunt media quæ gravi huic officio, educationi liberorum, inserviant; veluti primò Incitamenta, seu præmia: secundò Supplicia. Primò,

Media Liberos educandi.

res præmiis & illecebris tentanda est; conandum est ut Liberorum animos officio suo conciliemus, præmiis & invitamentis propositis; & bene agentibus laudis & remunerationis.

munerationis stimulos subdere oportet, ut perseverent: pessimâ methodo insistant parentes, qui non nisi torvo & austero vultu Liberos suos intueri se debere arbitrantur; hoc id est de quo Parentes pramonuisse Sanctum Paulus videtur, cum vetat *Patres irritare filios suos*, Col. 3. 21. At non irritari nequeunt, si benè agentes perinde ac malè, duriùs ac immitiùs tractes: cujus hoc fore effectum Sanctus Paulus eodem versu prædixit, scilicet ut animo despondeant & langueant, nec in virtute perflent, cum parentis Laude & Remuneratione careant. Medium alterum est castigatio, quæ tempestivè adhibetur, cum prius medium frustra tentatum est: cum mitiora media, persuasiones, & præmia, nil valent, acerbioribus mediis opus est: Verbis primò rem aggredere, nolo convitiis & opprobriis, sed sobriâ at acri objurcatione; quâ si nihil proficias, ad verbera progrediendum est: in hoc casu enim ut *Solomon* observavit, *Prov. 13. 24. Qui cohibet virgam suam, odit filium suum*: Sæva hæc indulgentia est, quæ dum plagis abstinet, filium calamitatibus istis, quibus plerunque opprimitur filius sibi relictus, exponit. At Castigatio hæc eâ methodo adhibenda est, quâ probabiliter effectum optatum sortiatur: veluti primò, tempestivè adhibenda est, permittendum non est ut vitio tamdiu assuescant, donec habitum & contumaciam etiam contraxerunt: ingens hic est parentum aliquorum error quòd liberos suos arbitrio suo relinquant, mentiri, furari, nec adhibitâ correptione, permittunt; imò forsan liberorum suorum astutiam & dexteritatem intuentes oblectantur, parùm referre arbitrantur quid parvuli faciant: heu tamen vitium interim radicem agit, eamque aliquando tam profundam, quòd nec verbis nec verberibus extirpari queat. Secundò castigationi moderatio adhibenda; nec culpæ naturam excedat, nec infantis vires. Tertiò castigandus non est à parente irato filius, periculum enim est nè & moderatione & successu careat irati castigatio; puer enim arbitra-

bitur

Dies D.XIV. *Parentum officia Liberis.* 223

bitur ideo se castigari, non quoniam crimen ipse admisit, sed quoniam pater irascitur; parentem itaque potius quam seipsum culpabit; cum è contra curandum est, ut castigati liberi non tantum plagarum dolorem sentiant, sed & errorem agnoscant, sine quo emendari reverà nequeunt.

11. Tertiò cum liberi adoleverint, & ætatem cui educatio propria est exceßerunt, restant adhuc alia officia à parentibus fungenda: veluti respectu animarum ut invigilare; & observare an vitam ad ista præcepta quibus imbuebantur antea, conforment; & consequenter eos prout res exigit hortari, animare, corripere.

Parentum est liberorum etiam adultorum animabus invigilare.

12. Sic etiam respectu statûs externi, parentum est curare ut ad aliud quod vitæ institutum, quo necessaria parentur, se applicent. Si parentem Deus divitiis auxit, illius est liberis distribuere pro divitiarum mensura: semper memoris, quòd cum illius operâ in mundum producti sunt, illius etiam operâ ut res ad vitam inibi commodè degendam subministrantur oportet. Parentum igitur naturam exuisse censendi sunt, qui si modò quod luxui suo & libidini sufficiat, suppetat, de liberis suis parùm solliciti sunt, hisque vitæ subsidia parandi curam abjiciunt. Est & alius error parentibus hac in re usitatissimus: bonorum distributionem aliquam usque in mortem suam differunt; divitiarum forsàn magnos acervos in id tempus congerunt, his interim non suppeditantes, unde honestè vivant. Varia sunt quæ hunc errorem consequuntur mala: primò illi erga parentem suum amorem minuit, imò eò usque aliquando extinguit, quòd mortem illi ut filius optet adducitur: quod quaquam tam immane scelus in filio, quòd nullâ tentatione excusari aut defendi potest; magnum

Eorum sustentationis prospicere.

magnum tamen in parente crimen est, quod huiusmodi liberis tentationem objicit. Secundò cogit aliquando liberos, versutiâ & artibus iisque aliquando minus honestis, necessitatibus subsidia quærere: hoc ut vereor commune hujus effectum est; parentis tenacitas necessitatem affert aliquando liberis malis artibus utendi, quibus postea, cessante licèt occasione, renuciare nunquam possunt; caverent igitur parentes nè his periculis liberos suos exponant. Præterea parens se privat voluptate quam capere posset ex prosperitate & tranquillitate liberorum suorum, quam nemo si non sordidissimus, imaginariâ voluptate, nummos in arca sua congestos possidendi, permutaret. Hoc etiam ulteriùs monendum est in hac re; Parentes nè injustè parent opes istas, quas liberis relicturi sunt; alioquin procul aberit ut iis subsidio hæ sint; malè partis bonis tanta maledictio adhæret, quod qui hæc liberis suis relinquit, eos fraudat & decipit. Credi vult divitias relinqui, at maledictio earum in visceribus hæret, quæ totas exedet: hoc adeò omnibus in promptu est observare, quod opus non est hujus rei veritatem argumentis confirmare: utinam non minùs generalis esset hujus rei seria consideratio, quàm observatio; tunc enim non esset cur fraude & malis artibus uterentur parentes, ut liberis prospicerent; non est hoc iis prospicere, sed eos iis bonis spoliare quæ iis jure parva relinquunt, nummulo quovis malè parto maledictionem in id quod jure possidetur attrahente; semini ad instar cujus paululum totam massam fermentat: satis igitur habeant parentes, ea liberis suis quæ Deo favente, justè parare possunt, bona relinquere; per sua quantulacunque hæc sint, liberis magis profuturum esse, quàm divitiarum acervos malèartos; secundum illud *Solomonis*, *Prov* 16. 8. *Melius est parum cum justitia, quàm amplissimus proventus cum injuria.*

Exemplum
prætere.

23. Quartum Officium quod filii parentis debet est Bonum exemplum: de

sufficit ei virtutis & pietatis regulas præscribere, nisi ipse etiam praxi sua exemplum optimum præbeat. Patet exempla fortiùs movere quàm præcepta, præcipuè si eorum sint quos reverentiâ colimus, aut quibuscum assiduò versamur; quæ dno plerunque in parente concurrunt: hoc igitur diligenter agant parentes, ut sic se in conspectu liberorum gerant, quò exemplo suo animos eorum virtuti concilient: heu tamen! quàm penè prorsus abjecit hoc sæculum hanc curam? adeo ut nullorum operâ sapiùs quàm parentum corrumpuntur hodie liberi: nec aliter evenire potest; cùm enim vitiis suis adeo indulgent homines, sperandum non est, quin hoc filii qui observant, etiam imitentur; qui patrem inebriatum intuetur filius, jure sentiet hoc non minùs sibi quàm patri licere; idemque sentiet qui jurantem animadvertet, aut vitia quæcunque patrantem: si quis autem parens majorem animæ filii quàm suæ curam agens, iis eum interdiceret quæ ipse agit, aut eadem perpetrantem castigaret, certum est censurum esse filium iniquissimè secum agi à patre, eum propter ista peccata quibus ille ipse indulget castigante: nec probabile igitur est eum sic emendari posse. Hinc oritur arctissima parentibus vitam Christianè instituendi obligatio, cùm aliter non tantùm suas, sed liberorum etiam animas exponant, & in Gehennam quasi hæreditario jure possidendam eos præcipitent,

24. Quintum parentum officium est filiis benedicere: quod duplici ratione faciant: Primò Precibus, quibus quotidianis quidem & ardentibus eos Divinæ protectioni & benedictioni, & respectu rerum temporalium & spiritualium, commendare oportet: Secundo sanctificare suâ; iis debent, ut à seipsis benedictio in posteros derivetur: hoc sæpe piis in sacris literis promittitur, quòd *benedicetur semen eorum*: sic in Præcepto decimo Deus pollicetur *se præstituram misericordiam millestis à patribus qui diligunt eum & observant mandata sua*:

lis benedicere.

Q

Quod

Quod observari dignū est in *Judeis*, quos quanquam dura cervicis gentem, Deumque sæpius graviter irritantes, majorum tamen suorum, *Abrahami*, *Isaaci*, & *Jacobi* pietate tantū commotus Deus, exitio eripuit: Et è contrā pejus agi cum bonis viris propter iniquitates parentum sæpe videmus: sic quanquam *Fofias* Idololatriam extermināffet, verum Dei cultum restituiffet, & præclaris factis Reges omnes antecedentes superāffet, iram tamen Dei propter peccata avi sui *Manaffis* accensam pietate hac mitigare aut restinguere non potuit, quin *Judam* etiam è conspectu suo amovendam, statuit, ut fusè legas 2 Reg. 23 Siqua igitur commiseratione, si quo filiorum amore, si verā prosperitatis eorum cupidine afficiantur, sic vivant oportet, ut pietate sua benedictionem in posteros suos transmittant.

*Dura non
præcipere.*

25. Sextò, videant parentes nè iniquis præceptis liberos suos opprimant, tantū ut jurisdictionem suam ostentent; sed potestatem suam in liberos æquitate & moderatione attemperent, in re qualibet momenti, liberorum veram utilitatem considerantes, nec aliquid huic adversum præcipientes: hujus regulæ quanquam frequens usus sit, nullibi tamen major quā in liberis suis matrimonio locandis: quā in re sæpe evenit ut probi aliās parentes culpandi sint; cū ut divitibus eos conjungant, matrimonium etiam invito & reluctanti animo contrahere sæpe cogunt; immanis hæc tyrannis est, liberos malorum ingenti multitudini exponens, quæ nullis opibus refarciri, compensari possunt: Duo sunt ad quæ potissimū respicere parentes decet, in matrimonio filiorum: Primò quomodo vitam Christianam agant, in quem finem, conjux pius & probus deligendus est: secundo, quomodo hic vitam agant jucundam & tranquillam; in quem finem quanquam modicas, immodicas sane opes iis conquirere opus non est; nec igitur nimia harum cupidine abripi parentes decet: ad felicitatis

status

status conjugalís nihil magis confert, quàm reciproca conjugum amicitia, & mutua fui invicem approbatio, sine qua nullus est status vitæ infelicior; non licet igitur invitos liberos in matrimonium cogere. Differui jam de prima specie Relationum, nempe parentum.

Dies Dominicus XV.

De officiis Fratrum, Conjugum, Amicorum, Heritorum, Servorum.

Sec. I.

Secunda species Relationis, Fratrum est. Fraternitas autem duplex esse potest, Naturalis aut Spi-

*Officia erga
Fratres.*

ritualis: posterior, sensu largo, totum genus humanum comprehendat, omnes ejusdem naturæ participes: at fraternitatem hoc sensu acceptam considerare nolo, cum de officiis generalibus, ad omnes, quatenus ejusdem naturæ participatione conjunctos, spectantibus, jamdudum differui: hic tantum de naturali ista fraternitate agam, quæ ad se invicem referuntur ejusdem parentis filii: hoc officium est, ut cordum & affectuum unionem conungantur; hoc ipsa natura innuit, substantiam enim eandem ratione quadam peculiari participant, ideoque maximam benevolentiam & amicitiam se invicem complecti debent: hinc *Abrahamus conclusit, non debere contentum esse inter se & Lot, quoniam fratres essent, Gen. 14. 8.* & quamquam per fratres, nihil aliud ibi intelligitur quàm consobrinos, hinc tamen fortius inferitur, consanguinitatem propinquiorem relatione conjunctos dedecere; & amicitiam extendi debere erga omnes consanguinitate nobis conjunctos.

Q 2

2. Amor

*Necessitas amoris
inter fratres.*

2. Amor hic & benevolentia inter fratres & sorores, cordibus eorum penitus infigi debet; alioquin enim ad diffidia proclives erunt: Con- victus enim & diurna consuetudo diffidii occasiones facile ministrabit; præterea originis æqualitas ad lites, & (si quis alteri in re aliqua præferatur,) ad invidiam promiores efficiet; sic fratres sui *Iosepho* invidebant, quoniam amplius cæteris erat in gratia apud patrem: sic *Rachel Lea* quoniam fœcunda erat: Ut igitur præcludantur ejusmodi tentationes, ingenti & vero amore fratrum & sororum, quisque imbuatur, eos tanquam partes sui æstimet, & nec ad contentionem nec ad invidiam propter præminentiam aliquam proclivis erit; nec enim pars aliqua corporis alteri adversatur, sed sui invicem commodum promovere conantur ejusdem corporis membra.

*Fraternitas
spiritualis.*

3. Secunda species fraternitatis, spiritualis est, & eos omnes qui fidei communione junguntur, complectitur: Ecclesia in Baptismo fit cuilibet Baptizato mater; qui itaque filiorum relationem erga eandem matrem induunt, fratrum etiam erga seipsos induant necesse est. Hujusmodi fratres magnâ benevolentia & amicitia complecti decet, Religionis enim spirituale vinculum arctius corda nostra conjungere & unire debet: hæc illa fraternitas est quam nos Sanctus Petrus diligenter hortatur, 1 Pet. 2. 17. & huic officia omnia bona præstare jubemur, Gal. 6. 10. *Benefici esse erga omnes, maxime vero erga domesticos fidei*: hos præ omnibus tenerius affectu prosequi debemus. Christus nobis dicit, quod *Quicumque potum dederit alicui poculum frigida, nomine Discipuli, non perdidit mercedem suam, Mat. 10. 42.* Unde certo statuamus peculiarem hunc amorem Christianorum, Christo acceptissimum esse.

4. Varia sunt officia his etiam fratribus præstanda; quorum unum idque potissimum est, ut communionem cum iis servemus,

*Communione
servare cum hu-
jusmodi fratribus.*

idque primò in Doctrina: constanter perseverandum est in fide & professione veritatum istarum necessariarum, quibus dignoscamur esse sectatores & Discipuli Christi; hæc fides ista est de qua loquitur Sanctus Judas, *Quæ semel tradita est Sanctis, Jud. 3.* quâ retentâ perseveramus in communione fraternitatis hujus, respectu professionis, quod constanter faciendum, quibuscunque procellis & persecutionibus propter professionem hanc motis; juxta hortationem Apostoli, *Heb. 10. 23. Retineamus professionem spei non vacillantem.* Secundò, Communio etiam cum illis (prout opportunum erit) servanda est in omnibus officiis Sanctis: coetus Sanctorum diligenter frequentare debemus, hoc enim professionis nostræ insigne est; qui itaque voluntariò se ab his subducunt, suspicioni locum dant, quòd fidei etiam communioni renunciaturi sunt: has partes Communionis strictè observabant primi Christiani, ut patet *Act. 2. 42. Perdurabant autem in doctrina Apostolorum, & communicatione, & fractione panis, & precibus.* Perdurabant idque immoti, à communione nullis persecutionibus deterriti; quanquam id temporis grassante persecutione sævissima quæque hujus gratiâ patiebantur: quo docemur nos ab hoc officio, periculo id concomitante, non absolvi.

5. Secundò fratrum Christianorum infirmitates tolerare oportet, juxta consilium Sancti Pauli, *Rom 15. 1. Debemus autem nos qui firmi sumus, infirmitates imbecillorum portare:* si quis veritates

*Eorum infirmitates
tolerare.*

omnes Christianas necessarias retinens, in errore tamen aliquo versetur, hujus propterea communionem derelinquere, aut personam condemnare non licet; quod do-

cet Sanctus *Paulus Rom. 14.* ubi fratrem quendam infirmum, scrupulum sine causa de cibis moventem, jubet à firmioribus, *i. e.* meliùs instructis, eumque ideo in errore versari discernentibus, recipi nihilominus & non contemni: & ex altera parte vetat infirmum judicare firmiores. Ferenda sunt opinionum in rebus levioribus dissidia, nec propterea charitas fraterna minuenda.

6. Tertiò, Fratrem lapsum erigere. *Lapsos erigere.* pro viribus nitendum est; *i. e.* in peccatum prolapsum ad poenitentiam revocare: sic jubet Sanctus *Paulus Galatas, Ut precipitatum in aliqua offensa reconcinnarent, considerans unusquisque semetipsum nè & ipse tentaretur, Gal. 6. 1.* Lapsum tanquam perditum habere, aut curam ejus tanquam desperati abjicere, aut in eum innocentie nostrae opinionem elati insultare, ut superbus *Phariseus* in peccatorem *Publicanum, Lu. 18. 12.* non licet; sed ei recuperando, ad poenitentiam revocando, cum mansuetudine studere decet, memores nostrae fragilitatis, quòd à lapsu non sumus securi.

7. Quartò, Cum his fratribus compati. *Cum his & calamitatibus eorum tangi & affici debemus, sive illos ut communione conjunctos, sive solos & sejunctos hæ calamitates invadant.* Primò, si communione conjunctos; in hoc sensu considerati Ecclesiam constituunt, eamque vel Universalem quæ ex omnibus ubique fidelibus, vel particularem aliquam, quæ ex fidelibus omnibus in gente ista particulari conflatur: calamitate igitur aliquâ quâ vel Ecclesia universalis, aut particularis, præcipuè ea cujus nos ipsi membra sumus, laborat, multum commoveri nos & affici oportet: ejusque prosperitate gaudere; schismata ejus & desolationes lugere & de flere, & quotidie, & ardentius cum *Davide* precari, *Psa. 51. 18. Benefac pro bona voluntate tua Tzijoni, ædifica muros Hierosolymæ: idque præcipuè grassante persecutione; quisquis autem hoc modo*

modo afflictione Ecclesiæ non tangitur, non est pro vivo ejus membro habendus. Ut enim in corpore naturali evenit, quòd ad se spectare totius valetudinem & indolentiam quodvis membrum censer, hoc idem & hic evenit: quod jam pridem Psalmista observavit, *servi tui inquit affectu lapidum Tzizonis ducuntur, & commiseratione in pulvere jacentis*, Psa. 102. 14. Quo modo jam servi sui affecti sunt, nequeunt ruinas & vastationes Ecclesiæ sine ingenti dolore & luctu intueri. Secundò, cum fratribus tanquam solitariis & à societate sejunctis accipis, compati etiam decet; ea inter nos & quemlibet particularem Christianum relatio intercedit, quòd utramque ejus fortunam adversam aut prosperam cum eo participare debemus: sic Apostolus hortatur, *Ro. 12. 14. Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus*, iterumque 1 Cor. 12. sub similitudine corporis naturalis ad officium hoc hortatur; *sive patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive bonore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra*. Hos varios Amoris effectus spiritualibus his fratribus debemus; hic ille amor est quem Christus Discipulorum suorum indicium & insigne haberi voluit, *Joh. 13. 35. Ex hoc omnes cognoscent vos esse Discipulos meos, si charitatem habueritis aliis in alios*, si qui igitur sint, charitate hac fraterna destituti, videntur velle Christo renunciare.

8. Tertia relationum species ea est quæ inter Conjuges intercedit: quæ prioribus multò propinquior est, ut patet *Eph. 5. 31. Derelinquet homo patrem suum ac matrem, & agglutinabitur uxori suæ, & hi duo fient caro una*. Varia sunt horum & reciproca officia. Primò quod ad uxorem, illa Obedientiam marito debet. Hoc jubet Apostolus, *Col. 3. 18. Uxores sub-* *Obedientia.*
jicite vos propriis viris, ut convenit in Domino. Subjici viris, debent, at in Domino, i. e. in omnibus præceptis licitis, alioquin nil amplius his, quàm

superioribus aliis debetur. Deo potius quam homini obediendum est. Nec uxori licet, ut morem gerat viro suo, aliquid Præcepto Divino repugnans committere: valet autem viri præ eptum in rebus omnibus quæ nulli Præcepto Divino adversantur. Damnanda itaque uxorum proterva contumacia, virorum præcepta etiam licita contemnentium, tantum præ impatientiâ officii hujus Obedientiæ, quod tamen Deus ab illis exigit. Objici autem hic potest, an etiam præceptis à prudentia prorsus aberrantibus, multisque incommodis conjunctis, parendum est ab Uxore? Respondeo, non esse inobedientiæ, sed officii sui, si pacatè & mansuetè incommoda hæc exponat, viroque persuadere conetur, mandatum revocare; sin hoc prece & blanditiis impetrare nequit, nec in verba mordacia erumpat, nec tandem imperium detrectet, nihil enim inobedientiam præter præcepti peccatum excusare potest.

9. Secundò Uxor Fidem marito servare debet: hæc autem duplex est, vel enim thorum spectat; ab alienis amplexibus se puram castamque servet uxor oportet, nec aurem præbeat ulli, castitati suæ insidianti; sermones omnes huc tendentes non sine horrore averfari decet: & si quis fidem suam sollicitavit, hoc ei denuò faciendi opportunitatem non præbere. Vel secundò rem familiarem: fidem etiam hæc servet marito; hoc est res ei commissas eo modo administraret, qui ad utilitatem mariti maximè conducatur: nec fraude & dolo usa, in eos bona sua usus absumat, quos ille neutiquam probat.

10. Tertiò ei amorem debet, & morum facilitatem, & amicitiam quandam in tota conversatione sua relucens: ei proviribus adjumento sit & solatio oportet, quò melius sui creationis suæ respondeat, qui erat ut esset marito auxiliium commodum, Gen. 2. 20. idque in omni vitæ statu posito, sive prospera sive adversa valetudine, sive afflicti

sive latâ fortunâ; quocunque in statu, (prout providentiâ visum erit) posito, ei solatio & subsidio esse uxor in quantum potest, debet: cui prorsus opponitur morum difficultas & acerbitas, contentiones omnes & jurgia; hæc enim efficiunt, ut oneri sit, & pesti marito, non auxilio aut solamini: quòd si hoc modo erga quemcunque se gerere crimine non vacat, ut suprà demonstratum est, quantò minùs erga eum cui summa benevolentia, & amor ardentissimus debetur?

II. Nec est quòd suam ducant proterviam, mariti erroribus aut injuriis excusatam uxores: nec enim hoc religio patitur nec prudentia. Non Religio, personæ enim indignitas non absolvit ab officio quòd ei

Mariti crimina uxorem ab hoc officio non absolvunt.

Deus præstari absolutè præcepit: nec prudentia, quòd enim pejor maritus sit, eò magis comitate & suavitate uxoris, quibus concilietur, flectatur animus ejus, opus est: hoc est quòd sui sæculi uxoribus consuluit Sanctus Petrus, 1 Pet. 3. 1. *Uxores sese subjiciant suis viris, ut etiam si qui non assentiuntur sermoni, per uxorum conversationem sine sermone lucrifiant:* Uxoris commoda conversatio, plurimùm ut videtur potuit ad abducendos homines à Gentilismo ad Christianismum: nec sanè successu hodie careret, si periculum facere possent fœminæ: saltem aliqualem in familiis pacem conservaret, cùm jam e contra mali impatiëntiæ uxorum effectus adeò ubique patent, quòd vix locus ullus est in quo hujus exempla aliquot non reperias. Quot sunt qui ut jurgia & clamores protervæ fœminæ vitarent, computationi se adixerant, unde ebrietas, paupertas, & malorum ingens caterva? Ab hac igitur viro tentatione objicienda caveant uxores: si quid autem incidat, cujus ut uxor virum admoneat, amor conjugalis postulat, eâ temperetur lenitate admonitio, ut ab amore non irâ proficisci appareat.

*Vir uxori
debet amorem.*

12. Varia sunt etiam viri erga uxorem suam officia : quorum primus amor, qui ut erga uxorem ardens & compassione plenus sit vult S. *Paulus*, ut patet ex duabus similitudinibus quibus hunc amorem depingit, *Eph. 5.* unâ ab amore quo quis corpus suum naturale, *Nemo*, inquit, *suam ipsius carnem odio habet, immo nutrit ac fovet eam*: alterâ ab isto amore quos *Christus* Ecclesiam suam complectitur, qui priorem longè superat, ductâ; quos utrosque tanquam amoris quo viri foeminam suam prosequi debet, normam & regulam proponit. Hoc sapè asperitatem omnem & morum difficultatem in viris erga uxores excludit; eo ritu cum iis agendum est quo cum sui ipsorum partibus, eas tanquam corpora sua amare decet; nec magis iis noxium aliquid & molestum facere, quàm carnem suam concidere & confodere: considerent viri isti qui tyrannicè in uxores dominantur, qui eas tanquam humanæ naturæ participes vix tractant, an hoc sit eas amare tanquam corpora sua.

Fides. 13. Secundum viri officium est, ut thorum castâ fide servet. Hoc Deus à viro non secus quàm ab uxore exigit: & quanquam mundus videatur minùs damnare violationem hujus officii in viro quàm uxore, iusto tamen coram iudice Deo, non minùs grave peccatum proculdubio censetur, committente hoc viro quàm foemina: certum est, voti sui invicem facti cum connubio jungebantur, apertam violationem adulterium esse, ideoque præter impuritatem etiam perjurium includere; & quicquid in hoc casu delictum criminis est, quanquam lancem ex una parte degravare videatur, hoc tamen à considerationibus civilibus & secularibus, potiùs quàm peccati naturâ oritur.

Alimentum. 14. Tertium mariti officium est, ut uxorem aliat, eique consulat & propiciet: in participationem bonorum venturorum.

istorum quibus eum Deus donavit admittere debet; nec res illi necessarias ex avaritia denegare, nec tamen sic bona sua prodigè effundere, ut ei non suppetat unde uxorem sustentet: hoc proculdubio mariti officium est; cum enim ut dictum est eam corporis sui partem censere debet, æquum est ut non minori curâ ei quàm sibi proficiat. Nec tamen hoc sic intelligi velim, ac si uxori hoc modo à labore & opere omni, cum res aliud exigat, immunitas pareretur; nec enim æquum est ut mariti sollicitudine & labore uxori otium & desidiosa paren-

15. Quartò, Maritum oportet uxorem frugnam in rebus ad æternam suam salutem spectantibus erudire & instituere.

Institutio.

Sic S. Paulus jubet, ut uxores discant à maritis domi, 1 Cor. 14. 36. quod supponit maritorum esse eas docere. Dubitandum quidem non est quàm patrisfamilias sit, curare ut omnes in domo sua & sub regimine suo degentes, in rebus hujusmodi necessariis instituantur, quantò magis uxor sua cui arctiori vinculo conjungitur? Sollicitos de scientia sibi comparanda viros efficere hoc debet, quò melius officio, quod aliis debent, fungantur.

16. Ultimò, Conjugum est pro se invicem orare, benedictiones Dei omnigenas spirituales & temporales implorare; & pro viribus adorti ut sibi invicem bona omnia

Oratione & auxilio sibi invicem opitulari.

acquirant; præcipuè ut suis invicem animabus benefaciant, ad officium se invicem hortando & incitando, ab omni peccato dehortando, retrahendo, sibi invicem, benefacientibus sive familiæ suæ sive aliis quibuscunque, verorum conjugum instar, opem ferendo: hic unicè verus maximèque æstimandus amor est: imò vix illi amare dicendi sunt, qui quanquam se vitæ genere implicari a terribili perditione puniendæ, cernunt, non tamen commoventur, nec suæ invicem salutis student. Si maritorum & uxorum

uxorum amor ad hunc modum virtute & Religione fundarentur, vitam agerent in terris planè coelestem: hoc enim dissidia & jurgia, familiarum pestes, & inferni præludia, prorsus tolleretur. Et parum sanè in statu conjugali voluptatis est, nisi quando amor se, Religionis & virtutis officia præstando, exerit & exprimit.

Virtus in persona connubio jungenda potissimum spectanda.

17. Quicumque igitur hunc vitam statum ingredi statuit, maturè antea deliberet, & sibi talem in conjugem deligat cum qua amicitiam hanc spiritualem colat, nimirum

Deum reverà timentem: multi sunt falsi fines qui matrimonium contrahentes sibi proponunt, aliqui enim divitiis, aliqui formâ capti ducunt, nec alii in genere fines quàm sæculares & mundani plerisque inveniunt: qui autem ad eum quem decet finem in conjugio attenderet, ille id unum curare debet, ut conjugium melioribus istis finibus, nimirum Dei gloriæ, animeque suæ saluti promovendæ inserviret; saltem curare debet ne his obstaculo sit matrimonium: ad hoc plus confert virtus foeminæ ducendæ, quàm divitiæ quantæcunque; quanquam non negavero harum etiam rationem aliquam haberi posse, ut suppetat nobis quod in usum vitæ necessarium est.

Nuptia illicita.

18. At ante omnia, Nuptias nè contrahant curandum est, quæ non tantum effectus malæ, sed etiam in ipso momento peccata actualia sunt; cujusmodi sunt nuptiæ in quibus istæ ducuntur quæ priùs aliis despondebantur: quocasu certum est has illis quibus se priùs promisso obligaverunt jure debere conjungi: harum igitur aliquam ducere illo vivente cui desponsa est, nihil aliud est quàm uxorem alienam ducere, quod manifestum adulterium est. Rom 7. 3. Illicitæ etiam sunt nuptiæ eorum, qui inter gradus propinquitatis, quibus conjugium à Deo interdicitur, se invicem contingunt: quos descriptos lega-

mus cap. 18. & 20. *Lev.* quisquis aliquam intra hos gradus propinquitatis positam, sive ad seipsum sive uxorem suam mortuam, quod perinde est, referatur hæc propinquitas, ducit, incestus reus est: & quamdiu cum illicita ista uxore cohabitatur, tamdiu in reatu isto horrendo manet. Hæc cautio in delectu foeminae ducendæ varios malos effectus, qui inconsulta & illicita connubia sequuntur, præcluderet. Matrimonium igitur ut monet Ecclesia nostra tanquam sanctum vitæ statum intueri debemus, quem non licet inconsultè, temerè, aut lascivè suscipere ac imitari, ut sic indulgeatur carnalibus affectibus ac concupiscentiis, more brutorum ratione carentium, sed reverenter, modestè, consultò, sobriè & in timore Dei: Matrimonium sic initum Benedictio Divina comitaretur, quæ alioquin speranda non est. Egi jam de Relatione quæ inter uxorem & maritum intercedit.

19. Proxima ordine sequitur Relatio amicorum: quæ si rectè fundetur, intimæ conjunctionis, magnæque utilitatis est: at in nihilo sæpius erratur quàm amicitia; eos vulgo Amicos censent homines, quorum familiaritate & consuetudine utuntur: quanquam conjunctio ista nihil aliud quàm conjuratio quædam sit & confœderatio in peccato: hunc ebrius amicum vocat, quo compotore gaudet; illum impostor & veterator, cujus ope fraudes peragit; illum superbus, qui ei adulatur: & sic in genere, vitiis quibuscunque dediti, eos amicos appellant, qui ad hoc operam suam conferunt. At mehercle procul hoc ab amicitia abest, hoc modo amicissimus nobis Diabolus, qui ad hujusmodi officia nunquam tardus aut aversus est. Huic prorsus opponitur vera amicitia, quæ conjunctio quædam & confœderatio est, virtute non vicio fundata: verbo dicam, eo verus amicus amore amicum complectitur, quod bono & utilitati suæ diligenter studeat; fieri nequit ut qui ita erga amicum suum animetur, ei maximi mali
author

Officia amicitiae.

author sit. Generale igitur amici officium hoc esse statuendum est, nempe amici veræ utilitati non sine fervore quodam operam det, studeat: quod varia particularia complectitur.

20. Ut primò Fidem, in omnibus sibi ab amico commissis, sive hæc bona, sive arcana sint: qui fidem fallit amici, ab omnibus odio habetur; cùm falsitatem & perfidiarum omnium summa hæc sit: & propter perfida hæc vulnera amicus quilibet discedet, inquit Sapiens, *Eccl* 22. 22.

21. Secundò, amico externa quapiam necessitate laboranti opulari amici officium est: consilii inopi consilium: afflictio solatium: pauperi levamen suppeditare: & in discrimen adductum tueri & eripere. Cujus præclarum in *Jonathane* erga *Davidem*, quem tanquam animam suam adamavit, exemplum extat, nec enim tantum colloquio consilio, illius in periculo versantis salutem meditatur, sed etiam nullum non adit periculum ut id ab amico suo propulset, & in seipsum parvis iram convertit, ut eam à *Davide* averteret, ut fusè legendum est *1 Sam.* 20.

22. Tertium idemque præclarissimum amicitiae munus est, amici animæ prodesse & opem ferre; omnibus quibus possumus mediis, illius in virtute & pietate profectui consulentes, amicum hortando & incitando ad virtutem; ardentem & vehementer ab omni vitio dehortando; nec tantum in genere, sed particularibus suis egestatibus accommodando, præcipuè apertâ & amicâ, quando aut opus esse pro certo novimus, aut saltem non sine ratione suspicamur, correptione. Peculiare hoc amicitiae munus est, nemini nisi amico competens: errores enim quisque suos adedò gravatim audit, ut neminem se corripientem æquo animo fert nisi cujus amor suum prius amicum occupavit: imò hoc tam generaliter amici proprium

primum esse agnoscitur, quòd si hic officium hoc deserat, peccantem securitate prodit; correptione enim si abstinet amicus, se nihil dignum correptione patrare alter sentiet: tacitè itaque adulatoris partes agit, & amico peccanti adulat & applaudit, qui hoc officium negligit: quod si ulterius consideretur, admonitione unicuique aliquo saltem tempore opus esse, non tantum amicitia deesse, sed sævitiæ etiam reum esse apparebit, qui hoc officium negligit: Nos enim innato nostri ipsorum amore excæcati, non tam facilè nostri, quàm aliorum errores discernimus; opus igitur est ut hi nobis, ab illis qui eos acutiùs perspiciunt, indicentur: quod si initio faciat amicus, errorum multiplicationem præveniat; error autem quem amicus principio non corripit, tandem consuetudine invalescens, remedio cedere nescit, admonitioni nulli expugnabilis: quam itaque sui defensionem, coram Deo aut seipso parabit ille, qui silentio suo amicorum malorum maximo prodidit? De amico loquens Deus ipse his verbis utitur, *Amicus tuus qui tanquam anima tuus est*, Deut. 13. 6. & sanè amicos decet tanquam animas nostras habere, nec minori eorum animabus affectu aut vigilantia prospicere quàm nostris; omnes itaque debebit qui arctam amicitiam ineunt, in hunc foederis sui articulum consentire, nempe quod se invicem corripient & admonebunt: unde hoc efficietur tam solenne amicitia suæ munus, quòd nemo errore abductus admonitionem ab animo aut à se alieno, aut ad reprehensionem recitiori, proficisci arbitrabitur.

23. Quartò, variis hisce amoris officiis preces adjungendæ; nec enim satis est opem ferre nos ipsos; divinum auxilium advo-
emus oportet, benedictiones Dei & temporales & spirituales in eos sedulò implorantes.

24. Ultimò, Constantes simus oportet in amicitia colendis, nec animi instantia & levitate abrepti, amicum

Preces.

Constantia.

quoniam

quoniam jam diu ei consuevimus fastidire. Magna hæc est erga amicum injustitia, qui quò diutius se bene gessit, eò carius æstimandus est: nec minor erga nosmet ipsos infamia, abjicimus enim vitæ humanæ pretiosissimum thesaurum, contra quod virorum sapientissimos monuit, *Prov. 27. 16. Amicum tuum, & patris tui amicum nè deseras.* Imò nec amicitiae dissuendæ culpa quæque levissima sufficiat: danda est humanis infirmitatibus venia; nec dubitandum est quin veniâ quam hodie ei concedis, cras tibi opus sit, quâ bonitatem tuam compenset par est: nihil igitur ad Amicitiae vinculum dirumpendum satis sit, præter perfidiam & insanabile vitium

25. Relationum ultima Heronius

Servorum officia.

Obedientia.

& Servorum est, qui sibi invicem officia debent: servi est primò præceptis omnibus licitis heri parenti

hoc ab Apostolo disertè jubetur *Eph. 6. 6. servi auscultate Dominis, &c.* Nec invitos hanc & obmurmurantes sed promptos & alacres obedientiam præstare debent ut ibidem hortatur, *ver. 7. cum benevolentia servientis.* Ad quam quò sint paratiores considerent, *Dominò non solum sed servire.* Deus servis præcepit, Dominis suis servire; Obedientia igitur ista quæ Dominis suis, etiam Deo præstatur; quod unum eos in servitio suo alacres efficere debet, moroso licet & indigno Domino serviant præsertim si quod Apostolus addit, perpendant, nempe *se operis sui præmium à Domino reportaturos esse.*

26. Secundò, Fidelitatem etiam

Fidelitas.

Dominum suum colat servus, quæ duplicis generis est; prior opponitur ministro hypocritico, quo diligentiae præsentis Domino speciem præse fert, absente feriat servus: posterior furto & fraude. Prior hujus officii pars in hoc consistit ut servus fidei operam hero suo præstet, absenti licet, poenasque omnium delictis non intentanti, sed omni tempore etiam cum delictis am suam & errores hos latere posse putant: quâ ob

sui conscientiâ qui non ducitur, fidelis servus censendus non est; hypocriticum enim hoc ministerium *simplicitati cordis* ab Apostolo opponitur, quam tamen à servis exigat, *Eph. 6. 5.* Secunda fidelitatis pars in iusta rerum à Domino fidei suæ commissarum administratione consistit, nec bona sua negligenti profusione (cujus iniquus dispensator, *Lu. 16.* accusatur) dissipando, nec ea in usum suum inscio Domino convertendo: hoc est *bona intervertere*, quod vetat Apostolus, *Tit. 2. 10.* nec aliud est quàm merum furtum. Hujus generis sunt omnes istæ methodi, quibus sibi lucrum servus, ex damno & detrimento Domini quærit: veluti cùm largitione corruptus, contractus Domino suo damnosus agit: Imò perfidia hæc furto vulgari longè deterior est, quò enim major in aliquem fiducia reponitur, eò perfidiæ atrocius crimen est. Quod ad alteram perfidiæ speciem attinet, nempe bonorum Domini dissipationem, quanquam nihil inde sibi lucrifaciant servi, non longe abest effectum si consideres ab hac; non minora enim Domino damna ista quàm hæc afferat, quod si ita sit, parùm refert an servi avaritiâ an negligentia Dominus expiletur. Nec minor inest dissipationi huic violatio fidei, supponendum enim est Dominum res suas non minùs curæ, quàm fidelitati servi committere: parùm enim Domini interesset, si à fraude servi sui securum, aliorum eum fraudibus negligentia suâ servus exponeret. Qui itaque utilitati & commodo heri diligenter non consulit, non minùs fidem fallit, quàm qui suis commodis injustè studet.

27. Tertium servi officium est, ut correptionem heri æquo animo ferat, *responsa non reddens*, prout hortatur Apostolus, *Tit. 2. 9. i. e.* audacia & proterva responsa, quibus ira heri magis accendatur; (quod servis etiam meritò correptis usu venit, quanquam Sanctus Petrus monet ut æquè patiantur etiam immeritam objur-
gationem, etiam cùm *benè faciant & propterea patiuntur*,

*Patientia
correctionis.*

1 Pet. 2. 20.) non reddens : nec tantum correptionem æquè pati, sed etiam errorem propter quem corripiuntur emendare, servorum officii est, nec enim satis habeant Dominis suis (observantiæ licet summæ cum specie) aurem præbuisse.

Diligentia. 28. Quartum servi officium est diligentia : Officii sui muneribus constanter invigilare debet, nec se otio & ignavia, nec computationi, nec alex, nec vitio cuicunque addicat, quo à negotiis Domini avocetur : hæc sunt servorum necessaria prorsus officia, quæque sedulo & Religiosè præstare debent, non tantum ut dominorum suorum iram sed & Dei effugiant, qui ab eorum unoquoque rationem aliquando exiget quomodo se gesserit erga dominos suos terrestres.

Domorum officia. Justitia.

29. Sunt etiam ex alterâ parte Dominorum. quædam quæ servis suis officia debentur : veluti primò, Dominorum est se justos præbere erga servos, & conditionibus istis stare quibus eos conduxerunt ; eis nimirum victum suppeditantes & stipendium solventes, quæ qui servis suis denegat, oppressor censendus est.

Admonitio.

30. Domini etiam est, servum errantem monere, corripere, idque non tantum adversus seipsum (ad quod pauci hortandi sunt) sed multò magis adversus Deum, peccantem ; hoc enim plus commoveri Dominum quempiam par est, quàm erroribus quibuscunq; in damnum tantum summi & incommodum cessuris : Cum Dei honorem violari, & animam hominum infimi in discrimen adduci, majorem ratione Dominis bilem moveat, quàm crimina quæcunque prioris generis. Qui igitur facile incandescunt, levi negligentia aut errore servi adversus seipsos commoti, crimina adversus Deum commissa, eaque maxima, tranquilli interim & patientes intuentur, ostendunt

dunt res suas sibi nimis curæ esse, Dei autem gloriam servique salutem parùm nimis: eo tamen sunt Domini plerique ingenio, quòd parùm solliciti sunt quo se modo erga Deum gerant servi sui, nec ἀταξία & impietate familiæ suæ moventur, & proinde suos nec hortantur nec admonent, quòd ad virtutem stimulent, aut à vitio deterreant; oblivisci sanè videntur hi Domini, se debere aliquando familiæ suæ gubernationis rationem Deo reddere. Dominorum equidem omnium est, sibi subjectionem, sive in minoris ambitùs Dominio, familiâ, sive majoris Gente, pietatem promovere: quod *Davidi* adeo cordi erat, quòd apertè profitetur, *Psal. 101. 7. non habitabit intra domum meam faciens dolum, loquens mendacia non stabilietur coram oculis mei*: Sui (ut videtur) officii esse duxit, curare, ut familia sua quædam quasi Ecclesia esset, cœtus nempe hominum piorum & justorum, quod si omnes Domini conarentur efficere, præter æternum pietatis suæ præmium in posterum, præsentem etiam hujus rei fructum ferrent, i. e. sæcularia sua negotia melius administrarentur: nec enim audent servi vel negligentia vel perfidia peccare, si officii sui Religione bene instituti tenerentur.

31. Ut autem servos suos monere & corripere debent Domini, sic etiam ad hoc prudentiam adhibere, ut optatum effectum sortiatur, nec hoc irâ accensos facere; hoc enim nihil aliud in servis producturum est, præter contemptum & odium Dominorum suorum: sobriis & gravibus verbis increpet herus servum, ut simul erroris sui redarguatur, & increpationem ab animo emendationem suam, non ultionem meditante, proficisci sentiat.

32. Tertium Dominorum officium est servis suis probitatis & pietatis exemplum exhibere, nec enim aliter hortatu suo aut correptione aliquid proficiet: plus exemplo suo diruet, quàm possit monitis & correptione edificare; demeriti est, ebrium & profanum Dominum sperare familiam sobriam & piam.

Bonum exemplum.

*Instructio
media.*

33. Quartò Dominorum est curare, ut servi sui institutionis mediis non destituantur; ut quotidie cultui divino, precibus in familia prælectis, stata tempora consecrentur: de quo priùs mihi dictum est de precibus agenti, nec pluribus ideo opus est.

*Moderatio in
Præceptis suis.*

34. Quintò, Domini est, in suis negotiis æqua & moderata servis præcipere, nec onera iis imponere, quibus portandis vires suæ non sufficiunt; spectatim tantum ab iis operis non licet exigere, ut nihil iis temporis supersit, quod animabus suis impendant: nec tamen tantum illis otii indulgere, quo aut ei inutiles, aut vitio exposti & obnoxii fiant.

*Bene agentes
confirmare.*

35. Sextò, Servos benè agentes fovere, & confirmare in virtute Domini est, diligentiam, fidem & pietatem suam meritâ munificentia & benevolentia remunerando; denique per omnia quæ sibi cum servo suo sunt meminerit Dominus, etiam esse sibi *Dominum in Cælis, Eph. 6. 9.* cui ratio reddenda est, quo modo vilissimum servum hîc in terris tractavit.

Differui jam, quâ potui brevitate, de variis istis relationibus, quibus particularia officia debentur; & sic egi de primo genere officiorum erga proximum, sub Justitia comprehensorum.

Dies Dominicus XVI.

Alii fontes officiorum erga proximos. De Charitate erga Animas, Corpora, Bona, Famam proximorum.

Sect. 1. **S**ecunda species officiorum erga Proximos nostros, *Charitas.* Charitate seu Amore comprehenditur. Hoc celebre illud Evangelicum officium est, toties à Christo præscriptum, *Nomine illud Præceptum*, quo eam nomine Christus ipse appellat, *Joh. 13. 34. ut nos invicem amemus*, quod bis uno capite repetitur, *Joh. 15. 12, 27.* & is pene scopus est totius prioris Sancti *Johannis* Epistolæ, ut nos ad hoc officium hortetur; unde patet hoc non haberi pro re indifferenti, sed strictè ab omnibus exigi qui Christum profitentur. Hoc equidem Symbolo suos Christus ipse dignosci voluit, *Joh. 13. 35. Ex hoc omnes cognoscent vos esse discipulos meos, si charitatem habueritis alii in alios.*

2. Charitatem hanc duplici sub ratione considerare licet: primò ratione affectuum; *In Affectibus.* Secundò ratione actionum. Charitas affectuum, nihil aliud quam veram sinceramque benevolentiam, quâ læta omnia aliis precari inducimur, significat; ut enim infaustum quidpiam aut malum alicui optare, seu animam suam, corpus, bona, existimationem spectemus, Justitia vetat, sic iis bona & prospera omnia, quoad illa omnia, optare charitas jubet.

*Erga
animas.*

3. Primò quoad animam : si qua in nobis gliscit charitatis scintillula, bona omnia animabus hominum non precari non possumus : res istæ pretiosæ, quas Christus dignas censuit, quæ sanguine suo redimerentur, amorem sanè nostrum & vota benevola jure sibi vendicent : nisi nos igitur sic invicem amemus, præceptum illud quo *amare sicut ipse amavit*, jubemur, violamus : animas enim hominum ipse tam ardenti amore complexus est, pro his tantum & fecit & passus est. Amoris sui quo animas complectitur, duo sunt præclarissima & præcipua effecta : primò purgat eas & mundat gratiâ suâ : Secundò foelices reddit in gloria sua ; hoc eò usque amor noster imitari debet, quòd nos etiam omnium purificationem ardentissimè optare debemus, quòd aternæ foelicitatis capaces reddantur. Sperare possem neminem esse animâ præditum, qui tantâ esset in alterius animam sævitiâ, quin hoc sincerè optaret ; nisi experientia evinceret, dari aliquos malitiâ tam planè diabolicâ, quòd in contrarium prorsus vota sua tendunt, qui non tantùm in peccata & damnationem incidere alios vellent : quot sunt quibus injuriâ aut oppressione aliquâ afflictis hoc solatio est, quòd hoc inimicos in æternam perditionem præcipitabit ; cùm è contra graviùs hac cogitatione affligi Christianum par esset, quàm injuriâ quacunque ab inimicis illatâ : qui hac indole est, diaboli non Christi discipulus est ; nihil enim magis directè repugnat præcepto suo, quo *proximos sicut nos ipsos amare* jubemur. Nullus enim est, si dari infernum credit, qui quanquam viis huc ducentibus delectetur, non horret cogitare hoc sibi futurum esse itineris sui finem : ideoque non minùs horrere debet proximi sui damnationem.

*Corporibus, bonis
& existimationi.*

4. Secundò corporibus hominum fausta omnia, i. e. valetudinem & incolumitatem precari debemus : de corporibus nostris satis solliciti

soliciti sumus; dolorem aut malum levissimum quod illis possit contingere, perhorrescimus; solitudinem hanc vi prioris præcepti ad alios extendit charitas; & quicquid nobis grave est, hoc aliis accidere nolle jubet: hoc idem de bonis & exultatione alienâ dicatur; nobis & divitiarum & famæ incrementum optamus, hoc ipsum aliis optare debemus; alioquin enim proximum tanquam nosmetipsos amare censendi non sumus.

5. Affectuum Charitatem si veram & sinceram hi certò sequentur effectus, nec ab ea quidem abesse possunt, adedò ut officii hujus partes passim in Sacris Literis censentur, & proinde rigidè à nobis exiguntur. Primò pacatos nos & mansuetos erga alios reddet, à contentionum occasionibus captandis tam aversos, quòd nec laceffiti contendemus; à contentione aversus est animus quem amor occupavit, hoc enim inter alia charitatis proprium est, quòd *non facile exacerbat*, 1 Cor. 13. 5. quicumque igitur ad contentionem proclivis est, animum arguit Charitate destitutum. Secundò, miseriarum alienarum commiserationem in nobis pariet: calamitas quævis iis quibus bona omnia precamur contingens, infortunium quoddam nobis est & infelicitas: Si igitur benè omnibus precamur, omnium calamitatibus tangemur, & vero dolore propter eorum miseras afficiemur, idque pro mensurâ afflictionum suarum. Tertiò, ut aliorum prosperis rebus gaudeamus, efficiet: Solomon, Pro. 13. 19. observat, *Desiderium effectum suæ esse animæ*: quicumque igitur vicini sui foelicitatem reverà optat, nequit expleto, prosperitate ejus, desiderio suo, non gaudere, hæc duo jubet Apostolus eodem in loco, Ro. 12. 12. *Gaudete cum gaudentibus flete cum flentibus*. Quarto, nos ad preces incitabit; nos impotentes sumus, & imbecilles creaturæ, nec benedictiones ubi maximè volumus conferre valemus; si igitur reverà aliorum bonum &

Effecta charitatis hujus.

Pacem conservat.

commodum promovere volumus, id ab eo à quo docente *Jacobo, cap. 1. 17. omnis donatio bona & omne integrum donum est*, precibus contendendum est. Neccessaria adeo est hæc pars charitatis, quòd absque hac benevolentia nostra nihil valet, inanis & inutilis ceremonia est: nec enim ille nobis bene velle revera censendus est, qui votis suis nihil alioquin profuturis, vim & efficaciam precum non adjunget. Non igitur satis duxit Apostolus, ut homines aliis bene vellent, sed ut supplicationes, preces, gratiarum actiones pro omnibus offerrentur, præcepit, *1 Tim. 2. 1.* cui præcepto omnes, qui verâ hâc affectuum charitate præditi sunt, alacres parebunt. Hæc sunt charitatis hujus effecta tam neccessaria, quòd falli eum neccesse est, quicumque hac charitate se præditum credit, nec tamen hos fructus, charitatis unica indicia, ostendere valet.

*Expellit
invidiam.*

6. At ulteriùs adhuc se extendit vis & efficacia hujus gratiæ; animum enim à variis iisque gravibus & periculosissimis vitiis tuetur & liberat: veluti primò ab invidia, hoc docente Apostolo, *1 Cor. 13. 4.* charitatis proprium est, *charitas non invidet*: quod quidem ratio communis dicat, invidia enim tristitia quædam est de prosperitate alienâ orta; qua nihil charitati, cujus hoc effectum esse supra ostendimus, quòd prosperitate alienâ gaudet, repugnantius esse potest: dominante igitur charitate facilè fugatur invidia: quàm immeritò igitur hanc sibi virtutem arrogant, qui interim aliorum rebus prosperis obmurmurant & intabescunt?

Superbiam.

7. Secundò Superbiam & fastum deprimit: hoc etiam ab Apostolo docetur loco supra citato, *Charitas non agit perperam, non inflatur*; cui consentaneum est, quòd ubique charitas, ibi conjunctim humilitas præcipitur: sic *Col. 3. 12. Induimini igitur ut electi Dei, sancti & dilecti, visceribus miserationum, benignitate, animi sub-*
missi.

*missione, & Ro. 12. 10. Fraternali charitate alii ad alios
mundos propensi, honore alii aliis praecones: quibus ex lo-
cis patet, charitatis comitem indivulsam esse humilita-
tem; hæc equidem ab illa necessariò fluit, amor enim
pretio semper habet & magni æstimat rem amatam:
quod in nostri ipsorum amore clarè cernitur: efficit enim
ut alia de nobismetipsis sentiamus, & nos aliis omnibus
præcellere arbitremur. Si igitur amor qui in nosmetipsos
fluit, superbiam pariat; hic si mutato alveo in fratres
nostros derivetur, animi demissionem pariat necesse est:
tunc enim dona ista & virtutes, quas aut superbiâ aut
odio excæcati negleximus & contempsimus, perspicie-
mus & magni æstimabimus, nec æquum censebimus aut
eos, comparatione institutâ, contemnere, aut nosmetip-
sos prædicare & laudibus efferre; videbimus sanè, cur
Apostolico consilio morem gerentes, *alios nobis præcelle-
re æstimare debemus, Phil. 2. 3.* Quicumque igitur tam
elato est animo quòd alios parvi facit & aspernatur, hac
se charitate destitui concludat.*

Tertiò animum à censura & temerario
judicio aversum reddit: Charitas ut in- *Censuram.*
quit Apostolus, *1 Cor. 13. 5. Non cogi-
tas malum,* non facilè adducitur ut malè de aliis sentiat,
sed è contra ut *ver. 7. sequitur, credit omnia, sperat omnia,*
i. e. optima de omnibus credere & sperare solet; quod
propria experientia dicat, nos enim ad amati cujusvis er-
rores cæcipientes non cernimus, (teste in nostris errori-
bus cæcitate nostrâ) procul igitur aberit, ut iis
errores à quibus reverâ immunes sunt, aspingamus, aut
ultra modum veros exaggeremus: cui igitur imputandæ
sunt immites istæ censuræ & temerariæ de aliis latæ sen-
tentiae, (quibus nihil inter omnes usitatius est) nisi chari-
tatis inopiæ.

Quartò dissimulationem & fictam
minimèque sinceram amicitiam tol-
lit: verus hic & sincerus amor

Dissimulationem.

fictum

fictum illum & simulatum amorem fugat, hæc autem illa charitas est quæ nobis præcipitur, nempe *qua minimè simulata est*, Ro. 12. 9. Nec equidem ibi dissimulatione opus est ubi vera hæc charitas radicem egit, hæc enim reverâ id omne est, quod illa vellet videri: tantò igitur hæc illam superat, quantò artem natura; imò quanto virtus aliqua cœlestis turpe aliquod vitium, hoc enim est hypocritica & tantùm personata amicitia; metuendum tamen est nè hæc sinceræ charitatis locum sæpe nimis usurpet: hujus enim effectus passim videre est, nihil enim usitatus est, quàm magnificâ coram amicitia erga aliquos professione factâ, hos ipsos discedentes fannis & injuriis infectari.

10. Quintò animum mercenarium esse, aut lucri sui studiosum non sinit; *Avaritiam.* tam honestâ hæc est & generosâ indole, quòd utilitatis & commodi proprii studium dedignatur: *Charitas sua non quarit*, 1 Cor. 13. 5. Mercenaria igitur ista amicitia, quæ utilitatis tantùm intuitu contrahitur, quanquam passim jam obtinuit, longè à natura charitatis hujus discedit.

11. Malitiam denique & ultionis cupidinem, sibi adeo contrariam, quòd uno in pectore cohabitare nequeunt, charitas hæc corde expellit: Charitatis enim proprium est *Omnia tolerare*, 1 Cor. 13. 7. atrocissimas tolerare injurias, nec aliam interim ultionem reponere quàm preces & benedictiones. Malevoli igitur animi & vindictæ studentes longissimè omnium ab hoc officio discedunt.

12. Fateor equidem si ad certum quoddam hominum genus Charitas hæc deberet extendi, posset optimè cum malevolentia in alios consistere; fieri enim facillè potest, ut qui unum infesto odio persequitur, alium nihilominus amore complectatur; monere autem decet, charitatem hanc non debere

debere angustis terminis claudi, sed ad omnes ubique & speciatim inimicos extendi, cum aliter procul abest à natura divinæ istius charitatis toties à Christo inculcatæ: Amicos & Benefactores amare tam procul abest à perfectione Christiana, quod publicani & peccatores, & pessimi hominum huc usque pervenire potuere; nec hoc igitur remuneratione dignum in discipulo Christi censetur, si vellet altius aspirare, ideoque præceptum nobis spirituale magis & præstantius, nempe amorem inimicorum tradidit: *Matt. 4. 44. Ego verò dico vobis diligite inimicos vestros, benedicite iis qui devoverunt vos, benefacite iis qui oderunt vos, & precamini pro iis qui vobis iniuriosi sunt, & persequuntur vos:* quod qui non facit inter discipulos à Christo non habebitur. Concludere itaque debet, quod quicquid de hac charitate affectuum dictum est, non minus ad infestissimos inimicos quàm amicos proximè merentes spectare: quoniam autem ab hoc officio paululum aversior est tetrica hominum natura, ideo non erit alienum, argumentis aliquot ad hoc homines hortari.

13. Primò considerare oportet, Charitatem hanc, (quod obiter jam videmus innui,) à Christo præcipi, in locis supra citatis aliisque non paucis; nec enim præceptum ullum est quod toties repetitur, quoties hoc de inimi-

*Ad Charitatem hortatur.
Primò à Præcepto Christi.*

corum nostrorum condonatione & amore: sic *Eph. 4. 32. Estote alii in alios benigni, misericordes, condonantes vobis mutuò offensas.* Et *Col. 3. 13. Suffrentes alii alios, condonantes vobis mutuò, si quis adversus aliquem haberit querelam: sicut & Christus condonavit & vobis, ita vos:* Sic etiam, *1 Pet. 3. 9. non reddentes malum pro malo, aut convicium pro convicio, sed contra, benedicentes.* Possem ad hanc veritatem confirmandam infinitam penè ætuum multitudinem asserere; sed hi ut opinor satis faciunt, hoc officium à Christo præcipi; & paucos equidem

equidem esse arbitror quibus Evangelium auditum est, qui hoc inficiantur : tanto magis monstri simile est, tot posse inveniri se Christianos appellantes, qui obedientiam abjicientes præcepto huic nè minimùm parent ; imò nec hoc tantùm sed contrarium palam asserere & profiteri ausi sunt : nihil enim usitatus est quàm ut homines se cum decernerent & palam declararent se huic aut illi nunquam condonatuuros esse, nec eos potest præceptum hujus Christi consideratio à sententia sua abducere ; sane quid sibi velit vox hæc *Christianus* non intelligunt videntur, nimirum quòd Christi servum & Discipulum innuit, Charitas enim illius insigne & indicium, hujus officium est. Absurditatem igitur maximam imò contradictionem apertam implicat, si Christianos se profitentes præcepto huic Christi quem pro Domino suo agnoscunt se opponant : *si Dominus sum, ubi reverentia mei ?* ait Jehovah, *Mal. i. 6.* Obsequium & reverentiam manifesta servorum officia sunt quòd hunc ille Dominum suum ducere, cui hæc non præstat, censendus non est. *Quid autem me vocatù Domine Domine,* inquit Christus, *& non facitis quæ dico ?* *Lu. 6. 40.* In duas amplissimas quidem familias, Christi nimirum unam & diaboli alteram, totus mundus dividitur ; & ea quam alterutri unusquisque præstat obedientia, cujus sit servus apertè indicat ; qui enim Christo paret Christi, qui autem diabolo, servus diaboli est. Ultio equidem & malevolentia dictatis mali istius spiritûs adeò consonant quòd in nihilo apertius ejus imperio paretur. Hoc equidem servorum suorum vestibus indui est, & servitutis indicia tantùm non ostentare : quàm ridiculæ hoc est impudentiæ, in familiam diaboli sic conscriptos, se Christi servos interim profiteri ! Sciant hujusmodi, Christum hos in die judicii pro suis non agniturum esse, sed eos proprio Domino traditurum, ut ab eo mercedem suam in igne & bitumine accipiant.

14. Secundò intueri oportet exemplum Dei: quo argumento Christus ipse solus est, ut nos ad hoc officium excitaret, *Lu 6. 35, 36.* ubi postquam amorem inimicorum præceperat, ad hunc nos argumento portatur, quòd hic nos reddet *filios altissimi* (i. e. imaginem quandam & similitudinem Dei nobis imprimet, quali suos referre solent filii parentes) *nam ipse benignus est erga ingratos & malos*: cui consonum est quòd legitur *Mat. 5. 45. Facit enim ut Sol suus exoriatur super malos ac bonos, & pluit super justos & injustos*: quà equidem consideratione efficacissimè ad hoc officium impelli nos par est: Deus ut scimus perfectionis fons est, hunc igitur referre votorum summa est; & quanquam hoc *Luciferum* è Coelis deturbavit, quòd affectavit esse similis Deo, si tamen ad sanctitatis divinæ & bonitatis similitudinem aspirasset, permansisset adhuc Angelus lucis; hæc enim coelestem nostrum patrem imitandi cupido, verum & præcipuum filii sui *κεληνός* est. Benignitas autem hæc & bonitas Dei erga suos inimicos in plurimis elucet, non tantum collatione misericordiarum temporalium quas promiscuè & sine discrimine largitur, *velut solem & pluviam injustis*, ut textu supra allato patet, sed præsertim misericordiarum spiritualium: Nos omnes *operibus nostris malis facti sumus Dei inimici*, *Col. 1. 14.* cujus inimicitie mala nos tantum pati necesse erat; nihil erat quòd Deum ad reconciliationem optandam impellere posset, præter meram commiserationem: tantum tamen abest ab hostilitate Deus, quòd cum inimicitiam hanc æterno nostri exitio ulcisci potuit, reconciliationi tamen studet, nostrique in gratiam suam reductionem meditatur: Hoc equidem ineffabilis misericordie & benignitatis est, at hæc omnia ratio quà hoc efficere conatus est superat: misit de coelis filium suum ut hoc efficeret, idque non tantum monitis aut persuasionibus, sed etiam passionibus suis; tanti nos fecit

Deus

Ab Exemplo Dei.

Deus, quod nec filii sui sanguinem charum nimis duxit redemptionis nostræ pretium; non dissimile misericordiæ & patientiæ exemplum in Christo cernimus, *vitam suam pro inimicis deponente*, idque tam miti, tam æquo animo; quod ad vivum descripsit Apostolus, 1 Pet. 2. 22. 23. 24. nostræq; imitationi proposuit: his omnibus sententis par est cum Sancto Johanne concludere, *Dilecti si Deus nos ita dilexit, debemus nos alii alios diligere*: quàm pudendum est nos nostras erga fratres similitudines retinere, quum suas erga nos Deus etiam atrocibus lacessitus deponit!

Apeccatorum nostrorum erga Deum, & hominum erga nos inæqualitate.

paritas apparet, idque multiplici respectu. Primò enim Majestas contra quam peccatur peccati reatum augere, tanta autem inter homines distantia esse nequit: quàmquam enim aliqui alios (hoc volente Deo) tantò dignitate antecedunt, quòd injuriam aliquam his illatam hæc præeminentia majorem reddat, ejusdem tamen cum nobis naturæ participes sunt, cum ille Deus sit beatus in æternum. Secundò Dominio suo & potestate præcellit Deus, hæc in eo sunt tanquam in fonte & origine, nos ab illo conditi, esse nostrum ab illo accepimus, ideoque arctissimo obedientiæ integræ vinculo tenemur; cum è contra potestas omnis quæ uni homini in alium competit, ab illo derivatur, nec plerunque hujusmodi aliqua in hoc casu disparitas est, contentiones enim inter æquales ut plurimum oriuntur. Tertiò considerandum decet immensam Dei erga nos bonitatem & munificentiam, bona omnia quibuscunque fruimur sive ad hanc vitam sive ad meliorem spectantia, illius largitati debentur: foedissimâ itaque ingratitude crimina nostra

augentur.

15. Hoc nobis tertium argumentum suggerit, scilicet ut comparationem inter peccata nostra contra Deum, & peccata hominum contra nos instituiamus, quâ institurâ facile ingens dis-

augentur; nec hoc etiam respectu tanta esse possunt unius hominis contra alterum peccata; quanquam enim hominum alii in alios ingrati esse possunt, (quod sæpe nimis evenit) quoniam tamen tantula sunt maxima quæ ab hominibus conferuntur beneficia, quod à magnitudine beneficiorum divinorum longissimè absunt, ideo ingrati- tudo nostra in homines, eam quæ in Deum est, æquare non potest. Denique peccata nostra in Deum, hominis cuiuscunque nobis infestissimi injurias magnitudine sua & multitudine superant: sæpius enim contra Deum & atrocius peccamus, quàm hominum maximè malignus occasiones contra alios peccandi invenire poterit. Hanc inæqualitatem & disparitatem subinnuit Servator noster parabolâ, *Mat. 18.* in qua peccata nostra contra Deum decies mille talentis, fratrum autem contra nos centum denariis significantur: quantò igitur talento denarium præponderatur, aut decies mille centum numero excedunt; tantò, multòque ampliùs peccata nostra contra Deum, peccata aliorum contra nos numero suo & gravitate excedunt. Pluribus possem, inæqualitatem peccatorum quæ nobis Deus, & eorum quæ nos aliis remittimus, evincere; hoc autem ut opinor satis sit ad diluendas hominum crudelium & vindictâ gaudentium objectiones, contra hanc erga inimicos benignitatem motas: absurdam hanc illi & rationi dissonam credi volunt, at cùm Deus ipse hoc idem eminentiùs & modo præstantiòri agat, quis hoc nisi blasphemus rationi repugnans affirmare audebit? Si hoc aut spirituale quodpiam aliud officium nobis videatur rationi repugnare, hujus rei rationem ab Apostolo discamus, *1 Cor. 2. 14.* *Animalis homo non est capax rerum quæ sunt spiritûs Dei, sunt enim ei stultitia:* quòd rationi repugnare videtur, carnalitati cordum nostrorum imputandum est, nec ideo contra officium hoc disputemus, sed mentes nostras à carnalitate ista purgemus, & sentiemus verum esse quod de suis sermonibus spiritualis sapientia affirmat, *Pro. 8. 9.* *illi omnes sunt obviæ prudenti, & recti qui consequuntur scientiam.*

*A Jucunditate
hujus officii.*

16. Nec tantum rationi con-
sonum sed etiam jucundum est offi-
cium, inimicorum amor: quod
quantum argumentum esse potest;
magna hic dulcedine & voluptate animum perfundit.
Cujus rei arbitros idoneos nullos censeo nisi hoc exper-
tos; hujus enim eadem quæ voluptatum terrestrium na-
tura est, quæ nullis nisi fruentibus penitus innotescunt:
delicati alicujus cibi gustum nemo tam accuratè potest
depingere, ut ejus probè teneat alius solâ descriptione
saporem; gustet prius oportet quàm de hoc possit rectè
judicare: hoc idem voluptatibus spiritualibus contin-
git; qui igitur scire vellet hujus officii voluptatem &
dulcedinem, officio exequendo incumbat oportet, & fa-
cilè experientiâ instructus rectè pronuntiabit; quàm
interim à justitia & ratione alienum est, officium hoc
priusquàm experiamur damnare; molestum & intolera-
bile pronunciare priusquam vel minimè in eo versati
sumus. Hinc tamen est quòd malè audit apud plerisque
hoc officium, malâ de eo opinione hoc modo propagatâ
& confirmatâ, cum justitia ipsa dicat, quòd judicium de
hac re nemo nisi expertus ferre debet, qui quidem longe
aliter ab his sentit.

17. Quanquam autem hujus voluptatis plena scientia
non nisi ex frequenti praxi officii petenda sit, videmus
tamen officii hujus pulchritudinem posse etiam ab illis
discerni, qui hoc non nisi eminus intuentur, si nullâ aliâ
ratione, saltem comparatione instituendâ inter hoc offi-
cium & vitii oppositi molestiam: non sunt, omnium quæ
hominum animos invadunt passionēs, ullæ malevolentiæ
& ultione inquietiores, & infestiores: somnum ipsius
interrumpunt, & continuâ scelerata sua consilia exequuntur
cupidine animos cruciant, agitant, quod Solomon obser-
vavit, *Pro. 4. 16. Non dormiunt illi nisi malè fecerint
& eripitur somnus illorum nisi fecerint ut impingat quæ
piam: bonorum omnium saporem vitiat, jejuna & in-*

pida reddens; cujus notabile est *Haman* exemplum, qui quoniam potentia & foelicitate mundana præpollebat, invidia tamen qua abjectum hominem *Mordecaium* insectabatur, voluptate ex his nascente privatus est: ut videre est *Esth.* 5. ubi postquam prosperitates suas varias recensuerat, ver. 11. sic concludit ver. 12. *sed solum hoc non prodest mihi quocunque tempore video* Mordecaium ipsum *Judæum confidentem in porta regis*: è contra qui æquo animo injurias ferre & contumelias potest, in tranquillo degit, invidiæ inimicorum non nocendus; neque enim cum malevoli ullis injuriis à quieto animi statu deicere, stat rupis instar procellis ventisque immotus; cum vir furens & iracundus fluctus instar quovis vento agitur & loco movetur. At præter mentis ulericis internam inquietudinem, externas etiam calamitates in se accersunt invidi & iracundi, inimicos suos exacerbant, eosque ad mala maxima sibi inferenda instigant, imò sæpe in gravissimas calamitates se præcipitant ultionem meditantes: huic enim bona sua, famam, otium, vitam, imò animam ipsam sæpe devovent homines, parum solliciti quid patiantur ipsi, modò inimico nocent: adeo mirum in modum dementat homines hæc passio & excæcat. Cum è contra mansuetus sæpe inimicum patientiâ suâ flectit, & inimicitias diluit; *Responsio nullis avertit irascescentiam*, inquit *Salomon*, *Pro.* 15. 1. Nec datur sane aliquid quod ad hoc plus conferre potest; sin autem hoc mansuetus propter inimici inhumanitatem assequi nequit, dura tamen quæcunque patiando, lucratur: primò enim gratiam Christianæ Religionis præclarissimam, charitatem nimirum & condonationem, exercendi, & proinde præcepto obtemperandi, & exemplum Servatoris nostri imitandi, (quo animus verè Christianus nihil charius magisque pretiosum habet) opportunitatem lucratur: Secundò mercedis æternæ accessiōem & augmentum lucratur; sin autem objiciatur hoc presenti voluptati accenseri non debere; *Respon-*

deo spem fidemque mercedis æternæ, præsentis voluptate, eaque sensuali quacunq; infinito majori afficere.

19. Quartum argumentum à periculo officii hujus negligendi desumitur: pericula multa numerare possem, at id tantum

A periculo.

quo cætera omnia comprehenduntur observare sufficiet; nempe quòd spe veniæ peccatorum excidemus, & peccata nostra nunquam delenda manebunt: hæc consideratio nos terrore suo benignos & faciles efficere debet: cum malitia nostra nobis alioquin nocentior quàm aliis futura sit; quid enim mali est quo tu alium afficere poteris, quod cum illo quo teipsum afficis, dum peccatorum veniâ excidis, conferri meretur? tam ineffabile malum hoc est, quòd majus Diabolus ipse malitiâ inenarrabili actus, tibi optare nequit: hoc est quod vellet, primò ut peccemus, deinde ut non condonentur nobis peccata; tunc enim scit nos illi prædæ certò futuros esse; infernum enim & damnationem, ut & alia plurima iræ Divinæ in hoc mundo effecta peccator cui peccata non remittuntur, effugere non potest: hoc perpende & dic quid ex ultione sævissima quam de alio sumpsisisti lucrifecisti? Phrasis diabolica est quæ in omnium ore est, *ultio suavis est*: an fieri potest ut tanta sit ultioni dulcedo (palato maxime vitiato iudice) quæ æternam ei adjunctam amaritudinem compenset? Nemo mentis compos hoc si sobriè rem perpendat, affirmabit: Nos autem proh dolor! considerationi tempus non concedimus, iracundiæ æstu abrepti quanto nobis ultio constituta sit non attendimus; stolidæ ad instar apis quæ stimulum simul ac vitam in vulnere relinquit; infixus carnem aculeus dolore aliquandiu afficiat, at nemo est qui apis fatuitatem non improbet cui ultio vitâ constitit: hoc idem nobis in sævissimo ultionis actu evenit, aculeos forsan in aliis relinquimus, & præsentem iis molestiam exhibemus, at hoc cum malo in nos inde redundanti, comparata, tanquam dolor ille levissimus cum morte collatus, nihil est: sed

verò

verò hanc sibi invicem collata proportionem habent hæc mala; quæ enim nobismetipsis ultione mala accersimus æterna sunt, quibus nihil finitum comparari potest; memento igitur, quòd ultionem cum moliris, toto cœlo erras, inimicum enim tuum petis, at tibi metipſi mortale vulnus inferis. Nec sibi quisquam aduleatur, aut vanos hos esse terrores credat, quasi veniam à Deo obtinere posset qui eam aliis non concedat; qui enim veritas ipsa est affirmat, *Mat. 6. 15. Sin autem non remiseritis hominibus ipsorum lapsus, nec pater vester remittet vobis offensa vestras*, & nè necessitatem hujus officii oblivisceremur, quotidianis hoc precibus inseruit, in quibus eam tantùm conditione veniam à Deo petimus: *dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: quàm grave igitur malum sibi imprecatur vindictæ cupidus, quoties hanc orationem recitat? Deum orat, peccata sua non remittere: quæ pars orationis suæ certo certius exaudietur, condonabitur enim ei sicut & condonat, *i. e.* non omnino condonabitur. Hoc fusiùs in parabola Domini & servi, *Mat. 18.* ostenditur. Immeni cujusdam debiti remissionem servus à Domino suo impetraverat, nempe decies mille talentorum, hic à conservo suo inhumanus vilissimam summam rigidè exigit; qua inhumanitate commotus Dominus, remissionem revocat & debitum de novo exigit: quod à Servatore nostro huic rei de quâ agimus accommodatur, *ver. 35. Ita & pater ille meus cælestis faciet vobis, nisi remiseritis suo quisque fratri ex cordibus vestris lapsus eorum.* Unus hujusmodi inhumanitatis actus nos remissionis Divinæ beneficio privat, & redeunt peccata nostra, nosque in æternum exitium depravant. Plura hujus veritatis testimonia congerere necesse non est; hi textus tam perspicui sunt, quòd neminem esse arbitror qui scripturam agnoscit, cui inhumanitatis hujus periculum non satis ex his textibus patet; Deus ex summa misericordia eo nos periculi sensu afficit, qui nos ab ea deterreat.

*Agratitudine
erga Deum.*

19. Ultimò hoc ut officio fungamur, gratitudo erga Deum postulat: Deus in nos mira beneficia contulit; Christus dira passus est ut nos misericordiae & veniae Dei capaces redderet: an non igitur ratio ipsa dicat, oportere nos obedientiâ præceptis suis præstitâ gratitudinem nostram exprimere? Si Apostoli iudicium sequamur, ille statuit, 2 Cor. 5. 15. *Si unus pro omnibus mortuus fuit, oportere eos qui vivunt, non sibi posthac vivere, sed ei qui pro ipsis mortuus est.* Si equidem quodvis vitæ nostræ momentum immediatè cultui suo consecraretur, nihil amplius hoc esset quàm quod communis gratitudo postulat, & multò minus quàm immensa sua beneficia merentur: quàm pudendæ esset igitur ingratitude tam parva à nobis petentem, nempe fratrum nostrorum condonationem, rejicere? Fac aliquem munificentiam aut passionem alterius cujusdam à morte aut servitute redemptum, annon ingratißimum diceres si tantum benefactorem, ut gratitudinis ergò leve aliquod debitum tertio cuidam condonaret, rogantem repelleret, nec petitioni redemptus annueret? Hic ille tamen ingratißimus, multoque ingrator est quivis vindictæ deditus: Christus enim nos ab æterna servitute, idque *non corruptibilibus rebus sed pretiosissimo suo sanguine redemit*, 1 Pet. 1. 10. Nobisque fratrum amorem efficacissimis argumentis, ab amoris sui erga nos immensitate petitis, commendavit; si autem tam justæ, & æquæ petitioni non annuamus, quàm horrenda hæc ingratitude! hujus tamen rei sumus quotiescunque similitudines cum aliquo exercemus; nec tantum ingratitude hoc est, sed & contemptum maximum & contumeliam Christi includit: tanti fecit Christus hanc fratrum pacem & unionem, quòd terras relicurus cum nihil pretiosius haberet, hanc discipulis suis legavit, Job. 14. 27. *Pacem relinquo vobis.* Morientium amicorum levissima munera pretio habere eaque sollicitò servare solemus; si igitur tam parvi facimus tam pretio-

sum Christi legatum, eo nos amore & reverentiâ hunc non colere, quo amicos nostros terrestres solemus, liquidd patet; illum simul ac legatum suum contemnimus. Obtinuit adeo in mundo hoc peccatum ingratitude, quod ei expugnandæ pluribus argumentis opus fuisse duxi, ideoque hâc prolixior fui; faxit Deus ut eo hæc lectorem modo afficiant, ut successu non careant.

10. Hoc unum adjiciam, monendi sunt omnes, hæc aut alia virii hujus remedia tempestivè adhibere. In medicinis corporalibus sæpe evenit ut serâ nimis applicatione inutiles reddantur, sæpius autem in spiritualibus; si igitur fieri potest, fac anima tua horum & similitum argumentorum seriâ & frequenti meditatione, ad ejusmodi mansuetudinem componatur, quæ primos iræ & vindictæ motus præveniat; tuâ enim magis interest ut hæc argumenta adhiberentur tanquam arma ad propulsandum injuriam, quàm tanquam balsamum ad vulnus curandum; sin nondum adeo subacta sit hæc passio, quin ejus subinde motus aliquos experiaris, principio iis fac obstes, nec tibi permittas injurias ruminare, animo eas sæpius volvendo; sed præcedentium argumentorum statim memento, ut & tempus jam adesse probationis, jam te oportere ostendere quantos in Schola Christi progressus fecisti, oblatâ jam opportunitate aut Deo fratris injuriam condonando, aut eum odio prosequendo Satanæ, discordiæ fautori, obtemperandi & rem gratam faciendi; hoc inquam tempestivè perpende, priusquam accenderis, si enim hic ignis semel exardescat, mentem fumo objecto obtenebrabit, & in re tam clara judicandi facultatem tibi eripiet; nempe an præstet Deo obsequendo æternam vitam, an Satanæ obsequendo æternam damnationem mereri? cùm è contra si tibi ipsi nondum passione conturbato quæstionem hanc proponas, fieri nequit quin Deo parendum esse statuas: & consequenter nisi tam perverso animo es, quod mortem deliberatè eliges,

*Primi motus
iræ coercendi.*

eliges, ex sententiâ intellectûs tui necessariò ages. Hoc sufficiat dixisse de prima parte Charitatis quæ in Affectibus consistit.

*Charitas
Actionum*

21. Pergo jam ad Charitatem quæ in Actionibus cernitur: quâ quidem priorem comprobare opus est; si quis enim Charitatem internam jactans, eam actionibus non ostendat, de hac charitate idem quod de fide (de qua locutus est) Sanctus Jacobus, pronunciemus; scil. *mortua est*, Ja. 2. 20. *Facto est veritate diligere*, illud est, quo *coram ipso secunda reddimus corda nostra*. Amor autem hic in Actionibus elucens, ut prior in Affectu consistens, pro diversitate objectorum suorum in quatuor species commodè distribuatur; quæ ad animas, corpora, bona, famam fratrum referantur.

*Erga mentem seu
animum vicini.*

22. Anima jam supra innui, sensu vel Naturali vel Spirituali accipitur; quocunque sensu accepta, ei pro viribus benefacere tenemur.

Ut Anima mentem hominis significat, officii nostri est, fratres postros erigere & solari, & iis quantum possumus gaudii & tranquillitatis creare; præsertim moerentibus & afflictis consolationem adhibere, i. e. mediis omnibus Christianis & idoneis afflictæ fratris menti erigendæ & recreandæ studere, & ut verbis utar Apostoli, *afflictione quavis positos consolari*, 2 Cor. 1. 4.

Erga Animam.

23. Anima autem Spirituali sensu accepta majoris pretii est, hanc igitur tutam præstare res tantò majoris momenti est quàm mentem consolari, quantò inferni æterni dolores & luctus, profundissimos hujus vitæ dolores excedunt; quanquam igitur prius officium omittendum non sit, huic tamen majori cum fervore charitas te impendat oportet; nec hic fratrum animabus bene velle tantum sufficit, ignavum hoc benevolentia genus est, nec quod eos deceat, qui magnum animarum

marum redemptorem, qui tanta pro earum salute & egit & passus est, imitari debent. Votis nostris opera & sincera conamina adjungenda sunt, ut fratres nostros tales revera efficiamus quales esse optamus; decebit igitur in conversatione nostra ad hunc præclarum finem spectare, ut eorum quibuscum versamur animas meliores reddamus: hoc si animis nostris penitus infingeretur, multas hunc finem promovendi occasiones, quas jam immemores negligimus, discernemus. Bruta horum inscitia nobis eos instituendi; aperta aliorum vitia nobis eos corripienti & monendi; ignavia alterius & languens virtus, cura nobis confirmandi & incitandi, occasionem ministraret: Spiritualis quævis fratris tui egestas charitatis hujus munus aliquod præstandi opportunitatem præberet; aut si tales tuæ sint circumstantiæ, quod re seriò deliberatâ, statuis operam te esse perditurum si rem ipse aggredieris, veluti si fortunâ humili, eique quem monere debet ignotus sis, aut aliud quodpiam obstaculum adsit, quod exhortationes tuas irritas & inutiles reddet; si tamen charitas tua fervida sit & diligens, possis forsan alium invenire magis idoneum, qui hoc officium cum successu præstet. Præclariori in studio versari non possumus quàm hoc animabus nempe hominum benefaciendi, ideoque cum hoc faciendi media directâ minùs idonea sunt, in aliis investigandis diligentes simus oportet: puderet sanè spirituali huic & infinito fratris commodo languidiùs studere quàm levissimo nostri temporali solemus; in hoc enim promovendo nunquam defatigatur industria nostra, lapidem omnem movemus donec finem propositum assequamur. Si tandem strenuâ in hac re operâ navatâ, hominum contumacia nos aut potius illos laboris nostri fructu privat; si precibus & monitis quibus ut suarum animarum misereantur homines rogamus, nihil efficimus; pergere tamen nihilominus debemus eos exemplo nostro hortari: propriâ de nostris animabus curâ & sollicitudine, suarum pretium iis ostendamus;

damus; eosque commiseratione nostra prosequamur, in latebris sicut anima nostra cum Propheta, *Jer.* 13. 17. cum Psalmista, *descendant rivi aquarum ex oculis nostris, propter eos qui non observant legem, Ps.* 119. 136. cum Christo ipso, *fleamus super eos qui scire nolunt quæ ad pacem suam pertinent, Lu.* 19. 42. Et cum nihil preces apud eos efficiunt, nè tamen Deum orare desinas ut eos errantes ad se ipsum reducere dignetur. Sic olim *Samuel* cum populum à malo suo proposito abducere non posset, proficitur tamen se pro iis orare perseveraturum, quod etiam sui cuiusque officii esse duxit, quod hujus omissionem peccatum fore censuit; *atque inquit mihi ut peccem Jehovah, ut desinam supplicare pro vobis, 1 Sa.* 12. 25. Nec successu carituras esse preces nostras censendum est, quanquam enim pro iis pro quibus funduntur non valeant, reverentur tamen in sinum nostrum, *Psal.* 35. 13. charitas nostra præmio suo non destituetur.

*Erga corpora
vicinorum.*

24. Secundò Charitatem hanc Activam erga corpora vicinorum exercere debemus: Nectantùm eorum dolores & miseras commisereri, sed pro viribus lenire & tollere decet; in exemplum Charitatis bonus *Samaritanus* nunquam fuerat propositus nisi non tantùm commiseratione sed etiam auxilio saucium dignatus erat; non satis est aut bona verba dare, aut bene velle alicui afflicto, ut monet Sanctus *Jacobus, Ja.* 2. 15, 16. *Si frater aut soror nudi fuerint, aut destituti quotidiani victu: dicat autem eis aliquis vestrum, Abite cum patre, calefcite & saturamini, non tamen dederit eis quæ sunt apta corpori, quæ erit utilitas?* Nulla sanè, nihil prodest respectu corporis sui, & tibi parùm proderit respectu animæ tuæ, nunquam enim tanquam Charitas remunerabitur. Corporales has fratrum egestates levare officium est tam rigidè à nobis exactum, quod ex hoc ut patet ex *Mat.* 25. die ultimo judicabimur, & propter hujus omissionem feretur tremenda ista sententia,

m. 21. *Emecrati, abite à me in ignem aeternum, qui pa-*
nam est Diabolo & Angelis ejus. Si autem quærat^{ur} quæ-
 ram sint hujus officii particularia munera; non possumus
 ea quæ usitatio^{ra} sunt, clariùs quàm ex hoc capite edisce-
 re, ubi hæc descripta legamus: *Esuriensibus dare quo-*
ntantur, sitientibus potum, hospitem excipere, nudum
micire, agrotum aut incarceratum invisere; per invisere
 intelligitur non venire tantùm ut aliquem spectemus, sed
 ut ei opem feramus & consolationem: alioquin *Levitam*
 agimus in Evangelio, qui venit quidem & vulneratum
 videbat, sed nihil amplius fecit, quod quidem Deo mi-
 nimè acceptum erat. Hæc sunt usitatissima charitatis hu-
 jus munera, quibus exercendis opportunitates de se ne-
 queunt. At præter hæc, (Deo res ita dispensante) ex-
 traordinariæ quædam corporibus hominum bene faciendi
 occasiones incidant; in vulneratum forte incidamus, quo
 casu *Samaritanum* imitari; aut in insontem capite dam-
 natum, quod *Susanna* accidit, quem cum *Danicle* morti
 eripere decet; ad quod *Salomon* videtur spectare, *Pro. 24.*
11. Eripe raptos ad mortem; nam à declinantibus ad ne-
tem non cobiberes te? si dicas en ignoramus hoc, nonne ex-
pendens animas ipse intelliget, & qui custodit animam
tuum ipse cognosceet, & reddet cuique secundum opus sp-
iritus? Peccatum futili excusatione defendere non licebit,
 meminisse enim oportet, Deum cui arcana cordis patent,
 diligenter inquisiturum esse, an hoc charitatis munus
 voluntariò omisimus? Incidas aliquando (imò quidem sæpe
 nimis) in aliquem qui per luxum & intemperantiam valetu-
 dinem perdit, & vitam immaturiùs abruptit, quo casu hunc
 à pessimo vitæ instituto retrahere, charitatis non tantùm
 erga animam suam sed etiam corpus, munus est. Omnia
 charitatis hujus quæ circa corpus versatur, munera quæ
 possint incidere, describere impossibile est, accidunt enim
 ea quæ prævideri nequeunt; statuamus igitur seriò oportet
 bona ista omnia nos facturos esse, quæ faciendi oc-
 casio se obtulerit, quâ oblatâ hortari nos coelitus Deum
 ad

ad propositum exequendum censendum est; hæc pars charitatis adeo nobis quâ hominibus naturalis videtur, quòd hâc desituros non tantum à Christianitate sed & humanitate alienos arbitramur; ideòque pluribus ad ea nos hortari ad quæ natura nobis propensionem ingeneravit, opus non est; at sanè hoc ipsum reatum vitii huic oppositi augebit: cum enim præceptum hoc carni & sanguini tam gratum sit, à contumacia & reluctantia contra Deum necesse est proveniat, quòd præceptum hoc violamus.

Dies Dominicus XVII.

De Charitate: Eleemosynis: De Charitate quatenus Vicini famam respicit: De Pace restituenda: De Lite intendenda: De Charitate erga inimicos, &c.

Sect. I. **T**ertia species Charitatis circa bona & opes Vicini nostri versatur; ad hoc operam nostram conferre oportet, ut ditescat & externis bonis cumuletur; & in hunc finem ei rei familiari licitis quibuscunque mediis augendæ aut conservandæ studenti, adesse & opitulari, ea quæ vicinos & amicos decent officia præstando: hujus Charitatis exercendæ occasiones sæpissimè occurrunt. Bona vicini è manu furis aut oppressoris potestate aut persuasione eripiendi occasio aliquando cupiam datur; consilio aliquando eum in vitæ institutum quæstuosissimum inducendi, aut a damnosissimo avertendi. Plurimæ præterea vicinis bene faciendi oppor-

Charitas respectu bonorum vicini.

para cha-
tur, quod
be huma-
d ea non
generavit,
hic oppo-
t sanguini
tra Deum
olamus.

opportunitates esse possint, nihil interim nobis inde dam-
patientibus : quo casu etiam proximos non minùs
vires (imò forsan ditiores) quàm nos
adjuvare officii nostri est : quanquam
charitas non postulat ut iis qui
nobismet ipsis ditiores sunt eleemosynam
praestemus ; hæc tamen ut vicino opitulemur, si nihil
de detrimento patimur, exigit. Imò si levius futurum
nostrum damnum quàm quod cum ingenti isto com-
modo, quod operâ nostrâ vicino contingat, comparari
debet, damnum leve nostrum præ ingenti suo commodo
contemnere decebit.

*Erga Di-
vites.*

te quate-
stenda:
a inimi-

1. At Pauperi fratri majus ali-
quid adhuc debetur ; hic Charitas postu-
la, ut in egestatem suam unicè intenti,
bona nostra in illius subsidium conferamus,

*Erga
Pauperes.*

a bona &
; ad hoc
oportet, ut
amuletur ;
ari licitis
aut con-
opitulari,
nt officia
exercenda
nanu furis
ndi occa-
o eum in
a damno-
e faciendi
oppor-

quoque pro facultatibus liberaliter ea quæ ad egestatem le-
vandam necessaria sunt suppeditemus. Tam necessarium
est hoc eleemosynas præstandi officium, ut amor noster
aut Dei aut hominum comprobetur, quod Sanctus Joannes
asserit, 1 Jo. 3. 17. *Qui verò habuerit mundanum victum,
& viderit fratrem suum cui aliquo sit opus, & clauserit
viscera sua coram eo, quomodo charitas Dei manet in eo?*
Sinitra aut Deum aut hominem amantis præ se speciem
fer, qui tantò ardentius nummos suos amat, quòd pau-
perem fratrem (hominem sanè & Dei imagine impres-
sum) extrema pati mallet, quàm ut diminutione acervi
sui reperiret levationem malis : è contra officium hoc
præstares Deo perinde ac homini gratissima est.

3. Heb. 13. 16. *Victima quæ Deus delectatur, appilla-
re, & Phil. 4. 18. Sanctus Paulus eleemosynas ei
nullas hostiam Deo acceptam, & placentem vocat : quod
idem Ecclesia de eleemosynis semper censuit, & proinde
sanctis Divini parti maximè solenni, nempe Eucharistiæ,
hoc officium adjungi voluit : quoniam autem etiam sa-
crificia legalia si qua insigni deformitate, aut mutilatione
vitiata,*

vitiata, ingrata Deo erant, ideo operæ pretium erit, quænam sint hujus sacrificii qualitates requisitæ paucè edocere.

Argumenta quibus ad eleemosynas præstandas hortatur.

4. Harum aliarum, causas seu motiva quibus ad eleemosynas præstandas impellimur; aliarum modum præstandi respiciunt: Charitatis hujus incitamentum triplex esse potest vel à Deo, vicino, vel nobismet ipsis ductum.

Primò obedientia & gratitudo quas Deo debemus, nos ad hanc charitatem colendam incitant: Ille nobis ut eleemosynas præstaremus præcepit, ideoque unus præstandi finis est, ut ei præcepto morem geramus: illius etiam munificentiae copiam nostram debemus, & gratitudinem nostram non possumus apertè exprimere, ut enim inquit Psalmista, Ps. 16. 2. *bonitas nostra ad Deum non extendit*; quod tributum vice ex bonis postis ei debemus personæ suæ persolvere non possumus; pauperes igitur in illius locum substitutos & suppositos, eo omni donare quod ei gratitudinis ergo reddituri eramus, par est. Secundò amore & commiseratione vicini, calamitatum suarum sensu, & consolationem & subsidium ei afferendi cupidine, ad hoc officium impelli debemus. Tertiò incitamentum à nobismet ipsis ductum, spes est æterni, quod officium hoc præstantibus promittitur, præmii: Hoc illud est quod Christus innuit, *eum thesauros nostros jubet in cælis recondere*, Mat. 6. 20. & *facere nobis amicos ex Mammona injusto, ut cum defecerimus recipiant nos in æterna tabernacula*. i. e. piæ temporalium bonorum in pauperes erogatione, thesaurum nobis in Coelis reponere, & ad foelicitates istas æternas quas Deus eleemosynas præstantibus promittit jus acquirere: illic uberrimam operum nostrorum misericordiae messiem expectamus, quæ nos abundè compensatura est, *bona licet omnia nostra*, ut loquitur Apostolus, 1 Cor. 13. 3. *in egenis alendum ÷sumereimus*, at in hunc

finem intentos esse oportet, nec nobismet ipsis hominum laudem tanquam charitatis motivum proponere, hoc enim nos præmio nostro æterno privabit, *Mat. 6.* qui laudem hominum eleemosynis suis aucupantur, hanc charitatis suæ unicam mercedem ferent, *Amen dico vobis relulerunt mercedem suam, ver. 3.* ab hominibus ut videntur maluerunt quàm Deo præmium expectare, ad hoc igitur remittuntur inanem hominum applausum tanquam unicam operis mercedem relaturi, *Mercedem enim non habebunt apud patrem meum qui est in Cælis, inquit Christus, ver. 1.* Custodienda igitur diligenter sunt corda nostra, nè vanæ gloriæ cupido se insinuet, & sic sœcula & æterna Cœli gaudia aurâ populari commutemus.

1. Secundò, Sunt etiam quædam circa modum pauperibus donandi observanda. Primò alacri animo donandum est; parvum quòd alacri & prompto animo donatur, pluris æstimant homines quàm magnum aliquod munus invito & tristi alicui extortum; quod idem Deus æstimat, *illegit enim bilarem datorem, 2 Cor. 9. 7.* Quod Apostolus præcedenti exhortationi, nè darent ex tristitia aut ex necessitate, *ver. 6.* tanquam ejus rationem subjungit: & sanè quod Apostolus à nobis exigit rationi consentaneum est, non est enim officium aliud humanæ naturæ congruentius aut gratius; nisi si quem avaritia & fœvitia ex homine in rapacem bestiam transmutarunt: an non voluptate maximâ nos afficit, siquid nobis humanitatis supersit, videre, ut eleemosynæ tempestivæ datæ gaudio miserum aliquem perfundant, ut jacentem erigant, & spiritus languentes recreent? Sensuali sanè voluptati deditus, nummos suos nequit in aliquid impendere, unde plus voluptatis metat; ideoq. videtur non esse difficile, non tantùm sine tristitia & reluctancia, sed etiam magnâ animi alacritate & promptitudine, eleemosynas præstare,

*Modus eleemosynas præstandi.
Alacriter.*

præstare, cum tantum inde nobis voluptatis nascatur

*Metus pauper-
tatis in hoc
casu inanis &
impius.*

6. Una tantum obiectio contra hoc officium moveatur, nempe quod metus paupertatis hac liberalitate contrahendæ, voluptatem extinguit, & efficit, ut aut nihil omnino, aut saltem non alacriter largiamur: huic respon-

deo, primò manifesta licet metus hujus causa esset, Deo tamen donare præcipienti alacri animo parendum est, nec magis gravare hic bonis nostris cedere, quàm cum aliâ aliquâ de causâ hoc postulet Deus: in quibus casibus Christus asserit, quod *qui non deserit sua omnia, non quit esse Discipulus suus.*

7. At equidem vanus hic metus est, cum Deus contrarium prorsus in pauperes beneficis speciatim promissit: nimirum quod etiam rerum externarum copiam eis elemosynæ impetrabunt. *Animus beneficus pingui efficitur, & qui utertim communicat, idem amplius profundet, Pro. 11. 25. & qui dat pauperi, non erit ei egestas, Pro. 28. 27.* & plurimi alii ejusmodi textus sunt, aded ut à manifesta infidelitate oriri hunc metum patet, ut enim rem verbo complectar, Deo hac in re credere non audemus; in pauperes nummos nostros erogare, nihil aliud est, quàm eos Deo mutuò dare, *mutuas Jebone qui gratiosè largitur tenui, Pro. 19. 17.* idque promisso tollenni eos rependendi facto, ut sequitur eodem versu, *& beneficium illius rependet ipse*: Dedecore afficere credunt homines si quos mutuum petentes argentum rejicimus, arguit enim aut nos eos arbitrari non esse solvendo, aut sinceros & probos non esse; quanta igitur hæc est Dei contumelia, ei ad hunc modum dissidere? Imò equidem quàm horrida blasphemia, de ea re metueri, ad quam securam & tutam nobis præstandam, ille nobis fidem obligavit Deus, cui cum omnium Dominus sit solvendo non esse nequit, & cum Deus veritatis sit, fidem datam non fallit? Nè igitur infidelis iste metus futuræ

pauper-

paupertatis, viscera tua erga pauperem tuum fratrem ob-
 sciret, quanquam enim ille solvendo non sit, Deus tamen
 pro eo se sponfione obligavit, qui mutuū acceptum cum
 tempore rependet; pauperibus igitur largiri, non tantum
 non damnosum, sed & admodum utile tibi est; nemo
 est qui non mallet nummos suos viro alicui diviti & bo-
 nae fidei concedere, quod & foenus, & si quando opus
 est, sortem tuto accipiat, quam in arcâ reconditos ni-
 hil inde commodi percepto, servare; præcipue si furto
 vel casibus quibus amittantur expositi sint. Quic-
 quid autem nos possidemus, quovis momento amitti po-
 test. Innumerabilia pene sunt quæ divitem in paupertatem
 possunt redigere, quod qui dubitat, *Jobi* exemplum le-
 gat, in quo veritatis hujus præclarum exemplum reperiet.
 Nec sane nummos suos aliquis prudentius elocare potest,
 quam apud Deum, ubi nullis casibus expositos repetere
 non opus est potest; idque cum foenore & incremento.
 Hinc est quod eleemosynas Apostolus semini comparat,
 1. Cor. 9. 10. Seminis sati ea natura est quod ferendo
 multiplicatur, quod idem misericordiae operum proprium
 est, nec enim ea tantum singula & sterilia sed uberrimam
 fructum messem manipulatim colligimus: Deus eleemosy-
 nas non recondit in mappa, ut nos gratias suas solemus,
 sed ut nihil ex iis commodi capiamus, sed eas cum fo-
 cundo proventu nobis reddit; non tantum igitur alacri
 sed etiam læto animo in id officium incumbere debemus,
 quod hortantur & utilitates nostræ & egestates
 admonent.

8. Sunt equidem aliqui quibus nun-
 quam non opportunè stipem donamus, *Tempestive.*
 etiam rerum necessariorum inopiâ
 prementur: sunt tamen aliquæ opportunitates
 capiendi, quæ etiam ad horum utilitatem plius conferunt;
 et enim præsentem tantum necessitatem sublevent elee-
 mosynæ, sed & aliquando futuram, si opportunè præ-
 paratur; efficiunt enim ut possit pauper honestâ aliqua
 ratione

ratione sibi victum parare : in genere hanc esse regulam optimam charitatis exercendæ arbitror, Quod *quæquid dare decernimus, citò demus* : moræ enim & pauperibus noxiæ sunt & nobismet ipsis : pauperibus, quia quò diutius elemosynas nostras differimus, eò diutius illi angustiiis suis pressi gemunt ; & postquam iis opem ferre decrevimus, crudelitatis est eam ulterius differre ; tandem enim misérias suas quas levare possumus, producimus. Sævum crederes medicum qui alicui morbo acutissimo laboranti, medelam quâ certò scit leniri posse dolorem adhibere differret, & vanas moras neciendo homini dolorem protraheret : hoc idem hic evenit, commiseratione debitâ destituimur, si fratri, cui subvenire nos penes est, protrahi calamitates suas volumus : Sin autem extrema penuria aut calamitate non versetur, ei tantum perit, quantum dilationis tuæ tempore amittit. Secundò dilatio etiam nobis noxia est ; dilatione enim tentationibus nos obnoxios reddimus, quibus nos aut diabolus aut avaritia nostra à proposito abducatur, quod in plurimis Christianis officiis frequenter cernitur ; sic proposita nostra, nisi ea statim exequamur, languent, & in actum nunquam reducuntur ; sic aliqui poenitentiam se acturos esse decernunt, quoniam autem statim ei operam non dant, morâ diutius in dies protracta, prorsus tandem evanescit propositum : quod etiam hîc accidere solet, præsertim si qui sint avariores, hos igitur præ omnibus dilationi locum dare non convenit.

9. Tertiò, Prudenter, & eo modo

Prudenter. quo recipienti maximè prosumus, largiri

debet : cura hæc nisi adhibeatur, periculi

sæpissimè charitatis officia ; si enim nullo delectu habito

omnibus qui egere videntur, donemus ; plus in illos

qui per ignaviam & improbitatem egestatem contraxerunt,

quàm in eos qui charitatis nostræ subsidium merentur,

conferamus : & per consequens istorum

inertiæ patrocinemur, & nobis non suppetat quod horum

egest

gestibus suppeditemus; nec tamen dubito, quin ea esse potest flagitiosissimorum necessitas, quod illis subvenire officii nostri sit; at nisi urgeat huiusmodi necessitas, delectus habendus est, & ii præponendi, quibus vel vires non suppetunt ad laborem, vel numerosior familia est quam quæ eorum labore sustentari potest; his quoque eo modo eleemosynas præstare debemus, quo iis sint utiles: qui modus pro diversis personæ circumstantiis diversus esse potest; his forsan eleemosynas nostras per partes, minutatim, his totas semel & simul distribuere præstiterit: aliquando mutuum dare si opportunè, non minus prosit quam quod gratis datum est; quod illi possint, quibus parum admodum ad largiendum suppetat: quum autem charitate exigente pecuniam alicui credimus, gratis & sine usura credere debemus; eo etiam animo quod si solvendo non sit, ei tantum etiam sortis remittamus, quantum aut necessitas sua exigat, aut facultas nostra permittat. Charitate hac destituuntur qui pauperes debitores in carcerem conjiciunt, quum eos solvendo non esse satis norunt; quâ major frivitia non datur quam alium miserum reddere, cum nihil inde nobis conveniat commodi.

10. Quartò, Liberali, non parâ manu donandum est: miseras stipes erogare, in quibus nihil contra paupertatem præsidii est non est pauperes levare sed illudere; perinde est ac si fame periturum, micâ unicâ panis pasceri præ te ferres; ridiculæ forent huiusmodi stipes: merito tamen nè plurimorum eleemosynæ ad hanc proportionem proximè accedant: quantum absunt huiusmodi homines à liberalitate discipulorum istorum, qui nihil præter baptismum *Johannis* noverunt? Notatu enim dignum est, quod *Johannes Baptista*, quanquam præcursor tantum Christi erat, hoc disertis verbis præcepit, *Qui habet duas tunicas impertiat non habenti, Lu. 3. 11.* Non dicit, qui scrinium habet numerosis vestibus refertum,

Liberaliter.

sed qui duas tunicas, impertiat non habenti unam; unde inferre licet, quòd quicquid nobis superfit, non luxu nostro sed necessitate satiatâ, id nos fratribus, si eorum res exigit, impertire debemus: fin autem ad prima Evangelii tempora respicimus, hanc proportionem à *Johanne* præscriptam, ab istius sæculi Christianis multò superari sentiemus: nec enim possessionum suarum partem tantùm aliquam credentes, sed totum in usum & subsidium pauperum conferebant, *Act. 4.* & quanquam urgente tunc temporis necessitate extraordinariâ, non sic hodiernæ charitatis norma inde petenda; ostendit tamen quàm præcipua & fundamentalis pars Religionis Christianæ charitas sit, quæ in ipsis Ecclesiæ initiis tam impense colebatur. Si animum ulterius ad præclara charitatis in Evangelio præcepta attendamus *vitas nostras pro fratribus deponere* jubentia, *1 Jo. 3. 10.* credere non possumus bona nostra tantò majori pretio haberi à Deo quàm vitas nostras, quòd dum has prodigi, illis pauci velit.

*Argumenta
pro liberalitate.*

11. Liberalitatem hanc plurimis argumentis suadere possem omnibus in Christum credentibus: duo tamen tantùm afferam, quibus Sanctus Paulus ad Corinthios scribens usus est: prius ab exemplo Christi sumitur, *2 Cor. 8. 9.* *nôstis enim beneficentiam Domini nostri Jesu Christi, cum videlicet propter vos pauperem factum esse, quum esset dives, ut vos illius paupertate disceressetis.* Gloriam suam Christus & majestatem, quâ apud patrem suum in coelis gaudebat, ut nos locupletaret, exuit; annon igitur arcas nostras vacuare, acervos nostros minuire, ut pauperibus suis membris subveniamus, decet? Posterius à spe premii, quod pro mensura eleemosynarum nostrarum, aut majus aut minus erit, sumitur: *2 Cor. 9. 6.* *Qui serit parvè, parvè etiam metet, & qui serit benignè, benignè etiam metet.* Agricolam quem parvâ nimis manu semina spargentem, messis ideo deficit,

impro-

improvidum ducimus ; in quam ſanè dementiam incurri-
mus ſi nimia eleemoſynarum parſimoniâ, aut præmio
quod Deus beneficiſ & liberalibus repoſuit, in totum,
aut illius parte aliqua excidimus. Liberalitatis meſuram
in hac re deſignare nolo, quoniam liberalitatis diverſi gra-
dus ſunt ; hic liberali, ille tamen liberaliori manu largi-
tur: præterea liberalitas non ex dono, ſed ex donantis
facultatibus metienda eſt ; vir cenſus tenuioris, minori
dato quàm qui majoris eſt, liberalior merito habeatur,
quoniam hoc minus utriuſque facultatibus rite æſtimatis
magis eſt. Hinc eſt quòd Chriſtus, *pauperem vididam an-
tipius immiſſiſſe in theſaurarium quàm divites omnes pro-*
merat, Lu. 21. 3. Non quòd minuta duo æreola pluriſ
valebant quàm divitum dona, ſed pro facultatum ſuz-
non meſurâ hoc amplius erat, illi enim hiſ immiſſiſ,
amplius relictum erat, hi autem ex eo quòd ſibi
reſtandabat, quo proinde facile carere potuerunt, do-
nabant : unusquiſque igitur proprio judicio permittendus
eſt. Sic quanquam ad hoc officiũ ſedulo *Corinthioſ* hor-
tetur Apoſtoluſ, meſuram tamen eleemoſyniſ non præ-
ſcribit, ſed arbitrio ſuo quemque permittit, *2 Cor. 9. 7.*
uiſque ſicut præoptat corde, ita agat : Meminiſſe autem
debet, quòd quò benigniùſ largimur, (niſi eòſ qui à no-
biſ immediate magiſ pendent, victu & ſuſtentatione, be-
nignitaſ hac privet) eò acceptiores Deo erunt eleemoſy-
næ noſtræ, eòque majori præmio donabuntur : ut autem
certo nobiſ ſuppeterat quòd donemus, conſiliũ Sancti
Pauli ad *Corinthioſ* ſcribentiſ ſequi decebit, *1 Cor. 16.*
Primo quoque die hebdomadiſ unusquiſque veſtrum apud
ſeponat, recondens in theſaurum, quòd pro Dei benigni-
tate dederit : Si homineſ hebdomadatim aliquid in u-
tili pauperum ſeponerent, nunquam non iſ ſuppeteret,
quòd cum reſ exigeret, pauperibuſ donarent ; minutatim
etiam ad hunc modum donando, ſumptuſ minor videretur,
& minorum iſtorum & triſtitiæ quæ majora dona &
ſumptuſ in pauperes factuſ comitari ſolent, occaſio ab-
ſcinde-

abscinderetur: afferri etiam aliæ hujus præcepti rationes possent, cum enim quâvis hebdomade negotiationis rationem subducant, ut quid lucri fecerint sciant, hoc tempus erit eleemosynis, tributis vice, ex eo quod Deo benedicente lucrati sunt, pendendis maxime idoneum. Siquis objiciat, se lucra sua hebdomadatim computare commodè non posse, de tempore scrupulosè nimis non contendo, sufficit si modò fiat, vel quovis mense vel rariùs hoc facere: seponi verò potius thesaurum aliquem in hujusmodi usus quàm pro re natâ largiri, expedire certum est; nec dubito quin hoc idem sensurus sit, quicumque methodi hujus periculum faciet.

*Charitatis officia
circa existimationem
vicini.*

12. Quarta species charitatis nostræ circa existimationem vicini, si innocentis, aliquando etiam nocentis, versatur; hujus exercendæ variæ occasiones esse possint: si cu-

jus calumniâ defamati, innocentia nobis comperta sit, charitas exigit, ut pro viribus innocentiam suam asserere & à ficto crimine liberare conemur, idque non tantum testimonium vocati sed ultero exhibendo: sin autem non publicâ coram judice criminatione, sed calumniâ tantum hinc inde sparsâ impetatur, ira ut publico nostro testimonio locus non sit; debemus tamen ei purgando studere, arreptis omnibus innocentiam suam palam testandi occasionibus. Est etiam charitas quædam erga nocentes extendenda, crimen aliquando celando, nisi aut charitas erga alios contrarium suadeat, aut manifestum adeo sit, quod se ipsum cerzò proditurum sit: immedicabilia pene sunt famæ vulnera, ideoque charitas Christiana exigit ut hæc etiam merentibus non facilè infligantur; forsitan etiam hæc charitas quæ in errore suo celando cernitur, peccantem faciliùs possit emendare, si huic prout debet adjungatur privata admonitio eaque ardens & vehemens: si verò ea sit criminis natura quod celari nequit, charitatis tamen est, quantum circumstantiæ patiuntur, id extenuare

& mitigare; veluti si temerè & subitò admissum est, hoc charitate iudice, crimini aliquid detrahit, atrocius futuro si consultò & deliberatò perpetrato; quod simili modo in reliquis circumstantiis observandum est: at charitas hæc erga illos frequentissimè exercenda est, quorum aut innocentiam aut reatum compertum non habemus, quorumque fama incertâ tantum suspicione violatur; in hoc casu meminisse decet, charitatis proprium esse, *non cogitare malum*, sed quæque in sensum mitiorem trahere; ideoque nec nos ipsi de iis sententias à charitate alienas pronunciare debemus, imò impedire alios nè hoc faciant, & ita existimationem vicini, quæ sæpe non minus incertis suspicionibus, quàm verâ accusatione læditur, tueri: huc spectat, ut opinor, præceptum Christi, *Mat. 7. 1. nè judica*, quod quo argumento suadet si consideremus, *i. e. nè judicemur*, non est cur credamus, hoc tam leve crimen esse ac vulgò censetur: vindicabit enim severas nostras in alios, Dei in nos rigida & severa sententia.

13. De Charitate Activa, quæ circa corpus, animam, bona, existimationem vicini versatur, jam disse-
rui; cujus varios actus breviter, de
justitia agens, exposui: nè quis au-
tem absurdum puret, eosdem actus

*Charitatis actus
ratione aliqua
actus justitiæ
habendi.*

& Charitati tribui & Justitiæ, considerent hi velim, quòd charitas quoniam à Christo præcipitur, debiti naturam induit, ideoque ejus partes omnes ad justitiam meritò reducantur, cùm debita nostra solvere justitiæ sit; quoniam tamen inter justitiæ & charitatis munera vulgò distinguere solemus, ideo sub hoc capite de his agere visum est: Observare tamen obiter juvat, quòd nos ad id omne quod præcipitur, eo modo obligamur, quòd non tantum charitatem sed etiam justitiam hoc omisso violamus: quod ideo notari meretur, ut ad hujusmodi officia eo magis incitentur homines, & præcipuè quia in errore

versari hac in re plerique videntur: Misericordiae opera ut merè libera & voluntaria, ad quæ minimè tenentur, homines æstimant; cuius opinionis effectus hic est, quod si qua minima licet præstiterint efferrantur, at seipsos, hæc si prorsus omittant, non culpent: exitialis hic est, at naturalis quidem prioris erroris fructus: Siqua sint charitatis opera, quæ ad iusticiam non reducuntur, ea sunt quæ propter eorum gradus & perfectionem non sunt stricte loquendo sic exacta, ut officium ille deferere dicatur, qui ea non præstet, quia Deus hæc eo in gradu non præscripsit; ad hos autem charitatis gradus aspirare decebit, ad quos tamen pervenire non possumus, nisi per medios humiliores & necessarios gradus prius transeuntes, quod igitur prius agendum est.

Charitatis medium efficacissimum.

14. Ad hoc nihilo efficacius conducet, quàm ut infixam penitus animo habeamus celebrem istam charitatis regulam, *diliget proximum*

tuum sicut teipsum.

In hoc totum officii nostri erga vicinum contineri censet Apostolus, Ro. 13. 9. ad hanc igitur normam actiones nostræ omnes, quæ ad alios referuntur, exigantur: cùm vicinum in angustias adductum videris, interroga teipsum, an non iisdem pressus exitum sollicitè quæres, & statuas hunc eundem effectum habere debere amorem tuum erga vicinum: hæc Regia illa regula est, ut verbis utar Sancti Jacobi, 2. 8. ad quam vitam suam inspicere tenentur omnes, qui se Christi subditos profitentur; qui autem ad hunc modum erga vicinum suum animatus est, hæc omnia charitatis officia aliis præstabit, quoniam certum est, quod sibi iisdem necessitatibus pressus, eadem ab aliis officia præstari velit; nemo est qui non famam suam defendi, pauperatatem levare, ægritudinem corpoream curari velit. Inveniantur facere aliqui de salute sua tam parùm solliciti, quod spiritalibus suis egestatibus subveniri ab aliis non cupiant, consilia, monita irati respuunt: videretur igitur huiusmodi homines,

homines, ad hæc charitatis officicia, vi hujus regulæ non teneri. Respondeo, *amore nostri ipsorum* cum hic tanquam norma amoris nostri erga vicinum præponitur, intelligi debere amorem istum rationi congruum, quo nos ipsos complecti decet: quanquam igitur eo se aliquis amore quo debet non prosequatur, vicinus non ideo statim jure suo excidit, hic nihilominus amoris eum gradum qui illi respondeat, quem ratio ab aliquo erga seipsum exigit, jure optimo sibi vendicet; at eum à nobis amorem erga nos ipsos rationem exigere, quo animarum nostrarum curam agere impellamur, certum est. Quanquam igitur suam quis animam negligat & contemnat, non statim ab officiis quæ animæ alterius debentur, absoluitur. At nolo hujusmodi homines ad hoc officium pluribus verbis hortari, cum nec probabile sit me posse hoc illis persuadere, nec illos persuasos licet posse hac in re aliquid efficere: Monita enim sua & exhortationes, irrita reddent & inutilia exemplo suo.

15. Superest alius Charitatis Actus, qui quanquam ad priorum capitulum aliquod propriè reduci nequit, ad omnia tamen in genere referri potest, qui in pace & amicitia inter alios conciliandâ consistit. Hoc enim officio Animabus, Corporibus, Bonis, famæ vicini prodesse possumus; cum hæc omnia in discrimen adducant dissidia & contentio. Beatissimum opus est inimicos inter se conciliare, autorem enim beatitudine remuneratur, asserente Christo, *Mat. 5. 9. Beati pacifici*: hujus igitur officii præstandi occasiones omnes capere debemus, operamque & solertiam nostram diligentissime in hoc conferre, ut inimicitias & similitates omnes diluamus, extinguamus; nec tantum pacem amissam restituere sed & vigentem tueri debemus; quod variis modis efficitur. Primò, conando ut pretiosissima hæc gemma Pax, omnibus quibuscum versaris magno in pretio sit: Secundò, lites & dissidia quæ nascitura conjiciuntur, tempestivè supprimendo, aut occasionem illis præ-

*De pace
concilianda.*

ripiendo: Sæpe prudentem amicum aut vicinum penes est, errores istos & suspensiones tollere, quæ dissidii & contentionis initia sunt; facilius autem erit & utilius lites prævertere quàm componere: facilius quidem; contentio enim exardescens, perinde ac flammam, difficilius quàm gliscentem solummodò extinguimus; utilius autem esse hinc patet, quoniam peccata plurima quæ apertam contentionem per totum suum progressum comitari solent, præcludet. *Solomon asserit, in multitudine verborum non deesse peccatum, Pro. 13. 19.* Quod de nullo verborum genere tam verè, quàm de iis quæ fundunt irati, affirmetur: hæc autem lite jam dudum composita, manebunt, tanquam peccata nondum expiata, imputanda; his igitur malis temporibus occurrere charitatis est.

*Pacis studiosus
fit oportet qui
hoc officium in
se recipit.*

16 At ut huic officio, nempe dissidentium conciliationi, idoneus quis sit, oportet ut ipse sit imprimis pacis studiosus: qua enim fronte audebit quisquam ad id alios hortari, à quo ipse abhorret? Aut quomodo sperare potest talis, se posse argumentis ullis alios inflectere, cum facile erit monenti regerere, *Hypocrita ejice primò trabem ex oculo tuo, Mat. 7. 5.* Fac igitur ut idoneus ad hoc officium accedas. Est quædam litium species legalium nimirum. à quibus quasi huic officio parùm obessent, minùs cavent homines; leve ducunt de quavis nuga litem intendere, & si modo causâ vincant, se culpâ vacare putant: at sanè si eo pacis vero studio quo debemus, teneremur, vicinis nostris molestiam de re levissima exhibere non auderemus: non quòd a Christianitate prorsus abhorret, litem cujuscunque generis alicui intendere, sed eam quæ vel ab animi pertinaciâ, vel contentionis studio proedit, vel quæ ejusmodi jus defendit, quo nullâ aut levissimâ injuriâ nostrâ cedere possumus, aut quæ (quod adhuc pejus est) injuriam le-

vissi-

missam ulciscatur: Imò in rebus gravissimis, qui pacis studio ductus, aliquid de jure suo remittit, ad officium Christiani, certè ad mentem Apostoli propiùs accedit: lic enim juber, *injuriã potiùs pati & damnum accipere, quàm rem judicio experiri*, 1 Cor. 6. 7. At si tantum sit damnum quod ferri nequit, adeo ut rem lege decernere prorsus necesse habeamus, paci tamen interim tuendæ studendum est. Primò itaque animos geramus non alienos & aversos ab iis quibuscum litigamus, sed amicos & pacatos. Secundò ita animo comparati simus oportet, ut litis componendæ conditiones si ullatenus æquas promissimè amplectamur: nec equidem lites has legales cum pacis studio quod tam strictè Christianis præcipitur consistere posse arbitror, nisi ita afficiantur litigantes. Hoc velim perpendant ii, quibus voluptati est vicinos licibus vexare, & ii quibus hoc occupatio sua est, alios committere: hoc pacis studio necesse est imbuantur eorum animi, qui se servos illius haberi volunt, qui se *Principem pacis* appellari gaudet, Isa. 9. 6.

17. Restat aliquid de ambitu seu extensione hujus *Actionum Charitativarum* dicendum, hanc igitur perinde ac *Charitatem affectuum* non tantum alienos, & quos nullâ relatione contingimus, sed etiam inimicos infestissimos complecti debere certum est: de necessitate inimicis ignoscendi suprâ egi, nec hîc aliquid repetam; hoc autem supposito, non videbitur ab ignoscendo ad benefaciendum difficilis progressus: condonatos enim in inimicorum numero diutiùs non habemus, his igitur benefacere, non erit carni & sanguini ingratum; nec alio equidem argumento condonationis nostræ sinceritatem evincere possumus; dictu facile est, ego huic condono, at si oblatam illi benefaciendi occasionem declinas, veterem similitudinem adhuc in corde tuo latere patet; si condonatio sincera sit, non segnior erit tua ad benefaciendum

*Hæc actionum
charitas usque
ad inimicos ex-
tendenda est.*

inimico

inimico quàm amico propensio, imò aliquando servidior; qui enim verâ charitate præditus est, pro lucro habebit opportunitatem, reconciliationis suæ veritatem testandi, & præcepto Servatoris sui, *benefaciendo cum odio habentibus*, parendi, *Mat. 5. 44.* Statuamus igitur omnia charitatis officia etiam inimicis præstanda esse, ad quod non tantum præceptum sed & exemplum Christi hortatur, qui non tantum internâ quâdam nostri contumaciam & acerbissimorum suorum inimicorum commiseratione tactus est, sed etiam eam factis suis, gravibus quidem & difficilibus vitâ nimirum suâ illi constantibus testatus est: nec igitur aut præcepto suo parere, aut exemplum suum imitari dicamur, si nostrum erga inimicos nostros amorem, facilioribus istis methodis quas nobis commendat Apostolus, *Rom. 12. 20. scil. osu- vientes pascendo*, & id genus, testatum facere nolumus: at si eo modo benignitatis officia præstare possemus, ut hæc & inimicitias diluendi, & amicitiam conciliandi media fierent, præclara hoc charitatis accessio foret: & huc equidem officia nostra dirigere debemus, hoc enim est quod Apostolus supra memoratis officiis *pascendi*, &c. tanquam finem proponit, *ut carbones ignis concervemus in caput ejus*: non quibus absumatur, sed quibus amore nostri & benevolentia accendatur, quibus in benevolentiam eliquetur: nec sanè aliâ ullâ ratione exemplum Christi possumus melius imitari, qui per omnia quæ vel egit pro nobis vel passus est, huc spectabat, ut nos sibi conciliaret.

*Φιλαντία Cha-
ritati huic obest.*

18. Varias officii nostri erga vicinum partes jam exposui: quas ut adimplere possimus, nihil magis necessarium est, quàm ut amorem proprium corde nostro ejiciamus, qui sapissimè nos adeo totos occupat, quòd nec charitati nec justitiæ erga vicinum locum relinquat: per *Amorem proprium* seu nostri ipsorum, nolo Amorem istum sapientem, qui in cura & sollicitudine

ordine de animabus nostris consistit, (hic enim officio
hic exequendo inserviret, non obesset,) sed immodi-
cum istum mundanæ utilitatis & commodi amorem, qui
supersticiæ omnis & inhumanitatis radix est: hunc Amo-
rem Apostolus, 2 Tim. 3. 2. à fronte numerosæ pecca-
torum catervæ collocavit, quasi ei primas in Satanæ
castris deferret: nec quidem immeritò, nunquam enim
sola sed ingenti peccatorum multitudine à tergo sequente
comitata incedit, quæ tanquam *cauda Draconi*, Apoc. 12.
4. curam omnem officiorum nostrorum erga alios *secum*
trahens; hic ille amor est qui vehemens nobismetipsis,
contemptis aliis, placendi studium in nobis accendit, con-
tra quod monet Apostolus, Ro. 15. 2. *Itaque unusquisque*
proximum suum in bonum, i. e. ad ejus edificatio-
nem; quam exhortationem exemplo Christi communit
et confirmat, *etenim Christus sibi ipsi non placuit, ver. 3.*
Si igitur charitatem hanc animabus nostris inseri sincere
cupimus, evellendus est sedulò hic Amor nostrì, vigere
eum eodem in loco nequeunt.

19. Sublato autem hoc obstaculo,
remitti decet quòd hæc gratia per-
inde ac reliquæ omnes, nobismetipsis
non debetur, *Dei donum est*, enixè
itaque rogandus Deus est, ut hanc in
cordibus nostris operari dignetur, ut immisso spiritu suo,
qui semel columbæ sub specie creaturæ mitis & innocuæ
(utpote cui fel non est) apparuit cor tuum ad hanc vir-
tutem conformare dignetur, quò viribus suis adjutus
possis officium hoc optimè præstare.

*Preces hanc im-
petrandi medi-
um sunt.*

20. **D**E variis istis officiorum gene-
ribus, quæ ab initio pro-
positi, jam differui: & quid sit offi-
cium nostrum erga Deum, nosmetip-
sos, & vicinos nostros; de quo cum
servatore nostro dicam, *hoc fac & vives*, Lu. 10. 28.
ostendi

*Officia Christi-
ana & possibilis
& jucunda.*

ostendi : & sanè impossibile non est, officium nostrum eo quem Deus ex misericordia accepturus est gradu, præstare : hoc est *sincerè*, quanquam non *perfectè* : Deus enim non est austerus ille Dominus, *qui metit, ubi non sevit* ; nihil à nobis exigit ad quod peragendum vires nobis non suppeditat, nisi nos nobis desumus, & vel auxilium suum prece ardenti non petimus, vel impetratum negligimus : Et ut impossibile non est officium nostrum adimplere, ita nectam grave & triste onus hoc est, quàm vulgò censetur : hæc Satanæ non minima astutia est *inducere*, ut speculatores Num. 13. *Famam malam de terra bona*, (de optimo statu vitæ Christianæ,) ut nos ab ingressu in eam deterreat, nescio quos gigantes obvios illic nos habituros denunciens : nè nobis autem sic illudi patiamur, periculum faciamus, & veram *Canaan*, terram scil. *melle & lacte fluentem* sentiemus : Deus non est *Israeli ut desertum, ut terra fructum perdens*, Jer. 2. 31. Nihil unquam veri & solidi gaudii Deo obtemperando amittitur, plurimum percipitur ; *Christi jugum facile, imò jucundum est, & onus suum leve, imò commodum*. Est equidem in vita verè Christiana non minima voluptas, quam si non percipimus, reluctantiæ & oppositioni vitiosorum habituum, ex qua difficultas & molestia nascantur, debetur : quo in casu primò nobismetipsis, eò quòd vitiosos istos habitus contrahendo id molestum & difficile reddidimus quod per se facile & jucundum est, non officiis Christianis imputandum hoc est. Secundò quæ ex malis habitibus extirpandis & vitiosis consuetudinibus subigendis voluptas nascitur, certaminis molestiam longè superat.

Etiam cùm persecutionibus exponat.

21. At dicat forsan aliquis, esse aliqua officia Christianæ Religionis, quæ nos persecutionibus & calamitatibus in hoc mundo obnoxios reddunt ; hæc autem gratæ & jucundæ non sunt sed molestæ. Respondeo, in his etiam inveniri

quo gaudeamus; hinc Apostoli gaudebant quod digni
 erantur qui propter nomen Christi paterentur, & San-
 ctus Petrus, Si quis ut Christianus malo afficiatur, horta-
 tur ut is non pudeat, imò glorificet Deum hoc respectu,
 Pet. 4. 16. Ea est testimonii bonæ conscientie vis &
 efficacia, quod maximam afflictionem in maximi triumphi
 materiam immutare valet: quod testimonium nunquam
 carius & vivacius est, quam cum propter justitiam pa-
 timur: Christianitatem igitur etiam pullatis vestibus in-
 comitabilem, amabilem esse patet; interna ejus gaudia exter-
 nas tribulationes longè superant, idque in ipso afflictio-
 nis momento, etiam dum in terris militamus: at si ocu-
 los nostros in victoriæ nostræ coronam, æterna cœli gaudia,
 intendimus, nihil grave, nihil molestū, nullā licet voluptate
 præsentiarum temperatum, quod tanta in posterum præ-
 mia expectant, censebimus; quamcunq; graves essent labo-
 res nostri, non esset cur oneri languentes succumberemus;
 quando igitur nobis difficultates occurrant, infixos diviti-
 bus oculos tenentes, per tolerantiam propositum nobis sta-
 bilium decurramus, ducem salutis nostræ per acerbissimas af-
 flictiones, imò per rubrum mare sanguinis nos præeuntem
 sequamur, si quando hoc obedientia postulat; jacturam
 nullam facimus, fidelitatem nostram etiam morte
 nostrā testantes, sic enim patientibus Coronam vitæ pro-
 misit Christus, cujus expectatio Christianum etiam com-
 pedibus vinctum & in carcerem subterraneum detrusum
 majori gaudio perfunderet, quam aliquem mundo de-
 dictum maximæ suæ prosperitates.

22. Restat tantum, ut Lecto-
 rem orem obtestérque, ut nullā
 morā interpositā ad jucundum
 hoc & quæstuosum vitæ institu-
 tum se conferat, ut operam sin-

*Periculum differen-
 di conversionem no-
 stram ad Deum.*

terè de iis omnibus quæ vel ex hoc libro, aut aliunde
 sui esse officii didicerit, adimplendis: Et quò longiùs
 antea à via sua aberraverit, eo citius ad eam redeat oportet,

ter, & in ea properantiùs ambulet; si cui longum restat iter conficiendum, multumque diei errore viæ absumitur, hunc ut in viam redeat, aut ut acceleret, pluribus verbis hortari opus non est. Hic tamen uniuscujusque qui vitam in peccato aliquo degit, status est; viâ deviam incedit, quæ nunquam ad locum optatum, at certo certius ad locum quem maximè perhorrescit, ducet; multum diei elapsum est, quantum ad iter conficiendum superfit, incertum est; horâ forsan imò momento proximo non eos mortis opprimat; quantæ igitur dementiæ est hic cunctantes in viâ quæ ad certam perniciem ducit, ad eam non transire quæ ducit ad beatitudinem & gloriam? Eousque tamen seductione peccati excæcantur & dementantur homines, quòd nullis precibus, nullis argumentis ad mutationem hanc tam sapientem, tam necessariam adduci possunt; necessariam esse fatentur, & tamen procrastinari vellent, voluptatibus peccati totam pene vitam vellent indulgere, & totum animarum negotium aut instante jam morte, aut saltem paulo antea, conficere: at celsius est Coelum quàm ut saltu conscenderetur, viâ per longum ducit & gradatim surgentem clivum, non nisi longo tempore superandum. De procrastinationis hujus periculis fusiùs disserui de poenitentia agens. Nihil igitur hîc repetam. Lectorem obsecro ut ea seriò perpendat, & sentiet Sapientem optimè consulere, *Ecclesiastes 7. Ne differas te ad Dominum convertere, neque dejicias de die in diem.*

F I N I S

PRECES

PRIVATÆ

Variis Occasionibus

ORDINARIIS

&

EXTRAORDINARIIS

Accommodatæ.

Anno MDCLXXX.

LE

OR

Si quis

sciat v

is non

nam

fit me

MUN

opera

sunt f

utiles

ut Da

similis

M

Man

D

& fac

ita co

perge

Christ

LECTOR CHRISTIANE,

ORATIONUM PRIVATARUM FORMULAS aliquot hic conscripsi in Devotionis tua subsidium: si quis hic alias in usus Familiarum desiderari queratur, sciat velim non hoc ideo à me omitti, quasi Deum in Familiis non secus ac conclavi non senserim colendum; sed quoniam Familiarum necessitativus providentiâ Dei & Ecclesiâ melius LITURGIA seu LIBRO PRECIUM COMMUNIUM conscripto, consultum esse arbitror, quàm ullâ verâ meâ posset: hic enim si petitiones publicas (quales sunt familiæ) spectemus, Formulas tam præstantes, tam utiles continet, quod de hoc libro pronunciare liceat, ut David de gladio Goliæ, 1 Sam. 21. 9. Non est alter ei similis.

MONITA MATUTINA.

Manc experrectus, hæc aut simili Oratiunculâ cor tuum ad Deum sursum tollito.

DOMINE qui corpus meum è somno expergefecisti, animam oro meam è peccato expergefacias; & fac quæso ut hunc diem & totum quod superest vitæ, ita coram te ambulem, ut tubâ novissimâ è sepulchro expergefactus, surgam ad vitam immortalem per Jesum Christum.

SIC exorsus, mentem tuam (nisi urgente necessitate) terrenis cogitationibus occupari, priusquam solemniter Deo Omnipotenti Preces obtulisti, ne permittito: dum itaque vestes induis (in quo plus temporis, quam communis Decori ratio postulat, abstinere non licet) cogitationibus aliquot spiritualibus mentem tuam occupatam teneto: v. c. quibus te Tentationibus aut hujus diei negotium, aut comites tui obiecturi sint perpende, & te firmus contra has propositis munito; aut, quamam se oblatura sint, aut Dei gloria aut charitati inserviendi occasiones, easque te amplexurum esse statuas; & ut studio & industria tua cum his finibus utiles reddas, fac serio deliberes: At precipue examinare decet, an in errorem aliquem inscius incidisti qui te hodi vespere discutientem teipsum latuit, seu in novum aliquem ab eo tempore prolapsus es. Siquid ab his temporis superfit, possit commodè in Resurrectione generali (cujus nostra est lectis resurrectio imago quadam est) ut & tremendo hanc Judicio subsequuturo meditando; & tecum quam sis huic paratus considera; & in hoc quolibet momentum impendendum esse statuas, ut possis vita antea rationem pulcherrimam tunc temporis reddere. Vestitus in locum aliquem secretum te recipere, ibique Sacrificium tuum Matutinum Laudis & Orationis Deo offerre.

PRECES MATUTINÆ.

Genibus flexis sic exordire,

Sancta, beata, & gloriosa Trinitas, tres Personæ,
unus Deus, miserere mei miseri peccatoris.

Domine nescio quid petam prout decet, succurrat
Spiritus tuus infirmitatibus meis, & afflatu suo
faciat, ut Sacrificium Spirituale tibi per Jesum Christum
acceptum offeram.

Gratiarum actio.

Benignissime Domine, *benignitas tua in seculum per-*
durat, ego Servus tuus indignus, bonis tuis cumula-
ti tibi tributi vice humillimas meas laudes offerre cupio :
Domine, *vivo, moveo, & sum* ; Tu me primum con-
didisti, & ut foelix non miser essem, filium tuum de sinu
promisisti, ut me à peccatorum potestate gratiâ suâ, à sup-
plicio sanguine suo redimeret, & ad gloriam & sanguine
& gratiâ suâ viam mihi aperiret : ex summa misericordia,
intra Christianæ Ecclesiæ gremium nasci voluisti, in
quo tibi infans adhuc per Baptismum consecratus, spiri-
talia omnia auxilia, quibus adjutus possem votum tunc
temporis factum tibi præstare, affectus sum ; & quan-
tum præ contumacia aut negligentia ego ab officio meo
defeci, tu tamen ex immensa misericordia, me non dere-
liquisti, sed ad poenitentiam benignissime hortatus es,
& media omnia ei promovendæ inservientia, sive externa
seu interna, subministrasti ; & incredibili patientiâ usus
in ipsis peccatorum mortaliū actibus è medio prout

merui non sustulisti: Tuæ ô Domine gratiæ retrahenti tribuendum est, quòd in maxima peccata non prolapsus sum, Tuæque gratiæ assistenti & incitanti, quòd quid boni etiam minimi feci; non igitur mihi, non mihi Domine, sed Nomini tuo in solidum laus sit. Propter has & cæteras omnes spirituales tuas Benedictiones, magnificat te Domine anima mea; & quicquid intra me est, laudat Sanctum Nomen tuum. Te etiam propter plurima bona externa, veluti prosperam valetudinem, amicos, victum & amictum, necessaria subsidia ut & solatia vitæ hujus, diurnam tuam protectionem, quâ pericula à me & meis propulsantur, & propter misericordiam istam quæ me periculis in quæ incidi extraxit, quæque afflictiones istas quas prorsus tollere tibi non visum est, lenivit & mitigavit, speciatim propter tuam mei nocte proximè elapsâ protectionem; propter hæc omnia & alia multa beneficia tua in me collata, laudibus celebroy nomen tuum Domine! Fac quæso Domine ut Te non tantum fructu laborum meorum, sed obedientiâ vitæ meæ colam, ut bona hæc præsentia majorum futurorum quæ te amantibus præparasti arrha sint! Hoc illius, quem æternæ salutis omnibus ei obtemperantibus autorem fecisti, nomen Jesu Christi nomine supplex peto.

Confessio.

O Juste Domine, qui iniquitatem odio habes, me miserum peccatorem ad pedes tuos prosterno, agnoscens me justissimè meruisse à te derelinqui & odio haberi: iniquitatem enim tanquam aquam potavi, vitæque in peccato & perduellione contra te egi, ea quotidie quæ prohibuisti perpetrans, & quæ jussisti omittens: cor meum quod Spiritus tui habitaculum esse debet, factum est avium obscenarum, i. e. foedorum & rebellium affectuum, cavea: & ex abundantia cordis mei, os meum

loquitur, manus meæ agunt, adeo ut cogitatione, verbo, & facto contra te quotidie peccem: (*hic peccatorum atrocissima recitatio*) Imò Domine bonitate tuâ, quâ me ad prænitentiam duci oportuit, contemptâ, cor meum contra media omnia quibus emendationem meam aggressus es, obduravi: quid tandem igitur à te Domine expectem licet, nisi iudicium & indignationem igneam, meritum peccatorum meorum præmium? At tecum misericordia est, ut mereris; me quæso ingeneratâ mihi profundâ & sincerâ poenitentia, misericordiar tuarum reddas capacem, & pro bonitate tua avertas à me iram & indignationem tuam; me in filio tuo, meo beatissimo servatore intueri, & ad merita & passiones suas respiciens, peccata mihi omnia condonato. Et cor meum obsecro te Domine, vi gratiar tuarum purga & renovato, ut nova factus creatura, omnino malo penitus renunciem, & quod superest vitæ in constanti, sincerâ, & universali præceptorum tuorum obedientiâ agam, ut bonum & fidelem servum hîc me præstans, tandem in gaudia Domini mei ex summa tua clementia ingrediar! hoc concedas oro per Jesum Christum.

Oratio pro Gratia.

Benignissime Deus, à quo bonum omne & perfectum donum provenit, efficias quæso ut ego miser, qui ex meipso nec bonam cogitationem cogitare possum; gratiâ tuâ adjutus, ea & velim, & agam quæ tibi grata sunt: mentem meam illumina, ut te cognoscam, nec sterilis sim & rudis in ista scientia: Efficias quæso in corde meo veram fidem, purificantem spem, & sincerum amorem tui; largire mihi immotam in te Fidem, Zelum pro te, & Reverentiam erga omnia quæ tibi consecrantur, aut ad te referuntur; fac ut à te offendendo tremulus abhorream, ut misericordias tuas gratus agnoscam, ut

U 3

castiga-

castigationes tuas humilis patiar, ut in servicio tuo ferventiori animo sim, ut peccata mea contritus desicam; & concedas ut in omnibus ita me geram prout creaturam erga Creatorem suum, servum erga Dominum futurum decet! Fac etiam ut illud officium quod mihi ipsi debeo, exequar: mansuetudinem, animi remissionem, *Auspiciis*, mihi largire, ut animam meam patientiâ & gratitudine possideam: me in officiis omnibus sedulum, contra tentationes omnes vigilem, perfectè purum & abstemium, & in voluptatibus licitis tam moderatum efficias, quod hæc me nunquam illaqueent: me etiam ita erga vicinum meum animatum reddas quod Regiam legem tuam, quâ *proximum sicut meipsum diligere* jubeor, nunquam transgrediar. Fac omnes Justitiæ partes adimpleam, ea omnia quæ jure quocunque proximo meo debentur,tribuendo: & ea mihi misericordiæ & compassionis viscera concedas, quod nulla charitatis officia deferam, sive erga amicos, sive inimicos, secundum tuum præceptum & exemplum. Obsecro te denique Domine, ut me totum sanctifices, ut *integer spiritus meus, anima & corpus inculpate usque in adventum Domini nostri Jesu Christi conserventur*, cui unâ tecum & spiritu sancto sit honos & gloria in æternum. *Amen.*

Intercessio.

BEate Domine, cujus misericordia est super omnia opera tua, omnium hominum miserere obsecro, & concedas, ut ingens illud redemptionis pretium quod filius tuus persolvit, efficax sit ad omnes redimendos. Gratiam tuam illuminantem in tenebris sedentibus, gratiam convertentem in peccatis degentibus concedas. Commiseratione terribilissimâ Ecclesiam Universalem intueri, propitius esto & benignus *Sioni*, ædificato muros *Hierosolymæ*; omnes nomen tuum profitentes puritate & sancti-

tate

tate unito, & sibi invicem fraterno amore conjungito. Misere *Hujus* Ecclesiæ desolatæ, & Gentis hujus peccatricis: commovisti terram & diffregisti eam, cura fragmensa ejus, nam vacillat; fac nos peccatorum nostrorum quæ tuam in nos iram concitârunt, tam sincerè poeniteat, quod te etiam reversum poeniteat, & reliquam facias post te benedictionem. Benedicas eis quos nobis præfecisti, sive in Ecclesia, sive Republica; ita animos eorum regas, manusque corrobore, ut nec potentia eos nec animus deficiat, quibus impietatem & vitium puniant, & veram Dei Religionem & virtutem tueantur: misere afflictorum, sis pater Orphanis, causam agas Viduæ, consoleris eos qui pusillo animo sunt, infirmos suffulcias, ægris medearis, egenos levato, oppressos defendito, & unicuique pro variis suis necessitatibus opem feras: omnes mihi propinquos aut charos benedictionibus tuis cumules, inque omnia ad corpora sua aut animas suas necessaria concedito: (*hæc propinquitate aut aliis vinculis tibi conjunctissimos recenscas*) omnes qui me beneficiis affecerunt compensato, ignoscas omnibus de me malè meritis, aut mihi malum optantibus: & in illis & me bonum illud omne efficias quo acceptus sim in conspectu tuo per Jesum Christum, Amen.

Pro Tutela.

O Deus Misericors, cujus bonitati debeo, quod hic dies vitæ meæ adjiciatur; ita me quæso hoc die gratiâ tuâ regas, ut nihil agam quo vel gloria tua minuat, vel anima mea vulneretur; sed ad ea omnia bona opera, quæ nobis agenda præcepisti, sedulò exequenda me conferam: & quæso te Domine præcipias Angelis tuis de me, ut conservent me in omnibus viis meis, ut nihil mali mihi contingat, nec pestis ulla domum meam appropinquet, sed ut ego & mei in tuto degant sub præsidio tuo per Jesum Christum. Ignoscas

Ignoscas quæso Domine cogitationum mearum dissipatibus & frigiditati, quarum in his petitionibus offerendis reus fui, & mecum agas, nec secundum preces nec merita mea, sed secundum necessitates meas, tuasque divites misericordias in Jesu Christo, cujus beato nomine & verbis imperfectas has preces concludo, *Pater noster, &c.*

Monita Nocturna.

Notte priusquam cubitum eas, tecum cogita quomodo diem elapsam egisti: cor tuum scrutare, interroga teipsum quid aut cogitatione, verbo, aut facto peccasti; quam opportunitatem bonum aliquod faciendi omisisti; & quicquid invenias in te culpandum, hoc coram Deo cum humilitate & pœnitentia fatere; proposita de vita emendanda de novo inito, & veniam posce Deum in Christo, idque non obiter & perfunctorie, sed ardenti cum animi devotione, & sinceritate, quali faceres si mori tua tam prope adesset quam somnus, quod an ita revera sit incerto est, ideoque ut non mori, ita nec dormire nondum Deo reconciliatus auderes. Secundò, considera quas speciales & extraordinarias misericordias die elapso accepisti, veluti si periculo aliquo ingenti ereptus, sive hoc internum hominem ut tentatio, sive externum ut malum aliquod externum adoriebatur; & Deum qui te tutatus est sicere & devota laude colito: At si nihil extraordinarium accidit, si nec pericula te appropinquarunt, eò magis laudandus Deus est, qui sic te custodiâ suâ munivit, quod nec metu mali alicujus percussus es: nè itaque ei humillimarum gratiarum tributum pendere obliviscaris, si non propter liberationem aliquam extraordinariam, at saltem propter quotidianam suam. At imprimis conare, ut cor tuum misericordiarum suarum frequenti meditatione affectum ei

ar. 2115

etiam adhæreat, & memor esto te quovis illius novo beneficio ad amorem & obsequium ejus strictius obligari.

PRECES NOCTURNÆ.

O Sancta, beata & gloriosa Trinitas, tres Personæ, unus Deus, miserere mei miseri peccatoris.

Nescio Domine quid peterem, prout decet, succurrat spiritus tuus infirmitatibus meis, & efficiat ut sacrificium spirituale tibi offeram acceptum tibi per Jesum Christum.

Confessio.

SANCTissime Domine Deus, qui puriorum oculorum es quàm ut iniquitatem iptuearis, qua fronte audebo ipse miser immundissimus in conspectum tuum prodire, qui nihil aliud quàm sordes & inquinamentum sum? In ipsa natura mea corruptus sum, à bono omni aversus, & ad omne malum proclivis: at me corruptiorem adhuc reddidi actualibus meis peccatis & vitiosis habitibus: Officium meum erga te, vicinum meum & meipsum, idque cogitatione, verbo, & facto transgressus sum, ea faciens quæ disertè prohibuisti, ea autem quæ jussisti omittens. Nec hoc tantum per ignorantiam & infirmitatem, sed scienter & voluntario, contra motus spiritus tui & monita Conscientiæ meæ contrarium suadentis; & quod hoc omne reddidit supra modum nefarium & vitiosum, has quotidie provocaciones contra te de novo committere perfici, non obstantibus vocacionibus tuis, meisque & propositis & votis de vita emendanda factis: imò hoc ipso die nova prioribus sceleribus addere non sumui. (*hic dies peccata commemoranda*) Et jam Domine quid

quid dicam, aut quomodo os meum aperiā, quoniam hæc feci? Scio mercedem horum peccatorum esse mortem: at tu qui nolis mortem peccatoris, miserere mei; effice, oro te, in me sinceram Contritionem, & perfectum peccatorum meorum odium, nec patiaris ut ea tibi quotidie confitear & tamen quotidie committam; sed concedas quæso ut hoc ipso momento repudiatis in æternum cupiditatibus meis, etiam quas charissimas habui, desponser tibi in veritate, justitia & sanctitate, & pro omnibus peccatis meis præteritis reconciliationem, expiationem accipias; Redemptionis pretium à Filio tuo solum accipias, & propter illum quem propitiationem præstituisti, condonato mihi offensas meas, & in gratiam me recipito: & quum pacem animæ meæ locutus es, me quæso Domine cohibeas & conserves; nè iterum in stultitiam redeam; sed sic me in posterum gratiā tuā confirmes, ut nulla tentatio Diaboli, mundi aut carnis meæ, me valeat seducere in peccatum contra te, ut à peccato liberatus & factus servus Dei, fructum meum in sanctimoniam habeam, & finem meum vitam æternam per Dominum nostrum Jesum Christum.

Gratiarum Actio.

O Tu Pater Misericordiarum qui etiam in ingratos te benignum exhibes, me fateor gratiosissimi hujus *Attributi* effectus abundè expertum esse; non obstantibus enim quotidianis quibus te irritavi peccatis, tu me pergis misericordiis tuis & beneficiis cumulare. Beneficia tua spiritualia rejecta li- et à me & contempta non subduxisti, sed ex divitiis bonitatis & longanimitatis tuæ mihi gratiam & vitam offerre in filio tuo pergis: nec meum benedictionum tuarum spiritualium abulum, earum penuriā punivisti, sed earum mihi copiam suppeditare pergis; hujus diei peccata prout jure potuisti, non vindicasti,

me

me inopinâ destructione opprimens, sed mihi pepercisti, meque conservâsti pro magnitudine misericordiæ tuæ (*hic commemorato misericordias diei elapsæ.*) quid reddam tibi Domine pro omnibus his beneficiis quibus me affecisti? hæc tua me Domine bonitas ad poenitentiam ducat, & fac non tantum gratias tibi meas & laudes offeram, sed etiam vitam meam rectè instituam, ut tandem videam salutem Dei per Jesum Christum.

Hic adhibenda est Oratio pro Gratia, & Intercessio Matutina.

Pro Tutela.

O Beate Domine, Custos *Israelis*, qui nec dormitas, nec dormis, excubias age summa ex misericordia circa me hanc noctem, me gratiâ tuâ ab operibus tenebrarum cohibeto, & potentiâ tuâ à periculis omnibus defendito; somnum mihi moderatum & refrigerantem concedas, quò ad officia diei sequentis paratior efficiar; fac etiam Domine, ut illius temporis quo in pulvere decumbam, semper memor sim; & quoniam nec horam scio nec diem adventus Domini mei, concedas mihi gratiam tuam, ut semper paratus sim, ut semper in tali statu vivam, in quo non metuam mori, sed ut sive vivam, Domino vivam, sive moriar, Domino moriar, ita ut vivens & moriens tuus sim per Jesum Christum.

Eâdem cum Oratione concludas quâ mane.

DUM vestes exuis, tecum cogita, insitare tempus quo etiam corpus exuendum est, & anima nuda sistenda est coram Tribunale Dei: eam igitur conare tam mundam & nitidam poenitentia & sanctitate reddere, ut qui iniquitatem intueri nequit, eam benigne intueatur & accipiat.

Leus

Letus te Sepulchri admoncat, & decumbens dicas:

O Beate Servator, qui pretiosa tua morte & sepulchro, mortem stimulo suo & sepulchrum potentiâ exarmâsti, concedas ut lætos victoriæ tuæ fructus percipiam, & tu mihi sis in vita & morte præsidium.

In pace simul cubabo & dormiam, cùm tu Jehovah solus facias ut securè habitem.

In manus tuas commendo Spiritum meum, Tu enim eum redemisti, O tu Domine, Deus veritatis.

IN Primitiva Ecclesia, erant præter mane & vespertinam quatuor alia statâ precum tempora Horæ precum appellata, quæ sanctè observabunt istius ævi Christiani, tantus erat tunc temporis Christianorum fervor; at vereor nè in tepido hoc sæculo nimiam austeritatem saperet, hoc hominibus exemplum proponere; quod tamen reticere non potui, monendi enim sunt, si qui sunt qui per negotia necessaria non impediuntur, hoc illos imitari decere, & præter Officia hic conscripta Quatuor etiam illa tempora precibus publicis simul & privatis impendere: Et ut nemini desit, quo Devotionem suam his temporibus exercent, varias hic adieci Collectas pro variis Gratiis, quarum tot quovis tempore precationis quisque utatur, quot aut zelus suus aut tempus patitur; adjectâ si libet confessione aut matutinâ aut nocturnâ, nunquam omisâ Oratione Dominicâ.

Si quis autem eo vita genere implicetur, quod per negotia tam frequenti & solenni Devotioni non vacet; nemo tamen sanè est, qui tantâ negotiorum multitudine distinetur, quin Orationem Dominicam aliquoties per diem repetat, quod faciat si plures Orationes recitare non vacat:

quoniam

quoniam autem Christiani proprium est se ut municipem Cœlorum gerere, Phil 3.20. ideo præter statuta precationis tempora, eum decet sæpius in die, animam suam brevibus & subitis Ejaculationibus sursum vibrare; *Id quod genus devotionis nullus esse potest, cui tempus non suppetat; hoc enim quisque etiam occupatus possit; hoc artifex possit, etiam dum operi instat; hoc Agricola dum frivam tenet. Ne autem illi materia defuit, cui tempus ad hoc opus decesse nequit, non inutile fore duxi, si ex locupleti penâ, Libro Psalmorum, Textus aliquot idoneos seligam, qui se memoriter teneantur, paratum semper erunt Devotioni sue subsidium; & cum eorum varia sint argumenta, aliquorum remissio peccatorum; aliorum gratia; aliquorum lumen vultus Divini; aliorum Ecclesia; aliorum Gratiarum actiones, &c. unusquisque delectum faciat pro præsentis Animæ sue necessitate & statu: Hos denique Textus, non tanquam Collectionem perfectam & absolutam congeffi, sed ut his prælibatis excitetur Lectori sitis, & ipse alios in eo Libro & reliquis Sacra Scripturæ partibus investiget.*

COLLECTÆ pro variis GRATIIS.

Pro Fide.

O Beate Domine, cui sine fide placere impossibile est, eam in me fidem operetur quæso Spiritus tuus, quæ tibi accepta sit, nempe per amorem efficacem: ne finas quæso ut fide mortua & inefficaci contentus acquiescam, sed talem mihi largire quæ se fructu suo ostendat; victtricem nimirum fidem, quâ mundum superem, & imagini Christi in quem credo conformis fiam, ut tandem finem fidei meæ accipiam, salutem scil. animæ meæ per Jesum Christum.

Pro

Pro Spe.

O Domine, fiducia omnium extremitatum terræ, nè me finas unquam spe bene fundatâ destitui, nec vanâ præfidentia inflari: nè me finas cogitare, Te aut peccatis meis posse conciliari, aut poenitentiam rejicere; sed talem quæso mihi spem ingenerato, quæ vero spei fundamento nitatur, promissis nempe tuis, quæ mihi & stimulum & vires addant purificanti meipsum ab omni inquinamento spiritûs & carnis, ut ita quidem fiat mihi anchora animæ tuta & firma, & ingrediens usque in eaquæ sunt intra velum, quò præcursor pro me ingressus est Jesus Christus, pontifex meus & beatus Redemptor.

Pro Amore Dei.

O Sancte & Benigne Domine, qui in teipso infinitè excellens es, & erga me infinitè beneficis & misericors, nè finas obsecro, cor meum eò usque indurari seductione peccati, quòd tot amoris. argumentis inexpugnabile maneat, sed efficias ut hæc omnia animam meam vivo & diuturno excellentiæ & bonitatis tuæ sensu afficiant. Domine tibi visum est cor meum exigere, ad quod tu solus jus habes: nè sim sacrilegè injustus, ejus partem aliquam alienando, sed efficias ut tibi totam & integram reddam. Vides autem Deus hoc jamdudum ab aliis occupari, mundus cum vanitatibus suis id invasit, qui tanquam validus quispiam armatus possessionem suam custodit; at tu validior superveniens, eripe ei cor hoc indignum, & tanquam spoliū tuum retineto; & purificanti amoris tui igne purgato, ut fiat habitaculum spiritu tuo dignum: Domine si tibi videtur, concedas, ut gaudia ista & ecstases Amoris sentiam, quibus adeo

supra

supra se rapti sunt sancti tui: sin autem nescio quid peto, si non licet mihi locum meum in Regno tuo deligere, concedas tamen Domine ut de poculo tuo bibam; largire mihi eam sinceritatem & eos gradus Amoris, quibus confirmatus quævis tui gratiâ perferre possem: tam perfectum mihi amorem concedas, ut & metum & ignaviam ejiciat, ut nihil tam molestum videatur quod tolerare, nihil tam difficile quod exequi recusem, ut tibi morem geram; & Amorem meum præceptorum tuorum observatione comprobans, possim tandem misericordiâ tuâ coronam vitam vice obtinere, quam omnibus te amantibus pollicitus es, per Jesum Christum Dominum nostrum.

Pro Sinceritate.

O Sancte Domine, qui Veritate delectaris in præcordiis, me quæso ab omni hypocrisi & dissimulatione purgato: Cor Domine supra omnia fraudulentum est, & cor meum supra omnia corda fraudulentum: O qui corda & renes scrutaris, proba me, inum cordis mei explorato, nec execrabile quidpiam in me latere finas; purificato me etiam igne, modò scoriam meam consumas; O Domine, tibi imponere nequeo, at mihi ipsi facile; ne patiaris quæso ut in ejusmodi deceptione acquiescam: sed efficias ut & videam & odio habeam corruptiones meas abominatissimas; ut nullam cupiditatem adamatam licet foveam; sed *Amalekitas* internecione deleam; nè me finas pacem mihi ipsi loqui, cum pax nulla est; sed fac eam de me sententiam feram, quam tu fers, ut unquam sim mihi ipsi, donec etiam tibi reconciliatus; & puritate cordis idoneus reddar, qui te videam in Regno tuo per Jesum Christum.

Pro Fervore in Oratione.

Benigne Domine Deus, qui non tantum permittis, sed hortaris nos miseras & egenas creaturas, petitiones nostras tibi offerre; concedas quæso ut ego qui quovis momento misericordiarum tuarum subsidio indigeo, assiduus sim precibus: agnosco Domine hoc mihi & summo honori & utilitati maximæ esse, quod in conspectum tuum admittor; tam brutum tamen & stupidum est cor hoc profanum, quod opportunitates hujusmodi aut vitæ, aut frustrat. Anima mea ô Domine à spiritu infirmitatis possidetur, incurvatur, seque erigere nequit erga te; misero huic & tristi morbo medere quæso; spiritu & vigore terrenum hoc cor & sæculentum animato, ut liberè ad te ascendat; ut vero pretio æstimem inæstimabile hoc privilegium, & te accedendo delecter; & ut te eâ cum reverentiâ accedam, quæ tam tremendam Majestatem accedentes deceat: eo cum animi fervore qui necessitatum mearum magnitudinem deceat: eâ cum animi attentione, quam cogitationum distractio non interrumpat, nè unquam iterum incurram reatum te appropinquandi cum labiis meis, absente procul corde; nec preces meæ in peccatum vertantur; sed sic petam ut accipiam, sic quæram ut inveniam, sic pulssem ut mihi aperiatur; ut preces meæ tandem in laudes æternas in gloria tua commutentur, per Merita & Mediationem Jesu Christi.

Pro Humilitate.

O Tu sublimis & excelsæ, qui æternitatem inhabitas, & etiam cum eo qui attritus est demissusque spiritum habitare dignaris; infundas quæso in cor meum excellentem istam gratiam Humilitatis quæ fastum omnem &

elatio-

elationem animi dejiciat. Me Domine miseræ me potenter convincas : fac ut videam me pauperem, miserum, cæcum & nudum esse, nec tantum pulverem sed & peccatum ; ut in omnibus tuis rerum dispensationibus, manu meâ oppositâ ad os meum ex animo agnoscam me minorem esse minimâ misericordiarum tuarum, & majorem maximo judiciorum tuorum ; concedas Domine, ut non tantum demissè ambulem cum Deo meo sed etiam cum hominibus, ut non tantum me objurgationibus tuis subjiciam, sed ut æquè feram me à Christianis conservis meis reprehendi, & cum mansuetudine monitis suis paream : Da quæso ut ita me erga omnes geram, ut nihil agam per contentionem aut inanem gloriam. In quem finem da quæso ut ex demissione animi unumquemque mihi ipsi præferam, atque etiam ab aliis mihi præferri facilis patiar ; ut altam de me ipso opinionem non foveam, nec cupiam unus omnibus præminere ; sed ut contemptâ inani hominum laude, laudem istam solummodo quæ à te provenit quæram ; ut abdicatis jam humilibus istis & planè servilibus Artibus quibus opinionem hominum aucupatus sum, omnem operam & industriam meam ad hoc conferam, ut gratiam tuam ineam, qui resistis superbis & das gratiam humilibus : hæc quæso concedas Domine propter illius merita, qui se usque ad mortem crucis demisit, Jesu Christi.

Pro Timore Dei.

O Gloriosa Majestas, Tu qui solus sublimis es & metuendus, Animam meam sanctâ tui reverentiâ & timore imbuas, ut Nomen tuum quo decet honore colam, & eam rebus omnibus ad te relatis reverentiâ exhibeam, quod nunquam sacrum aliquid profanem aut sacrilegè aliquid invadam tibi consecratum : & quoniam tu Domine, Deus es, qui reos absolvere nolis, da quæso ut justitiæ tuæ metu coerci-

tus te non audeam ad iram proritare : nec me finas adeo in objecto metûs mei errare, ut nullâ Domini conditoris mei ratione habitâ, hominem moriturum metuerem, aut filium hominis qui fiet ut gramen : sed animam meam timore Domini, qui sapientiæ initium est, quo brutos meos appetitus refrænare possim, quique me in officio & conformitate voluntati Divinæ contineat, possideto : exaudi me Domine quæso te, & timorem hunc animo meo ingenerato, ut à te nunquam discedam, sed cum timore & tremore conficiam salutem meam per Jesum Christum.

Pro Fiducia in Deum.

O Domine omnipotens, qui nunquam destituis in te credentes, largire mihi quæso gratiam, ut in omnibus difficultatibus & angustis meis ad te confugiam, in te acquiescam, & à te pendeam : conservabis illum Domine in pace perfecta, cujus animus in te stabilitur ; fac huic firmæ columnæ innixus, hanc fractis mundanorum auxiliorum arundinibus nunquam permutem ; ne permittas animum meum curis mundanis distrahi, sollicitum de crastino quid edam, quid bibam, aut quid induam, sed da quæso ut officio meo probè & sedulò functus, me alacriter providentiæ tuæ committam, conjiciens in te omnem curam meam, & de nihilo sollicitus nisi ut eorum ex numero sim quos tu tuos agnoscis, & quorum curam suscipis, eorum nimirum qui tua testimonia custodiunt, & memores sunt mandatorum tuorum ut ea faciant ; ut quærent primò regnum Dei & Justitiam ejus, hæc omnia externa adjiciantur mihi, pro mensurâ quâ visum erit sapientiæ tuæ : hoc concedas quæso Domine, propter Jesum Christum.

Pro Gratitude.

Benignissime & munificentissime Domine, qui omnia viventia bonitate tua imples, nec aliam compensationem expectas quàm laudem & gratiarum actionem; da quæso Domine, ut te nunquam tam facili tributo fraudem, sed impleatur semper cor meum sensu, & os meum agnitione misericordiarum tuarum. Læta & jucunda res est gratias agere: nè me quæso finas parte meâ voluptatis istius privari, sed ut quotidie benedictiones à te accipio, sic da quæso ut ab animo tui studiosissimo & tibi devotissimo, tibi gratias offeram, & da quæso ut non tantùm labiis sed etiam vitâ meâ laudem tuam ostendam, memet servitio tuo addicendo, & ambulando coram te in sanctitate & justitia omnes dies vitæ meæ, per Jesum Christum Dominum nostrum & verum Redemptorem.

Pro Contritione.

O Sancte Domine, qui verè poenitentes misericordiâ complecteris, at erga obstinatos peccatores ignem consumentem exhibes: quomodo te accedam miser, tot atrocium peccatorum reus, quibus ira tua accendatur, & sincerâ poenitentiâ quâ ad misericordiam compovearis adeo destitutus? Tibi quæso placeat cor hoc obduratum emollire & eliquare, ut vitæ meæ iniquitates sincerè defleam: percutias quæso perram hanc Domine, ut aquæ promanent, lachrymarum nempe flumina, quibus polluta mea Conscientia eluatur; somnolenta nec anima diu nimis Domine securè dormivit, eam quæso te Domine expergescias, tonitru licet, malletem tuos terrores tuos, quàm non peccatum meum sentire:

misisti beatum tuum filium ad sanandum contritos corde, quid autem Domine hoc mihi proderit si integrum meum sit? confringas quæso, ut virtutis illius medicinalis capax sit; & da quæso ut amaritudinem peccati semel expertus, id tanquam serpentem conspectum fugiam, & fructus poenitentiae pariam in emendatione vitae, ad laudem & gloriam gratiae tuae in Jesu Christo beato nostro Redemptore.

Pro Mansuetudine.

O Beate Jesu qui ductus es tanquam Ovis ad mactationem, da quæso, ut præclarum illud mansuetudinis tuae exemplum, omnes in me iræ & ultionis scintillas extinguat, & eam in me patientiam & lenitatem spiritus pariat, quam nullae injuriæ conturbare valeant: Da quæso Domine, ut tam procul ab sim à minima injuria inferenda, quod nec maximam, nisi precibus & beneficiis rependam: ut ego, cui ut tot tu talenta remittas opus habeo, à fratre meo denaria non exigam, sed ut inducis visceribus misericordiae, mansuetudinis, & longanimitatis, pax tua ira animum meum regat, ut fiat habitaculum tibi qui Princeps pacis es, gratum; cui cum Patre & Spiritu Sancto sit honos & gloria in æternum.

Pro Castitate.

O Sancte & Immaculate Jesu, cujus primus descensus erat in uterum Virginis, & qui adhuc gaudes corda tantum pura & virginea habitare, digneris quæso immisso Spiritu tuo puritatis me ab omni inquinamento carnis & spiritus purgare: Corpus meum Domine est Templum Sancti Spiritus, nè finas ut templum illud

im-

immunditie aliquâ polluam : Et quoniam ex corde procedant quæ hominem inquinant, da quæso Domine ut cor meum omni cum diligentia custodiam, ut nullæ inibi impuræ aut foedæ cogitationes commorentur : sed efficias quæso ut corpus & animam pura & immaculata conservem, ut te hic cum corpore tum spiritu glorificans, cum te postea in utroque glorificer.

Pro Temperantia.

Benignissime Domine, qui ex summa in genus humanum munificentia, bonarum tuarum creaturarum usum ad corpora nostra reficienda & refocillanda concessisti ; da quæso ut permissione hac cum gratitudine & moderatione gaudeam : nec permittas ut unquam gulæ serviens, cujus bruta quidem voluptas est, mensa mea mihi laqueo sit : sed da quæso ut à minimo gradu excessus prorsus abhorream : & in bibendo & edendo eos fines & mensuras observem quas tu mihi præscripsisti, prosperæ valetudini non luxuriæ inservientes : & fac quæso Domine, ut avidè insecter non cibum perituum, sed in vitam æternam permansurum ; ut esuriens & sitiens iustitiam, hîc gratiâ tuâ, & in posterum gloriâ tuâ adimplear, per Jesum Christum.

Pro Animo sorte suâ contento.

O Deus summè misericors, Sapientia tua infinita est, ita ut optimè eligas, & Amor tuus ad bona nobis dispensanda promptus, proclivis : fac quæso ut plenè & integrè meipsum regimini tuo subijciam, nec ulla desideria à tuis diversâ admittam, sed in optionibus istis quas pro me tu facis perfectè acquiescam ; ita ut in quacunque vitæ conditione positus sim sorte mea contentus,

nec meæ unquam sorti obmurmurem, aut alienæ invidiam: in quem finem, cor meum munda quæso ab omnibus avaris cupiditatibus; nè me finas unquam angulum aliquem cordis mei Mammonæ dedere, sed eum in me evanescentium divitiarum contemptum efficias, ut sive abundant sive decrescant, non admodum commovear: sed ut in hoc totus sim, ut dives sim erga Deum & thesauros meos in Coelis recondam; ut ita superna curem, ut cùm Christus qui vita mea est apparuerit, ego etiam cum eo in gloria appaream. Hoc quæso Domine concedas propter merita ejusdem Jesu Christi.

Pro Diligentia.

Domine qui ex Sapientia tua constituisti, hominem ad laborem nasciturum, nè finas quæso ut isti decreto resistam, me inertiae & desidiae tradendo; sed fac ita tempus meum transigam & reliqua omnia talenta quæ tu mihi credidisti administrem, ut sententiam in ignavum & malum servum latam effugiam. Obsecro te Domine, ut me aliis utilem reddas, nè vivam inutilis pars generis humani, saltem nè sim quæso mihi met ipsi inutilis, sed omni diligentia adhibita vocationem & electionem meam certam reddam. Animam meam plurimi iique vigiles inimici obsident; nè finas quæso ut complicatis manibus me somno dedam tantorum periculorum agmine circumseptus, sed vigilem & orem nè in temptationem incidam: sed afflictiones & angustias & laborem tolerem ut bonus miles Jesu Christi, donec tandem ab hoc militiae statu, tu me ad statum Triumphi & felicitatis transferas in Regno tuo per Jesum Christum.

Pro Justitia.

O Tu Rex Justitiæ, qui nobis præcepisti ut iudicium observaremus & justitiam coleremus; cor meum quæso & manus meas ab omni fraude & injustitia purgare digneris, meque ut justum & fidelem in omnibus præstem efficias: da quæso ut à fratre meo potentiâ opprimendo, aut astutiâ decipiendo abhorream: & ut sacram istam Regulam, ea alteri facere, quæ mihi fieri velim jubentem, sanctissimè observem: ut Christianam meam professionem dedecore non afficiam, vitâ fraudibus & injustitiâ inquinatâ; sed vitam hanc agam in simplicitate & pia sinceritate; nec thesauris hic congerendis studeam, sed paululum cum justitia magnis redditibus injustè partis præferam. Fac quæso Domine ut ea unicuique tribuere, quæ illi quocunque jure debentur, sedulò currem: da quæso ut ita me geram erga omnes mihi quacunque relatione conjunctos, ut nihil habeat quisquam ejus me jure accuset; ut pace cum omnibus gaudeam, aut saltem innocentiam & justitiam colendo, pace tandem fruatur, nempe pace cum te per Jesum Christum.

Pro Charitate.

O Domine Misericors, qui omnes Gentes ex eodem sanguine fecisti, & eodem pretio redemisti; da quæso ut viscera mea nunquam obdurem contra aliquem ejusdem naturæ & redemptionis participem, sed omnes universali charitate complectar: largire mihi ô pater misericordiarum, eam cordis teneritatem & mollietiem, ut omnibus fratrum meorum calamitatibus & miseriis, sive internis sive externis intimè commovear; & ut eis pro viribus succurram & subveniam: nè occupetur cor
X 4 meum

meum amore proprio à Christiana Religione alieno, sed ejectione damnato isto spiritu, ingrediatur in cor meum spiritus tuus Amoris & ibi habitet; & efficias ut studeam non mihi ipsi placendo, sed vicino in bonum ad ædificationem suam, sicut & Christus sibi ipsi non placuit: da quæso ut fidelis sim talentorum istorum omnium quæ mihi in aliorum beneficium credidisti, dispensator; ut cum rationem dispensationis meæ exiges, eam cum gaudio reddam, non dolore. Hæc mihi largire oro te miserors Deus propter Jesum Christum.

Pro Perseverantia.

O Æternæ & immutabilis Domine Deus, qui idem es heri, hodie & in æternum; digneris quæso me miseram tuam creaturam, qui levis sum & inconstans, quovis vento agitatus, istius excellentiæ radii cujusdam, constantiæ tuæ gradûs cujusdam participem facere. Intellectus meus Domine errori obnoxius est, eum quæso in veritate tuâ stabilito; eumque ab insidiis Spirituum seducentium custodias, nè errore malorum abducar, aut à firmitate mea cadam: voluntas etiam mea Domine mobilis & inconstans est, nec Deo firmè adhæret; bonitas mea tanquam nubes matutina, & tanquam ros manè stillans abit; me quæso confirma & corrobora, & bonum opus quod in me inchoasti, perficias quæso usque in diem Christi. Tu Domine infirmitatem meam vides, tu numerum & robur tentationum quibuscum contendo tenes, nè me quæso mihi ipsi derelinquas, sed caput meum die prælii tegas; & efficias ut in spiritali quovis certamine plusquam victor evadam, per eum qui me amavit: nec terroribus quæso nec blanditiis mundi aut carnis meæ, me ab obedientia quam tibi debeo abduci sinas, sed da quæso ut firmus, immotus permaneam, & in opere Domini semper abundem: & patienti perseverantia

tantia in bonis operibus, quæram, & tandem obtineam gloriam & honorem & immortalitatem & vitam æternam per Jesum Christum Dominum nostrum.

Brevis Paraphrasis in
ORATIONEM DOMINICAM,
Orationis loco usurpanda.

[*Pater noster qui es in Cælis,*]

Domine, qui Cælos supremos incolis, tu nobis esse dedisti, tu etiam nos regenerasti ad spem vivam, tu paterno in nos animo es, & tenerrimo charitatis affectu erga nos animatus: efficias quæso ut nos tibi filiorum amorem & obsequium præstemus: & ut te *Patrem nostrum in Cælis* (veri gaudii & puritatis loco) referamus, sanctum in nobis fallacium voluptatum, & foedarum hujus mundi pollutionum, fastidium creato; & ita animos nostros in superna erigito, ut semper conversationem nostram in Cælis habeamus, unde servatorem nostrum Dominum Jesum Christum expectamus.

[*I. Sanctificetur Nomen tuum,*]

EAM cordibus nostris reverentiam imprimito, ut *Nomen tuum* quod magnum, mirabile, & sanctum est, humiles veneremur; & omnia ad te vel cultum tuum spectantia eo sacro honore prosequamur, qui reverentiam nostram sublimis Majestatis tuæ indicet;
Laudet

Laudet te omnis populus ô Deus, laudet te omnis populus.

[2. *Adveniat Regnum tuum,*]

THronum tuum & Dominium in cordibus nostris stabilito, & vi gratiæ tuæ rebelles omnes appetitus, qui contra te insurgunt, subigas: hi sunt inimici tui, qui nollent te regnare super eos, adducantur quæso & jugulentur coram te: & nos efficias tam fideles servos hujus *Regni tui Gratia*, ut idonei simus *Regno Gloria*, & tunc veni citò Domine Jesu.

[3. *Fiat voluntas tua sicut in Cælo,
& in Terra,*]

GRatiam nobis suppedites, ut *Voluntatem tuam* in afflictionibus placidè patiamur, & in mandatis tuis promptè exequamur: eo nos zelo animato, quo beati Angeli præsentis tuæ inspirantur, ut eodem cum fervore & alacritate tibi pareamus; & ut eorum obedientiam imitantes, cum iis tandem conjuncti æternas laudes in Regno tuo, Deo & Agno in æternum cantemus.

[4. *Panem nostrum quotidianum, &c.*]

GRatiam nobis tuam quotidie suppedita, quâ animæ nostræ sustententur & alantur in vitam æternam; & corporibus nostris ea digneris subministrare, quæ iis sustentandis necessaria ducis in hac peregrinatione nostra terrestri: & da quæso ut hæc cum alacri fiducia à te pendentes expectemus, quærentes primò Regnum tuum & justitiam ejus, minime postea solliciti nè hæc nobis non adjiciantur.

[5. *Dimitte*

[5. *Dimitte nobis debita nostra, &c.*]

Medere Domine Animabus nostris, nam peccavimus contra te; abundant teneræ tuæ erga nos misericordiæ in *debitorum nostrorum omnium remissione*: Et da quæsumus Domine ut hæc veniâ nunquam excidamus, nostram fratribus veniam denegando; sed fac nos eâ simus in alios commiseratione affecti (quâ multo magis à te opus habemus) ut tam perfectè & finaliter remittamus aliis, Christi præcepto morem gerentes, quàm nobis remitti cupimus, propter merita sua & intercessionem.

[6. *Et nè nos inducas in tentationem, &c.*]

Nobis Domine vires non sufficiunt contra tentationum quotidie impetum in nos facientium multitudinem, in te tantum oculi nostri figuntur: digneris quæso aut eas coercere, aut nobis suppetias ferre: nec patiatur fidelitas tua ut *tentemur* supra quod possumus, sed unâ cum tentatione exitum præstet, ut ab iis non vincamur, sed possimus cum vocas, usque ad sanguinem resistere contra peccatum contententes, ut nobis usque ad mortem fidelibus, tu des vitæ coronam.

[*Quia tuum est Regnum, &c.*]

Exaudi nos Domine, & petitionibus nostris benignè annuas, Tu enim *Ree* magnus es supra omnem terram, cujus *Potentia* infinita est, & beneficia vales in nos conferre, cum cogitationes nostras tum petitiones infinitè superantia; ad te igitur pertinet boni omnis, quod
vel

vel in nobis vel pro nobis operaris, *Gloria*: Benedictio itaque, & Honor, & Gloria sit ei qui insidet Throno, Deo nostro in sæcula sæculorum, *Amen*.

*Pia EJACULATIONES è Libro
PSALMORUM desumptæ.*

Pro Remissione peccati.

GRatiam fac mihi ô Deus secundum benignitatem tuam: secundum amplitudinem miserationum tuarum, dele defectiones meas.

Mundum ablue me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.

Faciem tuam à peccatis meis avertas; & deleas iniquitates meas.

Iniquitates meæ prævalent contra me; misericors esto peccatis meis.

Non intres in iudicium cum servo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Propter nomen tuum Jehovah condonabis iniquitatem meam, nam magna est.

Revertere Jehovah, expedi animam meam: saluum fac me propter benignitatem tuam.

Pro Gratia.

DOce me facere placitum tuum, quia tu Deus meus es.

Doce me Jehovah viam tuam, pergam in veritate tua, aduna animum meum ad timendum nomen tuum.

Animum

Animum mundum crea mihi Deus, & spiritum fir-
mum renova intra me.

Sit animus meus integer in statutis tuis; ut non eru-
bescam.

Inclinato cor meum ad Testimonia tua, non ad ava-
ritiam.

Avertas oculos meos nè spectent vanitatem, & vivi-
fica me in via tua.

Peregrinus sum super terra, nè abscondas à me prae-
cepta tua.

Numerare dies nostros ita doce me, ut inducam ani-
mum sapientem.

Pro Lumine vultûs Divini.

Quare ô Jehovah abjicis me? & abscondis faciem
tuam à me?

Benignitas tua melior est quàm vita ipsa.

Tollas Domine lumen vultûs tui super me.

Consolare animam servi tui, nam ad te Domine tollo
animam meam.

Gratiarum Actio.

Semper gratias agam Domino, laus sua semper erit
in ore meo.

Tu Deus meus es, & tibi gratias agam, tu Deus meus
& ego te laude celebrabo.

Canam Jehovah in vita mea: Psallam Deo meo quan-
tisper ero.

Laudetur Deus, qui orationem meam non repulit; nec
misericordiam suam à me avertit.

Benedicatur Dominus Deus, Dominus *Israëli* qui so-
lus facit mirabilia.

Et

Et benedicatur Nomen Majestatis suæ in æternum:
 & terra omnis Majestate suâ implebitur, *Amen,*
Amen.

Pro Liberatione à Malis.

Gratiam fac mihi Deus, Gratiam fac mihi, nam
 ad te se recepit anima mea: & ad umbram alarum
 tuarum me recepturus sum, donec transiverint ærum-
 na.

Libera me Domine ab inimicis meis; ad te enim, ut
 abscondar, confugio.

Animam meam tuere, & me liberato; nè me patia-
 ris confundi, in te enim reposui fiduciam meam.

Oculi mei jugiter ad Jehovam respiciunt, quia ipse
 educet è reti pedes meos.

Revertere ad me Domine & miserere mei: quoniam
 solitarius sum & afflictus.

Oppressiones animi mei dilatant se: ab angustiis meis
 deduc me.

Pro Ecclesia.

Benefac pro bona voluntate tua Tzijoni, ædifica mu-
 ros Jeruschalaimorum.

Utquid Deus repulisti nos in æternum? fumare per-
 git ira tua in gregem pastûs tui?

Memore esto Congregationis tuæ, quam possedisti ab
 initio.

Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion in quo
 habitasti in eo.

Tempus faciendi Domine, nam dissipaverunt legem tuam.

Exurge Deus, judica causam tuam: Libera *Israel*
 & Deus ex omnibus angustiis suis.

Brevia

Brevia quædam Capita ad quæ sui ipsius
quisque Examinationem exigat, præcipue
Sacram Cœnam participaturus, è tractatu
precedenti excerpta, quæ respiciunt viola-
tiones officii nostri

Erga DEUM.

F I D E S.

NON credere Deum esse.

Non credere verbo suo.

Non credere ei practicè, i.e. vitam ei non conformare.

S P E S.

DE Misericordia Divina desperare, ita ut officium
deseramus.

De ea præsumere, in voluntario peccato persistentes.

A M O R.

DEum propter Excellentias suas non amare.

Nec propter bonitatem erga nos.

Ei placendo non studere.

Sacra quæ instituit non frequentare ut eo fruamur.

Nec illius in Cæli fruitionem sistere.

TIMOR.

T I M O R.

D Eum non ita timere ut ab eo offendendo abstinere.
 Hominem præ eo metuere, peccatum committendo,
 ut externam aliquam calamitatem evitemus.

F I D U C I A.

D Eo non fidere in periculis & angustiis.
 Illicitis mediis exitum è periculis querere.
 A Deo non pendere progeſtatum ſubſidio.
 Nimia de externis rebus ſollicitudo.
 Ignavia nos dedentes, expectare ut Deus nobis officiis
 ſubveniat.
 Benedictionem in labores noſtros à Deo non expectare.

H U M I L I T A S.

D E Deo alta non ſentire.
 Voluntatem ſuam non exequi.
 Non pati, ſed correptionibus ſuis obmurmurare.
 Non emendare vitam caſtigatos.
 In cum ingratos eſſe.
 Sapientiam ſuam in eligendo pro nobis non agnoſcere, ſed
 propriis iſque ferventioribus & impatientibus deſide-
 riis agi.

H O N O R.

D Eum, rebus ad eum ſpectantibus honore exhibito, non
 celere.
 Nos in Templo ſuo reverenter non gerere.
 Deum ſpoliare, res ei conſecratas auferendo.
 Tempora Sacra proſanare, Diem Dominicum, dies feſtus
 & jejuniis Eccleſie.

Sacrae

Sacras literas non legere, aut legentes animum non attendere.

Notitiam officii nostri non investigare, & in ignorantia perflare malle, quàm aut operam aut sumptum discendo impendere.

Religionem in concionibus audiendis sine praxi, constituere.

Votum Baptismale violare.

Ad Magos & Veneficas, i. e. Dæmonem confugere.

Pompas & vanitates mundi deperire; ejusque consuetudines vitiosas licet observare.

Libidines carnis exequi.

Cenam Dominicam profanare.

Eam ignaros accedendo, aut sine Examinatione, Contritione & proposito nova vita.

Inter communicandum irreverenter nos gerere, sine animi fervore & spiritali amore.

Promissa inter participandum facta non servare.

Nomen Dei cogitationibus vel verbis blasphemis profanare.

Aliis blasphemandi occasionem turpi & impiâ vitâ præbere.

Juramenta illicita suscipere.

Perjurium.

Juramenta supervacanea in familiari sermone.

ADORATIO.

D*Eum non adorare.*

Preces aut publicas aut privatas omittere, & omittendi prætextu oblato gaudere.

Illicita petere, aut in fines illicitos.

Corda a peccato precaturos non purgare.

Non orare cum Fide & Demissione animi.

Languor & frigus in Oratione.

Cogitationes dissipatæ.

Corporis gestus minus reverentes.

P O E N I T E N T I A.

POenitentiam negligere.

Rationem à nobismet ipsis de peccatis nostris quotidie non exigere.

Humiliationi & Confessioni aut nulla stata tempora assignare; aut rara nimis.

Peccata nostra seridè non cogitare, ut contritionem pariamus.

Uisionem de nobismet ipsis non sumere jejuniis & aliis mortificationis actibus.

I D O L O L A T R I A.

EXterna, creaturas colendo.

Interna, creaturas vehementiori amore & aliis affectibus prosequendo, quam Creatorem.

Erga Nosmetipsos.

H U M I L I T A S.

Alta de nobismet ipsis sentientes efferv.

Respectu donorum naturalium, formæ, ingenii, &c. Divitiarum mundanarum & honorum.

Gratia.

Laudem hominum aucupari.

Huc Actiones Christianas, Preces, Elcemosynas, &c. dirigere.

Peccata perpetrare ut malorum opprobria vitemus.

MANSUE-

MANSUETUDO.

A Nimios nostros iracundiâ commoveri.

CONSIDERATIO.

NON explorare serid statum nostrum erga Deum.
Nos ipsos ex vera Regula, i. e. obedientiâ præcepto-
rum Dei non probare.

De actionibus antea non deliberare, an licita sint, prius-
quam agimus.

Actiones præteritas non examinare, ut malarum nos pœ-
nitcat, bonarum Deo laus tribuatur.

'A T T A' P K E I A.

A Nimius forte suæ non contentus.
Avida honoris & divitiarum desideria.
Ea illicitis mediis quærere.
Aliorum sorti invidere.

DILIGENTIA, VIGILANTIA.

Negligentes esse in observandis & resistendis tentatio-
nibus.

Donis Dei externis seu internis ad illius bonarem promo-
vendum non uti.

Dotibus Naturæ ut Ingenio, Memoria, &c. ad peccatum
abuti.

Motus Spiritûs Divini aut oppugnare aut negligere.

CASTITAS.

Impuritas, adulterium, fornicatio, libidines contra naturam.

Impuritas Oculi & Manûs.

Fæda & obscæna colloquia.

Impura imaginationes, & cupiditates.

Libidinem corpori indulgendo accendere.

Libidini extinguenda jejunio & aliis austeritatibus non studere.

TEMPERANTIA.

Nimium edere.

Voluptatem non sanitatem edendo quærere.

Nimium studium aut sumptum cibis impendere.

Ebrietas.

Plus bibere quàm corpori prodest, quanquam non ad ebrietatem.

Aut tempus aut bona nostra in compotatione prodigere.

Cerebri firmitate ad alios inebriandos abuti. Immodicus somnus.

Ignavia & negligentia in vocationibus nostris.

Recreationibus illicitis assuescere.

Licitis ardentius quàm par est indulgere.

Is nimium temporis impendere.

Irritari ab iis ad iram aut Avaritiam.

De Amictu superbire.

Lautius vestiri quàm decet homines sortis nostræ.

Nimium vestibus temporis, curæ, aut sumptûs impendere.

Ab ejusmodi excessu abstinere, non Conscientiâ sed Avaritiâ ductus.

Corporibus necessaria denegare, ut nummos congeramus.

Erga VICINOS.

NEGATIVA JUSTITIA.

I*njurias Vicino inferre.*

Gaudere molestiam menti sua sine causa creantor.

*Animam suam ad peccatum impellere, jussu, consilio,
ibecbris aut exemplo.*

Pietatem irridendo, eum ab illa deterrore.

*Eos ad pœnitentiam reducere, quos ad peccatum seduxi-
mus, non comari.*

HOMICIDIUM.

H*omicidium apertum aut secretum.*

*Homines ad intemperantiam aut alia vitia, unde
morbi & aliquando mors, pellicere.*

Alios ad lites & pugnas concitare.

Corpus Vicini mutilare, aut ledere.

Sævitia & furor contra vicinum.

ADULTERIUM.

C*oncupiscere Uxorem vicini.*

Eam actu vitiare.

MALITIA.

A*liorum bona vastare ex animi malevolentia & invi-
dia.*

A V A R I T I A.

E *A concupiscere.*

O P P R E S S I O.

O *ppressio vi & armis, aut sub colore legis*

F U R T U M.

Q *ua mutuò accepimus non reddere.
Voluntariò promissa non persolvere.
Servi aut operarii mercedem detinere.*

F R A U S.

P *erfidia in rebus fidei commissis, sive erga vivos, sive mortuos.*

Fraude uti in emendo aut vendendo.

Ex Necessitatibus Vicini ansam plusquam par est exigendi arripere.

F A L S U M T E S T I M O N I U M.

E *xistimationem Vicini violare
Falso Testimonio.*

Conviciis.

Susurris.

Fovere calumniatores.

Ad credendum malis rumoribus proclives esse.

Suspicionibus nullo mixis fundamento.

Temeraria iudicia.

Vicinum propter infirmitates suas contemnere.

Aliorum

Capita ad quæ sui quisq; Exam. exigat. 327

Aliorum cum contemptui obijcere scommatis & irrisione nostrâ.

Secretam similitudinem contra aliquem favere.

Mortem aut noxam vicinâ precari.

De malis suis gaudere.

Restitutionem negligere & compensationem.

**IUSTITIA POSITIVA, HUMILITAS,
MENDACIUM.**

N*OS erga alios inhumanos & superbos gerere.*

Protervas & iracundos.

Sermo mordax & amarulentus.

Execratio.

Reverentiam donis aliorum debitam non exhibere.

Aliorum dona præ superbia non cernere.

Eaque apud alios elevare.

*Aliorum necessitatibus non subvenire, quanquam animi
dotibus, & opibus satis ad id instructi sumus.*

GRATITUDO.

I*ngratitudo erga Benefactores.*

Præcipuè nos admonentes.

Admonitos vitam non emendare.

Admonentibus irasci.

Parentem civilem, legitimum Magistratum non colere.

Eum judicare & malum de eo loqui.

Tributa iusta gravatim pendere.

Seditionem serere inter populum.

Obsequium licitis Magistratûs præceptis detestare.

Arma contra eum movere, aut moventibus nos jungere.

Patres spirituales contemnere.

Eos propter opus suum non amare.

Dei præceptis ab iis nobis traditis non parere.

*Decimas detinere.
Legitimis Pastoribus desertis, seditiosos sequi.*

P A R E N T E S.

NOS contumaces & irreverentes gerere erga parentes nostros naturales.

Eos contemnere propter infirmitates.

Eorumque infirmitates evulgare.

Eos non amare, nec iis solatio esse conari.

Eorum consilia contemnere.

Eorum regimini oblectari.

Eorum bona concupiscere, etiam mortem eis optando.

Eorum variis necessitatibus non subvenire.

Divinam Benedictionem in varia Parentum genera non implorare.

Naturali amore erga liberos destitui.

Quod Matres infantes non lactent iusta causa non impedita.

Liberorum Baptismum per negligentiam differre.

Eos ab infantia in viis Dei non instituere.

Correptione non adhibitâ eos peccatis assuescere permittere.

Eis mala exempla præbere.

Eos durius & inhumanius tractando frangere & dejicere.

Eorum sustentationi pro facultatibus nostris non studere.

Quæ illis ex bonis nostris debentur luxu consumere.

Omnia ad mortem usque retinere, liberosque egestatibus consistare interim permittere.

Benedictionem in eos transmittere non conari vitam vere Christianam agendo.

Pro iis ardentem non orare.

OFFICIUM NOSTRUM ERGA FRATRES.

Naturali affectu erga germanos fratres destitui.
Invidia & secreta simultas contra eos.

Spirituales fratres, i. e. Christianos non amare.

Eorum

Eorum calamitatibus non compati.

Abeorum Communionis nos sine causa subducere.

Ob desolationes Ecclesiae animo non affligi.

MATRIMONIUM.

Contrahere intra gradus prohibitos.

Propter fines illicitos, ut avaritiam, libidinem, &c.

Difficiles, aversos, morosos nos exhibere erga conjugem.

Eadem conjugalem violare.

Infirmitates mutuas non tolerare.

Suo invicem bono temporali aut spirituali non studere.

Si Uxor i citis praeceptis Mariti non pareat,

Ei ut imperet conari.

Pro se invicem non orare.

AMICITIA

Perfidia erga amicum.

Arcana prodere.

Ei in angustias reddito non subvenire.

Eum amicè non admonere.

Ei peccanti adulatoriè assentiri.

Amicitiam suam levi aut nulla de causa deserere.

Considerationem in peccatis inire non sanctam amicitiam.

SERVI.

Licitis praeceptis dominorum non parere.

Bona sua subripere.

Ea per negligentiam profundere.

Corruptioni obmurmurare.

Ignavia.

In conspectu tantum diligentes agere aliàs negligentes.

DOMINI.

Servos tyrannicè & sèvè tractare.
 Remissiùs illos tractare & pati ut officio suo non fungantur.
 Animarum suarum curam non agere.
 Non curare ut in Religione bona instituantur.
 Peccantes non corripere.
 Tempus eis Precibus & Cultui Dei non concedere.

CHARITAS.

Charitate erga Vicinum desitui.
 Ejus bonum spirituale & temporale sincere non optare.
 Inimicos non diligere, nec eis condonare.
 De iis vindictam sumere.
 Ultionem meditari.
 Amicitiam verbis simulare, reverà non colere.
 Anima Vicini pro viribus non prodesse.
 Corporeas suas calamitates pro viribus non sublevare.
 Existimationem suam non defendere cum calumniis proscindi novimus.
 Officium aliquod amicum quo res sua familiaris facta testis conservetur aut augeatur, ei non prestare.
 Eum ab oppressione cum vires adsint non defendere.
 Egestatem suam non levare.
 Non largiri liberaliter aut alacriter.

LITEM INTENDERE ALICUI.

Paci non studere.
 Levi de causâ litem alicui intendere.
 Simulatam secretam contra eos quibus litem intendimus, fovere.
 Paci conciliandæ non studere.

Catalogi hujus Peccatorum usus hic est: Diebus Humiliationis præcipue Sacramentum proximè præcedentibus, hunc attentè perlegens de quovis capite seipsum interroga, An hujus ego reus sum? & ea omnia quorum te reum compereris, singulatim & humiliè coram Deo confitere, idque cum omnibus circumstantiis aggravantibus quæ reatum tuum augent, & contra hæc peccata in postèrum firmis te propositis munito: Deinde hanc Orationem adhibeto.

O Domine, pudeſco, & erubeſco oculos meos ad Te attollere, iniquitates enim meæ tranſcenderunt caput meum & tranſgreſſio mea uſque ad Cœlum aſcendit: Ego te his omnibus magnis provocationibus inceſſi, idque modo maximè provocanti, nec equidem ſingula fuerunt peccata, ſed ſæpiùs repetita: Quota enim Domine ex hoc atrocium peccatorum Catalogo ſunt quæ non ſæpe commiſi? Imò quæ non penè in habitum & conſuetudinem convaluerunt? Huic etiam peccatorum crebræ repetitioni acceſſit & aviditas & contumacia peccandi; converſus in curſu meo ut equus præceps ruens in prælium, ambabus manibus malum agens avide, & ab emendatione abhorrens, & verba tua à tergo abjiciens, ſpiritum tuum, qui contra me teſtatus eſt ut me à viis malis converteret, extinxi, & externa omnia media ſive caſtigationis ſive miſericordiæ, quibus me ad te reducere conatus es, fruſtravi & eluſi. Imò Domine vel poenitentia actiones, inter peccata mea maxima, numerari poſſunt, fuerunt enim aliquando fictæ & ſimulatæ, ſemper tam leves & inefficaces, quòd fructum nullum in emendatione vitæ pepererunt; ſed ſemper reddi cum cane ad vomitum & cum ſue ad lutum, & priora crimina novâ propoſitorum & votorum violatione cumlavi: Sic factus ſum Domine ſupra modum peccans, & quando-

quandoquidem sic mortem elegi, dignus sum cui portio assignetur in stagno ubi ardet ignis & sulphur, quod est mors secunda. Hoc, hoc Domine, si mecum jure agas, est portio poculi mei; me Domine pudor & confusio faciei operiat in æternum. Tibi autem Domine Deo meo misericordia & propitiatio quanquam recessi à te: nè memineris quæso peccatorum & transgressionum mearum, sed pro bonitate tua Domine memor esto mei: Misisti filium tuum ut quæreret & servaret quod perditum erat; Ecce Domine erravi tanquam ovis perdita, quæras quæso servum tuum & me reducas ad pastorem & Episcopum animæ meæ; operetur in me Spiritus tuus verum illum sensum & detestationem abominationum mearum, veram istam cordis contritionem, quam te non esse contempturum promisisti; & tunc digneris quæso me intueri, iniquitatem meam auferre & me benigne recipere; & propter illum qui nihil mali fecit, mihi propicius esto qui nihil boni feci; peccatorum meorum reatum sanguine suo elue, & eorum vim gratiâ suâ subige: & da quæso Domine ut ab hac hora vale æternum dicam impietati & cupiditatibus mundanis, ut nunquam iterum vel semel ad *Sodomam* respiciam, nec ollas *Egyptiacæ* esuriam; sed me integrum tibi voveam, ut tibi serviam in justitia & vera sanctitate, me verè mortuum peccato æstimans sed vivum Deo, per Jesum Christum Dominum meum & beatum servatorem.

Hic locus est PSALMO Pæniten-
tiali idoneus.

PSAL. 51.

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

Amplius

Amplius lava me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.

Tibi solum peccavi, & malum coram te feci: ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi.

Asterges me Hyssopo & mundabor: lavabis me & super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium & letitiam: & exultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me à facie tua: & spiritum sanctum tuum ne auferas à me.

Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mea: & exaltabit lingua mea iustitiam tuam.

Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium dedissem: utique holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion: ut adificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes & holocausta: tunc imponent super Altare tuum vitulos.

Gloria

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, *Amen.*

PRECES *Ante Participationem* BEATI SACRAMENTI.

Benignissime Deus qui ex immensa tua charitate spirituale hoc convivium ægris & famelicis animabus apparâsti, fac ut aviditas & sitis mea necessitates meas æquent: Ego cum prodigo, portionem istam gratiæ tuæ, quam mihi largitus es, consumpsi: opus igitur habeo ut mihi ex hoc thesaurario suppeditetur: At Domine quomodo miser ego & abjectus homuncio sacram hanc mensam accedam? Canis sum, quomodo panem liberorum sumere audebo? aut quomodo spiritualis hæc manna, cibus hic Angelorum dabitur mihi qui filiquis pasci cum porcis volui? Imò mihi qui toties Sacra hæc pedibus protrivi, sacra hæc mysteria aut per incuriam negligens, aut indignè participans? Horrendus Domine reatus meus accedentem tremore detinet, & tamen efficit ut abesse non audeam: ubi enim munda lavabitur anima hæc polluta, si non hoc fonte quem aperuisti peccato & fordidibus eluendis? Huc igitur accedo, pollicitus es accedentem ad te, te non ejectionem esse: hic est Domine sanguis Novi Testamenti, da quæso ut hunc ita accipiam ut mihi profit in remissionem peccatorum meorum: & quanquam toties partem meam foederis istius, quod hoc Sacramento obsignatur, miserè violavi, tuam tamen quæso serves & præstes: propitius nempe esto iniquitatibus meis, & peccatorum meorum & transgressionum mearum nè recorderis amplius: nec hoc tantum sed le-

ges

ges tuas menti meæ indas & cordi meo inscribas; & vi gratiæ tuæ animam meam ad tam sinceram & constantem obedientiam efformes, ut te nunquam iterum provocem: Da quæso Domine ut in sacris his mysteriis non tantum commemorem, sed actu recipiam beatum meum servatorem, & omnia passionis suæ beneficia: in quem finem fac ita animo institutus sim, ut tantæ benedictionis capax sim: profundum mihi peccatorum meorum & indignitatis meæ sensum imprimas, ut fatigatum & oneratum dignum censeat Christus quem requiescere faciat; & lacrymis meis maceratus, magis idoneus fiam qui sanguine suo laver: torpentem quæso & terrenam animam erigito, & inferioribus hisce nimis affixam sursum evocato, eique sanctum zelum inspirato, ut spirituale hoc convivium spirituali animi ardore accedam: Et da quæso Domine, ut infinitus iste amor Christi, quem se morti pro me misero peccatore tradendo, testatus est, torpentem & congelatam accendat animam, quod sacro igne amoris Christi exardescat, eoque tam vehementi, quod nec aquis multis extinguere, nec quidem fluminibus inundari possit: tam vehementi quod scoriam omnem meam absumat, nec cupiditatem aliquam non mortificatam in anima mea relinquat: Imò eo quæso fac amore serveat animus, qui se ad omnes extendat, quos vel præcepto vel exemplo tuo docuisti, velle te à me diligere, i. e. inimicos perinde ac amicos; induas me tandem oro te Domine veste nuptiali, ut quanquam ex meipso indignus, gratiâ tamen tuâ dignus fiam conviva, qui huic Sacræ mensæ accumbam: ut sic non edam aut bibam meam damnationem, sed peccatorum mihi venia obfignetur: infirmitas mea reficiatur, corruptiones meæ subigantur, & anima mea tam indivulso vinculo Deo uniatur, ut nullæ tentationes valeant hanc unionem dirumpere, sed hinc in gratia inchoata, tandem in gloria perficiatur; concedas hoc oro te Domine propter charum tuum filium Jesum Christum.

Alia.

O Beate Jesu qui teipsum semel pro me in Cruce obtulisti, nunc te mihi offers in Sacramento, nè quæso me per impoenitentiam & indignitatem meam, tam inæstimabilibus misericordiis privari sinas, sed me per gratiam tuam idoneum reddas qui uberrimum horum beneficiorum fructum percipiam: Te Domine quàm maximè indigeo, at reatûs mei pondere degravatus, & peccatorum funibus constrictus, nequeo ad te accedere; me quæso ab his vinculis quibus me Diabolus & cupiditates meæ constrinxerunt solvas, & me attrahas ut te cursu sequar. Vides Domine quàm properè indies iis semitis incedo quæ ad mortem ducunt; cum autem ad vitam me vocas & gloriam, tergum obverto, & misericordiam oblatam respuo, desero: Quoties apparato hoc convivio, ego frivolas ob causas absui? aut accessi te potiùs laceffiturus quàm adoraturus? Tot mecum turmas hostium tuorum peccatorum de quibus poenitentiam non egi adduxi, quasi accederem non ut passionem tuam commemorarem, sed renovarem; te rursùm crucifigens & ignominia exponens: Quo me jam supplicio dignum censebis Domine, qui filium Dei conculcavi, & sanguinem fœderis profanum duxi? Ad hunc tamen Sanguinem Clementissime Jesu tanquam unicum meum Asylum confugio: nisi hic sit mea propitiatio, in æternum peream necesse est; in quem finem hunc fudisti nisi ut peccatores redimeres? Nec equidem sanguinis hujus meritum aut magnitudine aut multitudine peccatorum obrui potest: Peccator ego sum, imò peccatorum maximus, sentiam quæso sanguinis tui vim salvificam! Miserere mei Domine, miserere mei, nam in te confidit anima mea, & in hiatu vulnerum tuorum tutus latebo, donec transiverit indignatio patris tui: O tu qui tanquam summus Pontifex pro me sacrificasti, intercedas

cedās etiam pro me, & merita passionis tuæ in defensionem meam allegato ; nec patiaris Redemptor meus ut pretium sanguinis tui mihi pereat : & da quæso ut quoniam multa sunt quæ condonanda sunt mihi peccata, ego multum amem : Vides quàm languidis, quàm pæne frigidis te affectibus prosequor, eos quæso vivifies & accendas ; & ut in hoc Sacramento transcendentalis ille amor tuus quem pro me mortem oppetendo testatus es, diffunditur, ita eam quæso in me gratiam traducat quæ efficiat ut mutuo te amore colam ; descendat divinus hic ignis cœlitus in animam meam, & peccata mea tanquam holocaustum consumat, ut nullus affectus vitiosus, nulla res execrabilis corde meo tanquam hospitio excipiat ; ut nunquam iterum locum istum polluam quem tu tibi delegisti in Templum : Moriebaris charissime Jesu ut me ab omni iniquitate redimeres, nè quæso patiaris ut vendam me ipsum ad faciendum malum, sed da quæso ut te jam accedam cum sinceris & firmis emendandi penitus vitam propositis, & tuâ quæso gratiâ & robore confirmer ut hæc possim re præstare : sunt fateor Domine multi inveterati & habituales morbi, quibus laborat anima mea [*hic quibus addiditior es recensenda peccata*] qui quantumcunque temporis ad piscinam Bethesdam jaceam, quotiescunque hanc mensam accedam, nisi tu vim medicinalem exeras, curari nequeunt : O tu beate animarum medice, mihi medere, & fac ita te jam tangam, ut quævis harum fluxionum immundissimarum subsistat, ut hi morbi non sint ad mortem, sed ad gloriam misericordiæ tuæ in condonando, ad gloriam gratiæ tuæ in mundando me miserum & pollutum. Exaudi me Christe & da quæso ut eâ te cum animi demissione & contritione, amore & devotione accedam, ut tu ad me venire digneris & mecum commorari, tui ipsius me & passionis tuæ meritum omnium participem faciens : Et tunc Domine nè sinas ut vel accusationes Satanae, vel Conscientiæ meæ me terreamt aut conturbent ; sed da quæso ut pacem tecum agens, etiam

pace me cum ipso fruar, ut vinum hoc exhilaret, panis hic corroboret cor meum, & efficiat utrumque ut alacer percurram vias mandatorum tuorum; concedas hoc servator benignissime propter viscera & miserationes tuas.

EFACULATIONES *inter COMMUNICANDUM adhibenda.*

Domine, dignus non sum cujus sub testum intrares.

Peccavi: quid faciam tibi o tu hominum servator?

[*Hic peccatorum aliquot atrocissima recenseto.*]

Si tu Domine iniquitatem observaveris, Domine quis sustinebit?

At apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum Redemptio.

Intuere Domine dilectum filium tuum in quo acquiescis.

Exaudi vocem sanguinis sui, qui meliora loquitur quam Abelis.

Per Agonem & sanguineum suum sudorem, per Crucem & Passionem suam libera me Domine.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, pacem tuam concede mihi.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere mei.

Immediatè ante Communicationem.

Dixisti, quòd qui edit carnem tuam, & bibit sanguinem tuum, vitam habet æternam.

Eccæ

Ecce servum Domini, fiat mihi secundum verbum
tuum.

Panem accipiens dicas,

PER Crucifixum corpus tuum, libera me ab hoc cor-
pore mortis.

Poculum accipiens dicas,

DA quæso Domine, ut hic sanguis purget conscien-
tiam meam ab operibus mortuis, ut serviam Deo
viventi.

Domine, si velis, me possis mundum facere, me tan-
gas & dicas, volo mundus esto.

Postquam Communicâsti,

Quid retribuam Domino : pro omnibus quæ restituit
mihi ?

Calicem salutaris accipiam : & nomen Domini invo-
cabo.

Dignus est Agnus ille mactatus, qui accipiat potesta-
tem, & divitias, & sapientiam, & vires, & honorem,
& gloriam, & benedictionem.

Ergo benedictio & honor & gloria & robur sit ei qui
insidet Throno & Agno in sæcula sæculorum, *Amen.*

Juravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ.

Perfice gressus meos in semitis tuis : ut non movean-
tur vestigia mea.

*Gratiarum Actio post Communicationem
Sacramenti.*

O Tu fons omnis bonitatis, à quo donum omne bonum & perfectum procedit, & cui reddi debet honor omnis & gloria, cupio ex ardentissimo animi gratissimi affectu, te laude & benedictione celebrare, propter immensa ista beneficia quibus me dignatus es. Domine, quid homo est, quòd eum tantum fecisti, ut filium dilectum tuum mitteres, ut tam amara illius gratiam pateretur? At Domine quid ego hominum deterrimus, ut me dignum censes qui partem acciperem in hac propitiatione, qui toties eum & passionem suam contempsit? **O** altitudo & profunditas misericordiae tuae, quòd me ad foederis istius quod toties & perversè violavi, renovationem admittere dignaris! Me, indignum cui panis quotidianus, quo corpus sustentatur, suppedicaretur, ad participationem panis vitae, quo anima nutritur, admitti, Deumque puritatis se mihi misero & polluto unire! **O** Deus meus nè patiaris, quæso te, ut gratiam tuam iterum convertam in lasciviam, aut misericordiam tuam in occasionem securitatis; sed da quæso ut ineffabilis hic amor tuus me in obsequium tui compellat, ut quoniam pro me mortem obiit benedictus meus Dominus, mihi diutius non vivam sed ei: Scio Domine pacem intercedere non posse inter Christum & *Belial*, quandoquidem igitur cor meum jam ingredi dignatus est Christus, nè permittam ut libidine ulla hinc fugetur, sed possessionem suam retineat ille qui me tam caro emit, nec me unquam è manu sua eripiat quidquam. In quem finem excubias age quæso circa me Domine, & ab insultu hostium spiritualium me defendito: sed potissimum me à meipso liberato, à perfidia cordis mei, qui heu nimium velæ se prædam dedere; &

& sicubi me aut naturâ aut consuetudine infirmiore deprehenderis, illic potentiam tuam in conservatione mea magnificato oro te; (*hic periculosissimas tentationes recitato*) & Domine da quæso ut passiones Domini mei pro peccatis meis, & vota quæ jam feci nunquam ex animo meo labantur, sed fac ut earum recordatione ad hæc præstanda promptior reddar, ut nunquam inducias paciscar cum cupiditatibus istisquæ manus suas clavis transfixerunt, latus suum confoderunt, & animam suam usque ad mortem tristem reddiderunt: sed jam de novo militibus suis adscriptus, animose pugnem, & ducem salutis meæ sequar, etiam per sanguinis mare: surrigas Domine manus remissas & genua soluta, nè in militia tua deficiat animus meus: Sis tu mihi robur, qui ex meipso nequeo cum tentatione infirmissima contendere. Quoties tergum dedi in die prælii? Quoties vota hæc Sacramentalia violavi? idem mihi nunc Domine cor est leve & inconstans, ideoque ad hujus violationem non minus proclivis sum: Tu qui es *Etiâ & Amen*, in quo non est umbra mutationis, me quæso eam mentis constantiam largire, ut non ampliùs convertar tanquam arcus fallax; sed ut cor meum sit integrum tecum, & immotus fœdus hoc colam, ut nec bonum aliquod propositum quod in me hodie spiritus tuus excitavit irritum fiat, ut tot antea; sed fructum edant ad vitam æternam. Hoc concedas Pater misericors propter merita & mediationem servatoris mei crucifixi.

Intercessio, vel ante, vel post Communionem, usurpanda.

BENIGNISSIME Domine, qui tam tenero affectu genus humanum prosecutus es, quod filium tuum dilectum è sinu tuo dedisti, ut esset propitiatio pro peccatis totius mundi,

mundi, concedas ut hujus redemptionis effectus non pauciores complectatur quàm finis propositus, ut in omnium salutem cedat; nec excidat quisquam ex sua parte hujus salutis per impoenitentiam & peccatum voluntarium: sed vi gratiæ tuæ omnes etiam peccatores maximè obstinatos ad poenitentiam ducas: Omnes in tenebris sedentes illuminato, Judæos, Turcas, Infideles & hæreticos; auferas ab iis omnem cæcitatem, duritiem cordis, & contemptum verbi tui, & ita eos omnes ad ovile tuum reducas benedicte Domine, ut salvi fiant inter veros Israelitas, & concedas quæso ut eorum omnium, qui à filio tuo nomen ducunt, conversatio talis sit quæ Evangelium Christi deceat; ne nomen suum diutiùs inter gentes blasphemetur propter nos: Quousque Domine erunt gentes Christianæ pars mundi inquinatissima, pollutionum istarum abominandarum, à quibus barbari abhorrent, sentina? Nè quæso fides & vita nostra tam procul semper dissideant! nè quæso sint sancti & immaculati Jesu discipuli cæterorum omnium profanissimi & impurissimi! nec reliquos omnes sanguinolentiâ & litigiis superent subditi Principis pacis; sed nos efficias quæso non tantum nomine sed re ipsa Christianos, ut digni ambulemus sancta ista vocatione qua vocamur, & omnes uno animo & uno ore te patrem Domini nostri Jesu Christi glorificemus. Miserere Ecclesiæ hujus languentis, intueri è coelis & vide ex habitaculo sanctitatis tuæ, & ornatus tui: ubi est zelus tuus, & maxima potentia tua? Fremitusne viscerum tuorum, & misericordiæ tuæ erga nos continent sese? Nè effervesceas Jehova quamplurimum neque in æternum recorderis iniquitatis; sed quanquam multæ sunt aversiones nostræ, & nos atrocius contra te rebellavimus, tamen secundum omnem tuam bonitatem avertantur à nobis ira & indignatio tua; & luceat vultus tuus super sanctuarium quod desolatio est, propter nomen tuum Domine; & sic separa inter nos & peccata nostra, ut hæc diutiùs non separent inter nos & Deum nostrum! Omnes Reges, Principi-

Principes, & Dynastas serves ac tuearis; præcipuè eos quibus obedientiam debemus: causam eorum agas Domine, contra eos qui cum illis contendunt, & pugna tu cum iis qui pugnant contra illos: iis te ducem præstes & adiutorem munere suo fungentibus, ut vitam agamus sub iis pacatam & tranquillam in omni pietate & probitate. Benedicito illis qui ad altare tuum ministrant, labia sua aperias, ut ora eorum laudem tuam proferant: Nè ponatur lumen Mundi subter modium, sed in candelabro suo, ut splendeat omnibus qui sunt in Domo: Culcum tuum ne profanent Sacerdotes *Jeroboami*, sed coram te semper ministrent semen *Aaroni*: Et O tu pater miserationum, & Deus omnis consolationis afflictis opem feras; libera extorres & pauperes: jura eorum asseras qui injuriâ afficiuntur: perveniat ante faciem tuam gemitus victorum; & pro magnitudine brachii tui fac ut reliqui sint qui jam traduntur morti: Dolore cruciatis lenimen, egenis copiam, peccatoribus præfidentibus peccatorum suorum sensum, & desperantibus misericordiæ tuæ sensum largire; & pro unoquoque Domine facias supra quod vel rogare vel cogitare possint. Inimicis meis iisque qui me persequuntur & calumniantur ignosce & corda eorum convertere digneris: Benedictiones tuas effunde in Benefactores meos omnes & amicos, & in eos omnes qui se precibus nostris commendari voluerunt: (*hic possis singulos commemorare*) & concedas benigne Pater, ut per sanguinem hunc crucis sistamur omnes puri, intaminati, & inculpati in conspectu tuo; ut in locum istum puritatis admittamur, in quem nihil immundum ingreditur, ut ibi cantemus laudes æternas Patri, Filio, & Spiritui Sancto in æternum.

*Oratio grassante publicâ persecutione
usurpanda.*

O Beate servator qui Crucem voluisti Discipulorum tuorum insigne esse, da quæso ut eam lubens & alacris amplectar. Vides Domine me in ea tempora incidisse in quibus qui à malo recedit seipsum prædam reddit; da quæso ut externa omnia tam alacri animo exponam si quando obedientia quam tibi debeo hoc exigat, ut quod hominibus prædæ sit, Deo fiat sacrificio accepto: Ita me gratiâ tuâ conserves, ut nunquam patiar tanquam maleficus; si autem contingat ut tanquam Christianus patiar, nè pudeam, sed gaudeam quòd dignus habeor qui talia paterer propter nomen tuum. O tu qui mei gratiâ crucem sustinuisti contemptâ ignominiâ, me quæso confirmet exemplum istud amoris & patientiæ tuæ, contra tremores cordis corrupti, ut nulli terrores me valeant à constantia mea dejicere, sed diu licet virgâ malorum affligar, ego ad malum non apponam manum meam: nôsti Domine ex quo factus sum, recordaris me esse carnem; caro autem Domine malo appropinquante se contrahit & contremiscit: Tuus Domine Spiritus, tuus tantum spiritus me valet confirmare; me libero tuo spiritu corrobora nè fatiscam aut animo deficiam: & quòd me infirmiores noveris, eò magis tuam in me potentiam exeras: Da quæso ut temptationibus quibuscunque obsessus, in te fixis oculis intuear ducem & consummatorem fidei meæ, & stadium mihi propositum decurram, & ad sanguinem usque resistam contra peccatum decertando: Exaudi me chare Jesu, & quanquam Satanæ me appetit, ut ventilet tanquam triticum, tu tamen deprecare pro me nè deficiat fides mea, sed ut igne explorata inveniatur mihi esse laudi, & gratiæ, & honori, quum revelabitur Jesus Christus. Et

da quæso te Domine ut non tantum constantiam erga Deum, sed & charitatem erga homines, etiam quos calamitatum mearum autores esse permisisti, conservem; nè quæso ab exemplo ineffabilis tuæ mansuetudinis vel minimum recedam, sed persecutorum meorum infestissimos diligam & pro iis orem: & tu Domine eorum malitiam immensa tua bonitate superato, corda eorum convertas, & eos ad te ipsum efficacissimè attrahas, & tandem me & inimicos meos in sedes pacis & quietis recipias, ubi tu regnas cum Patre & Spiritu sancto Deus unus in æternum.

Oratio in Adversis.

O Sancte & Iuste Domine, qui homines propter peccata arguis & castigas, vellem ex animo & sincere me humiliare sub manu tua potenti, quæ mihi jam gravis incumbit: ex animo agnosco facinora mea jure meruisse quicquid jam patior, aut in posterum pati possum; ideoque acerbissima licet mihi infligas, fatendum est mihi, quòd justus es Domine & iusta judicia tua: Sed in iudicio misericordiæ memento oro te Domine, & quanquam ad plagas mihi inferendas te impulerunt peccata mea, fragilitatem meam tamen considera, nec sint verbera tua aut graviora aut diuturniora quàm animæ meæ utilitas postulat: me corrige, at castigatione paternâ, non vulneribus inimici: & quanquam virgam tuam non retrahas, iram tamen tuam deponas: nè abhorreto Domine animam meam, nec servum tuum iracundus abjicio, sed remitte mihi peccata mea oro te: Et si visum erit sapientiæ tuæ paternæ castigationes meas produci, fiat beata voluntas tua: ad pedes tuos me prosterno, de me pro lubitu tuo statuas; me tanquam argenti igne probato, modò purgatum tandem extrahas: Et fac Domine ut tibi etiam caro mea subjiciatur,
ut

ut nihil in me inveniatur quod voluntati tuæ se opponat ; sed murmure omni & reluctantia suppressa, de poculo hoc libens bibam : & quâmcunque amarum hoc reddas, fiat tamen medicinale, omnes animæ morbos curet, & fructum tranquillum justitiæ proferat ; ut levis hæc & momentanea afflictio mea, excellenter excellentis gloriæ pondus æternum conficiat mihi per Jesum Christum.

Gratiarum actio pro Liberatione.

Benedicte Domine, qui Deus condonationum es, gratus & misericors, longanimis & multus benignitate, grato animo coram te agnosco, quod mecum secundum peccata mea non egisti, nec secundum iniquitates meas mihi retribuisti ; meruerunt fateor scelera mea flagellis aculeatis castigari, tu autem ea scutica miti & paterna castigasti, nec me diu castigari voluisti, sed maturum & foelicem exitum nuperis meis calamitatibus dedisti ; gaudebo Domine & lætabor in misericordia tuâ, tu enim molestias meas considerasti & animam meam nosti in adversis. Effectu quæso suo non careant hæc methodi tuæ, sed da ut qui castigationum tuarum dolorem sensi, reverentiâ coercear & non peccem ; & qui misericordiæ tuæ suavem refrigerationem sensi, amore exardescens indissolubili vinculo tibi uniar : Ita ut cum timore tum amore occupatus, firmus permaneam in constanti & integra obedientia tui, per totam vitam meam, per Jesum Christum.

Monita ab Ægris observanda.

MOrbo laborantem meminisse decet, Deum esse qui hominem arguit & castigat propter peccatum : *primo igitur sedulo dispiciendum est, quid illud est, quod Dei in te iram concitavit : in quem finem cor tuum diligenter explorato, si quid latet peccati scrutare, & peccatum deprehensum suppliciter & pœnitenter coram Deo confitere. Et ut securior sis & tutior pœnitentiam propter peccata vitæ prioris renovare convenit, & misericordiam suam in Jesu Christo enixissime & importunissime implorare ; & cum sincera tum ferventia proposita imito, de malo omni renunciando, per reliquam vitam, quam visum erit Deo tibi protrahere ; & ne cor tuum tibi imponat in re tanti momenti, consulto facies si prudentem & pium aliquem Theologum accersas, cujus non tantum precibus sed & consilio adjuveris : In hunc autem finem cor tuum ei, nihil prorsus dissimulans aperito, ut judicare possit, an ejusmodi sit pœnitentia tua quæ tibi fiduciam coram tremendo Dei tribunali conciliet ; aut si talem non senserit, opem suam conferat quò talem efficiat. Postquam ad hunc modum meliori parti tuæ scil. animæ prospexisti, corpus tuum deinde curato, & ut Sapiens monet, Eccl. 38. 12. Medico da locum, etenim ipsum creavit Dominus. Ea modis adhibeto quæ ad sanitatem recuperandam conducere videbuntur, at semper memor esto, successum Deo deberi ; & Alæ peccatum fuge, qui Dominum non requisivit, sed Medicis adhæsit, 2 Chron. 16. 12. Denique de rebus Temporalibus testamento tempestivè facto disponito, & in eum omnia ordinem digerito, quo et moriens relinqui velles ; nec hoc usque dum morbus invaluerit differas, te enim tunc forsân Ratio quæ ad hoc requiritur, deficiat : aut si suppetat, res ipsa velit te tunc temporis altiora cogitare, munus nempè quem aditurus es, potius.*

tius quam quem relicturus; res ipsas has mundanas nobiscum discedentes portare non possumus, nec igitur decet curas de iis, in alium mundum transportare: hoc igitur negotium maturè conficias, nè te maiora meditantem interrompat.

Oratio pro Infirmo.

Misericors & iuste Domine, Deus sanitatis & ærotationis, vitæ & mortis; sincerè agnosco hanc, meum roboris & prosperæ valetudinis abusum, visitationem jure meruisse: cupio igitur Domine cum magna animi demissione has iniquitatis meæ poenas subire, & patienter ferre indignationem Domini, quoniam contra eum peccavi: Tu autem benignissime Pater, qui non exitium sed emendationem eorum quos castigas meditaris, ita quæso gratiâ tuâ hanc castigationem sanctificato, ut corporis morbus fiat animæ meæ salutaris: da ut diligens sim in corde meo explorando, & ut rem omnem execrabilem retegam, utcunque abdita lateat, & hanc amovendo viam sternam supplicio etiam amovendo: animæ quæso Domine medere meæ quæ peccavit contra te, & deinde si videbitur corpori etiam meo: Restituas gaudii & sanitatis vocem habitaculo meo, ut vivens te laudem & fructus edam poenitentiae: sin aliter sapientiae tuæ videbitur, me quæso paratum & idoneum morti præsta; sinceram mihi istam & profundam poenitentiam largire, cui misericordiam & veniam promissisti: efficias quæso ut cor meum à mundo & momentaneis ejus vanitatibus abalienatum, gaudia ista præstantiora & diuturniora quæ sunt ad dextram tuam in æternum, anhelet & sitiât: attollas Domine super me lumen vultûs tui, meque in omnibus corporis doloribus, mentisque agonibus solatia tua reficiant, & efficiant ut patienter attendam usque dum adveniat hora muta-

matationis meæ. Et da quæso Domine ut cùm terrestris hujus domûs tabernaculum dissolutum fuerit, ædificium ex Deo habeam, domicilium non manu factum æternum in Coelis, idque propter illum, qui hoc mihi pretioso suo sanguine acquisivit, nempe Jesum Christum.

Gratiarum actio postquam convalesceris.

Misericors Domine, Deus spirituum omnis carnis, quem penes tempus meum est, te laudo & magnifico, quòd ex amore animæ meæ me à puteo corruptionis liberasti, & mihi sanitatem reddidisti; tu solus Domine, tu solus vitam meam à destructione conservasti, tu me castigasti & correxisti, nec tamen morti dedidisti: Da ut vita hæc cui summa ex misericordia pepercisti, tibi integra voveatur: En Domine misericordiâ tuâ sanus factus sum, fac me sollicitum ut non ampliùs peccem, nè mihi quid pejus accidat: Ne quæso permittas Domine, ut hac procrastinatione mortis securus factus, differre Dominum adventum suum cogitem, sed da quæso Domine ut debitum in me effectum sortiatur longanimitas tua, ut ita quodvis quod mihi concesseris momentum impendam, ut fiduciam habeam & non pudeam coram te in adventu tuo; hæc Domine mortis appropinquatione doctus sentio, quàm tremenda res est imparatum à morte opprimi, da quæso ut hoc memori semper animo infixò, vigilans expectem adventum Domini mei: cùmque se mihi ingerent voluptates peccati ut me alliciant, da quæso cogitem quam amaræ erunt die novissimo: Exaudi me Domine, & ut magna cum misericordia, mihi tempus protrahi voluisti, ita gratiam largire quæso ut salutem conficiam, ut oleum lampadi meæ parem, ut veniente sponso introeam ad nuptias; hoc concedas quæso propter charum filium tuum.

Oratio instante Morte dicenda.

ÆTerne & Immortalis Deus, qui primò in hominem spiritum vitæ inspirásti; & cùm spiritum istum auferes, moritur & in pulverem revertitur: me miseram creaturam charitatis cum affectu intuere, qui jam mortis portas appropinquo, quódque infinitò magis tremendum est, tribunal tuum: Cor meum Domine me condemnat, tu autem infinitò potentior corde meo & omnia nòsti: horrorem mihi quæ scio & memoriâ teneo peccata incutiunt, sunt præterea multitudo quæ vel committens non adverti, aut postea per negligentiam oblitus sum, quæ omnia tibi sunt præsentia; proponis iniquitates meas coram te, & occulta mea peccata in lumine vultûstui; in quantum montem excreverunt peccata per tot annorum quævis momenta commissa? Quamdiu stabit quis tam impius in iudicio tuo, & tantus peccator in coetu justorû? Quodque terrorem meum auget, vereor nè ipsa poenitentia mea examen ferre nequeat: toties olim in peccata recidisse testatur proposita mea emendationis sincera non fuisse: unde igitur certò constabit præsentem peccatorum detestationem ab imminente potiùs periculo quàm vera aliqua mutatione non oriri? scio autem Domine te ludificari non posse, nec aliquid nisi perfectè sincerum accepturum esse: Hæc considerantem timor tremorque invadunt, & horrore ingenti concutior: caro mea propter te contremiscit, & cor meum intra me deficit: At Domine abyssus abyssum inclamat, abyssus miseriæ meæ abyssum misericordiæ tuæ; me salvum fac nunc Domine, aut in æternum pereo. O tu qui neminem velles perire, sed omnes resipiscere & salvari; in me quæso quanquam tam ferò, eam poenitentiam producas, quam tu qui corda exploras ac cæpturus es. Crea in me Deus cor mundum, &

renova

renova intra me spiritum rectum: Unus Dies Domine tecum est tanquam mille anni, operetur in me quæso spiritus tuus fortis in hoc die meo novissimo quicquid deesse mihi senseris, ut fiam misericordiæ tuæ & acceptioni idoneus: largire mihi perfectam & integram peccatorum meorum detestationem, & da quæso ut offeram tibi sacrificium fracti & contriti cordis, quod pollicitus es te non esse contempturum; ut capax fiam propitiationis istius, quam dilectus tuus filius præstantiori sui ipsius oblatione pro omnibus peccatoribus prænitentibus præstitit: ille pro nostris peccatis propitiatio est, ille vulneratus est propter transgressionem nostras, & contritus propter iniquitates nostras, castigatio pacis nostræ ei imponebatur: fiat tumice ejus curatio mea, & obruat sanguinis sui vox vocem peccatorum meorum: sum equidem filius iræ, at ille filius amoris tui: parce mihi Domine, propter illum parce mihi creaturæ tuæ, quem redemit pretioso suo sanguine, & nè in perpetuum irascaris mihi: ad vulnera sua Domine tanquam asylum confugio, ne me persequatur vindicta tua usque in hanc urbem asyli: in illum sperat anima mea, ne peream quæso cum Jesu servatore meo inter brachia mea: sed per Agonem suum & sanguineum sudorem, per Crucem & Passionem, per quicquid fecit aut passus est pro nobis peccatoribus, libera me Domine: Libera me à stipendio peccatorum meorum, irā scilicet tuā & morte æterna, in hoc tempore tribulationis, horā mortis & in die judicii: exaudi me Domine, exaudi, nec priorem meam vocationum tuarum rejectionem, surditate tua & petitionis meæ rejectione in hoc extremo meo discrimine punito: passum tantum à morte absum; nè descendat quæso sol super iram tuam; sed veniam meam obsignes priusquam hinc migrem nec amplius cernar: Benignitas tua ipsā vitā præstantior, hanc ipsam si permitem, latus deponam hanc mortalem vitam: Cognoscis Domine omne desiderium meum, nec te latet gemitus meus: mecum agas secundum nomen tuum,

tuum, nam dulcis est misericordia tua. Exarmes spiculo mortem, sublato peccatorum reatu, & tunc quanquam per vallem umbræ mortis incedam, malum non timebo: decumbam Domine in pace, da quæso ut experrectus tua præsentia satier in gloria tua: Hoc concedas Domine misericors, propter illius merita, qui & Redemptor & Mediator peccatorum est, nempe Jesu Christi.

P S A L M I.

Domine nè in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripas me.

Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis, à facie peccatorum meorum.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus gravata sunt super me.

Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ: à facie insipientiæ meæ.

Ergo anxietas est spiritus meus super me: & in me turbatum est cor meum.

Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui suspicere: multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.

Et tu Domine Deus meus, miserator & misericors; patiens & multæ misericordiæ & verax.

Revertere ad me Domine & miserere mei, ego enim desolatus sum & afflictus.

Si iniquitates observaveris Domine, quis possit consistere?

Nè recorderis peccatorum & transgressionum juventutis meæ: sed pro misericordia tua memor esto mei secundum bonitatem tuam.

Intuere adversitatem & calamitatem meam: & mihi peccata mea condonato.

Et nè avertas faciem tuam à servo tuo: quoniam tribulor velociter exaudi me.

Ex

*Ex profundo intocavi te Domine, exaudi vocem meam.
Converte ad me Domine, & libera animam meam; sal-
vum me fac propter misericordiam tuam.*

*Ne recedas à me Domine, calamitas enim instat, & ne-
mo est qui opituletur.*

*Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine
aqua tibi.*

*Appropinqua ad animam meam & eripe me: libera me
propter inimicos meos.*

*Anima mea plena ærumnæ, & vita mea ad infernum
appropinquat.*

*Serva me ab ore Leonis: & à cornibus unicornium ex-
audiens me.*

*In rupem quæ sit editior me, deducito me: nam fuisti
receptus mihi, turrus robusta adversus inimicum.*

Quid dejicis te anima mea, & perstrepis in me?

*Spera in Deo: nam adhuc celebraturus sum eum: & sa-
lutem omnimodam faciei ejus.*

*Præstabit mihi benignitatem suam Dominus; imò mise-
ricordia tua Domine manet in æternum: ne contempnas
igitur opus manuum tuarum.*

O Deus, Deus fortis meus es, tempestivè requiro te.
Sitiens est tui anima mea, arefcit ad te spectant
caro mea, in terra sicca & fessa sine aquis.

*Quemadmodum desiderat Cervus ad fontes aquarum: ita
desiderat anima mea ad te Deus.*

*Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum: quando veni-
am & apparebo ante faciem Dei?*

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum!

Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.

*Quis dabit mihi pennas sicut columba, & volabo & re-
quiescam.*

*Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsa me deducant,
& adducant in montem sanctum tuum, & in tabernaculum tuum.*

Quia melior est dies una in atrijs tuis, super millia.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei: magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Defecissem nisi credidissem me fruiturum bonitate Fecunda in terra viventium.

Tu auxilium & redemptor meus, ne differas diu, o Deus meus.

EFACULATIONES.

Quem quæram adiutorem nisi te Domine, qui ob peccata mea justè irasceris? Ast Domine Deus sanctissime, Domine fortissime, sancte & summè misericors salvator, amaris doloribus æternæ mortis nè tradas me.

Tu Domine cognoscis occulta cordis mei; precibus meis misericordiæ tuæ aures ne occludas: sed parce mihi Domine sanctissime, Deus fortissime, sancte & misericors Salvator, tu æquissime iudex æternæ, nè patiaris me in extrema hora ullis mortis doloribus à te excidere.

Pater peccavi in Coelum & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus; Tu tamen Domine nè exuas viscera & affectus patris; sed ut miseretur pater liberorum suorum, ita miserere tu mei.

Venit, Domine, Princeps mundi hujus, nihil in me quæso inveniat; sed ut ille accusat, absolvas tu: me multorum & quidem gravium peccatorum accusat, quorum etiam manifestè me potest convincere, nihil afferre possum in excusationem mei, respondeas pro me Domine Deus meus.

Domine vestibis immundis induor, & à dextera stat Satanas, ut mihi resistat: eum quæso corripere digneris, meque tanquam torrem ex igne eripe: fac tollantur iniquitates meæ, & me induas justiciâ filii tui.

En Domine ad me accedit diabolus, excandescentiæ magnæ plenus, ut qui sciat se exiguum tempus habere; serva & tuearis me, nè animam meam voret tanquam Leo, eamque diripiat cùm nemo adiutor adest.

Circumdederunt me dolores mortis, nè me quæso inveniant pericula inferni; sed quanquam tribulationem & dolorem inveniam, libera tamen ô Domine animam meam.

Scio Domine nihil immundum posse regnum tuum Ingressi: ego autem Domine nihil aliud sum quam pollutio; etiam iustitiæ meæ sunt panniculi abjectissimi; me quæso laves & dealbes in sanguine agni, ut possim coram Throno tuo stare.

Chare Jesu qui me caro pretio, tuo nempe sanguine emisti; me tibi emptum affere, nec eripiat me malicia inferni è manu tua.

Beate & summe Pontifex, qui servare potes perfectè, eos qui per te accedunt ad Deum, me serva te obsecro, qui in nihilo spem meam colloco, nisi in meritis & intercessione tua,

Delevi fateor Deus imaginem istam quam animæ meæ impressisti: tu tamen fidelis creator miserere creaturæ tuæ.

O Jesu, ego meis multis & atrocibus peccatis te iterum crucifixi, tu tamen qui pro persecutoribus tuis orâsti, intercedas etiam pro me, nec finas Redemptor meus, animam meam (pretium sanguinis tui) perire.

O Spiritus Gratia, ego te meis horrendis impietatibus contumeliâ affeci: Tu tamen beate paraclete, quanquam te sæpius contristavi, mihi subvenire & opem ferre digneris, & dicas animæ meæ, ego sum salus tua.

Ad te Domine suspiciunt oculi mei, in te spes mea; nè quæso abjicias animam meam.

In te Domine speravi, non confundar in æternum.

O Beate Domine, qui flagellas quemcunque filium agnoscis; nè permittas quæso ut ægrè feram castigationem tuam; sed da ut integrè subjectus tibi patri spirituum, castigationis hujus fructum percipiam, particeps factus sanctitatis tuæ.

O Tu princeps salutis meæ, qui per perpeffiones consummatus fuisti, mihi sanctificato hos corporis dolores, & animi terrores, quibus me exerceri voluisti.

Mea Domine peccata supplicia æterna meruerunt; da quæso ut alacris & gratus feram hos dolores: me prout visum erit tibi hîc castiges, modò cum mundo non condemner.

Intrârunt Domine aquæ usque ad animam meam, moveat super has aquas spiritus tuus, easque tanquam aquas *Bethesda* reddat salutare, ut animam meam quocunque morbo laborantem sanent.

O Christe qui multa eaque acerba priùs passus, in gloriam tuam ingressus, da quæso ut ita tecum patiar, ut tecum etiam glorificer.

Chare Jesu qui te mei gratia usque ad mortem Crucis humiliâsti, tollat mors tua acerbicatem meæ.

Tu devicto mortis aculeo, aperuisti credentibus regna Coelorum.

Te judicem credo venturum esse.

Te ergo quæso famulo tuo subveni, quem pretioso tuo sanguine redemisti.

Æternâ me fac cum sanctis tuis in gloria numerari.

Tu es Resurrectio & vita, qui credit in te etiam si mortuus fuerit, vivet: Credo Domine, succurras incredulitati meæ.

Caro & cor meum deficit, at Deus robur cordis mei, & portio mea in æternum.

Cupio Domine dissolvi & esse cum Christo, quod multò melius est: In hoc etenim suspiro, expetens domicilio meo, quod è coelo est, superindui.

Cupio

Cupio exuere hoc meum tabernaculum, digneris me recipere in æterna domicilia.

E carcere educas animam meam, ut gratias agam nomini tuo.

Hic contendo Domine non tantum cum carne & sanguine, sed cum principatibus & potestatibus & spirituali impietate: me quæso transferas ex his tentoriis *Kedar* in coelestem *Hierosolymam*, ubi Sathanas sub pedibus meis conculcabitur.

Nequeo hic cultui tuo vel momentum unicum sine distractione vacare; me ad te assumas, ut stans coram Throno tuo, tibi serviam dies noctesque.

Hic tristitiâ afficior per varias tentationes, me quæso in requiem tuam recipias; ubi omnes ab oculis meis lachrymas Deus absterget; & mors & luctus & ejulatus & dolor non amplius extabunt.

Hic exul ago & absens à Domino, illic me recipias ubi in æternum intuebor faciem tuam, & sequar agnum quocunque ibit.

Certamen præclarum decertavi, cursum peregi, fidem servavi, quod reliquum est reposita est mihi justitiæ corona.

O Beate Jesu, qui me dilexisti, & à peccatis meis sanguine tuo abluisi, recipias animam meam.

In manus tuas commendo spiritum meum, tu enim me Redemisti ó Domine Deus veritatis.

Veni Domine Jesu, veni citó.

*P R E C E S eorum usui accommodatae,
qui in secreto lugent propter
PUBLICAS CALAMITATES, &c.*

P S A L. 74.

*Ut quid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus
super oves pascuae tuae? &c.*

*Psal. 79. Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, pollu-
erunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in
cumulum lapidum, &c.*

*Psal. 80. Qui regis Israel, intende: qui deducis velut ovem
Joseph: qui sedes super Cherubim manifestare, &c.*

*Oratio tempore publicae Calamitatis
usurpanda.*

Domine Deus, cujus est ultio & retributio, capio
humillimè coram te fateri & nomine meo & to-
tius gentis hujus, quòd calamitates hæ quibus
nos per aliquot annos exercuisti, justæ sunt & mites provo-
cationum istarum quibus te plures annos incessimus re-
tributiones, & quòd misericordiarum tuarum abusum
presentibus suppliciis jure castigas. Nos olim Domine
præ cæteris terrarum gentibus benedictionibus tuis cu-
mulasti: splendebat lucerna tua super capita nostra.
Pax erat intra muros nostros, & copia intra palatia no-
stra; nulla irruptio, nullaque eruptio; denique nulla
erat querela in plateis nostris: Nos autem gratiam
tuam

tuam in lasciviam convertimus; Pax securitati, copia Intemperantiæ & Luxuriæ ministravit, quæque corda nostra tibi arctius devinxisse debuissent, ea à te alienârunt bona tua. Imò pretiosiores adhuc nobis misericordias Domine largitus es, tabernaculum tuum apud nos figere, Ecclesiam puram & celeberrimam constituere dignatus; verbumque tuum nobis dedisti, ut esset lampas pedibus nostris & lucerna semitis nostris; nos autem in alium usum lucem istam non adhibuimus, nisi ut nobis ad cubicula mortis euntibus præluceret; præfraçtè & superbe egimus, & præceptis tuis immorigeri, & contra lucem rebelles moestiorem nobis partem in tenebris extimis acquisivimus: & jam tandem Domine si pro mensura peccatorum nostrorum inundasset indignatio tua, repentino perditionis diluvio absorpti jamdudum periissemus, nec superfuerant hodie qui tuam implorarent misericordiam. Tu autem Deus misericors & tardus ad iram, multa in nos patientia & longanimitate usus es; judicia tua quæ nos ad poenitentiam expergesacerent præmisisti, nobisque spatium ad poenitentiam concessisti: hanc autem plusquam cæteras omnes misericordiam pervertimus, ad percutientem nos non conversi sumus, nec Dominum quæsimus, sed aversi sumus aversione pervicacissima, nemo est qui poenitentiam agit de scelere suo, aut dicit quid feci: non dissiteor quin virgam timemus, (perpeffionem quamlibet ita perhorrescimus, ut turpissimo eam peccato effugere conamur) at non eum qui hanc accersat, sed miserâ contumaciâ cervices nostras contra te obduramus, & reverti nolumus. Quodnam igitur in *Gileade* opobalsamum est quod nobis mederi potest, nobis qui te mederi volente, à sanitate aversi sumus? Scimus, te pronunciâsse nullam esse pacem malis, quid igitur pacem petimus mala nostra retinentes? Hoc, hoc Domine morbus periculosissimus, medicinas nobis præbeas quibus curentur animæ nostræ, & facile terram nostram curabis: diu Domine aures nostras verbo tuo, sensus

omnes nostros judiciis tuis allocutus es; at nisi etiam corda nostra spiritu tuo alloquaris, inefficaces erunt reliquæ vocationes: Emittas vocem hanc eamque potentem vocem, quæ nos è Lethargia nostra excitet: Tu qui *Lazarum* ex sepulchro evocasti, nos mortuos, & transgressionibus & iniquitatibus sepultos, putrefactos vocare digneris, & efficias ut ad justitiam expergiscamur: & quamquam crebris hujusmodi etiam internis vocationibus resistendo meruimus ut nos traderes in mentem omnis judicii expertem, ut libidines cordum, nostrorum sectaremur; Tu tamen immense misericordiarum Oceane qui non tantum ultra quod mereri sed etiam optare possumus, benignus es, influxum gratiæ tuæ ne cohibeas, nec spiritum tuum nobis subducas. Inventus es ab iis qui te non quæsierunt; repetatur hic actus misericordiæ in nos tam lethali morbo & tamen tam stupido laborantes, quod nec medicum quærere valeamus: & quod periculosius agroti sumus, eò nobis efficaciora remedia adhibeto; in quem finem ea nobis temporalia dispensato quæ spirituali profectui nostro inservire censebis; si nequit interna miseria nostra Domine nisi intensiori gradu externæ curari, virgam ne quæso abstineto, sed acerbius adhuc nos affligas; ejicias dæmonem hunc, multa licet cum spumâ & nos discerpens exeat: at si redditâ nobis misericordiâ aliquâ facilius inflectendos duxeris, fragilitati nostræ consulens, hanc nobis largire, nos ad teipsum sive acutioribus sive mitioribus remediis reducas. Quo effecto, scimus Domine, non esse breviorē manum tuam, quàm ut redimat; nos postquam à peccatis liberasti, a miseriis nostris liberare vales & certò liberabis: Ostendas quæsumus te misericordiam tuam, & concedas nobis salutem tuam, ut cum corpore tum spiritu redempti, te utroque glorificemus alacri obedientiâ, & laudemus Nomen Dei, qui miraculosè nobiscum egit, per Jesum Christum Dominum nostrum,

Oratio pro hac Ecclesia.

O Tu magne Retributionum Deus, qui Regionem foecundam in sterilitatem propter peccata incolarum convertis, fatalem hanc sententiam in Ecclesiam hanc justissimè executus es: quæ fuit olim perfectio pulchritudinis & gaudium totius terræ, facta est omnibus circumcirca irrisioni & contemptui: Quid potuit fieri Domine Vineæ tuæ quod non fecisti? quandoquidem igitur labruscas edidit, meritò sepem ejus amoves, ut sit depastioni. Quanquam autem contra nos testantur iniquitates nostræ, tu tamen hoc ne facias propter Nomen tuum, quanquam aversiones nostræ multæ sunt & contra te peccavimus: O spes *Israelis*, servator ejus tempore angustiarum, quare esses ut peregrinus in hac terra, & tanquam viator qui divertit ad pernoctandum? Quare esses ut vir fatiscens, tanquam robustus non valens servare? Atqui tu in medio nostri Jehovah, & de nomine tuo vocamur, nè relinquant nos: Temporale quodcunque bonum prout videbitur auferas, subtrahendo quæ luxui ministrant, misericordiam nobis feceris; at emendationis nostræ media ne auferas, nec enim se atrocius exerere potest indignatio tua: Et quanquam lucem odio habuimus, eò quòd facta nostra mala sunt, nè tamen hanc sublatam fatalem nobis necessitatem inducas in tenebris ambulandi, sed fac nobis præluceat, donec pedes nostros in semitas pacis dirigat. Surge Domine, excita robur tuum, & adsis adjutor, nec tradas vitam Arturibus tuæ (*Ecclesiæ hujus desolatæ*) catervæ inimicorum, sed eam adjuva Domine, idque ab appetente matutino: sin autem eò usque te provocarunt Rebelliones nostræ, quòd *Arcam errare velis in deserto, donec generatio hæc obmurmurans absumatur*, ne pereat ista nobiscum,

biscum, sed eam tandem ad *Canaam* adducas, & videant innocentiores posteri quod nobis denegas; nec interim lugere desinamus desolationem quam peccata nostra effecerunt, aut lapides *Sionis* cogitare, & pulvere obsitam deslere: nec nos aut pudor aut metus impediat, quod minus eam etiam afflictione & sævissima persecutione agitatam agnoscamus; sed opprobrium Christi majores divitias quam *Thesaurus Egypti* ducamus: & tantâ cum constantia matri nostræ afflictæ adhæreamus, ut illius beatus Dominus & caput nos cum misericordia agnoscat, cum veniet in gloria tui, Patris sui, cum sanctis Angelis. Hoc concedas misericors Domine, propter eundem Jesum Christum.

Oratio pro pace Ecclesiæ.

Domine Jesu Christe, qui omnipotentia tua omnes creaturas visibiles & invisibiles condidisti, qui divinâ tuâ providentiâ omnia regis & pulcherrimo ordine disponis, qui ineffabili bonitate tua omnia conservas, tueris, & adjuvas, qui ex immensa misericordiâ tuâ facientes & deficientes animo refocillas, collapsos erigis, & mortuos excitas: digneris quæso in sponsam tuam dilectam, Ecclesiam dispicere, at eô cum vultu quo omnia pacata reddis in Cœlo & terra, quæque supra Cœlum aut infra terram sunt: iis nos oculis intueri, teneris scilicet & benignis, quibus olim intuebaris *Petrum*, cum poenitentiam egit iis admonitus; quibus olim multitudinem dispersam, commiseratione motus quod passim tanquam oves sine pastore palabant & vagabantur. Vides quibus ventis, quibus fluctibus, quibus procellis navicula hæc tua agitur, in quâ grex tuus parvus periclitatur; & quid superest nisi ut ad imum demersâ pereamus? Imputanda est fatemur hæc procella sceleribus nostris & vitæ impiæ; videmus

videmus & fatemur; agnoscimus & justiciam tuam, & deflemus injusticiam nostram: at ad misericordiam tuam quæ super omnia opera tua est, provocamus; sat poenarum dedimus tot bellis exhausti, tot direptionibus depilati, tot æstibus concussi; nec tamen miseris, & tot malis exhaustis & deficientibus portus ullibi cernitur, quod confugiamus, sed atrociora indies videntur nobis supplicia imminere: Nos autem Domine severitatem tuam non querimus, sed misericordiam agnoscimus, quoniam graviora adhuc iudicia commeriti sumus: Tu autem benignissime Jesu, nè consideres te quæsumus, quid meritis nostris debetur, sed potiùs quid misericordiam tuam deceat, sine qua nec Angeli in Coelis stare possunt securi, quantò minus nos vasa ex luto contemptissima? Misere nostri Redemptor, qui facilè placabilis es, non quòd misericordiâ tuâ digni simus, sed Nomini tuo hoc dato gloriam: nè patiaris ut qui te vel nesciant, vel gloriæ tuæ invident, de nobis continuò triumphent & dicant, ubi nunc Deus suus, ubi Redemptor, ubi Salvator, ubi sponsus suus, de quo toties gloriati sunt? in te Domine redundant hæc opprobria, dum bonitatem tuam ex malis nostris æstimant homines: Nos derelictos sentiunt, quos non vident emendatos: Te olim, in navigio dormientem, cum exorta tempestas mortem navigantibus intentavit, paucorum discipulorum clamor expergefecit; & verbo tuo omnipotenti increpiti fluctus subsiderunt, venti conticuerunt, & repente in tranquillum conversa est procella, & aquæ surdæ licèt conditoris vocem noverunt: Sævior Domine incruduit jam tempestas, quâ non paucorum corpora, sed innumera animæ periclitantur, quæsumus te clamore Ecclesiæ tuæ pene demersæ exciteris: tot millia hominum inclamant, *Domine serva nos, perimus*, nec cedit potestati aut arti humanæ tempestas tuo solùm verbo pacanda, Domine Jesu dicas tantum tempestati, *Sile, obmutesce, & statim fiet optata tranquillitas*: Tu Domine pepercisses tot millibus

bus impiorum si in *Sodoma* inventi fuerant vel decem boni, en Domine multa hominum millia quæ gloriæ nominis tui student, quæ cum gemitu & suspirio orant ut nitor suus tuo Templo reddatur, & adhuc horum precibus flecti nequis, nec veterum & consuetarum misericordiarum recordaris. An non cœlesti tuâ prudentiâ stultitiam nostram in gloriam tuam convertes? an non mala improborum hominum in bonum Ecclesiæ tuæ convertes? tunc enim solet misericordia tua nobis subvenire, cùm res pene ad desperationem pervenit, cùm nihil humana potentia potest, aut sapientia: Tu confusa componis, pacis unicus Author. & conservator; tu vetus Chaos in quo confusa & informia jacuere discordantia rerum semina, miro ordine efformasti; & pugnantes invicem rerum naturas confœderasti, & indissolubili vinculo conjunxisti: At quanto major hæc confusio, ubi nulla charitas, nulla fides, nulla amoris vincula, nulla legum aut magistratuum reverentia, nullus opinionum consensus, sed veluti in discordi choro, dissonâ quavis voce cantat: Nulla inter cœlestes Planetas discordia, suum servant locum Elementa, constituta quæque sibi munia obeunt: Patieris autem sponsam tuam propter quam omnia condita sunt, perpetuis dissidiis laniatam perire? Patieris malos spiritus dissidiorum auctores impunè dominari? Patieris robustum iniquitatis ducem, quem semel in fugam vertisti, in tentoria tua iterum irrumpere, & milites tuos diripere? Tui inter homines versantis voce perterritus fugit Dæmon: Emitte quæsumus te Domine spiritum tuum, qui è pectoribus omnium nomen tuum profitentium expellat malos spiritus luxûs, avaritiæ, inanis gloriæ, carnalis libidinis, mali & desidii artifices: *Crea in nobis O Deus & Rex noster, cor mundum, spiritum rectum in pectoribus nostris renova: nè subducas nobis spiritum sanctum tuum: restitue nobis gaudium salutis tuæ, & corrobora Sponsam tuam & Pastores ejus principali tuo Spiritu. Hoc spi-*

ritu

ritu terrestria Coelestibus conciliasti; hoc spiritu tot gentes, tot linguas, tam diversos homines, in unum corpus Ecclesiæ compegisti, & corpus hoc tibi Capiti suo eodem spiritu connexisti: hunc si spiritum renovare in nobis dignaberis, evanescent protinus hæc mala, aut in bonum & commodum cedent te amantium. Tumultum hunc compescas, Chaos hoc horrendum in ordinem disponas Domine Jesu, extendat se super aquas malarum fluctuantium opinionum spiritus tuus. Et quoniam spiritus tuus, qui secundum Prophetam tuum *continet omnia*, loquendi etiam artem inspirat, fac ut quemadmodum omnium domum tuam habitantium, Lux una, Baptismus unus, Deus unus, Spes una, Spiritus unus est, ita etiam vox una, mirusque per omnia concentus unam Catholicam veritatem profitentium. Cum Cœlum triumphans ascendisti, res tuas pretiosas sparsisti, hominibus dona largitus, & varia spiritus tui præmia; pristinam iterum largitatem fac cœlitus experiatur Ecclesia, eo jam spiritu donetur deficiens & collapsa, quæ olim tenera & infans: eâ tui reverentiâ principes & magistratus imbuas, quâ ita Rempublicam administrent, quasi tibi Regi Regum rationem statim reddituri; iis sapientia tua adsit, ut quod fieri decet id animo præcipiant, & factis exequantur: spiritu prophetiæ Episcopos donato, ut Sacram Scripturam ad mentem Divinam non suam exponant & interpretentur: eos triplici ista charitate quam à Petro exegisti cum ei curam ovium tuarum demandasti, donato. Sacerdotibus indas amorem sobrietatis & castitatis: Populo animum cum præceptis tuis, tum iis quos ei præfecisti morigerum: Ira fiet, ut Regibus quod velis jubentibus, Pastoribus idem docentibus, & populo lætè exequentibus, Ecclesiæ pristina sua dignitas & tranquillitas una cum decore ordine, ad gloriam nominis tui restituatur. Tu *Ninevitis*, quos neci addixisti, prænitentiam agentibus pepercisti; an censemnes Familiam tuam ad pedes tuos provolutam, gemitibus

tibus pro cilicio & lachrymis pro cinere luctum testatam ?
Remissionem ad te convertentibus promissisti, at hoc ipsum, ut ad te quis cum toto animo convertatur, donum tuum est, ut virtus omnis nostra ad gloriam tuam redundet: Tu conditor noster es, opus quod condidisti reparato: Tu Redemptor noster, id tuere quod emisisti: Tu Servator noster, ne eos qui ex te pendent perire sinas: Tu Dominus & possessor nostri, tuos tibi vindicato: Tu caput nostrum, succurras membris tuis: Tu Rex es, reverentiam tui nobis imprimito: Tu Princeps pacis, nos fraterno amore inspirato: Tu Deus noster, miserere humillimorum supplicum tuorum: & juxta dictum *Pauli*, fias omnia omnibus, ut totus Ecclesiæ tuæ chorus uno animo, & ore, propter accepta beneficia laudent te Deum, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum qui ad exemplum perfectissimæ concordie, personarum proprietate distincti, unus naturâ sunt: quibus laus & gloria in æternum. *Amen.*

Oratio pro Regia Majestate desumpta ex
LIBER REGALIS.

DEVS ineffabilis conditor Mundi, Creator hominum, Gubernator Imperiorum, & conservator Regnorum, qui ex lumbis patris Abrahami elegisti Regem, qui esset Servator omnium Regum & Gentium terrarum: Benedicas quasumus te benedictionum tuarum praestantissimis fidei famulo tuo, Regi & gubernatori nostro clementissimo Carolo: Eum in Throno Regni sui potenti auxilio & tutamine stabilias; Visita eum prout visitabas Moysen in Rubo; Joshuam in praelio; Gideonem in campo; & Samuelem in Templo; Ros misericordiarum tuarum affatim in caput suum descendat: Ei largire benedictionem Davidis & Solomonis. Sis ei galea salutis contra faciem inimicorum suorum; & munito propugnaculo tempore angustiae; prospera ei omnia concedere digneris & vitam longevam: Floreant illo regnante, Pax & Charitas, Sanctitas & Justitia & veritas, & omnes virtutes Christianae; serviat ei populus suus fideliter eumque honoret; is autem ita gloria tua & honori studeat hic in terris, ut tecum regnet aeternum in Coelis per Jesum Christum Dominum nostrum, Amen.

F I N I S.